

Medicina forensis demonstrativa methodo tradita cui praemissa est introductio in historiam literariam scriptorum qui medicinam forensem commentariis suis illustrarunt / [Andreas Ottomar Goelicke].

Contributors

Goelicke, Andreas Ottomar, 1670 or 1671-1744.

Publication/Creation

Frankfort on Oder : J.G. Conradi, 1723.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/v663kx2t>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

62498/13

To To e 32

~~120~~

Jan
27

D
6.5.

MEDICAL SOCIETY
OF LONDON

ACCESSION NUMBER

PRESS MARK

GOELICKE, A.O.

Da 28

ANDREAE OTTOMARI GOELICKE

Medici ac Professoris Regii in Academia
Viadrina

MEDICINA
FORENSIS

Demonstrativa Methodo

tradita

Cui praemissa est

INTRODUCTIO

in

HISTORIAM LITERARIAM

SCRIPTORUM

qui

Medicinam Forensam

COMMENTARIIS SUIS

illustrarunt.

FRANCOFURTI AD VIADRUM
Apud JOHANNEM GODOFREDUM CONRADI.

1723.

NOBILISSIMIS PRAESTANTISSIMISQUE
PHILIATRIS

Auditoribus suis Per-Dilectis

in

ACADEMIA REGIA VIADRINA

Studiorum causa commorantibus

S. P. D.

AUCTOR.

D*iu multumque diebus hisce deliberanti Mibi,
cui potissimum TENTAMINA HAECCE
MEDICO-LEGALIA Sacra facerem,
opportune tandem incidit, nemini justius,
quam Vobis, PHILIATRI PER-DILECTI, illa
deberi; Vos enim non solummodo Lectionibus Publi-
cis, quibus praecipuas Quaestiones Medico-Forenses
ante Triennium explicui, seduli interfuistis, sed &
ut exactius digestas in chartam conjicerem, atque ex*

P R A E F A T I O.

Cathedra Medica, publice ventilandas proponerem, Auctores suasoresque fuistis. Cumque, desiderio tam ardenti repugnare, religioni merito mihi ducerem, manum admovi operi, unde prima haec Speciminum medico - forensium Decas enata fuit, quam duas in Sectiones partiri placuit, ita quidem, ut prior Specimina Hallensia, posterior vero Francofurtana complecteretur. Neque est, quod dubitetis, Collegium hoc Disputatorium gnaviter me esse continuaturum, atque si DEUS T. O. M. vitam, vires sanitatemque porro largitus mihi fuerit, alteram Decadem suo tempore additurum. Vnum, de quo, tanquam omisso, conqueri jure potuissetis, erat defectus historiae litterariae, qua scriptores, qui Medicinam forenses Operibus suis illustrarunt, recenserentur: Quare huic etiam defectui pro virili mederi studui, eumque in finem brevem atque succinctam introductionem in Historiam Litterariam Auctorum, qui hanc artis nostrae partem, quam cum Jctis communem habemus, commentariis suis exornarunt, praemisi. Vos interea, PHILIATRI PER - DILECTI, hisce nostris laboribus ita fruimini, ut, qui hucusque nostro sub moderamine studia Vestra gnaviter prosecuti estis, ea porro maturare, tandemque, in DEI gloriam proximique emolumentum, ad felicem finem perducere queatis. P. P. Francof. cis Viadrum die 2. Mart. 1723.

ORATIO
PRAELIMINARIS
DE
SORORIO VINCULO

QVOD EST
inter
JURISPRUDENTIAM

ET
MEDICINAM

dicta in
Auditorio Medicorum

nuper demum reparato

Cum
LECTIONES PUBLICAS
MEDICO - FORENSES

auspicaretur

A V C T O R.

adfulsit tandem, Auditores ac
Philiatri perdilecti, adfulsit,
inquam, læta illa & sinceris
votis dudum expectata dies,
qua *Apollo*, non quidem *Del-*
phicus ille, cujus vaticinia
jamdudum defecerunt, sed
summus artis Medicæ Praeses, quin primus in-
ventor, ex publico hoc Loco, quod a multis re-
tro annis factum non fuerat, sua denuo Oracula
edere coepit. Jam dudum luget *Plutarchus*,
oracula, quæ responsa olim interrogantibus de-
derant, nunc defuisse, & ut *Symmachus* elegan-
ter loquitur, nullas amplius in *antro Cumano*
litteras legi, nec *Dodonam* loqui frondibus, nec
de spiraculis *Delphicis* ullum audiri carmen;
Sed, quæ a *Plutarcho* allegatur, ratio, uti mere
naturalis, ita frivola & Philosopho gentili, al-
tiori quippe lumine non collustrato, haud est
indigna. Esto enim, quod tamen probatu dif-
ficil-

ficillimum foret, esto, inquam, terras, quas olim Vates inhabitasse dicuntur, virtute quadam naturali, halitibus nempe quibusdam impraegnatas fuisse, quibus Vatum Mentes ita commovere potuerint, ut non modo res futuras praeviderint, sed & numero versuque pronunciaverint: Obscurum tamen & perplexum manet, qua de causa ista terrarum vis fatidica temporis vetustate ita exoleverit, ut Vatum mentes concitare amplius non valuerit. Idem praeter Scriptores profanos fatentur Sancti quoque Patres, *Nazianzenus*, *Cyrillus*, *Clemens Alexandrinus* aliique; Nullas amplius ex *Tripode* audiri Divinationes, nihil nugari *Dodonaicum tintinnabulum*; Sed tacuisse *Jovem Dodonaicum*, obmutuisse *Apollinem Colophonium*, *Delium*, *Pythium*, *Clarium*, *Didymaeum*, & in *Trophonii antro* altum fuisse silentium. Ast longe digniorem ejus rei rationem adferunt: Coeleste nempe lumen coëgisse *Apollinem*, reliquosque Vates, ut damnatas tandem sedes relinquerent. Si quis vero me interrogaret, quare a centum, &, quod excurrit, retro annis nulla *Apollinis Medici* vox in hoc Templo exaudita, nulla oracula edita fuerint, cheu! Quam captiosa illa foret quaestio! Quantis tricis implicita? An forte ideo, quod
ars

ars muta vocetur Medicina? An, quod sponte conticuerint Professores artis? Absit, absit, inquam. Nego ac pernego, *Apollinem* in hac Musarum sede unquam obmutuisse. Delenda foret omnis rerum praeteritarum memoria, si praefacte negare auderem, vixisse toto illo tempore haud paucos excellentes, suarumque rerum eximie satagentes, Artis Medicae Doctores, qui *Philiatrīs* sua exposuere oracula. Atque, ut ex multis paucos tantum enumerem, praeter *Christianum Schirachium*, *Christianum Engelinum*, *Jodocum VVillichium*, *Jacobum Fociscum*, *Johannem Cnoblochium*, *Sebastianum Mollerum*, *Georgium Seilerum*, *Matthaeum Zeishum*, *Laurentium Helandum*, *Christophorum Stymmelium*, qui omnes *Seculo decimo quinto* artem Medicam in *Alma* hac *Viadrina* condecorarunt ; in Medium praecipue producimus *Henningum Arnisaeum*, *Christophorum VVeidnerum*, *Johannem Pelargum*, *Samuelem Scharlachium*, *Melchiorē Polisium*, *Christophorum Ursinum*, *Conradum VVesenfelsium* & *Thomam Andreae*, qui omnes seculo proxime elapso, & nostro adhuc tempore *Bernhardus Albinus*, *Irenaeus Vebrius* & *Conradus Jobrenius* *Sacra Machäoniae artis* ingenti non minus facundia, quam

quam vario eruditionis adparatu oracula Medica cultoribus artis Nostrae explicuerunt. Quanquam autem toto isto tempore pulpita publica non conscenderint, sed privatos intra parietes Juventutem Medicam erudiverint Viri laudatissimi : Cogitandum tamen non est, commoditati tantum utilitatique vitae privatae invigilasse, sed loci publici defectum Ipsos potius coëgisse, ut in privatoria Musea concederent. Afflicto tali in statu res nostrae erant, cum ante biennium, & quod excurrit, in *Universitatem* hanc *Viadrinam* evocarer. Ego sane, qui duabus jam aliis in Academiis artem foteriam publice professus fueram, & Lectiones meas publico in Loco declamare consueveram, aegerrimo non nisi ac propemodum indignabundo animo tuli istam desolatam sacrae hujus aedis faciem; Durum ac taediosum mihi fuit, videre parietes Eius pulvere & squalore ubique conspersos, subsellia Auditorum subversa, cathedram destructam, &, quod sine dolore vix animo repetere possum, quisquiliis & utensilibus undique refertum, usibusque & commodis tantum privatis destinatum. Proinde justo zelo incensus & auctoritate Superiorum suffultus, usurpatores expuli, quisquilias
b ejeci

ejeci, & ut nova hac forma instrueretur, auctor
 sua forque fui. Ex tali autem prospero rerum
 successu intimo laetitiae sensu me esse perfusum,
 quis jure probro mihi dabit? Neque dubito,
 quin pari mecum adfectu Vos, *Philatri Suavis-*
simi, festum hunc diem sitis concelebraturi,
 ideo maxime, quod ex sacro hoc loco *Apolli-*
nis Medici vaticinia, interpretibus nobis, denuo
 sitis percepturi. Non habitat *Apollo Noster*,
 sicuti oraculum *Delphicum*, in loco rupibus mu-
 nito & quasi inaccesso; Templum ejus non
 reperitur in loco praecipiti, aditu angusto at-
 que difficili, ut objecta lapidum mole accessum
 omnem praecludat: Sed janua templi hujus
 nemini non erit aperta, aditus nulli erit prae-
 clusus, nullum hic praecipitium, nulla saxorum
 moles, quae accessum consulturis intercipiat.
 Neque est, quod metuatis, halitus acres & im-
 petuosos, terribili sono hiatu, cui *foemina Pythia*
 infidebat, excussos, quorum afflatus expectans
 Vates corripiebatur, agitataque & concussa in
 furorem statis diebus vertebatur, quibus fari li-
 cebat: Nostrae potius voces erunt dulces &
 salibus, ut speramus, conditae, neque unquam
 ingrato stridore aures Vestras percellent. Nec
 denique *Apollinis Nostri* oracula metris, ambi-
 gue,

gue, captiose, dubie vel aequivoce prodemus, quod fecisse tamen *Apollinem Pythium* accepimus, sed, quoad poterimus, clare atque distincte, ut ab omnibus promiscue intelligamur. Rem vero, tam utilem tamque necessariam *futuro die Jovis* alacri animo adgressuri, & praecipuas quaestiones medico-legales Vobis explicaturi, aequum esse duximus, Oratione praeliminari *de arctissimo nexu & sororio quasi vinculo, quod est inter Jurisprudentiam & Medicinam*, animos vestros praeparare, id solummodo a vobis enixe petentes, ut me per semihorulam de argumento tam utili, tam jucundo tamque necessario differentem patienter audire haud dedignemini.

Qui rerum tantum cortices, non intimas earundem essentias, examinare consueverunt, illi cogitabunt, me coelum terrae, oleum aquae, verbo, res diversissimas sibi mutuo commixturum, dum non qualemcunque nexum, sed sororium plane vinculum inter *Jurisprudentiam & Medicinam* demonstrare adgredior. Quid enim, clamabunt, commercii est Medico cum Jurisperito, cum ille in morbis & cognoscendis & curandis, hic vero in jure dicendo, versetur? Verum, qui ita ratiocinantur, cortices tantum delibarunt, nucleum rerum degustarunt nunquam. Jurisprudentia re-

Et dicitur scientia justi & injusti ; Ac proinde id, quod justum est sive aequale, administrandum, injustum vero & inaequale corrigendum est, ut hoc modo, qui justitiae finis est, suum cuique tribuatur, nec plus, nec minus, ut utraque bilancis laevis justissimo in aequilibrio fervetur: Ab hac Jurisprudentialae & Juris adumbratione generali non multum aliena est ipsius Medicinae generalis indoles. *Auctor libelli de flatibus*, vulgo *Hippocrati* adscripti, eandem definit per additionem & subtractionem; additionem nempe eorum, quae deficiunt, & subtractionem eorum, quae in corpore hominis abundant. Duae enim sunt principes artis Medicae partes, quarum altera sanitatem corporis praesentem tuetur & conservat, altera vero amissam restaurare & morbos profligare docet. Quomodo vero praesentem prosperam corporis humani valetudinem aliter melius servabimus, quam adjectione ciborum ac potuum convenientium & supervacuorum subtractione. Iterumque, qua alias ratione adversam profligabimus & amissam restituemus sanitatem, nisi subtractione alimentorum, si ex redundantia natus fuerit morbus, & adjectione eorum, si ex eorundem defectu fuerit contractus : Et quid multis?

multis? Servanda hic est quaedam quasi iustitia, exactum quoddam aequilibrium inter adjectionem & detractionem omnium earum rerum, quae vel ad sanitatem hominis tuendam, vel morbum imminentem praeoccupandum, vel praesentem profligandum, quovis modo conducunt.

Si cui haec longius petita esse videantur, en Vobis aliam hujusce rei demonstrationem! Icti recte salutantur Sacerdotes Iustitiae, sanctissimae, purissimae & castissimae Virginis, quae suam pudicitiam, si credere fas est, contra omnes, qui eandem vitare, & vel vi, vel clandestinis artificiis, violare cupiverunt, in hunc usque diem heroice defendit: Medici pariter vocantur Sacerdotes Salutis, Salutis, inquam, Publicae, quae est artis Nostrae DEA, cui altaria erexere, cui sacrificia sua constanti devotione obtulerunt artifices.

Uti vero nihil tam sanctum, nihil tam religiosum est, quod sua malitia non profanaverint homines: Ita in propatulo est, millies a crumeni-
mulgis causerum Patronis prostitutam & vi quasi stupratam esse sanctissimam virginem, vel, si mitius loqui velimus, astutia, blanditiis & illecebris persuasam, ut pudorem, tanquam sudorem noxium, fronte extingeret, & prostibulorum publicorum more, muliebria sua amatoribus expone-

ret. Quis vero ignorat, Medicaftros, agyrtas, circulatores, mulierculas, aniculas & alios hujus furfuris peffimos homines perversos iftos & maleferiatos caufarum Patronos turpiffime aemulari? Nullum unquam bellum tam truculentum, tam immane atque barbarum gefum fuit; Nulla unquam peffilentia tantam edidit ftragem, tot hominum myriades ad alterum mundum transmifit, quam fpurii ifti artis filii filiaeque, quorum quarumve peccata terra tegit. Si ex fepulcris fuis ad viventes loqui datum effet omnibus illis, qui turpi artis hujus abufu ad plures abiere, credo, eodem zelo incitatos plerosque principes omnes Medicaftros, agyrtas & circumforaneos, ditionibus fuis expulfuros effe, quo primus *Ifraelitarum* Rex omnes Magos & Veneficas terra fancta exterminavit, vel excedere faltem juffit.

Aft cum jure verendum nobis fit, ne haec ipfa quoque, quae hucusque ad evincendam, quae eft inter Jurisprudentiam & Medicinam, cognitionem a nobis adlata funt, nimium a demonstrationis noftrae fcopo aliena effe reputentur, propius ad rem noftram accedamus necesse eft. Jurisperiti praecipuam fuam operam locant, locare certe debent, in perita Reipublicae adminiftra-

nistratione, ut singulis aequae ac toti bene sit. Salus civitatis suprema hic lex esto; Prospiciendum, ne dissidia atque tumultus ab otiosis & res novas molientibus excitentur. Rebelles ac tumultuantes sunt ejiciendi; Qui vero bonorum civium officium implent, quovis modo fovendi, beneficiis alliciendi, & a malorum insultibus atque injuriis defendendi: Corpus humanum est pariter quaedam quasi Respublica. Reginae vicibus perfungitur Anima rationalis; Artus, membra ac viscera ejus varia, sunt quasi totidem ejus subditi, in quos pro variis oeconomiae humanae necessitatibus, directe pariter ac indirecte, varia exercet imperia, administrando praeter *actus rationales*, ipsos quoque *animales ac vitales*. Quae omnia quamdiu pacate, tranquille, citra turbas & anomaliam geruntur, tamdiu toti oeconomiae bene est. Quamprimum vero alterutrum horum suo in officio turbatur, vel prorsus deficit, cives tumultuantur, in factiones coeunt, seditionemque cient, statim proditur Respublica, tandemque fusque deque vertitur.

Et quid impedit, *Philatri Optimi*, quo minus elegantem hanc inter Rempublicam & oeconomiam corporis humani comparisonem ad ipsum quoque finem seu scopum utriusque extendamus?

mus? Jurisprudentiae finis est, salutaribus legibus, tanquam totidem fulcris, Rempublicam suffulcire, & membra ejus putrida ense, ferro, resti a reliquo corpore sano resecare, ut vera ejus felicitas obtineatur : Et Medicinae scopus nullus quoque alius est, quam ut convenienti non minus regimine quam diæta congrua, imo & ubicunque opus fuerit, commodis quoque remediis tota actuum vitalium oeconomia ita gubernetur ac dirigatur, ut vera ejus salus, quae in inviolata corporis humani sanitate consistit, facta tectaue conservetur ; Imo, si necessitas id efflagitare videatur, urendum ac secandum subinde est Medico, membrumque foeda putrilagine corruptum est rescindendum, ne pars sincera trahatur. Quae omnia licet quodammodo cognationem illam, quae est inter *Jurisprudentiam & Medicinam*, adumbrare nobis possint : Nondum tamen arctior & quasi sororius, quem hic probare suscepimus, nexus comparet ; Quare propius ad propositum nostrum veniendum, ac demonstrandum nobis est, *Jurisprudentiam Medicinae & hanc illi* denuo tam arcte implicatam esse, ut altera sine altera subsistere nequeat. Evidentius id non patebit, quam si varios Casus Medico-forenses in medium producamus, quos inter sese mutuo JCTi ac Medici

dici communes habent, & in quibus explicandis alter alterius subsidio absolute indiget. Atque ne longius hinc abeamus, sufficiet nobis, notiora quaedam exempla ex Constitutione sic dicta Criminali *Caroli Vti, Romanorum Imperatoris* allegare, in quibus notorium est, miserrime cespitare Interpretes Juris, qui Medicorum veterum infomniis atque deliramentis simpliciter fidunt vel eorundem auctoritate excoecari sese patiuntur. *Articulo trigesimo quinto dictae Constitutionis Carolinae* agitur de puella, ex indiciis certis de partu clam occiso suspecta, ac proinde a peritis mulieribus, nempe obstetricibus, inspicienda & ad illarum attestationem, si ipsa delictum negaverit, tormentis subjienda. Certitudinem indiciorum in crimine infanticidii puellæ imputato ante omnia, & merito quidem, requirit *Imperator*; Agitur enim de sanguine humano: Quis vero Medicorum unquam tam simplex fuit, qui intumescen-
tiam ac decrefcentiam ventris uterique certum & infallibile graviditatis signum esse dixerit? Cum tumoris talis augmentum vel decremen-
tum pluribus aliis de causis contingere non modo subinde possit, sed & haud infrequenter soleat, testibus *tumoribus hydropicis, tympaniticis, flatulentis*. Tanto autem fallacius est indicium, ex
c pal-

pallore faciei desumptum, quod quippe symptoma puellis, *fluore albo* vel *obstructione mensium* laborantibus ac proinde *cachecticis* & *leucophlegmaticis* familiarissimum est. Non minus infidum infanticidii indicium est, si in mammis suspectae mulieris lac deprehensum fuerit: Quare & ipsum Legislatorem non multum momenti in eodem quaerere, inde liquet, quod non statim ad torturam deproperandum, sed obstetricum prius consilio utendum esse, prudenter injungat, Medicis inprimis simile quid ex alia causa fieri posse docentibus. Et quanquam peritas Mulieres, obstetrices, ad inspiciendum suspectae corpus requirat Legislator; Est tamen lippis atque tonforibus notum, quanta hodieque obstetricum sit ignorantia, ruditas atque imperitia, a quarum proinde depositionibus vel attestatis si pendere deberet talium puellarum fama ac vita, miserriam earundem sortem fore, ex hisce satis perspicimus. Nisi ergo talium foeminarum vitam aequae ac famam, quae pari passu ambulant, manifesto exponere velit periculo Judex, peritos atque conscientiosos Medicos consulat necesse est. Eodem plane modo comparatum est cum crimine *Magiae* ejusdemque indiciis, quae partim insufficientia, partim dubia, partim manifeste

feste falsa sunt. Quanquam autem erronea haec
 & praejudicata opinio de putatio magiae cri-
 mine in animis veterum JCtorum tam alta ege-
 rit radices, ut eandem denuo eradicare, difficil-
 limum sit negotium: Nostri tamen temporibus
 solertia quaedam ingenia excitavit Divina pro-
 videntia, quorum indefesso studio non modo
 totus *Processus Inquisitorius contra sagas* futilita-
 tis est convictus, sed & nullitas ejus invictis argu-
 mentis demonstrata. Ubi enim nullum sive ex-
 pressum sive tacitum pactum cum Diabolo da-
 tur, nullum quoque dari crimen Magiae, manife-
 stae consequentiae res est. Interea nemo non
 videt, innumeros innocentes homines utriusque
 sexus ad rogam damnatos esse; Et quis dubitet,
 ad plura secula istam Judicium insaniam proces-
 suram fuisse, nisi saniores Medicorum quorun-
 dam cogitationes saniora tandem Consilia JCtis
 subministrassent. Ut proinde nostris temporibus
 rariora anicularum simplicium, credularum & ut-
 plurimum superstitione magis quam malitia pec-
 cantium, ad ignem damnatarum exempla occur-
 rant. Et utinam abominabilia ista tempora nun-
 quam recurrerent, quibus sufficientem torturae
 causam praebere putabatur, si quis de isto cri-
 mine unquam diffamatus esset, jurene an injuria,

de eo non multum laborabat imperitus Judex. Quis enim hoc modo vitam famamque suam ab intemperie male fani Judicis, sanguinem humanum sitientis, liberam tutamque praestare unquam posset?

Tempus hac vice non patietur, ut prolixam, quanquam alias utilissimam & in foro frequenter admodum ventilari solitam quaestionem de *lethalitate vulnerum* examinare queamus. Id solummodo solerti animadversione haud indignum judicamus, quod, quicquid de efficacia *dierum decretoriorum*, quos alias Medici *Criticos* vocant, haecenus commentati, vel rectius commenti, fuere J.Cti, in meras tandem nugas & affanias recidat, quia ejusmodi crises reipsa nihil sunt aliud, quam solennes mutationes in morbis acutis contingentes & vel ad singularem materiae febrilis excretionem vel ad ejusdem translationem ad alia loca respectantes: Qualium certe mutationum vulnera penitus sunt expertia: Ut adeo qualitas potius eorundem, quam tempus retinendi vitam post factam vulnerationem attendi mereatur; Id quod tamen non aliunde rectius, quam ex arte medico-chirurgica determinari potest.

Multo vero minus licebit nobis esse prolixioribus

ribus in discutiendis controversiis, quae in declarando partu vitali atque legitimo a JCtis antiquis, *Hippocratis* auctoritate deceptis, magno impetu agitari solent. Ut enim hac vice silentio praetermittamus, libellos de *partu septimestri & octimestri*, *Hippocrati* Coo vulgo adscriptos ejusdem genuinos non esse, cum ingens *Divi Senis* ingenium ubique in illis desideretur: Nulla insuper suadet ratio, *partum octimestrem* inter eos, qui sua natura *vitales* esse nequeunt, recensere, cum termino partus ordinario longe accedat propius, quam *septimestris*, quem tamen citra controversiam *vitalem* atque *legitimum* declarare non dubitant. Quod vero recentiorum JCtorum nonnulli rectius hodie hisce de rebus sentiant, id profecto Medicis nostri temporis in acceptis referre debent.

Denique innumerae aliae in foro agitantur quaestiones medico-legales inter Doctores admodum controversae, de impotentia virorum & sterilitate foeminarum, de virginitate integra vel laesa & utriusque notis, de stupro violento, de abortu prohibitis artificiis excitato, de quibus omnibus sine artis Medicae subsidio Jurisperiti absolute nihil discernere possunt. Quomodo item morbum simulantes sint deprehendendi, vel dissimulantes convincendi, vel innocentes a morbis ipsis imputatis

absolvendi? An foetor oris, alarum, ozaena seu ul-
 cus Narium, sarcocoele, metus maniae recidivam
 aliquando passurae, sufficientes sint caussae rescin-
 dendorum sponsaliorum? An lues Venerea, qua
 quis laborat, sufficiens divortii causa esse possit?
 Quid agendum cum Melancholicis, Maleficos
 sese vel veneficas esse credentibus, ac proinde sup-
 plicium ultimum sponte petentibus? An pulmo-
 nes foetus in aqua submersi certum vel saltem pro-
 babile praebent indicium, partum vel vixisse, vel
 jam in Utero extinctum esse? An mania sit simu-
 lata, nec ne? Quae sit conditio imperforatarum?
 An neglectus ligandi funiculi umbilicalis sit causa
 Mortis in infante recens nato? An matrimonium
 cum Muliere, perpetuo menstruum profluvio
 laborante, dissolvi possit, nec ne? An per solam
 ventris inspectionem Medicus vel obstetrix de-
 terminare valeat, num mulier quaedam olim gra-
 vida fuerit? Quis mente captus, quomodo deter-
 minandum? An philtrea amatoria emotionem
 mentis causentur? An maritus mulieri, fluxu albo
 virulento laboranti, citra contagii vel infectionis
 periculum cohabitare possit? An foeminarum
 matrix quinque habeat receptacula, sicuti somnia-
 vit *Aristoteles* & ex illo J. C. ti bona fide transcripse-
 runt? Ut taceam alia ejus farinae plura, in quibus
 omni-

omnibus Medicorum Responſa prius conſulenda, quam certam ſententiam] Cui formare poſſint.

Et ſicuti ex hiſce omnibus luce meridiana ad- paret clarius, *Juriſprudentiam* in ejuſmodi con- troverſiis medico- forenſibus ſine ſubſidiaria me- dicae artis ope ſubſiſtere non poſſe: Ita non eſt, quod diſſimulemus, Medicos quoque ſubſidio Ju- riſperitorum hoc ſaltem in argumento commode carere non poſſe. Medici enim neque leges ferre, neque eaſdem factis vel actionibus hominum variis adplicare, valent; Sed, quicquid hic in actionibus hominum dirigendis prudentiae elucet, id *Juriſ- prudentiae* in ſolidum vindicandum eſt.

At vero, *Auditores*, tempus hac vice non pa- titur, ut mutuum illum nexum, affinitatem, cogna- tionem vel ſororium plane vinculum, quod eſt in- ter *Medicinam & Juriſprudentiam*, prolixius de- ducere queamus: Suffecerit, ex brevibus hiſce, quas duximus, lineis ſatis intelligere Vos poſſe, quid ex *Lectionibus* hiſce *medico-forenſibus* polli- ceri vobis debeatis. Vobis inprimis, *Dilectiſſimi Themidis filii*, Vobis, inquam, volupe crit, ex Me- dica Arte genuina percipere fundamenta, quibus varias obſcuras & controverſas leges atque con- ſtitutiones vero ſuo atque nativo ſenſui reſtitua- tis, ut ad coecam *Ariſtotelis, Hippocratis* aliorum-
que

que veterum tam Philosophorum quam Medicorum auctoritatem recurrere non sit necesse. Adquiretis inde quendam quasi habitum de variis *casibus medico-legalibus* solidum ferendi iudicium, ut causas Vestrorum Clientum ob crimina accusatorum publico in foro longe conscientiosius defendere, atque adeo *Advocatorum* munere feliciori cum successu perfungi queatis. Vos autem, *O Philiatrī Nostri*, quos singulari plane adfectu prosequimur, Vos, qui aliquando ad *Physici Ordinarii* vel aliud officium publicum adspiratis, Vos, inquam, hortor moneoque, ut *Medicinae forensis* studium Vobis habeatis commendatissimum; Vobis inprimis incumbet, vera ejus fundamenta cognita habere atque perspecta, ut causarum Patronis judiciis Vestris recte praelucere & facem quasi accendere queatis, quo futuro Judici, hoc quasi lumine digne collustrato, in ferenda sententia, reo nempe condemnando & in fonte absolven- do, tanto minus ambiguitatis relinquatur. Nihil superest amplius, quam ut industriam Docentis diligentia Vestra excitetis ! Quare, ut futuro die Jovis ad horam undecimam frequentes adsitis, etiam atque etiam rogo.

D I X I.

*Conf. huc Method.
de Medicinis &
iurisprudencia
cursum Act. Med.
Tum. II. p. 184.*

SUCCINCTA
INTRODUCTIO
IN
HISTORIAM LITTERARIAM
SCRIPTORUM
QUI
MEDICINAM FORENSEM
Commentariis suis
illustrarunt.

§. I.

Um praesens, quod curatius & *metodo magis demonstrativa* illustrandum suscepi, argumentum, non uno omnes modo tractaverint, sed eorum quidam *in universum* ea omnia, quae in forensibus pariter ac publicis causis medici referre consueverunt, plenius exposuerint, alii vero solam vulnerum lethalitatem evolverint, nonnulli singulares tantum quaestiones, ad *medicinam forenses* pertinentes, explicuerint, & alii denique decreta, decisa atque Responsa Prudentum sive integrarum nonnunquam Facultatum Medicarum

rum medico-legalia, in quibus pleraque, de quibus medici consuli solent, *in actu* quasi *exercito* occurrunt, historica fide enarraverint: Hinc eadem quoque serie Auctores, qui aliquo praedictorum modorum ad locupletandam *Medicinam forensē* symbolas suas contulerunt, enarrare placent.

§. II.

FORTUNATUS Qui de *Medicorum renunciationibus in universum* scripserit, praeter **FORTUNATUM FIDELIS FIDEM**, *Florentinum*, quem *Paulus Ammannus FLOREN. Medicum Celeberrimum* vocat, antiquiorem **TINUS** habemus neminem, saepius quippe a *Paulo Zacchia* in *Quaestionibus medico-legalibus* citatum, allegatum, commendatum, nisi forte *Baptistam Codronchium*, *Medicum Imolensem*, cujus paullo inferius mentionem faciemus, inde excipere velimus. Primum incomparabile *Fortunati* opus de *relationibus medicorum*, comprehensum quatuor libris, in quibus ea omnia, quae in forensibus ac publicis causis medici referre solent, plenissime traduntur, Anno 1602. in 4. *Panormi in Sicilia* lucem adspexit publicam, quod deinde revisum mendisque liberatum, adjecta nova *Praefatione ad Lectorem* Anno 1674. in 8. juxta exemplar *Panormitanum* recudi jussit *Paulus Ammannus*, qui vel inde illud commendare non dubitat, quod similis argumenti opus ante *Fidelem* nusquam antea in publicum prodierit; Unde ipse quoque *Fortunatus* de se gloriari non erubescit, quod novum istud argumenti genus

PRI-

PRIMUS ac sine exemplo suscepit: Ut proinde harum Relationum Auctori eo nomine tanto maiores debeantur gratiae, quanto certius est, primum intra tot seculorum decursum glaciem eundem fregisse, aliisq; facem quasi praetulisse; Quod quam difficile sit, unusquisq; facile intelligit.

§. III.

In opere ipso, quatuor libris constante, apte atq; concinne digerendo eum, quem doctrinae ratio ultro monstrabat, servavit ordinem; Cum enim, ut in Praefatione ipsemet loquitur, earum rerum occasiones, de quibus medici referunt, partim ad viventes homines, partim ad mortuos pertineant; Illas tribus prioribus libris, has quarto ac postremo comprehendit. Atq; quoniam aliae foeminarum sexui propriae sunt, aliae omnibus communes, illis tertium librum dicavit. Priores vero, quae quidem ad salubrem medicinae partem quodammodo referuntur, primo libro disposuit.

§. IV.

Delineationi totius operis generali methodus tractandi specialis adcurate ubiq; responder, cum nunquam non Auctori nostro scribendi occasio sponte fuerit oblata. Quanquam enim negandum non sit, hypothefibus Veterum, Aristotelis praecipue. Galeni, Oribasii, Rhasis, Avicennae aliorumq; passim, ac forte nimium, eundem instituisse, de quibus, quin hodie melius curatiusq; dici possit, nullum est dubium: Existimandum tamen est, indoli temporum, quibus

ille vixit, haec placita satis non modo congrua, sed & debita ubiq; ἀκριβέα pertractata esse. Cujus quidem rei ut unicum saltem specimen exhibeamus, ex *libri primi sectione prima*, quae de *locorum salubritate* agit, memorare tantum placet, quo modo *themati suo* satisfecerit? Postquam scil. *capite primo* investigavit, *quomodo a vario coeli adspectu terrarum loca afficiantur?* Ulterius a *secundo ad decimum quartum usq;* in eo totus est, ut disquirat, *qua ratione venti regiones immutent?* *Quid de aquarum bonitate ac praestantia sit sentiendum, quemq; valetudini usum praestent?* *Quid de puteis atq; cysteris?* *Aqua item nivali ac glaciali sit sentiendum?* *Et cur fontana pluvia sit semper praeferenda?* *Quomodo flumina, lacus, stagna regiones afficiant, & qualis sit hortorum locorumq; plantis consistorum aer?* *Qua ratione mare vicina loca afficiat?* *Qualem insulae temperiem aëris habeant?* *Quale sublimia humiliq; loca ac montium vicinitas salubritatis indicium praebeant?* *Quomodo ex terrae atq; adnascentium herbarum natura; Item ex certa animantium habitudine ac promiscuis quibusdam aliis regionum salubritas judicetur?* *Qua salubris viarum ratio in civitate esse debeat?* *Quaeq; ex praedictis conditionibus praestent caeteris?* *Qui insalubrium corporum status, quibus gaudeant locorum naturis?* *Quatenus terrarum loca ipsos hominum animos afficiant?* Et *quomodo tandem climatum temperies dijudicanda sit?* Ex quibus omnibus, quam accurate thema sibi propositum evolverit *Noster*, liquido constare potest: Unde ad reliqua concludere facile licet, quae ideo prolixius recensere supersedeo, si tamen prius admonitiones quasdam & praecepta, in
con-

contexendis medicorum relationibus observatu sum-
me necessaria adjecero.

§. V.

Meminit eorundem *Auctor* in conclusione totius operis, quae huc potissimum redeunt: Mature omnia prudenterque, nec sine judicii acrimonia perpendenda esse, ne, cum quis a Magistratu ad relationem ferendam adhibitus fuerit, nimis praeceps atq; inconsultus in judicando dicendoq; deprehendatur; Medicum referentem, ante omnia alia, veri semper amatorem atque amicum esse oportere; Leviores aegritudines nunquam verbis nimis esse exaggerandas, ut nihilo gravissimis leviores habeantur, nec ambaguis loquendi formulis, quae iniqua interpretatione veritatem obscurare possint, Judicibus imponendum; In pertexendis relationibus avaritiam atque lucri cupiditatem in perpetuum exilium esse relegandam; Deniq; non decere medicum, in tradenda relatione nimis esse obscurum & intellectu difficilem; Subinde tamen in nonnullas rerum occasiones eundem incidere, ut, cum nihil certi de re proposita renunciare queat, dubia interdum atq; incerta referre cogatur.

§. VI.

Dignitate *Fortunato Fideli* proximus est
PAULUS ZACCHIAS, *Romanus*, totius
Status Ecclesiastici Proto-medicus generalis,
qui incomparabile illud *quaestionum Medico-lega-*
lium opus, Juris pariter ac Medicinae peritis nec non

PAULUS
ZACCHI-
AS, RO-
MANUS.

Tribunalium tam Ecclesiastici quam Civilis Assessoribus summopere necessarium, edidit, & partitis quidem vicibus, adeo ut praedictarum quaestionum liber *primus* A. 1621. in 4. *Romae*, liber *secundus* ibidem A. 1625. *tertius* & *quartus* 1628. *quintus* 1630. *sextus* 1634. *septimus* & *postremus* 1635. pariter ibidem publicae primum luci sisterentur, deinde vero *Amstelodami*, additis insuper duobus libris, *octavo* nimirum & *nono*, prodirent, sicq; universum opus, in *tres tomos* distinctum, a mendis purgatum passimq; interpolatum & novis recentiorum inventis ac observationibus auctum studio famigeratissimi Medici, *Johannis Danielis Horstii* Anno 1666. in Folio *Francofurti* evulgaretur, tandemq; eadem forma, sed pluribus in locis notis & observationibus curiosis, qua Juridicis qua Medicis, quas Celeberrimi Juri & Medici benevole communicarunt, abunde locupletatum a *Georgio Franco*, Universitatis *Heidelbergensis* ea tempestate Pro-Cancellario & Medicae Artis Professore in publicum emitteretur: Quae editio tam elegans est, ut in ea nihil ferme desiderari posse videatur, nisi quod innumeris fere mendis typographicis scateat. De *tertio* tamen *Tomo* id notari meretur, quod *Consilia* & *Responsa* LXXXV. nec non *decisiones sacrae Rotae Romanae* ad praedictas *materias medico-legales* pertinentes contineat, quas in *Medicinae* & *Juris* peritorum nec non *Tribunalium Assessorum* gratiam D. *Lanfrancus Zacchias* collegit ac publici juris fecit.

§. VII.

Ordo quaestionum à Zacchia ventilatarum hic est: *Libro primo* continentur quaestiones de *actatibus*; De *partu legitimo & vitali*; De *praegnantia, superfoetatione & mola*; De *morte, causa partus, nec non de similitudine ac dissimilitudine natorum*. *Libro secundo* disquiritur de *dementia atq; venenis & animadversiones quaedam in leges aliquot ff. de Aedil. edicto* adferuntur. In *tertio* de *impotentia cœcundi & generandi, de morborum simulatione* nec non de *peste & contagio* agitur. In *quarto* quaestiones de *miraculis, virginitate & stupro* discutiuntur. *Quintus* exagitat quaestiones de *jejunio & quadragesima a Pontificiis proponi solitas, ut & de vulneribus, de membris eorumq; mutilatione, nec non de aëre, aquis & locis*. *Sextus* de *medicorum erroribus a lege punibilibus, de tormentis & poenis, de praecedentia inter medicum & Juris peritum*; *Septimus* de *debito conjugali & stigmatibus magorum* agit, tandemq; *octavus* de *morbis tam animi quam corporis, & postremus* de *fœtus humani animatione, an scilicet anima rationalis ex traduce propagetur, an vero de novo a DEO creata corpusculo embryonis immediate infundatur, satis curiose, optaremus, ut etiam utiliter, disquirat.*

§. VIII.

Quamquam vero nullum sit dubium, permulta aliter dicere potuisse, imo vero debuisse Zacchiam; Ingenue tamen fatendum est, nullum in hoc eruditionis genere opus cum ejusdem quaestionibus medico-legalibus comparari posse, sive ipsarum materialium
ibidem

ibidem tractatarum ubertatem, five *Auctoris* insignem ingenii praestantiam, five eximiae eruditionis profunditatem, five subtilis judicii acrimoniam, five locupletem in arte nostra experientiam five ipsam quoq; Juris peritiam, quam certe non superficiale esse oportuit, spectaveris. Ut profecto nullum in hunc usq; diem videre licuerit opus, quod plenius, perfectius atq; locupletius universam *renunciandi* facultatem tradiderit, ac proinde *Zacchiae* operi anteponi vel par saltem haberi mereatur.

§. IX.

THOMAS REINESIUS, SAXO-GOTHANUS. Comparuit equidem in eruditorum Theatro *THOMAE REINESII*, Saxo-Gothani, Archiatri, Poliatri & Consulis *Altenburgensis*, *Schola Juris Consultorum Medica*, *Relationum libris aliquot comprehensa*, quibus scil. principia *Medicinae in Jus transumpta ex professo tractantur*; Quem quoque librum, ut propemodum crederes, genuinum *Reinesii* foetum fuisse, *Georgius Abrahamus Mercklinus*, medicus *Norimbergensis* in *Lindenio* suo renovato eidem *Reinesio*, licet perperam & incogitanter, vindicavit: Jam dudum tamen prae laudatus *Francus* in Praefatione ad *Quaestiones Medico-Legales Zacchiae*, plagium subesse, animadvertit, cum frigidus & scaber stylus reliquis limatis & acumen undique spirantibus *Reinesii Scriptis* non respondeat, atque adeo fraus non difficulter detegi queat. Unde sine dubio, si viveret, stomacharetur summus Criticus & Polyhistor, si tantum nominis sui abusum in supposititii scripti editione commissum animadverteret.

§. X.

Aetate si non prior, saltem non multo posterior *Fortunato Fideli* fuisse videtur BAPTISTA CODRONCHIUS, Philosophus ac Medicus *Imolensis*, qui in quibusvis casibus medico oblati*s methodum testificandi* Anno 1597. in 8. edidit, in qua nonnullas quidem difficiles, at tamen pulcherrimas quaestiones explicuit, simulq; formulas quasdam *testationum* adjecit, opus non medicis tantum sed & Jurisperitis atq; Judicibus admodum utile. Suscepit illud tanto lubentius, cum advertisset, a nemine, quantum ipsi innotuerit, litteris traditam esse methodum hanc seu rationem, apud Judicem in qualibet oblata occasione opinionem suam in scriptis proferendi: Unde patet, aut *Fortunati Fidelis* librum *de relationibus Medicorum* eo tempore lucem nondum adspexisse, aut saltem *Nostro* ignotum fuisse.

§. XI.

Quaestiones, quas discussit, hae sunt: *Qua ratione morbum simulantes a medico deprehendendi, & quanam sint morbi, quos potissimum fingere solent? Quanam ratione de vulnerato sit testificandum, ubi etiam de signis ac judiciis vulnerum agitur? Quibus notis vulnera a venenatis armis illata vel veneno infecta dignoscantur? An mortis aut symptomatum repentinus eventus veneno exhibito vel corruptioni humorum sit adscribendus? Ubi simul de signis venenorum in genere & in specie tractatur, nec non de signis mortui ex veneno? Venena dare vel vendere prohiberi, quae enumerantur. Utrum quaelibet veneni quantitas ho-*

minem jugulare possit? Quatenam sint signa pubertatis, ubi de iis simul sermo est, qui concumbere non possunt, ac de causis? Quibus indiciis deprehendi queat, virginem esse incorruptam? Quibus itidem signis mulier gravida dignoscatur? Utrum medicus cognoscere possit, mulierem partum abegisse, ubi etiam de medicamentis abortivis agitur? An mulier post decimum mensem parere queat, & an partus iste sit legitimus? Cujus sit censendus partus mulieris nonimestris, quae viro defuncto post paucos dies alii nupserit? Probat dehinc, mulieres quinquagenarias concipere adhuc posse: Tandemq; una cum formulis testimoniorum quorundam subnectit: An dissimilitudo nati ad parentes sufficiens adulterii argumentum sit? Qua data occasione causas similitudinis ac dissimilitudinis filiorum cum genitoribus explicat.

§. XII.

Redolent vero pleraque *Scholasticam & Aristotelicam Philosophiam*; Quod, ut cuilibet primo statim intuitu manifestum reddatur, *caput decimum*, quod de iis, qui concumbere non possunt, ejusque rei causis agit, excerptum sistemus: Demonstraturus itaq; *Noster* causas impotentiae & ineptitudinis ad exercendam venerem, quaerit illas vel in *virtutis seu roboris defectu*, vel in *ipforum instrumentorum generationi servientium ineptitudine* vel in *defectu seminis* vel in *hisc omnibus simul sumptis*. *Virtutis seu roboris imbecillitatem* oriri contendit ex insigni aliqua intemperie, inprimis frigida renum, ex motibus animi, ex insigni quadam evacuatione sanguinis aliorumq; humorum, longa inedia, vigiliis vel immodicis exercitationibus. Instrumen-

strumentorum, five secretioni five effusioni seminis inservientium intuitu, accusat testium vasorumque feminalium intemperiem vel simplicem vel compositam, sine vel cum materia & praesertim frigida; Vel si penitus obstruantur seminiq; via praecludatur, vel aliqua continui solutione laborent &c. Ex parte seminis actum venereum impediri existimat, vel quia ex toto, vel majori ex parte deficit, vel alio transmittitur, vel quoniam vitiosum est, nempe vel nimis frigidum vel crassum, omnisq; mordacitatis expers. Atq; causis hisce internis addit tandem externas, quas inter primum locum assignat incantationibus ac veneficiis, vulgo *ligaturis* appellatis, quibus quippe, secundum *Auctoris* nostri opinionem, maleficae mulieres consueverunt homines ad coitum impotentes reddere, modo ad omnes indiscriminatim mulieres, modo vero ad unam tantum. Verum hisce omnibus *Neotericorum* principia & observationes longe clariorem lucem adfundere possunt, sicuti suo loco probabimus.

§. XIII.

Caeterum monendum hic est, eundem *Codronchium* peculiari libro *de veneficiis* uberius tractasse, quem tamen ut prolixius hic recenscamus, nihil attinet.

§. XIV.

Majori jure huc referimus AMBRO- AMBRO-
SII PAREI *Parisiensis*, Primarii Regis Chirur- SIUS PA-
gi, succinctam tractationem *de renunciationi-* REUS,
bus, qua instruit Chirurgum, quomodo in *renun-* PARI-
ciationibus, apud Judices contexendis, five de SIENSIS.

morte, five de imbecillitate five depravatione membri alicujus in proprii officii functione agatur, gerere sese debeat? Quo in negotio recte expediundo non modo eundem callidum & ingeniosum, sed & fidelem esse debere contendit. Inprimis autem inquit in signa lethalitatis vulnerum, praecipuis partibus atq; visceribus inflictorum; Ex quibus itidem indiciis infantis suffocationem hariolari liceat? Quae sint signa hominum fulmine extinctorum? Num, qui suspensus esse cernitur, vivus an mortuus fuerit suspensus? Qui vivi vel mortui fuerint submersi? Quae sit ratio eorum, qui carbonum vapore fuere, suffocati? Quinam apoplectici moriantur? Quibus omnibus formulae quaedam *renunciationum*, quibus *Pareus* usus fuit, adnectuntur.

§. XV.

RODE- Eodem jure suum hic locum invenit,
RICUS a **RODERICI** a CASTRO, *Lusitani*, Philosophi
CASTRO, ac Medici, per universam Europam notissimi,
medicus politicus five tractatus de *Officiis*
LUSITANUS. *medico-politicis*, quatuor libris distinctus, in quibus non solum bonorum medicorum mores ac virtutes exprimuntur, malorum vero fraudes & imposturae deteguntur: Verum etiam pleraq; alia circa hoc argumentum utilia atq; jucunda proponuntur. Missis autem hac vice iis, quae tribus prioribus libris, ad nos quippe hac vice non spectantibus, comprehenduntur, ea solum recensebimus, quae postremo continentur, quaeq; de *fascinatione*, de *philteris*, & de *alexicaeis* seu *saluatoribus* agunt, simul

simul tamen ventilatis aliis non minus difficilibus quam utilibus in foro quaestionibus: *Qua nempe ratione morbum simulantes sint deprehendendi? Et quomodo amissa virginitas & alterius conjugis sterilitas sit exploranda?* Subjuncta simul *metodo testificandi* circa eos, quibus venenum exhibitum fuit, uti & de vulneribus capitis, iisque, qui aqua suffocati fuerunt: Quae omnia atq; singula, rationibus tam affirmantium quam negantium utrinq; collatis & expensis, satis eximie atq; judiciose a *Nostro* sunt discussa.

§. XVI.

Nec in deteriorem, spero, partem interpretabuntur JCrī, si celebrem GERHARDUM FELTMANNUM, JCrīm & Antecessorem primum in *Academia Groeningana* huic scriptorum seriei adnumeravero, qui quippe, praeterquam quod *de cadavere inspiciendo* seorsim egerit, alia quoq; argumenta medico-legalia, suis passim in scriptis discutienda sibi sumsit. Liceat nobis ex *Decisionum* ejus *Decade secunda Decisione decima* unicum saltem specimen de *crimine Magiae* allegare, quod in totum quidem *Noster* negare non audet, interea tamen vulgaria indicia ad id probandum non sufficere recte, mea sententia, contendit, atq;, ut de *corpore delicti* prius constet, jure ante omnia efflagitat: Nam si accusasse sufficeret, quis quaeso innocens foret? Insulsum quoq; est, alteri effectum quendam imputare velle, quem ille omni suo molimine impedire non potuit, tantum abest, ut auctor ejusdem

GER-
HARDUS
FELT-
MAN-
NUS.

fit dicendus. *Titius* v. g. adfuit *Cajo*; Coepit *hic* protenus, ex quo *ille* abiit, aegrotare, atq; octiduo post mortuus est; Indene valide concludi potest, *Titium* veneno enecasse *Cajum*? Vereor, ne haec concludendi ratio nimis absurda plerisq; videatur: Inprimis si inter *Titium* & *Cajum* nulla unquam inimicitia exarsisset, nec minae praecessissent & mors non illico, sed post intervallum octo demum dierum sequuta esset. Neq; testimonio sagarum, ferali igne extinctarum, nocturnis saltationibus & comessationibus quempiam interfuisse, multum defert *Noster*; Etiam si enim, celebrari conventus sagarum, detur; Inde tamen, *criminis Magiae* convinci quempiam posse, non consequitur; Quia ex pharmaco, quo se inungunt sagae putatitiae, quando ad conventus suos deproperant, in profundum soporem incidunt, & cum ejusmodi rebus animus antea fuerit intentus, tanto minus mirandum, si in somno avia a ratione anima erret, & per quietem ea se sentire credat, quae tamen nunquam evenerunt; Interea, recte addit: Jam dudum iis, qui bonam amant mentem, placuisse; *Conventus tales sagarum nunquam dari*. Quod ad *malam famam* adtinet, illam sufficienter probandam esse, non sane frustra monet. Immerito deniq; allegatur, quod quis cum aliis magiae criminis postulatis mortisq; supplicio adfectis conversatus fuerit; Status enim & conditio vitae, in qua quis versatur, saepius id efflagitat, ut cum cujusvis generis hominibus conversemur, nec tamen, quales sint, divinare nobis semper integrum sit.

fit. Et quid quaeso faceret vir honestus, si ob imputatum Magiae crimen Judicio fisteretur? Quis miraretur, si, quando de capite, de bonis, de omni denique sua liberorumq; suorum fortuna periclitaretur, si inquam, aliena loqueretur vel talia proferret, quae facerent ad crimen a se abalienandum? Quis ideo culparet eundem, cum omnis honesta, expediendae salutis sit ratio? Et quid tandem fiet, si magiae criminis suspectos velis arguere eos, qui, sagas reperiri, negant: Tunc enim non modo multos de republica litteraria egregie meritos viros, eosq;, quorum post fata virtus fama; bona vivit, ejus sceleris participes efficies, sed & in *Belgio, Britannia*, atque *Galliarum parte maxima* magorum major erit numerus, quam olim est muscarum, cum calet maxume. Concedamus autem, magos dari; Largiamur ultro, supplicio ultimo adficiendos esse eos, qui criminis magiae rei probabuntur: Nunquam tamen per *Justinianum* imponi sibi patietur *Auctor*, ejusmodi magos dari, qui susurris magicis hominem necare possint; Imo potius suam non modo sententiam ab omni suspicione liberam sed & verissimam esse, cum *Auctore* fatebimur, cum hujusmodi fascinantium artes tanquam aegrae mentis deliria & aniles nugae merito hodie rideantur. Ex quibus omnibus recte tandem infert: In crimine magiae, quod non singulorum tantum civium, sed & familiarum stragem & tandem rerumpublicarum everfionem portendit, satius esse, nocentem absolvere, quam innocentem condemnare. Fructus ejusce-

modi

modi doctrinae egregius hic est; Quod hodie processus inquisitorii in sagas rarius instituantur; Quod pauciores ibi magi reperiantur, ubi parcius mitiusq; puniuntur; Quod in *Clivia* aeq; ac *Belgio* magiae accusationes sint rariores &c.

§. XVII.

PAULUS AMMAN-
NUS, LI-
PSIENSIS. Ejusdem hujus loci est PAULI AM-
MANNI, Professoris Medicinae *Lipsiensis Irenicum Numae Pompilii cum Hippocrate*, quo veterum cum Medicorum tum Philosophorum hypotheses in corpus Juris civilis pariter ac Canonici haftenus trans-sumptas a praeconceptis opinionibus vindicavit, quod opus JCtis pariter atq; Medicis utile est, utpote in quo quaestiones propositae ex ipsis legum Textibus & variis *Responsis Facultatis medicae Lipsiensis* illustrantur. Scripsit idem quidem *Ammannus* Medicinam quoq; Criticam; Verum ea nondum hujus est loci, sed commodior de ea differendi occasio offeretur nobis paullo inferius.

§. XVIII.

Occasio interim Irenicon hoc scribendi haec fuit: Cum animadverteret *Ammannus*, varias in CORPUS JURIS hypotheses tam Philosophicas quam Medicas esse translatas, easq; vel oppido falsas, vel dubias vel prorsus nullas esse eoq; potius modo comparatas, ut non possent non discentibus remoram objicere, ut quasi torpedinis morfu sauciati manerent stupidi, nescientes, quomodo sese extricarent:
Hinc

Hinc in eorum gratiam varia collegit praejudicia, observationes atque curationes, ex propria tamen praxi maximam partem haustas, quas deinde discursibus criticis exornavit, sicq; tandem, ut publici juris fierent, permisit. Est vero, quod in *praefatione* ipse *Ammannus* provide monet, totum opusculum bimembre, quorum *primum* continet *dialogum brevissimum Numae Pompilii cum Hippocrate*, quod nempe translatas opiniones attinet; *Alterum* complectitur *Prodromum vindicationum*, variis casibus & historiis stabilitum.

§. XIX.

Ita v.g. cum inter alia, quae Jcti a medicis sunt mutuati, etiam hypotheses Medicorum veterum de *succo melancholico* seu *atrabilario* assumpserint, easque deinde legi 2. ff. de Aedil. Edict. applicuerint: Merito stomachatur *Ammannus*, atque nugas istas ex Corpore Juris vult esse remotas: Quia ejusmodi atra bilis vel humor melancholicus nec in massa sanguinea, nec in liene, nec in capsulis atrabilariis vel renibus succenturiatis, nec ullibi in corpore humano reperitur: Nec icterus flavus, nec absurdus ac luridus scorbuticorum color, nec mammarum cancer nec quicquid aliud bilis atrae existentiam satis probat. Unde tandem concludit: In poenarum irrogatione adversus delirantes vel melancholicos atram bilem vel humorem melancholicum nunquam respiciendum, sed magis delirium & ejusmodi causas, quales in hac puerpera, de qua sermo est, fuerunt suppressio lochiorum, aspectus mendici elinguis improvisus indeq; natus terror &c. attendendas esse.

JOHAN-
NES BOH-
NIUS, LI-
PSIENSIS.

Praeter *Ammannum* breviter quidem, solide tamen, universam *Medicinam forensam* discussit JOHANNES BOHNIUS, Doctor atq; Professor Medicinae *Lipsiensis* in erudito *Commentario de Officio medici duplici, clinici nimirum atq; forensis*, in quo adcurate exponitur, *qua ratione ille penes infirmos pariter ac in foro gerere se debeat, ut medici eruditi, prudentis ac ingenui nomen utrinq; mereatur.* Seorsim jam pleraq; olim *Exercitationum Academicarum* forma prodierant, certas deinde ob rationes in unum volumen digesta publiciq; juris facta. Sponte in duas sese partes dispesci patitur tractatus; In quarum *prima* egit *Auctor* Celeberrimus de medici genuini requisitis in genere, seu, quibus *clinicum* aeq; ac *forensam*, si periti titulum undique tueri et civibus pariter ac civitati operam suam cum eorum salute praestare malit, instructum esse oporteat; In *posteriore* edocuit eundem, quomodo coram Magistratu, si ab hoc postulatus fuerit, de rebus forensibus & civitatis incolumitatem concernentibus, perite aequae ac fideliter deponere conveniat? Ubi inprimis, posteaquam doctrinae *medicinae forensis* necessitatem & usum declaravit, capite *secundo* ac *tertio* medicorum, chirurgorum atq; obstetricum deponentium requisita exponit, dehinc Capite *quarto* renunciationum instrumenta indicat, & *duobus postremis capitibus* tam de renunciandi modo, quam etiam de *renunciationum difficultate* differit.

§. XXI.

In medico deponente, qui tamen simul quoq; chirurgorum & obstetricum, si quando in foro deponere jubeantur, director esse debet, non modo requirit *Auctor*, ut sit legitime promotus suaeq; artis gnarus, sed etiam, ut conscientiae suae amans, adeoque bonae famae & fide dignus sit, ubi tamen hoc insuper peculiare leges ipsi indulserunt, ut non semper de rei veritate, sed de credulitate seu probabilitate tantum, nempe in causis, quae in sensus minus incurrunt, nec alias sciri certo possunt, deponere cogatur, imo liberum eidem sit, in casibus difficilioribus aut judicium suum suspendere aut dubie saltem respondere. Circumspecte tamen etiam atq; praemeditato medico est renunciandum, quia omnis festinatio hic maxime est nociva, nimia quoque prolixitas sedulo vitanda & contra perspicuitati atq; claritati studendum, ac, ne aliena, ad rhombum nihil facientia, admisceantur, prudenter cavendum.

§. XXII.

Et quamvis Chirurgorum *in deponendo* coram Judice opera rarius, praesertim in casibus difficilioribus & vulnerum maxime lethalitatem concernentibus, requiratur; Fit tamen subinde, ut in rebus levioris momenti, v. g. in membrorum mutilationibus, bubonibus, ulceribus &c. dijudicandis admitantur, nunquam tamen soli, sed medico sociati; Quia in causis arduis, ubi accuratiores inspectione,

Chirurgi.
Medico sociati

eorum relationibus, sine medici approbatione, aut, si mavis, directione, minime fidendum est, cum sufficienti peritia & dexteritate, quae ad habile testimonium reddendum requiritur, destituantur. Quotiescunq; tamen *ad testificandum* postulantur a Judicibus, toties omni sinceritate, ingenuitate ac perspicuitate *in renunciando* utantur necesse est.

§. XXIII.

De *obstetricibus* deniq; non est ignotum, quod aliquando in *causis forensibus*, virginitatem, stuprationem, impraegnationem, impotentiam foemineam &c. concernentibus *ad deponendum* postulari soleant; Ubi tamen non immerito ambigit *Noster*, an obstetrices nostrates ea peritia sint instructae, ut in rebus tanti momenti recte dijudicandis digne sese gerere queant? Totidem potius ineptitudinis earundem atq; ignorantiae argumentis in contrarium prostantibus, ut, siue status partus ab ipsis explorandus, siue primogenitura gemellorum decernenda, siue vitalitas partus pronuncianda, siue sexus nati dubius discernendus, siue stuprum manifestandum, siue maturitas ac perfectio partus determinanda, ubiq; ignarae mulierculae misere cespitent. Ubi-
cunq; tamen earundem opera *in deponendo* sollicitatur a Judice, id nunquam sine debita subordinatione fiat, i. e. ad inspectionem vel renunciationem nunquam solae admittantur, sed medico perito sociatae. Atq; eadem plane dexteritate *Auctor* noster reliqua etiam momenta, *renunciationum* scilicet instrumenta modumq;

dumq; exequitur, ut, ea omnia prolixius hic excerpta sistere, non sit necesse.

§. XXIV.

Progredior potius ad historiam scriptorum, qui de *vulnerum lethalitate* eruditos nobis Commentarios reliquerunt, quos inter *Bernhardum Suevum, Melchiorum Sebizium, Godofredum Welschium, Johannem Bohonium* aliosq; referimus. Quibus tamen omnibus aetate superior fuisse videtur HERMANNUS CORBEUS, qui in Oratione Panegyrica, quam in *Academia Marpurgensi* habuit, de *vulneribus lethalibus & non lethalibus* breviter quidem, attamen nervose, disseruit.

§. XXV.

Post *Corbeum* primum in hoc scriptorum ordine locum concessimus BERNHARDO SUEVO, Rotenburgo-Tuberano, Medicinae Doctore & *Physico Winsbeimensi*, qui de *inspectione vulnorum lethalium & sanabilium praecipuarum humani corporis partium tractatum* edit, & variis quidem cum veterum tum recentium medicorum observationibus, exemplis & controversiis illustratum, & non minus *utis quam medicis perutilem ac necessarium*. Causas scriptionis in Praefatione ipse non nisi duas allegavit; Prima illarum est *amor honesti*, ne Procere bene constitutarum Rerum publicarum, quibus salus subditorum a DEO concredita est, in dubiis quandoq; casibus, ubi vulnerato pariter ac vulneranti jus decernendum est, arduam hanc inspicendi

BERNHARDUS
SUEVUS,
ROTENBURGO-
TUBERANUS.

ciendi & curandi vulnera provinciam solis barbitonforibus & balneatoribus committant, quibuscumque ut plurimum ob crassam suam inscitiam & imperitiam, in Anatome praesertim, basi Chirurgiae, *εὐπαθείας* ita comparatum est, ut vulnus vel alium quemvis morbum lethalem dicant, qui tamen nihil minus, quam talis est, & utrum ex vulnere vulneratus an alio superveniente symptomate perierit, nesciant? *Altera* vero quae ad scribendum *Auctorem* nostrum compulit, ratio haec fuit, quod, cum haec omnia, longiorem tractationem desiderent, aliis ansam praebere voluerit, hoc doctrinae genus perpoliendi & absolvendi: Quo tandem antiquissimae & nobilissimae arti chirurgicae, ad tonstrinas barbitonforum imperitorum relegatae, pristinus honor & integra libertas restituatur.

§. XXVI.

Tractatum ipsum duas in partes distinguit, *Noster*, ita quidem, ut in *priore*, praemisso necessario discursu *de utilitate & necessitate signorum prognosticorum* in vulneribus, proponat primum dubia quaedam, cur scil. ex levi vulnere quidam moriantur, ex graviore vero alii convalescant? Quam eventus diversitatem non modo *ex partium vulneratarum differentia & ipsorummet vulnerum varietate*, sed & ex ipsa corporum symptomatumq; diversitate vult esse petendam. Deinde, quid in unoquoque vulnere in genere considerandum sit, expendit *Noster*, nempe non modo *patientem & affectionem*, sed & *agentem & externas quasdam circumstantias* vult esse considerandas. Per *patientem* intelligit *sub-*
jectum,

jectum, idq; vel *universale*, in quo temperamentum, virtutem, habitum corporis, sexum, aetatem & praesentem corporis dispositionem, quatenus vel sana vel aegra vel neutra est, una cum vitae instituto & consuetudine spectat: In *particulari* vero subiecto praeter dignitatem partis & temperamentum, ipsam quoq; substantiam & situm considerat. In *agente*, scil. Chirurgo sufficientem requirit scientiam, peritiam, voluntatem & animum; In *affectione* seu vulnere ipso quantitatem, qualitatem & instrumenta, quorum ope membra vulnerata fuere, vult esse pensitanda, & ad circumstantias externas praeter aërem ambientem, ipsam potissimum dietam una cum regimine patientium refert. Deniq; quid vocabulo *ῥαυασις* proprie denotetur, explicat, triplicem significatum eidem tribuendo, quatenus nempe vel sumatur pro eo, quod semper & necessario mortem adferat, vel pro eo, quod saepe & ut plurimum interimat, vel deniq; pro eo, quod non quidem interficiat aut internecionis signum sit, quod tamen valde malum existat. Causas vero, ob quas vulnus lethale esse contingat, has potissimum enumerat, nempe vel partium vulneratarum nobilitatem, vel officii ad vitam necessarii interceptionem, symptomatum supervenientium vehementiam, conjunctam enormiorem haemorrhagiam vel curandi *ἀδυναμίαν*, rerum necessariarum defectum, aegri inobedientiam, intemperantiam & negligentiam, inscitiam & imperitiam Chirurgorum ipsiusq; corporis impuritatem rerumq; vulnerantium diversitatem aliasq; plures causas.

In parte tractatus hujus *secunda* prosequitur *Auctor* vulnera praecipuarum corporis humani partium, exordium capiens ab iis, quae capiti, cerebro, spinali medullae, ossibus temporum, aliisque capitis partibus inflicta fuere. De laesionibus sincipiti illatis pronunciat, illas ideo lethaliore esse prae illis, quae aliis capitis partibus illatae sunt; Quod 1) ossa sincipitis sunt tenuissima & admodum debilia, atque adeo facile diffringuntur & contunduntur; 2) Quod ea in parte capitis plurimum subest cerebri. 3) cutis in sincipite tenuior, quam alibi in capite & 4) Quod in anteriore cerebri parte venae & multae & effatu dignae occurrunt, ac denique propter suturas, ubi antea sese sistit *coronalis*, posterius *lambdoidea* & in medio ossa sincipitis dirimens, *sagittalis*. Unde colligitur, longe facilius diffringi ibi cranium, malumque communicari crassae meningi; Quia per suturas filamenta sua trajicit & pericranium constituit.

§. XXVIII.

Post vulnera sincipitis ea, quae ad suturas facta sunt, propter sequentes rationes periculosa esse judicat; Quia 1) ossa circa illas non sunt solida, sed divisa ac proinde, ut ictibus inflictis resistent, infirmiora. 2) Quia pus ibi contractum facile descendit & ad cerebrum transfunditur. Ac 3) quia ex suturis exeunt filamenta meningis crassae, quae proinde in consensum facile rapitur.

§. XXIX.

Vulnera cerebri omnia, utut nonnulla illorum subinde curata esse, Veterum aeq; ac Recentiorum scripta testentur, ob has similesq; causas periculosa esse statuit; Nempe vel ob nobilitatem partis & officii, quo fungitur, necessitatem; Ob motum cerebri ejusdemq; humiditatem ac frigiditatem, ob nervorum consensum, quorum quippe est principium; Ac deniq; ob *ἀδυναμίας* curationis. Et cum spinalis medulla ejusdem cum cerebro naturae sit, infert inde, vulnera ejus non minus, quam cerebri, periculosa esse, idq; tam intuitu originis, quam etiam ratione structurae, nervorum, consensus, usus atq; officii, situs imo ipsorum symptomatum supervenientium ratione.

§. XXX.

Hinc progreditur ordine ad determinandam lethalityatem venarum jugularium, asperae arteriae, pulmonum, pericardii, cordis, diaphragmatis, venarum arteriarumq; majorum, hepatis, lienis, renum, vesicae, uteri, ventriculi, intestinorumq; nec non omenti illa operientis aliorumq; viscerum ac partium, in singulis ventribus reperiundarum, adjunctis ubiq; solidis rationibus, earundem lethalityatem determinantibus. Agmen claudunt vulnera musculi bicipitis, cubitum flectentis cum vulneribus nervorum atq; juncturarum seu articulorum.

§. XXXI.

Bernhardum Suevum ordine excipiat, MELCHIOR SEBIZIUS, Argentor. OR SE-
tensis, Medicinarum Doctor atq; Professor, BIZIUS,
D Comes

ARGEN-
TORA-
TENSIS.

Comes Palatinus Caesareus nec non Reipublicae Argentoratensis Archiater, qui examen vulnerum singularum corporis humani partium, quatenus vel lethalia sunt & incurabilia, vel ratione eventus salutaria & sanabilia, nobis reliquit. Singulae, quae in hoc examine ventilantur, materiae, publice olim atq; solemniter in *Academia Argentoratensi* ad disputandum propositae sunt, junctim dein editae publiciq; juris factae.

§. XXXII.

Placuit vero *Auctori* nostro tractationem universam in *Prodromum* & *Examen* ipsum discescere. Et *Prodromi* quidem tres constituit partes; In quarum *prima* vulnerum nomenclaturas, significationes varias, definitiones, differentias, subjecta & causas efficientes exposuit; In *altera* eorundem adjuncta, quibuscum complicata sunt, declaravit, ac in *tertia* quaestiones aliquot enodare conatus est, nimirum: Quot modis vulnera tum magna & gravia, tum lethalia dicantur? Quenam ex illis curata facilia sint & difficilia? Quae vero prorsus insanabilia? Quam ob causam, quae lethalia non fuerunt, lethalia aliquando evadant? Quot & quae in vulneribus perpendenda, ut feliciter illa curari, eventus vere praesagiri & Judex recte informari queat? Quae deniq; partes regenerari iterumq; uniri & consolidari possint, quae non? &c.

§. XXXIII.

Examen vero ipsum duas in partes partitus est *Sebixius*, in quarum *prima* vulnera partium similarium, in *altera* vero illa dissimilarium examinavit. Ad *has* retulit vulnera cuticulae, cutis, pingvedinis, panni-

panniculi carnosī, membranarum, muscutorum, glandularum, tendinum, ligamentorum, nervorum, venarum, arteriarum, cartilaginum ipsorumq; ossium; Ad *bas* vero vulnera omnium viscerum atque partium singulis in ventribus contentarum reduxit.

§. XXXIV.

In eodem argumento exercuit sese, **GODOTOTOFREDUS WELSCHIUS**, Lipsiensis, Philosophiae ac Medicinae Doctor hujusque in *Academia Lipsiensi* Prof. & Reipublicae Patriae Physicus Ordinarius. Reliquit enim nobis *Rationale vulnorum letbalium Judicium*, in quo de vulnorum letbalium natura & causis, legitima item eorundem inspectione ac aliis, circa hanc materiam scitu dignis juxta quam necessariis differuit.

§. XXXV.

Ansam, uti ipsemet in *Praefatione* loqui amat *Welschius*, ansam, inquam, scribendi ex eo arripuit, quod neminem (quantum ipse quidem sciat) viderit, qui ex professo, quod dicitur, & sufficienter hac de re tractaverit publicoq; quicquam concefferit; Hinc ergo partium humani Corporis omnium, in quibus nempe *vulnera letbalia* contingere possunt, structuram & fabricam recensuit, quantum nempe ad praesens negotium conferre videbatur, dehinc actionem cuilibet propriam usumq; addidit & officium, ex quibus quippe omnibus lethalitatis causas satis dextre ac firmiter colligi posse ratus est.

Cum vero *vulnerum lethaliū* (quo nomine unitatis in parte humani corporis vel nobili vel ad vitam tamen simpliciter necessaria, a re externa violenter solvente continuum factam solutionem eamq; vel cum ipsa vitae jactura vel tamen cum summo illius discrimine conjunctam intelligit) aliud cum vitae discrimine, h. e. summo ipsius periculo, aliud vero cum ipsa ipsius vitae jactura fiat & dispendio: Hinc istud in *vulnus lethale*, simpliciter & absolute tale & in *vulnus utplurimum* saltem lethale dividendum esse censeat; Utpote ex quibus paucarum horarum vel dierum spatio moriuntur, vulnerati & pereunt: Proinde duas *vulnerum lethaliū* classes constituit, quarum prior vulnera partium nobilium & quatenus ea simpliciter & absolute lethalia; Posterior vero partium ad vitam simpliciter necessariarum vulnera, & quatenus ea utplurimum sunt lethalia, continet, subjunctis circa finem Tractationis necessariis legitimae vulnerum inspectionis requisitis & ventilata curiosa quaestione de termino lethalitatis ad nonum diem sese extendente, de quo *Constitutiones Criminales Caroli V.* Imperatoris Romanorum loquuntur, & indicatis postremo capite signis lethalitatis in iis, qui veneno extincti sunt.

§. XXXVII.

JOHAN-
NES BOH-
NIUS, LI-
PSIENSIS.

Instar omnium est, quodq; nocturna diurna; manu versari meretur, JOHANNIS BOHNII, Lipsiensis, edocumatum opus de renunciatione *vulnerum lethaliū*, quod horum omnium formalitatem & causas tam in genere quam in specie per

per singulas corporis partes exponit. Fatetur ingenue, in *Praefatione*, non ideo difficile hoc opus adgressum se esse, quod sibi aut aliis persuadere praesumeret, quasi nemo unquam ante ipsum argumenti hujus examen in se susceperit, aut publico quicquam in eodem concesserit; Quale quippe adsertum aut bonorum Auctorum ignorantiam crassam aut jactantiam inane oleret, sed, ut aliis laborem hunc adcuratius enucleandum commendaret. Praestitit hoc ingeniosus Auctor, universum illud *renunciationum* opus duas in *sectiones* dispescendo, in quarum *priore* de *renunciatione vulnerum in genere* egit, in *posteriore* vero singulas singularum partium laesiones perlustravit, ordine tali, qualem ipsa corporis structura sponte suggererat, a capite nempe initium petendo, hinc ad thoracem & abdomen harumq; partium ipsorumq; artuum vulnera pedetentim progrediendo. Quae omnia solidis partim rationibus, partim vero observationibus ubiq; confirmantur. Ut adcuratius in hoc genere scriptum nec extet, nec forte desideretur.

§. XXXVIII.

Ante triennium *Norimbergae* lucern publicam adspexit scriptum vernaculum, cui hic praefixus est titulus: Vernünftige Urtheile über tödliche Wunden nach deren Natur und Ursachen / auch was bey deren Besichtigung und sonst zu beobachten? Ingleichen / welches die wahren Kennzeichen der Lethalität an denen seynd / so von Gifte gestorben? Nebst einer Einleitung de idea vulneris lethalis. Quam primum teutonicum hoc scriptum cum *Godofredi*

Welschii rationali vulnerum letalium judicio comparare, coepi, protenus luce meridiana clarius adparuit, *Welschii tractatum ab Anonymo nostro in idioma tantum Germanicum versum esse*. Discursus tamen, qui de *idea vulneris letalis* praemittitur, uti concisa sua brevitate commendat sese omnibus; Ita simul valde adcuratum de *letalitate vulnerum in genere conceptum* subministrat.

§. XXXIX.

Verum haec praecepta cuncta longe luculentiora evadunt, si exemplis practicis & Responsis integrarum Facultatum vel Collegiorum medicorum confirmata spectentur: Quae res sine dubio commovit alios, ut *Decisa ista seu Responsa Prudentum* undique magna cura atq; sollicitudine conquirerent, sicq; in actu quasi exercito aliis conspicienda praeberent: Quo in studiorum genere *Paulus Ammannus* in medicina Critica, *Jobannes Fridericus Zittmannus* in medicina Forensi, *Bernbardus Valentini* in *Pandectis & Novellis Medico-Legalibus*, *Jobannes Andreas Fischerus* in *Responsis suis Medico-forensibus* & nuper demum *Fridericus Hoffmannus* in *Medicina Consultatoria* aliis praeiverunt.

§. XL.

Superius verbo meminimus, *Paulum Ammannum*, Professore *Lipsiensem*, praeter *Jrenicon Numae Pompiliæ cum Hippocrate* edidisse quoq; *Medicinam Criticam* sive *Decisoriæ*, quae continet centuriam casuum medicinalium, in *Concilio Facultatis Medicae Lipsiensis* antehac resolutorum, quam deinde in *Physicorum, Practicorum, Studio*.

Studiosorum, Chirurgorum aliorumq; usum primum collegit variisq; discursibus Auctor auxit, tandem vero, Ammanno inscio, in exterorum gratiam civitate latina donavit ediditq; Christianus Franciscus Paulini, Med. Doctor & Academicus Curiosus. Monet hic in Praefatione, quod silentio praetermittendum non est, lethalitytem vulnerum ab eo, qui fundamentis Anatomicis instructus rite fuerit, determinari facile posse, modo prius de laesione ipsa & parte adfecta legitime constiterit. Adprobat dehinc receptam lethalitytis distinctionem in eam, quae per se, absoluta & necessaria est, & in lethalitytem per accidens; De vulneribus vero, ας ἐπὶ το πολυ seu ut plurimum lethaliibus tanquam inter vulnera simpliciter & per accidens lethaliibus quasi intermediis dubitat, num tam facile in negotio, sanguinem humanum concernente, admitti queant? Mavult proinde vulnera ut plurimum lethalia vulneribus per se, non per accidens lethaliibus adnumerare; Quia, 1.) το ut plurimum est figmentum Galenicum. 2.) Quia, sicuti in Philosophicis inter illud, quod per se & per accidens fit, nullum datur accurate tertium; Ita nec hoc in passu. 3.) Quia in communi vulnera ut plurimum lethalia accensentur vulneribus actu lethaliibus; Quod 4.) probat eventus, quoniam cito etiam interficiunt: Hinc 5.) vulnera actu lethalia referenda sunt ad vulnera per se lethalia; Quia 6.) omne vulnus actu lethale est per se lethale. At 7.) vulnus per accidens non est actu lethale, sed potentia tantum, quatenus ex malo regimine lethale fieri potest. Ex quibus proinde omnibus Praefationis Auctor concludit: Vulnera ut plurimum lethalia

lethalia non esse intermediae naturae inter lethalia per se & per accidens, sed vulnera ut plurimum lethalia vulneribus per se lethalibus esse accensenda. Id Q. E. D.

§. XLI.

De natalibus *Medicinae Criticae*, quae unam tantum casuum *Medico-Legalium* centuriam continet, in discursu Praeliminari de *syncretismo medico* circa finem ingenue fatetur *Ammannus*, quod *Facultatis Medicae Concilio* in *Academia Lipsiensi* debeantur, utpote in quo haec *Responsa pro rei exigentia*, ut loquitur *Auctor*, *successive prolata sunt*. Hi proinde casus pro fundamento subternuntur, quos deinde *Ammannus* criticis discursibus illustrat. Ita v. g. dum in primo statim casu in partus semestris *vitalitatem & legitimitatem* inquiritur, haec *Decisionis* fundamenta in discursu primo super casum & *Responsum* propositum subministrat *Ammannus*; 1) Quaestiones circa partum, praesertim in personis bonae fidei, esse admodum spinosas. 2) Medicos, imo ipsas plane mulieres, utut satis ea in re peritas, ignorare verum conceptionis tempus; Atq; hinc 3) fieri posse colligit, ut v. c. mulier, quando duobus prioribus mensibus est ingravidata, se non putet esse gravidam, ac proinde, si ingravidationem inchöet circa tertium mensem, tunc pariet filium septimo quidem mense, juxta ipsius calculum, qui tamen revera est *partus nonimestris*; Et contra 4) putare potest mulier, se primis statim duobus mensibus factam fuisse gravidam, in quo tamen falli potest, & hinc juxta computationem ipsius orietur
partus

partus undecim mensium, cum tamen saltem sit novem. Ejusdem indolis utiles adnotationes etiam in reliquis propositis casibus occurrunt, quae similibus aliis forte occurrentibus eximiam plane lucem accendere possunt; Ut proinde *medicina Ammanni critica* omnibus ac singulis hoc nomine commendari mereatur.

§. XLII.

Eosdem plane natales agnoscit *Medicina Forensis* D.D. JOHANNIS FRIDERICI ZITTMANNI, quae quippe nihil aliud continet, quam *Centurias VI. casuum rariorum, decisorum ac Responsorum medico-forensium* ejusdem *Facultatis Medicae Lipsiensis*, quorum copiam ipsi fecerant haeredes pie olim defuncti D.D. *Christiani Johannis Langii*, qui ejusdem *Facultatis* quondam Adessor fuerat, & qui sine dubio *Collectanea* ista primum privatis suis usibus destinaverat, quae deinde ab haeredibus *Langianis* cöempta praedictus *Zittmannus* digessit publiciq; juris fecit. Neq; dubium est, quin *Pharmacopoei, Chirurghi, Advocati*, imo ipsi *Medicinae Practici* eximias plane utilitates ex hoc *Collectaneorum* opere sint collecturi, illi praecipue, qui *casus in terminis* quaerunt.

§. XLIII.

Neq; profecto alium sibi finem praefixum habuit MICHAEL BERNHARDUS VALENTINI, M. D. ejusdemq; in *Universitate Giesseña* P.P. Ordinarius, qui *Pandectas* pariter ac *Novellas Medico-Legales*, sive *Responsa medico-forensia*, ex *Archivis Academicarum*

IGIES- miarum celebriorum scriptisq; probatissi-
SENU. morum Medicorum deprompsit & exte-
 rorum gratia latinitate donavit; Una cum introdu-
 ctionibus generalibus, cuilibet classi praemissis: Quod
 sane opus non JCrts tantum & Medicis sed reliqua-
 rum quoq; Facultatum cultoribus valde proficuum
 & necessarium est.

§. XLIV.

Placuit autem *Valentino* hoc *Collectaneorum medi-
 co-legalium* opus *Pandectarum* nomine insignire idq;
 eodem forte jure, quo JCrts *Pandectas Juris* ex edictis
 Praetorum & Responsis JCrts antiquissimorum
 concinnarunt, idq; nominis *Pandectarum* sine dubio
 istis *Collectaneis* ideo impertiverunt, quod, si non
 omnium, plerarumq; tamen, in foro occurrentium,
 quaestionum syllogen & conspectum praebent. Eo-
 dem, inquam, si non majore jure, Integrarum Fa-
 cultatum Medicarum *Responsa medico-legalia*, in unum,
 quasi fasciculum collecta *Pandectarum* nomine insi-
 gnivit *Valentinus*, quum, si non omnes, plerasque
 tamen in foro occurrentes *quaestiones medico-forenses*
in actu, quem vocant, *exercito*, complectantur & non
 uno, sed complurium Sapientum votis confirmata,
 sint. Laudatur inprimis ab *Auctore* bonitas D. D.
Lucae Schroeckii, D. D. *Petri ab Hartenfels*, Anteces-
 soris *Erfordiensis*, D. D. *Schellhassii*, Archiatri *Camerae*
Imperialis Wetzlarensis & D. D. *Westphali*, Physici *Deli-*
tiensis, qui quippe omnes *Responsa* selectissima spon-
 te conferendo symbolam suam huc adferre non sunt
 dedignati.

§. XLV.

§. XLV.

Verum, ut ad specialio^{rem} *Pandectarum Valen-
tinianarum medico-forensium* analysin progrediamur, notandum est, bipartitum esse universum opus, prioremq; partem *septem* diversas *sectiones* sub sese comprehendere, in quarum prima *Responsa Physiologica*, in altera *Pathologica*, in tertia *Semiologica*, in quarta *therapeutica*, in quinta *diætetica*, in sexta *pharmaceutica* & in postrema seu septima *chirurgica forensia* continentur. *Posteriorem* partem, quae *septem* iterum diversis *sectionibus* constat, judicia atq; decisa de lethalitate vulnerum sibi vindicant, ita quidem, ut *sectione prima* de inspectione vulnerum in genere, de personis ad inspectionem requirendis, de dissensionibus & juramento inspectorum, de juramento Chirurgorum ad inspectionem vulnerum requisitorum, de inspectione sepultorum aliisq; talibus argumentis disquiratur; *Alterâ* vero *sectione* vulnerum capitis, *tertia* vulnerum pectoris, *quarta* & *quinta* vulnerum abdominis & artuum, *Sexta* læsionum vasorum majorum lethalitas & *postrema* tandem *sectione* varii curiosi casus, *infanticidium* spectantes ad examen vocentur.

§. XLVI.

Quod *novellas medico-legales* ejusdem *Valentini* attinet, illae ad imitationem *Novellarum Juridicarum* sunt conscriptae, continentq; casus quosvis ex *Medicina Forensi* selectissimos, ac reipsa nihil sunt aliud, quam supplementum quoddam *Pandectarum*; Unde labore prolixius illas excerpenti, commode hic supersedere possumus.

JOHAN- Hujus quoq; loci sunt D. JOHANNIS
NES AN- ANDREAE FISCHERI *Responsa me-*
DREAS *dico-practica & forensia*, ab anno 1706. usq; ad
FISCHE- annum 1718. collecta & *Frankofurti* ante trien-
RUS. nium edita, quae ad illustrationem hujus,
quod prae manibus habemus, argumenti non pa-
rum conferunt,

§. XLVIII.

FRIDE- Deniq; ad medicinam tam *clinicam* quam
RICUS *forensam* magis magisq; exornandam ejus-
HOFF- demq; pomperia amplificanda nuper demum
MAN- manum auxiliatricem conferre coepit FR I-
NUS. DERICUS HOFFMANNUS, Profes-
HALLEN- sor *Hallensis*, in *Medicina sua Consultatoria*, quae
SIS. varia tam *Consilia Medica* quam *Responsa Facul-*
tatis Medicae continet. Comparuere hucusq; in
Theatro Eruditorum tres *Medicinae* hujus *Consultato-*
riae partes, in quarum *prima*, quae iterum in *quinq;*
decades est distributa, praemissa prolixa *Praefatione* de
eximio usu observationum & consiliorum medicorum, varia
tam *medico-practica* quam *legalia* comprehenduntur,
& *casu* quidem *primo decadis primae* communicatur *Re-*
sponsum Facultatis Medicae circa indicia arsenici dati, defi-
ciente tamen sectione cadaveris; *Secundus* ac *tertius* agunt
de *infanticidio*; *Quartus* disquirat de *homicidio* ex
adfectu *melancholico*; *Quintus* consilium submini-
strat *patienti colica spasmodica* adfecto; *Sextus* de *per-*
petrato veneficio speciem facti recenset; *Septimus* iterum
de *veneficio ex arsenico dato* agit; *Octavus* refert *letha-*
lilitatem

litatem vulneris diaphragmatis raram; *Nonus* contra *mictum cruentum perquam raram* consilium medicum suppeditat; Ac deniq; *decimo casu* adfectus quidam spasmodico-convulsivus una cum consilio medico subministratur: Quae omnia lectione non sunt indigna.

§. XLIX.

Prius vero, quam historiae scriptorum, qui ad ditandam *Medicinam legalem* indefessam contulerunt operam, finem imponam, pauci eorum adhuc recensendi sunt, qui singulares tantum materias adcuratius sibi evolvendas sumpserunt. Quos inter numerandus est JOHANNES CONRADUS BECKERUS, Philosophiae ac Medicinae Doctor, nec non Serenissimi Principis *Hasso-Darmstadini* in *Tractu Alsfeldensi* Medicus Ordinarius. Is est tractatus medico-legalis de *submersorum morte sine pota aqua*, qui ex propria experientia & principiis Mechanicis strictim discriptus, prima vice Anno 1704. lucem adspexit, Anno 1720. vero cum Praefatione, *Wedelii*, Senioris, non fusior solum correctiorq; reditus, & novis adjectis exemplis illustratus, sed veris etiam ac infallibilibus factae & non factae sub aqua suffocationis indiciis, methodo revocandi submersos cum veteri tum nova, longe auctior prodiit, qui proinde tractatus, cum non minus curiositate novitateq; quam utilitate atq; jucunditate JCrts juxta ac medicis sese commendet: Hinc aequum duxit, *Wedelius*, ut ex merito eundem depraedicaret atq; quibuslibet Lectoribus de meliori commendaret.

JOHAN-
NES
CONRA-
DUS BE-
CKERUS,
MEDI-
CUS ALS-
FELDEN-
SIS.

Ut vero, quid istud rei esset, quod a novitate pariter atq; curiositate tantopere commendat *Auctor*, plenius intelligat *Lector*, sciendum est, disputare illum tam experimentis *a posteriori*, quam rationibus *a priori* contra opinionem antiquam & communifere Doctorum consensu adprobatam: Nempe *vi-
vos submersos multum necessario aquae pulmonibus ventri-
culog; haurire, adeo ut, deficiente in submersorum cavitati-
bus aqua, mortis extra aquam aliunde illatae, demortuiq;
in aquam abjectionis, probabilis inde nascatur suspicio.* Quae sententia uti propemodum universali Doctorum consensu suffulta in foro obtinuit: Ita falsitatis eandem convincere ac proinde hoc *paradoxon* stabilire conatus est *Beckerus*: *Vivos submersos etiam sine pota aqua morte defungi posse.* Quem in finem primum in cane, post in homine submersis animadvertit, ne quicquam aquae cavitates corporis ingressam esse, imo omnes potius aqua vacuas extitisse. Unde, quod antea adduxerat *paradoxon*, sua sponte claritate & evidentia corruscare existimat. In quibus tamen duobus experimentis minime acquievit *Noster*, sed illis deinde alias plures subjectorum humanorum tum sectiones tum inspectiones adjecit, in quibus vera atq; genuina signa adnotavit, quae de facta sub aqua suffocatione certissime & infallibiliter decernerent, indicata simul vera suffocationis causa & subjuncta methodo revocandi submersos. Conclusio interim, quam ex cunctis hisce non sine debita circumspectione institutis experimentis elicuit, haec est: *Aquam*
sub

sub aquis pulmonibus ac ventriculo haurire, ejusq; haustu perire neminem: Petitum vero e pulmonibus ac intestinis aqua vacuis argumentum, ad negandam suffocationem sub aqua, ad praesumendam caedis suspensionem temere adhiberi, utpote experientia & ratione infirmatum &c.

§. LI.

Et sicuti hucusq; a posteriori experimentis & observationibus satis demonstravit *Auctor*, aquam nullam in pulmones, ventriculum & intestina hominum, qui vivi in aquas praecipitari fuere, ACTU ingredi: Ita nunc etiam a priori ostendit, eam ne quidem illabi POSSE; Cujus rei rationes has potissimum allegat, quod *primum* laryngis asperaeq; arteriae structura illam non intromittat, *deinde* diaphragma sub aqua in fornicem non redeat nec costae resiliant, *adhaec* ipsa sibi aqua obicem ponat, ac *deniq;* quod ultima inspiratione copiose haustus ac detentus aer, tanquam impositum praesidium pectoris atq; abdominis cavitates occupavit, qui pulmones secundum omnes dimensiones distendendo, istos thoracis cavitatem adimplere vicinasq; partes comprimere faciat, qui irruenti peregrino corpori occurrat ipsumq; tanquam inimicum aditu arceat.

§. LII.

Denique, ut, quibus *inspectionis* negotium datum est, certius de *facta vel non facta sub aquis suffocatione* judicium ferre possint, *Auctor* adhuc subministrat indicia quaedam ex propria experientia deprompta, quaeq;

quaeque, ut ipse loqui amat, in *submersis vivis* observavit ocularus. Istorum vero signorum seu indiciorum alia ipsi dicuntur *externa*, alia *interna*. Ad illa refert abdomen praetumidum ac protrusum, hypochondria elevata, ilia ad inguina usque distenta, thoracem usque adeo elevatum, ut scrobiculi cordis vix adpareat vestigium: *Haec* vero, secundum *Auctoris* nostri sententiam, non nisi post apertionem visuntur, suntque ventriculus expansus, a coeteris visceribus ac intestinis prominens prominendoq; diaphragma abscondens, ejus post perforationem aut incisionem tantum non momentanea subsidentia, colon ac reliqua intestina ad ilia depressa, diaphragma deorsum explanatum, pulmones admodum distenti aëreque nudo repleti, ut thoracis cavitatem exacte & extense repleant, vascula sangvifera turgidiuscula referant, gutture inciso sibilum sive flatum sonorum edant, exeuntis aëris progeniem, eoque emissio subsideant & ipsi discissi stagnantis spumosi sanguinis prodant indicia &c. In quibuscunq; itaque personis haec modo descripta signa non reperiuntur, eas extra aquam mortuas, deinde vero demum, ad celandum facinus, eo praecipitatas esse, ex dictis recte infertur: Nam qui, inquit *Auctor*, *mortui in aquam praecipitantur, iis nec pulmones aëre inflati sunt, nec diaphragma explanatur, nec ventriculus expanditur ac prominet, nec colon cum caeteris intestinis deprimitur, nec abdomen tumet, nisi hoc temporis mora putredine fuerit corruptum &c.*

§. LIII.

Easdem de morte aquis submersorum
 fine pota aqua defungenda cogitationes ante
Beckerum dudum fovit JOHANNES JA-
 COBUS WALDSCHMIDIUS, Professor
Marpurgensis, quas Decuria II. Anno VI. Obf.
 CLIII. Misc. N. C. de Anatome aquis sub-
 mersorum his verbis communicavit: *Haëte-*
nus creditum fuit, aquis submersos multum aquae
deglutire, eamq; per tracheam quoq; admittere, atq;
tales ex repletione mori: Verum, si attendere veli-
mus, quid in campana urinatoria, in aquam immer-
sa, contingat, vix ultra marginem aquam admittente, facile
erit determinare, aquis submersos non ex aquarum mole,
sed ob aëris defectum extinguï; Nam cessante respiratione,
cessat sanguinis in circulum itus, ipsa autem respiratio vel
in momento sufflaminatur, cum nec aër egredi nec aqua in-
gredi possit: Hinc in submersis ne guttulam quidem aquae
in ventriculo aut in thorace reperire unquam licuit.

JOHAN-
 NES JA-
 COBUS
 WALD-
 SCHMI-
 DIUS,
 WETTE-
 RAVIUS,
 PROF.
 MARPUR-
 GENSI.

§. LIV.

Fidem modo dictis majorem conciliare possunt
 binae sectiones publicae aquis submersorum, unius
 nempe infanticidae & alterius foeminae, quae venefi-
 cii convicta fuerat, a nobis haud ita pridem in *Theatro*
 nostro *Anatomico* institutae, in quarum utraq; nec in
 ventriculo & intestinis, nec in pulmonibus quicquam
 aquae repertum, e contra vero abdomen praetumidū,
 hypochondria distenta & thorax admodum elevatus
 aliaq; jam à *Beckero* notata signa fuere animadversa.

F

Ut

Ut justas omnino causas habuerit *Beckerus* veteri errori renunciandi, novamq; licet paradoxam sententiam amplectendi. Neque obstat *Beckero*, aliquot annis ante publice eandem hanc sententiam propalasse ac propugnasse *Waldschmidium*, cum ea nihilominus laus *Beckero* dubia reddi nequeat, quod nemo ante ipsum tanta rationum ubertate novum hoc argumentum sit profecutus.

§. LV.

CHRISTIANUS
FRIDERICUS
GARMANNUS.

Speculat huc observatio LXXXIX. Decur. I. ANNI VI. & VII. Ephemer. N. C. quae CHRISTIANUM FRIDERICUM GARMANNUM, Physicum *Chemnizensem* auctorem habet, & responsionem continet de *aqua submersis* ad Praecell. D. D. Jöelis *Langelotti* Observationem XX. quam Dec. I. Anno VI. & VII. pag. 30. hoc titulo: *Rarae circa suffocationem submersorum historiae*; Benevolus Lector reperiet. Enarrantur nimirum ex *Langelotti* Observationibus binae historiae submersorum, altera *hortulani*, qui sedecim horas, altera vero *mulieris*, quae tres dies sub aqua delituit, & ambo nihilominus servati sunt: Qua occasione de causis mirabilium horum eventuum sic differit *Garmannus*: Qui improvise casu fluctibus merguntur, per terrefacti animi eclipsin incurere possunt; Inde sublata maximam partem respiratione, nec AQUA IN PULMONES ILLABITUR, & ita a suffocatione ad tempus praeservantur. Probat id cum primis *hortulani historia*, qui a terrore & frigore ambiente rigidus
(atta-

(attamen vivus) *erecto stans corpore, fuit inventus*. Con-
ferri potest Observatio LXXV. D. *Godofredi Schubarti*,
Practici *Bregensis*, qui similiter quidem in caussas sub-
merforum sub aquis viventium inquirat, sed mea sen-
tentia admodum a vero alienas adfert. Solidiora
vero sunt, quae observatione proxime sequente de
submersis Succicis Anonymus quidam allegavit. Adde
Obs. CXXV. D. *Martini Vogelii* Dec. I. Ann. VI. & VII.
Item Obs. CXXX. D. *Georgii Segeri* Physici & Pro-
fessoris *Gedanensis*, nec non Observat. CXCL. ejus-
dem Decur. ejusdemq; Anni, quae D. D. *Salomonem*
Reiselum, Physicum *Wormaticensem* auctorem agnoscit.

§. LVI.

Aliud exemplum pueri 12. annorum aquis
submersi, & tanquam mortui extracti, deinde autem
vitae redditi, enarrat D. *Johannes Mauritius Hoffmann-*
us, Professor *Aldorffinus*, qui licet per quartam uni-
us horae partem aquis quasi sepultus fuerit, nihil
tamen aquarum hausit; Id quod inde clare patet,
quod, cum tandem hora noctis undecima vomitu
corriperetur, per illum non aqua absorpta, uti non-
nulli forte suspicarentur, sed ingens portio oleris in-
cisi & per fermentationem longiorem aciduli (*Sau-*
er-Krauts) in prandio quippe antea comesti, fuerit
rejecta.

§. LVII.

Plures alii memoratu digni casus medico-le-
gales hinc inde in *Ephemeridibus* N. C. ab Illustribus hu-
jus Collegii Sociis fuerunt adnotati. Singularem

ava *Opodiscian*, soluti matrimonii causam allegavit D. *Johannes Schmidius*, Physicus *Gedanensis* Ordinarius Obs. XCIV. Ann. VIII. Decur. I. Pueri maleficiati casum memorabilem nec non de energumenis quaedam commentatus est D. *Rosinus Lentilius*, Physicus *Crailsheimensis* Obs. CL. Ann. II. Dec. II. & Observ. CXXXIV. Ann. VII. Dec. II. De molarum generatione atq; differentiis earundem prolixam dissertationem ad D. D. *Georgium Wolffgangum Wedelium* transcripsit D. D. *Johannes Jacobus Harderus*, Prof. *Basileensis* Obs. CLXXXV. Ann. II. Dec. II. De coitu Diabolico, nunquam illum absq; veneficio esse, disseruit D. *Samuel Ledelius* Observ. VII. Ann. IX. Dec. II. Plures ad *medicinam forensam* pertinentes quaestiones, quas *Ephemeridum N. C.* Conditores magno numero hinc inde enodarunt, brevitatis causa nunc non attingo.

§. LVIII.

HIERO- Non possum vero, quin scriptorum, qui
NYMUS notas virginitatis exposuerunt, mentionem
C A P I- hic injiciam; Quem in locum merito referen-
V A C C I- dus est **HIERONYMUS CAPIVACCIUS**,
US, ITA- *Italus*, in cujus operibus, quinq; sectionibus com-
LUS. prehensis, & prima quidem, nempe *Physiologi-*
ca sectione tractatus continetur, qui de signis virgini-
tatis tam foeminae, quam masculi agit. Quo ex Tra-
ctatu adparet, non in eo tantum, quod plerique alii
fecere, laborasse *Nostrum*, ut signa virginitatis foemi-
narum, sed ipsorum plane masculorum investigaret.

§. LIX.

§. LIX.

Ejusdem argumenti, quod sua ipsius jucunditate satis sese commendat, dilucidationem suscepit quoq; MELCHIOR SEBIZIUS, ARGENTORATENSIS; Praeterquam enim, quod singularem dissertationem de discrimine corporis virilis & muliebris scripserit, seorsim quoq; disseruit de notis virginitatis, qui tractatulus cum Severini Pinaei opusculo Physiologico-Anatomico de notis integritatis & corruptionis virginum, nec non de graviditate & partu naturali mulierum prostat.

MEL-
CHIOR
SEBIZI-
US, AR-
GENTO-
RATEN-
SIS.

§. LX.

Huic jungendi sunt JOHANNES BEVEROVICIUS, DORDRACENUS, & HENRICUS HOEPFNERUS, quorum ille super loco Mois de cruentato sponsarum linteo aliisq; virginitatis signis, quaestionem proponit, ad quam Balthasar Lydius respondet: Hic vero de notis virginitatis tractatulum reliquit. Adde THOMAM TIGEONEM, ANDEGAVENSEM, in suo Antimaologico, quo contra sententiam vulgarem demonstrare conatur, obstetricibus de virginitate, aut defloratione mulieris adulterae testimonium ferentibus, tantum fidentum non esse.

JOHAN-
NES BE-
VERO-
VICIUS,
DORDRA-
CENUS.

HENRI-
CUS HOE-
PFNERUS.

THOMAS
TIGEON,
ANDEGA-
VENSIS.

§. LXI.

Majoris in hoc scriptorum genere auctoritatis a plerisq; habetur SEVERINUS PINAEUS, CAMUTENSIS, Magister Chirurgiae Parisiensis, qui duas observationes physiologico-anatomicas,

SEVERI-
NUS PI-
NAEUS,
CAMU-
TENSIS.

quo quippe titulo *Pinaeus* ipse illas exornavit, nobis exhibuit, quarum *primam*, quae *de integritatis & corruptionis virginum notis* sive de clauistro virginati, quod *bymena* uno consensu omnes vocant, agit, plerique chymaeram esse putant, propter diversam Auctorum, qui de eo scripserunt, opinionem; *Alteram vero ossium pubis ab invicem & ossium ilium ab osse sacro in partu naturali distractione* tractat; Qua sua in opinione, licet a plerisque Neotericorum in dubium vocetur, tantam elucere finit fiduciam, ut non modo ad auctoritatem veterum, sed & ad suam experientiam imo oculatam fidem plurimorum Doctissimorum medicorum, sua adhuc aetate superstitum, provocare ausus sit.

§. LXII.

Missa autem hac vice observatione hac *posteriore*, eam tantum, quae *notas virginitatis* exponit, excerpere vel summa potius capita tantum delibare nobis liceat. Et ratio quidem, finis atque scopus, qui *Auctorem* nostrum ad elucidandam pulcram hanc, sed simul difficilem materiem impulit, nulla fuit alia, quam ut utilem praestaret operam illis, quorum officium erat, eos sublevare, qui Iudicibus & Parentibus referre debebant de conformatione naturali aut vitiata pudendorum virginum aut nuptarum, quarum *illae* maximam vim a procis integritati suae, *hae* vero nullam a maritis aut saltem sponis imbecillioribus aut fatuis illatam esse conquererentur. Rem ipsam quod attinet, consultum esse duxit *Auctor*, ut, dum *virginitatis puellarum notas* exprimere gestiit, corrupta

corruptarum quoq; habitum declararet, ut hāc ratio-
ne aliae aliis oppositae vel juxta se positae, earum
differentiae tanto certius innotescerent. Quanquam
enim nonnullis, genitalia tam *integrarum* quam *de-*
floratarum foeminarum obiter inspicientibus videri
posset, in plerisq; convenire, in paucis differre: *No-*
ster tamen, qui adcuratius harum partium scrutinium
instituit, aliter sentit, tantum nempe genitalia utra-
rumq; inter se differre, quantum *integritas* a *corrupti-*
one distat; Sunt enim, ut *Auctor* loquitur, suae vir-
ginitatis notae, sicut & corruptionis penitus contra-
riae. In virginibus, vult, observari florem perele-
gantem, in *corruptis* laceratum, dicti tamen floris
foliola in his non amitti, imo, quamdiu vivit mulier,
servari, ab invicem tamen distincta & valvarum
more disposita in his omnibus, quae nondum pepe-
rere aut parvos foetus in lucem emisserunt. In aliis
vero, quae multos in utero gestarunt foetus, valvas
istas deleri praetendit, remanentibus tantum qua-
tuor carunculis myrtiformibus, quae in orificio sinus
pudoris obturando usum suum exhibeant. Deinde
differentiam quaerit in orificio sinus pudoris, quod
in virginibus sit tale, quale a natura efformetur; In
mulieribus vero tale in posterum, quale post deflo-
rationem & corruptionem per coitum cum viris re-
linquatur, nempe dilatatum & lacerum: Quae de-
scriptio, ut nemo non videt, obscurior est, quam
ut ab ullo alio, praeter *Pinaeum*, intelligi queat. Vix
clarior est descriptio specialis, quam de claustro vir-
ginali his fere verbis suppeditat: Praedictum nempe
virginum

virginum finus pudoris orificium esse in pendulae
cujusdam productionis extremitate situm, quam
circularis quaedam cavitas, sita in ambitu radice
ejusdem, cingat, & hanc productionem partim car-
nosae, partim membranosae esse substantiae, eidem
finui, suis corpore & cavitate multo angustioribus
continuae, figurae rotundae, in extremo acutiori,
unico foramine praeditae & latitudine ad summum
unius medii transversii digiti longae, quae idcirco
extra nympharum multoq; minus labrorum puden-
di oras, quibus undiq; circumsepta sit, nunquam
adpareat, sed in medio fossae, quam superius inter
genitalia mulierum descripsit, semper abscondita
maneant. Hanc particulam, ulterius adserit *Auctor*,
componi ex quatuor carunculis, myrti baccas re-
ferentibus, quae sitae sint tanquam in quatuor an-
gulis dicti finus, in singulis videlicet singulae, mem-
branosae & rugosae illius vaginae finus pudoris foe-
minarum, in quam in coitu membrum virile in-
ditur. Atque has quatuor carunculas, ulterius ait,
inter se ligare quatuor membranas carnosas, quae
singulae sitae sint in singulis interstitiis caruncula-
rum, quibuscum fere aequaliter protendantur. Tan-
demque dictam productionem, ex quatuor caruncu-
lis totidemq; membranis factam & in conum trun-
catum finitam germini rosae vel oculo garyophylla-
to & lilio comparare non dubitat; Quam etiam ob
rationem *flos virgineus* vocetur, qui si integer fuerit,
& illaesus solus notam univocam & omnibus certissi-
mam virginitatis praebeat; Ut alium praeter ipsum
hyme-

hymenem quaerere, vanum fit, quicquid etiam alii scripserint. Ne quis tamen, productionem hucusq; descriptam in omnibus puellis uno eodemq; modo sese habere somniet, provide subjungit: Quibusdam in virginibus carunculas & membranas eas conjungentes, esse nunc breviores nunc longiores, crassiores aut tenuiores, quam in aliis, sicut & orificium, quod in ejus extremo reperiatur, in quibusdam latius, in aliis angustius fit; Unde major aut minor, in primo concubitu difficultas oriatur. Deniq;, non sua tamen, sed aliorum sententia, addit: Virginem non corruptam esse, si filum ei ab extremo naso ad coronalis futurae medium & finem sagittalis, per glabellum & frontem mediam extensum, collum ejusdem puellae intra se comprehendere possit.

§. LXIII.

Econtra, laceratis *hymenis*, floris virginei nuncupati, membranis, si carunculae retrahantur ab invicem & diducantur, tunc virgines deturpatas ac defloratas esse, inq; statum integritatis restitui nunquam posse, contendit. Addit praeterea, mulieres habere pudendorum labra levigatiora seu depressiora, & pilos eorum ex cute erumpentes crispos magis, quam virginum esse, atque eas, quae pepererunt, cutim ligamentosam in parte postica orificii sinus pudoris sitam habere multo laxiorem, quae cutis laxitas quia semper foetis iisq; solis adest, foeturae signum univocum & aequivocum esset: Cui cutis epigastrii rugositatem adjicit, quam-

vis quibusdam illam non accidere, sponte fateatur. Vereor autem, ne plerisq; haec *deflorationis* signa risum moveant, cum ab omni probabilitate sint aliena.

§. LXIV.

LUDO- Neque majorem certitudinem ex LU-
VICUS DOVICI BONACIOLI, *Ferrariensis*, libello de
BONA- *formatione foetus ad Lucretiam, Ferrariæ Ducissam*,
CIOLUS, polliceri ausim; Is enim *virginitatis* notas ex
FERRA- hisce aestimat circumstantiis: Quod perluci-
RIENSIS. dum iis ac tenue lotium, sub strepitu perinde
atque acutissimo sibilo, ut fistula impendio dedu-
ctiore emicans longius admodum excutitur. Quin
& edoctæ obstetricis contuitu hymen (si casta sit) fa-
cile discernatur. Cruoris quoq; delectus indicio sunt.
Gagates etiamnum suffritus odoris spiramento fauces
naresque non attingente: Et potus si præsentem
mictum non cieat, virginitatem eximie deprehendit
&c.

§. LXV.

JOHAN- *Pinaco* tandem subjungo JOHANNEM
NESWI- WIERUM, *Grabiensem, Cliviae Ducum Archia-*
ERUS, trum, qui, præterquam quod de præstigiis
GKAVI- Daemonum, incantationibus ac veneficiis
ENSIS. multa curiosa retulerit, de *hymene* quoque ob-
servationem reliquit, quam *Medicarum Observationum*
rariorum libro primo reperire licet.

§. LXVI.

ALPHON De Partu plures sunt, qui ex professo e-
sus a gerunt. Plenissimum *de partu naturali & legi-*
timo

timo commentarium reliquit nobis ALPHON- CAR-
SUS a CARRANZA, *Hispanus*, in quo simul RANZA
controversiae Juridicae, Philologicae, Philo- HISPANUS.
sophicae & Medicae discutiuntur, ad fori u-
sum & praxin adcommodatae. Agitur simul de par-
tus Conceptione & formatione, de foetu in utero,
de posthumis, de conditione partus, expositione,
deque ventre exsecto, tempore item partus vario,
de partu abortivo, monstroso ac numeroso, de super-
foetatione ac generatione succubi; Cui propter ar-
gumenti similitudinem Exercitationes *Caroli Hanniba-*
lis Fabroti, Antecessoris *Aquis-Sextiensis*, de tempore
partus humani & numero puerperii additae sunt.

§. LXVII.

Speciatim vero de partu septimestri ex antiquis HIPPO-
egerunt HIPPOCRATES & GALENUS. CRATES.
Quid ille de partu septimestri senserit, id partim GALE-
ex speciali libro, quem de partu septimestri reli- NUS.
quit, partim vero ex libro de diaeta in *Historia*
Medicinae Universali Periodo quinta §. XXIX. pluribus a
nobis adductum est: Hic in tractatulo de partu septi-
mestri nihil ferme agit aliud, quam ut sententiam Hip-
pocraticam uberiore tantum explicatione illustret, idem
caeteroquin cum Hippocrate sentiens, cui in eo insuper
adstipulatur, quod foetus septimestres vitales esse pos-
sint, octimestres non item.

§. LXVIII.

Praeter Hippocratem & Galenum alii quoq; HIERO-
sunt, qui de partu septimestri egerunt, HIE- NYMUS
G 2 RONY.

gal. illustratus
more
+ joins him as to
7 & 8 months babies

CARDA- RONYMUS CARDANUS, Professor
NUS, ME- Medicinae *Bononiensis*, in dictos *Hippocratis* Li-
D I C U S bros de *septimestri* & *octimestri* partu & simul
BONONI- in eorum *Galen*i commentaria scripsit com-
ENSIS. mentarios. Quo eodem in argumento, com-
 mentariis nempe illustrando praefatos *Hippo-*

THEO- *cratis* libros sese quoq; exercuit **THEODO-**
DORUS **RUS ZWINGERUS**, *Basileensis*. Quibus
ZWIN- **FERDINANDUS MENA** jungendus
GERUS, est, qui de *partu septimestri* singularem tracta-
BASILE- tulum conscripsit; Quam eandem materiam
ENSIS. sibi enucleandam elegit **JOHANNES CON-**

FERDI- **RADUS AXTIUS**, *dialogo de partu septimestri*,
NANDUS in quo disquirat: An ille perfectus, vegetus
MENA. & per consequens legitimus sit? Adde com-
 mentarium **JOHANNIS LALAMANTII**, *Hedui*, in eosdem *Hippocratis* libros de *par-*

JOHAN- *tu septimestri* & *octimestri*, cui etiam expositio
NESCON- ejusdem accenseri potest, quibus mensium
RADUS solarium lunariumq; anni item *Aegyptiaci*,
AXTIUS. Arabici, Persici, Hebraei, Attici nec non Ro-

JOHAN- mani ratio ita ponitur ob oculos, ut de mora
NES LA- partus in utero & de mensium Graecorum ex-
LAMAN- terarumq; & principum nationum cum Lati-
TIUS, HE- nis collatione certi quid & haberi possit &
DUUS. statui.

§. LXIX.

MAT- Praeterea notum est **MATTHAEI**
THAEUS **CURTII**, *Ticinensis Itali*, consilium de *Partu*
CURTI- *septimestri*, quod inter opuscula ejus de doli-
 bus

bus tractationis medicinalis inscripta extat. us. *TICIN*
Referri huc suo jure potest LUCAS GAU- *NENSIS*
RICUS, *Neapolitanus*, qui & generatim de *ITALIIS*.
conceptu natorum & speciatim de partu septimestri tra-
ctavit.

§. LXX.

De *partu octimestri* a quam plurimis quoq; seor-
sim actum est. Quid *Hippocrates* de illo senserit, in
Historia Medicinae Universali loco superius allegato di-
ctum fuit; Ejus nempe decreta de illis pleraque sunt
funesta; *Octimestrium scilicet fieri non posse, conservetur*
ut ullus; Et alibi: *Foetum octimestrem nunquam supersti-*
tem esse; Frivolas tamen ob rationes, quas loco ci-
tato pluribus examinavimus: Quo tamen non ob-
stante complures tam antiquis quam recentioribus
temporibus nactus est sectatores, *Avicennam, Fracastor-*
ium, Vallesium, Mercurialem, Capivaccium, Mercatum,
Laurentium aliosq;, quorum omnium scripta de hoc
argumento prolixius recensere nihil attinet, cum
illorum plerique ab *Hippocratis* decreto ne latum qui-
dem unguem recedant.

*Itat any one could
survive
Et alibi - can never
survive*

§. LXXI.

Praeterea vero de natura *partus octime-* BERN-
stris cumulatissime disputavit BERNHAR- HARDI-
DINUS CAJUS, *Venetus*, nec non THO- NUS CA-
MAS GIANNINIUS, *Ferrariensis*, qui JUS, VE-
inprimis in causas infelicitatis hujus partus, NETUS.
uti & stigmatum, quibus foetus subinde in THO-
utero materno obsignantur, inquisivit. Com- MAS GI-
muni vero opinioni fortiter sese opposuit. ANNINI-

US, FER- *Federicus Bonaventura, Urbinas;* Unde de natu-
RARIEN- *ra partus octimestris* Libros X. consignavit, in
SIS. quibus de partus humani natura absolutissi-
mam tradidit cognitionem; Idemq; prae aliis ma-
gna styli venustate nec minori argumentorum pon-
dere praestitit **CAROLUS DRELINCUR-**
LUSDRE. **TIUS,** *Caroli filius, Regis Galliarum Consi-*
LINCUR- *liarius & medicus ordinarius, nec non apud*
TIUS, CA- *Celsissimum Principem de Turenna Castrensis*
ROLI FI- *Archiater in Diatriba de partu octimestri, cujus*
LIUS. *ille vitalitatem non auctoritate modo probavit*
& experientia stabilivit, sed & ex ipsa ratione variis
argumentis evicit.

§. LXXII.

Fundamenti loco supposuit & auctoritate *Plinii,*
Aristotelis ipsiusq; Hippocratis communivit *Drelincurtius,*
omnes animantes praescripta partus tempora, solum hominem
indiscreta & confusa habere; Unde conficit: *Octimestrem*
partum vitae beandum supinumq; eorum errorem red-
arguendum esse, qui, qua itur, iverunt, non qua e-
undum est, tritamq; credulitatis & fallaciae plenam,
de *octimestrium* infortunio semitam calcarunt. At ve-
ro non auctoritate sola, quae quippe per se ignava,
est ac iners, vulgarem sententiam oppugnat *Noster,*
sed momenta quoque rationum non contemnenda
adducit, ad *vitalitatem* partus octimestris common-
strandam. Itaque primum secundum ea, quae paul-
lo ante de vario partionis humanae tempore a nobis
allegata sunt, quaerit? Cur brutorum animantium,
praefinita sit regularisq; pariendi periodus, quae nec
decurte,

decurtetur, *nisi morbose vel illata vi*, nec protollatur? At mulierum partus varient a principio intrinseco, nec morbido nec violento? An dicendum, bruta periodicis anniversariisq; amorum incentivis & igniculis incendi, adeoq; pactis legibus parere? Hominem vero, nec praefinito nec annuatim, sed indefinite, totiusque anni decursu lasciviae stimulum oestro, dissolutam & intempestivam venerem exercere? Illoque suo concubitu intempestivo & inopportuno nasciturae sibi prolis, *alioquin praestitutas statasq; periodos* accelerare, infantemque praemature evocare? Verum respondet *Noster*: Modicum coitum nec foetui nec foetae ullum adferre detrimentum.

§. LXXIII.

An potius insatiabilis mulierum ingluvies accusanda? Obstant vero numerosa picantium gravidarum exempla, quibus nec assumptorum quantitas, nec qualitas ullum attulit nocumentum. Alias ergo variorum partus humani temporum rationes quaerendas esse, *Drelincurtius* existimat; Earumq; primam, petit a qualicunq; analogia, quam animalia habeant cum vegetabilibus; Uti enim nonnulla illorum citius crescunt, alia serius adolefcunt: Ita humanum, quoq; genitale sperma aut temporius provenit, aut tardius sobolescit; Unde alios mense *septimo*, alios *octavo* & ad initia *decimi undecimiq;* in lucem prodire publicam cum *Plinio* defendit; Ut proinde sic concludat *Noster*: Si maturitas est fundamentalis causa partus naturalis & vitalis; Sequitur, *octimestrem* partum pariter

pariter *vitalem* fore; Quia non modo per se maturus est, sed & *septimestrem* integro mense maturitate superat. Majus itaq; consummatiusq; robur nactus erit proindeq; validior ac potiori vita donatus censendus: Quia solidioribus, compactioribus ac ulterius formatis est artubus, caloremve natura sua intensiorem & extensorem habet. Deinde non immerito quaerit *Noster*: A quo principio, quae *septimestri* innata est *vitalitas*, cesset *octavo*, quae *nono* redintegretur atque resurgat? Quid pacatae istius vitae cursum abrumpat, ac tantam necis causam irrevocabilem interponat? Quod cum rationi consonum *Nostro* minime videatur; Hinc in *altera diatribes parte* tria rerum momenta, quae vulgo, sed sine sufficienti fundamento supponuntur, confutanda in se suscepit, quorum *primum* est; *Foetum omnem* septimo mense inordinatius sese exagitare; *Alterum* est: *Moveri tunc ad exitum sibi parandum*. Ac *tertium* deniq; est: *Commotione tanta debilitari in tantum, ut seminex eam reipsa incurrat*. Nec dubitamus nos, adcurati confutatoris vicibus *Drelincurtium* hic perfunctum esse.

§. LXXIV.

Circa *legitimum nascendi tempus* non minus variae inter Medicos controversiae fuerunt agitatae, quae deinde variis quoque scriptis de hoc argumento edendis ansam suppeditarunt, quorum tamen titulos & summos quasi apices, brevitati studentes, tantum exhibebimus.

§. LXXV.

§. LXXV.

Incertum esse *partus humani* tempus, HORATIUS AUGENIUS a Monte Sancto, qui Medicinam tam *theoreticam* quam *practicam* a MONTE SANCTO. variis in scholis Italiae cum adplausu docuit. Similiter MATURINUS MONTANUS, Petragoricus, genialium dierum commentarios in praeclarum *Julii Pauli* Responsum *Lib. sept. mense ff. de statu hominum* edidit, in quibus non solum varietates temporum humani partus, sed etiam causas philosophicas explicuit: Cur soleant esse partus ad nascendum variis temporibus perfecti?

§. LXXVI.

Praeterea de nascendi tempore disputationem *Wittelbergae* habuit ALBERICUS GENTILIS. Duas quoque exercitationes de tempore partus humani reliquit CAROLUS ANTONIBAL FABROTUS, *Aquisextiensis*. Et JOHANNES COSTAEUS, Gallus, qui variis in Academiis Italiae Professorio munere perfunctus est, de humani conceptus, formationis, motus ac partus tempore differuit. Quibus HENNINGI ARNISAEI disquisitiones de *legitimis partus humani terminis* adhuc addimus.

§. LXXVII.

Sicuti autem de genuino *partus humani* tempore inter sese controversere vidimus Medicos: H non

Ita non minus de vero *animationis* foetus termino ser-
ram disputationis inter se reciprocare solent; Quam
controversiam ad liquidum tandem deduci, ideo o-
ptamus, quia alias in ambiguo versantur Jcti, quam-
nam poenam iis decernere debeant, qui malitiose,
frivole ac dolose primis gestationis mensibus abor-
tum gravidæ procurare audent.

§. LXXVIII.

LUDO- Ventilavit hanc quaestionem de *anima-*
VICUS *tione foetus* LUDOVICUS GARDINI-
GARDI- US, in qua ostendit, animam rationalem
NIUS. ante organizationem corpori non infundi.
THO- THOMAS FIENUS, *Antwerpiensis*, de
MASFIE- formatione foetus librum conscripsit, in eoq;
NUS. ostendit, animam rationalem tertio a conce-
ptione die corpusculo embryonis infundi; Accessit
deinde *liber secundus*, in quo prioris doctrina plenius
examinata ac defensa fuit. Cumq;, ut cogitari faci-
le potest, circa opinionis hujus singularitatem lis ipsi
moveretur, pro sua, de animatione foetus, tertia
die facta, opinione, adversus *Antonium Ponte Sancta-*
cruz, olim primarium Professore *Vallisoletanum*, de-
inde vero Regis *Hispaniarum* medicum cubicularium
& Protomedicum generalem apologiam scripsit.
FRAN- FRANCISCUS VERDE ingenuas de
CISCUS animationis foetus tempore observationes con-
VERDE. signavit. FORTUNIUS LICETUS de
FORTU- ortu animae humanae pariter quidem tres
NIUS LI- libros reliquit, sed multis singularibus opinio-
CETUS. nibus

nibus refertos, quo eodem modo in reliquis suis scriptis sese quoq; gesit, uti inprimis ex tractatu de *animarum cōextensione corpori* adparet, in quo ex rei natura, (consulto tamen ubiq; *Aristotele*) demonstrare ausus est, animam tum *vegetalem*, tum *sentientem*, tum *rationalem*, subdito sibi corpori toti cōextendi, ac in omnibus ejus particulis sigillatim suam habere essentiam omniquaq; diffusam, nullamq; animam in ulla viventis corporis particula, quantumvis principe, velut in suo domicilio totam contineri, quicquid cum *Platone* pleriq; passim opinentur. Cumq; facile subodoraretur, hoc modo accusari ipsum posse, quasi pravas foveret cogitationes de interitu & corruptione animae cum corpore: Hinc Anno 1629. de animarum rationalium immortalitate Libros IV. consignavit, qui *Patavii* in folio prodire.

§. LXXIX.

Eadem propemodum fata expertus est DANIEL SENNERTUS, *Uratislaviensis*, artis Medicae in *Academia Wittebergensi* Professor Publicus; Qui cum animas a Parentibus in liberos mediante semine traduci statuisset, crimen blasphemiae & haereseos a *Johanne Freitagio* ipsi quidem intentatum est, ejus tamen defensionem in se suscepit *Johannes Sperlingius*, qui tractatum physico-medicum de origine formarum ejusq; apologiam pro *Daniele Sennerto* contra *Johannem Freitagium* conscripsit.

JOHAN-
NES ZEI-
SOLDUS.
MUNDI-
NUS
MUN-
DINIUS,
VICEN-
TINUS.

Restant in hoc scriptorum genere com-
memorandi JOHANNES ZEISOLDUS &
MUNDINUS MUNDINIUS, *Vicentinus*. Ille
de natura feminis librum concinnavit, in quo
illam potissimum controversiam, *an semen actu*
animatum sit, ventilavit, & negativam ex affir-
mantium hypothese atq; concessis probavit,
& ad eorundem objecta respondit: *Hic vero*
disputationem, tres in partes divisam habuit,
in qua ea, quae inter *Peripateticos*, Medicos veteres &
Neotericos quosdam de semine controversa sunt,
discussit. Aliquot annis post aliam edidit disputatio-
nem de genitura, pro *Galenicis* adversus *Peripateticos*
& suae aetatis Philosophos ac Medicos, in qua nova
dogmata, spectantia praesertim ad foetuum genera-
tionem, similitudinem, morbos haereditarios, notas
corporis, facultatem formatricem, calidi nativi ani-
marumq; corruptibilium originem confutavit, nec
non animationem seminis adversus Recentiores con-
stanter defendit. Accessit tandem ad disputationem
de genitura *additamentum apologeticum*, in quo *Aemilii*
Parisani opinionem, *de seminis proventu a toto* & de stig-
marum causis ab omni probalitate alienam esse,
sustinuit.

§. LXXXI.

Subinde circa *conceptionem* ejusdemq; indicia in
foro dubia quaedam enascuntur; Quo proinde de
argumento, nec non de maris foemineique partus
signifi-

significatione egit LUDOVICUS BONACIO- LUDOVICUS BO-
LUS; Cui jungendus est JOHANNES LO- cus Bo-
NAEUS, *Boscius*, qui in *Academia Ingolstadiensis* de NACIO-
conceptu humano atque foetus corporatura, LUS.
incremento, animatione, mora in utero & na- JOHAN-
tivitate, quibus etiam de daemonum concubi- NES LO-
tu theses quaedam sunt adjunctae, disputatio- NAEUS
nem habuit. BOSCIUS.

§. LXXXII.

De *superfoetatione & superfoetantibus* praeter LUCAS
Hippocratem, cujus sententiam alibi retulimus, TOZZUS.
LUCAS TOZZUS egit.

§. LXXXIII.

Nonnunquam rogantur Medici, ut causas ex-
osae sterilitatis, in personis potissimum Illustribus ex-
ponant; Qua in re viam ipsis praemonstra- ROD E-
vit RODERICUS a CASTRO, *Lusitanus*, in, RICUS a
absolutissimo opere de universa mulierum, CASTRO,
medicina, quale ante ipsum nemo alius tenta- LUSITA-
verat, in quo quippe, praeter alia de sexu sequi- NUS.
ori scitu summe necessaria, varias sterilitatis causas,
species & signa enarravit.

§. LXXXIV.

De causis similitudinis ac dissimilitudi- GRE-
nis in foetu respectu Parentum disputavit, GORIUS
GREGORIUS HORSTIUS, Senior, *Torgen-* HORSTI-
sis, quae dissertatio seorsim prodiit, eidemque us, SE-
annexa est resolutio quaestionis de diverso NIOR.
H; partus

YORGEN- SIS. partus tempore, inprimisq; , quid de *septimestri* & *octimestri* partu sentiendum sit?

§. LXXXV.

AMANDUS POLANUS à POLANS- DORFF. Quaestionem; An liceat Chirurgo, salva conscientia, foetum educere viventem e matre, ut haec servetur, epistola quadam medica resolvit **AMANDUS POLANUS** à *Polansdorff*, quae cum *Guilielmi Fabricii Hildani* centuria prima epistolarum extat.

§. LXXXVI.

JOHANNES COMBACH- IUS. *Philtrorum* seu poculorum amatoriorum vim qui explicuerunt, sunt **JOHANNES COMBACHIUS** & **JOHANNES BOKELIUS**, quorum uterq; tractatum de philtris reliquit, in quo disquiritur: Utrum animi hominum his commoveantur nec ne? Idem tamen argumentum tractavit etiam **HECTOR ZOLLIKOFFERUS**, *Sancti Gallensis*, in Disputatione, quae *Decade sexta* Disputationum, a *Johanne Jacobo Genathio* collectarum extat. Parum profecto praejudicio vulgari is tribuit;

Difficile enim est, sibi persuadere, ejusmodi philtris vim quasi magicam inesse, ut sine omni *πρῶτα*, magica necessitate, nolens volens, cogatur quis eam ipsam amare personam, a qua philtrum, v. g. sanguis menstruus, epotandum fuit exhibitum; Primo enim superstitiosae credulitati vulgi repugnare videtur experientia; Deinde non immerito dubitatur, an in sanguine mulierum menstruo ejusmodi amoris illices delitescant, cum non
pauca

pauca in contrarium adferri possint experimenta, & inter eos, quibus poculum amatorium propinatum fuit, alii in vesaniam & extremam rabiem coniecti, alii tristitia & moerore consumpti, misere tandem, brutorum instar, perierint: Quibus observationibus ipsa quoque ratio *a priori* non difficulter adstipulatur. Unde tandem concludit *Zollikofferus*: Toti huic negotio nihil aliud, quam inanem credulae plebeculae persuasionem subesse.

§. LXXXVII.

Similiter admodum fabulosae videntur esse traditiones tam Philosophorum & Medicorum, quam ipsorum quoque *Icutorum*, qui ex *cruentatione cadaverum*, hominum nempe violenta morte peremptorum, quae praesente occisore fieret, indicium aliquod contra occisorem desumi posse existimarunt; Quos inter *Andream Libavium*, & *Franciscum Valleriolum* referimus.

ANDREAS LIBAVIUS, HALLENSIS. FRANCISCUS VALLERIOLO.

§. LXXXVIII.

Andream Libavium, *Hallensem*, quod attinet, scripsit is duos tractatus physicos, quorum prior de impostoria vulnerum per unguentum armarium sanatione *Paracelsicis* usitata commendataq; Posterior vero de cruentatione cadaverum, injusta caede factorum, praesente, qui occidisse dicitur, agit. *Franciscus vero Valleriola* sive *Variola* ab aliis dictus, qui *Augustae Taurinorum* Professione Publica in arte medica perfun-

perfunctus est, libris *Observationum suarum Medicinalium* aliquam inseruit, quae de *cadaverum cruentatione* tractat. Atq; eandem hanc materiam in tractatu de *officio medici forensis* attingit quoq; JOHANNES BOHNIUS, Professor *Lipsiensis*, cuius jam aliquoties in hac introductione perhonorificam fecimus mentionem. Verum is fabulosis narrationibus ea omnia, quae sive a Medicis, sive a Juris hac de cruentatione relata sunt, adnumerat, cum insuper duplici experimento concutere se illa posse, fidem nobis faciat.

JOHANNES FRIDERICUS WERDENBERGIUS.

§. LXXXIX.

Signa *intoxicationis* non pari omnia certitudine gaudent, sed subinde meris tantum conjecturis nituntur. Ex professo de signis veneni intra corpus sumpti & fraudibus empiricorum circa assumpta venena in epistola quadam egit JOHANNES FRIDERICUS WERDENBERGIUS; Sparsim vero, plures sunt, qui suis in scriptis eorum mentionem injecere, uti sunt HORATIUS AUGENIUS, JOHANNES BAPTISTA *Sylvaticus*, ANDREAS CAESALPINUS alique.

ANDREAS CAESALPINUS.

§. XC.

Denique silentio hic, licet commodius forte supra commemorari potuisset, praetermitti non debet, quod novae editioni *Circuli Anatomico-Physiologici D. D. Bohni*, quae Anno

MDCCX.

MDCC X. lucem adspexit publicam, appendicis loco adnexae sint binae *Dissertationes medico-forenses*, quarum altera de *infanticidio*, altera vero de vivis mortuisque aquae submersis, suspensis ac vulneratis agit. Quod *priorem de infanticidio* recens nati attinet, recte monet *Auctor*, duo in disquisitionem venire posse, nimirum, *num vivus mortuusve partu is fuerit exclusus?* Et, *num vere enecatus fuerit?* Seu, an modus, quo interemptus creditur, neci inferendae sit adaequatus? Idque nullam aliam ob causam, quam ut de corpore delicti plenius constet. *Prius*, ut existimat *Noster*, ideo nosse opus est, quod prima & crebrior infanticidarum observetur exceptio, foetum in utero vel sub enixus conatibus expirasse, seu mortuum fuisse editum: *Posterioris* vero indagatio vel ideo aliquando exigitur, dum miserae quaedam (aut ex vitae taedio aut ex amentia) criminis insontes, ejusdem se accusare illudve fateri, Collegia *JCtorum* haud later, quas circumspectior nihilominus inquisitio, tale quid minime perpetrasse, post prolixiores demum superatas difficultates, docet. De quo utroque momento in hac *Dissertatione Bobnius* edisserit.

§. XCI.

Quoad *posteriores* harum *Dissertationum*, quae de *vivis mortuisve aquae submersis, suspensis ac vulneratis* agit, merito monet *Auctor*, contingere, ut aliquando dubitetur 1.) de homine ex aqua protracto, an in illam vivus vel mortuus fuerit demersus? 2.) De suspensio reperto, vivusne an mortuus fuerit suspensus? 3.) De vulnerato, num vivo mortuove inflicta fuerit

fuerit plāga? Harum enim quaestionum disquisitio ad Medicos subinde devoluta, cum determinationis aliquando satis arduae sit, & ex phaenomenis in cadavere conspicuis non adeo facile eruendae, grates non vulgares *Bobnio* nostro debentur, quod adcuratorem earum solutionem in se suscepit: Siquidem variis dum artibus nefarii homines crimina sua celare contendunt, non mirum est, infinitas fraudes eum in finem illos fingere, ut Magistratum, illorum vindicem fallant, quibus tamen discutiendis ars medica aliquando quidem praesto est, interdum vero vix sufficit. Meretur itaque utraq; *Bobnii* Dissertatio, ut attentius a quovis legatur ac perlegatur.

§. XCII.

Neque possum, quin *Constitutionibus Criminalibus* Caroli V. Imperatoris Romanorum, in quibus quippe non pauca *Medicinae Legalis* Specimina occurrunt, locum plane eminentem hic concedam, inprimis, cum basin quidem *Juris Criminalis* constituent, & interea tamen non paucas Decisiones complectantur, quae nulli alii fundamento, quam praejudiciis imo falsis opinionibus Veterum sive Philosophorum sive Medicorum nituntur. Pertinent vero ad hunc nostrum censum Artic. XXXIII. qui indicia legitima homicidii clandestini profert, item Artic. XXXV. & XXXVI. qui de indiciis *infanticidii* seu partus clam a Matre enecti agunt, nec non Artic. XXXVII. qui veneficii indicia suggerit. De magiae indiciis tractat artic. XLIV. Quid agendum, si venefici;

neficiū quis fateatur, item, quae magiae fortilegii-
que reum interrogari oporteat? Id artic. L. & LII.
declaratur. De poena magiae, veneficii & stupri per
vim illati, disponunt articuli C IX. & C XIX. Quae
itidem poena sit irroganda matri, quae infantem
suum occidit, item illis, qui abortionum dant cau-
sam, quiq; mortem sibimetipsis consciscunt, id qui-
dem definiunt articuli CXXXI. CXXXIII. &
CXXXV. Quid faciendum, si vulneratus moria-
tur, & qua ratione indagandum, utrum vulnus mor-
ti causam dederit, nec ne? Illud art. CXLVII. ex-
ponit. Quid deceat observare circa cadaver occisi
ante sepulturam inspiciendi? De eo disponit art.
CXLIX. Quomodo versandum cum illis, qui per
aetatem, furorem aut aliis de causis deliquerunt,
sancivit art. CLXXIX. Et sic de pluribus aliis ca-
sibus, quos Medici cum JCtis communes habent,
Dicta *Constitutione* Imperatoria decernitur.

§. XCIII.

Quia vero complures praedictorum articulo-
rum ingenti subinde obscuritate laborant; atq; ut
paullo ante monitum, praejudicatis veterum medi-
corum & Philosophorum opinionibus innituntur:
Hinc non pauci Celeberrimorum JCtorum com-
moti fuerunt, ut *Constitutiones* hasce *Criminales* suis
commentariis illustrarent, id quod tanto magis ne-
cessarium haberi utiq; debebat, quia non de glande
forte legenda, sed de vira, sanguine, fama & existi-
matione nec non de fortunis hominum judicandum

erat. Relictis suo loco commentatoribus antiquis, quos adcurata serie *Johannes Paulus Krescius*, Jurium in *Regia Ducali Julia* Doctor & Professor Publicus recenser, nos hic bigam tantum recentissimorum Scriptorum, qui dictam *Constitutionem Criminalem Carolinam* doctissimis adnotationibus exornarunt, referemus, nempe *Danielem Clasenium*, J. U. D. atq; in *Academia Julia* Antecessorem famigeratissimum, nec non paullo ante allegatum *Johannem Paulum Krescium*.

§. XCIV.

DANIEL CLASENIUS. Quod **DANIELEM CLASENIUM** ejusq; Commentarium in *Constitutiones Carolinas* attinet, is non modo genuinum cuiuslibet articuli sensum declarat & vera subinde principia Juris hujus monstrat, sed etiam, quae in praxi circa *denunciationem, inquisitionem, probationem, defensionem* & alia huc pertinentia observanda sunt, perspicue tradit. Cumq; commentationes istae ab *Auctore*, cum viveret, Auditoribus suis in Collegiis privatis in calamum dictatae, atq; proinde usui Juventutis Academicae dicatae ac destinatae essent: Amicorum quidam post fata *Auctoris* eam in se suscepit, operam, ut ex Ejusdem autographo diligenter illas descriptas typis imprimi sicq; publici juris fieri curaret. Quo nomine non modo Juri, sed & ipsi plane medici illi sunt obstrictissimi, qui quippe complures in illis adnotationes & observationes reperient, quae gustui moderno magis sunt adcommodatae.

§. XCV.

Alter horum Commentatorum nostrae JOHAN-
 aetatis est JOHANNES PAULUS KRESSI- NESPAU-
 US, Jurium in *Regia Ducali Julia* Doctor & L U S
 Professor Publicus, qui, praeterquam quod KRESSI-
 in *Praefatione ad Lectorem* succinctam simul at- US, JULI-
 que adcuratam introductionem in historiam OR PRO-
 litterariam scriptorum, qui notis *Constitutionem* FESSOR.
Carolinam illustrarunt, praemiserit, non solum *Ordi-*
nationis hujus *Criminalis* primas manifestavit origines,
 ipsumq; textus sensum genuinum explicuit, sed &
 ut nihil, ad *Jurisprudentiam criminalem* pertinens, o-
 missum videretur, universam doctrinam & praxin
rerum criminalium tam perspicue tradidit, ut, sicuti
 ipse non vane ominatur, *labores ejus cum Academiarum*
tum judiciorum usui aliquando suo modo profuturos esse absq;
vanitate sperare possit.

§. XCVI.

Colophonis loco nunc adhuc *Auctores*, qui de
 sortilegiis crimineq; Magiae ex professo tractarunt,
 adjiciendi essent: Verum cum arduum istud argu-
 mentum nostris in *Tentaminibus medico-legalibus* huc-
 usq; attingere nondum licuerit, & interea tamen
 haud leves animum nostrum dubitationes *de vera*
Diaboli potestate in alias res creatas, sive materiales sive
imateriales illae fuerint, occupaverint: Integrum
 nobis erit, scriptorum talium recensionem & con-
 dignum de illis formandum judicium tamdiu suspen-
 dere, donec negotium istud secundum *Constitutionum*
Carolinarum tenorem plenius examinandi op-
 portunitas nobis offeratur.

INTRODUCTIO
IN
HISTORIAM
LITTERARIAM
SCRIPTORUM,
QUI
MEDICINAM FORENSEM
COMMENTARIIS SUIS
ILLUSTRARUNT.

AUCTORE
ANDREA OTTOMARO GOELICKE,
Medico & Professore Regio.

FRANCOFURTI *cis* VIADRUM,
Impensis JOHANNIS GODOFREDI CONRADT.
M D C C X X I I I.

INTRODUCTIO
IN
HISTORIAM
LITTERARUM
SCOTICARUM
A
MICHAELI FORBES

EDITIONIS SECUNDAE
AUCTORIS
LONDINI
MDCCLXXIII

UNIVERSITY OF EDINBURGH
LIBRARY
MDCCLXXIII

SPECIMINUM
MEDICO-FORENSIUM
PRIMUM,
QUO DEMONSTRATUR:
FOETUM OCTIMESTREM VI-
TALEM ESSE ET LEGITIMUM.

PRAEFATIO.

Nihil est, quod in universo Philoso-
phiae curriculo majore animi con-
tentione inculcat CARTESIUS,
quam praejudiciorum depositio-
nem; Hisce enim animus veluti
obnubilus avertitur, quo minus, quid verum vel
falsum, aequum vel iniquum, perspicere queat: Pe-
riculosiora tamen, quin & perniciosiora reliquis
omnibus sunt praejudicia Authoritatis, tanta
quippe in animos hominum virtute pollentia, ut,
qui iisdem occupantur, ad cognoscendam acce-
re ac inquirendam veritatem prorsus sint inidonei.
Et quamvis vitium istud per omnes Eruditorum
ordines latissime vagetur ac veluti dominetur,
A nullos

nullos tamen gravius occupasse videtur, quam ipsarum legum interpretes, iis potissimum in casibus, quos Medico - Legales solemniter adpellant, quorumq; decisionem cum Medicis communem habent. Ad quod probandum in praesenti instituto, nullo alio opus est documento vel argumento, quam toties negata ac pernegata Foetus octimestris Vitalitas, ejusdemq; (si cum aliis liceat βαρβαρίζειν) Legitimitas: Adeo ut quaestionem prope modum Domitianam movere ipsis videretur, qui eandem doctrinam controversam aut dubiam reddere allaboraret; Potissimum cum DIVUS (a) HIPPOCRATES expresse doceat: Mense octavo natum, nullum unquam vixisse. Hujus enim Auctoritate seducti Jurisconsultorum plurimi, non dubitarunt magna cum fiducia asserere: (b) Filium octavo mense natum pro non nato habendum. (c) Partum octavo mense editum, licet vivus videatur esse natus, tamen cum secundum naturam vivere nequeat, habendum, ac si natus non esset: (d) Partum octimestrem immaturum & intempestivum esse, qui

a) Lib. de atate p. 313. n. 22. & Libr. de Part. octimestr. statim in principio. edit. Linden.

b) Tiraquellus in Comment. ad L. si unquam. C. de revocand. donat. in Gl. ad lib. suscepit liberos n. 205. p. 191.

c) Alciatus L. 9. Resp. 23. n. 2.

d) Menochius L. 6. de praesumpt. Praef. 52. n. 7.

qui ex communi physicorum schola vivere non possit: (e) Partum licet vivum editum octavo mense, habendum tamen esse pro abortivo: (f) Partum octavo mense natum, etiamsi sit vitalis, communem tamen esse & philosophorum & medicorum sententiam, eum legitimum non esse: *Et rursus*: (g) Constantem esse Medicorum sententiam, octavo mense partum vitalem & perfectum non nasci. &c. *Ex his, puto, constare potest, quid sit aut valeat Hippocratis, (quem Virum doctissimum (h) Jura appellare non dubitant) auctoritas, de qua cum in Jure Civili tum Canonico obtinente integram Dissertationem conscripsit Musaeus, quae legi meretur. Tantum vero adest, ut laudes venerando seni passim tributas, dubias reddere moliamur, ut potius ingenue confiteamur, in singulis ejus enunciatis singularem gravitatem ac majestatem elucere, quod imprimis Aphorismos & Coacas ejus Praenotiones legentibus liquido adparebit. Attamen non minorem, dum in rationibus reddendis occupatur, sterilitatem hinc inde emicare, nemo facile negabit,*

A 2 nisi

c) Mascardus V 3. de probat. Conclus. 1146. n. 6.

f) Hunnius ad Treutler. V. 1. Diss. 2. quaest. 19.

g) Bachof. ad Tr. V. D. 2. Thes. 5. lit. E.

h) Leg. 12. ff. de Stat. hom.

nisi qui eodem authoritatis praejudicio laboret. Quare prudentissimum est enunciatum Illustris Dn. (i) Stryckii, graviter sustinere non dubitantis, leges istas, quae Antiquorum (Medicorum & Philosophorum) hypothesebus nituntur, hodie vim suam perdere, si melioribus rationibus, experimentis & quotidiano usu hypotheses illae evertantur. Merito itaque miramur, quare tam multi Celebres & Cti Hippocratis authoritate seduci sese passi fuerint, potissimum cum hujus sui asserti, prout in sequentibus patebit, nullas, ne probabiles quidem rationes attulerit: Ut adeo nec Hippocrates, nec Aristoteles, nec ullus alius antiquorum vel medicorum vel philosophorum, qui eorundem vestigia presso pede secuti sunt, cynosuram nobis praebere queant, secundum quam de partus humani vitalitate ejusdemq; legitimitate condignum ferre liceat judicium, ne aut proximum nostrum ignominia afficiamus, aut in ejusdem bona simus injurii. Ita enim hoc in negotio gerere nos oportet, ut & ipsimet pacatam habeamus conscientiam; Et proximi nostri famam, honestatem, bona & quicquid illi carum est, quocunque modo tueamur ac sartum tectumque conservemus. Hoc vero ut pro rei dignitate solide praestetur, quilibet facile perspi-

i) In Usu modern, ff. tit. de statu hominum §. 14.

PRAEFATIO.

perspicit, inevitabilem nobis impositam esse necessi-
tatem prius tractandi de foetus humani concepti-
one, nutritione, augmentatione, animatione, vi-
talitate ejusdemq; signis, ac tandem maxime or-
dinario ac naturali pariendi tempore: Ex his e-
nim longe felicius tunc determinari poterit, an
partus octimestris vitalis, ac proinde legitimus
pronunciari mereatur. Faxit autem DEUS T.
O. M. ut non solum ipsum, qui tam mirabilis est
suis in operibus, in profundissimo generationis my-
sterio pie veneremur, sed etiam, ne quid in pro-
ximi famam, honestatem & bona temere vel im-
prudenter effutiamus, adeoque in enodando tam
arduo Problemate, quod tantum in vitam civilem
habet influxum, nos praecipitemus, summo stu-
dio praecaveamus.

§. I.

PRius quam ad explicandum abstrusissimum ge-
nerationis negotium descendamus, consultum
esse judicavimus, ad evitandam omnem ambi-
guitatem, sensum terminorum clariorem reddere, ne
quid in reliqua dicendorum serie ullam nobis remo-
ram injiciat. Quamvis enim alias inutiles illas ac saepe
ridiculas Grammaticorum vel Criticorum lites, quas
circa vocum vel derivationes vel acceptiones foveat,
non admodum magni faciam: Attamen terminorum

horum evolutio vel propterea a nobis hac vice praetermittenda non est, quia non solum in iis totius problematis cardo vertitur, sed etiam solida ejusdem solutio ab iis maximam partem dependet. Per *partum* itaque sensu medico hic intelligimus, non foetum, arctissimo uteri materni ergastulo adhuc inclusum, sed potius infantem, mutuis istis & matris parturientis & maxime ipsius foetus moliminibus ex utero exclusum, vel chirurgia per partum caesareum ex eodem exsectum. Eundemq; porro dicimus *Octimestrem*, seu octavo à conceptione mense sive priori sive posteriori modo exclusum vel extractum; & quidem *vitalem*, qui non solum vivus edatur, sed & per aliquot saltem horarum, dierum, hebdomadum, mensium vel annorum intervallum in vivis permaneat. Ita enim *vivum* à *vitali* docet distinguere (k) Fr. de le Boe Sylvius, ingenue asserens, se eorum, quos observavit, foetus, ante septimi mensis finem exclusos, nonnullos quidem *vivos* vidisse, nullos vero *vitales*; Rationemque simul addens: Quia rarius ad secundam tertiamve hebdomaden perduraverint in vivis, quamvis videam Schœpfferum aliosque JCros hisce vocabulis promiscue usos fuisse. Simili propemodum ratione D. (l) Irenaeus Vehr, olim Prof. Med. in Acad. Viadrina, distinguit *vivum* à *vitali*, judicans, foetum vitalem & perfectum esse, qui non solum ad vitam, sed etiam ad robur partium absolutus sit; Absolutum vero ad utrumque judicari, qui non solum vivus in lucem prodeat, verum qui infimul aptus sit in vita permanere,

k) *Prax. Med. Lib. 3. C. 7. §. 20.*

l) *Disput. de Abortu §. X.*

nere, quique totius corporis organici formationem habeat. Uno verbo, qui perfectus sit homo, anima rationali & corpore organico instructus. Ex quo facile adparet, qua ratione *partus Vitalis* distinguendus sit à *foetu abortivo*, utpote qui & intempestive prorsus excluditur, & imperfectus insuper ac immaturus existit, adeo ut, licet vivus esse videatur, is tamen nec in aëre hoc atmosphaerico perdurare, nec alimentis propter imperfectam ac nondum plene absolutam partium organicarum structuram frui queat, ad vitam istam confirmandam ac protrahendam. Persuasissimi enim sumus, in abortu determinando non tam ad ipsam periodi temporis anticipationem seu praematuram ante legitimum pariendi tempus exclusionem, quam potius ad solam foetus immaturitatem ejusque imperfectionem ratione organorum corporeorum respiciendum esse. Ac denique per *Partum legitimum* sensu Medico intelligimus talem, qui ea partium organicarum perfectione gaudet, ut functionibus animalibus edendis par sit; Vel sensu Juridico, qui jus habet succedendi &c. Non ergo videtur intempestivum aut ab instituto praesenti alienum, circa haec vocabula ἀκριβοῦς λογέειν: Hinc enim inferimus, *vivum esse embryonem* à primo statim impraegnationis mulieris die, imo momento, quia confestim incipiunt primae ejusdem stamina non solum explicari, sed etiam à corruptione praeservari: *Vitalem* vero tunc demum evadere, ubi tum per varios tubulos humores incipiunt commoveri, tum etiam foetus non obscura motuum localium edit indicia, quales quippe, forma;

formationem partium & organorum jam perfectam & absolutam esse, clare demonstrant.

§. II.

Quae omnia ut elucescant clarius, rem, ut proverbio dicunt, ab ovo ordiamur, ubi tamen prae-monere consultum judicamus, justissimam esse querelam illorum, qui candide fatentur, nihil in universum solidi, nihil apodictice veri aut certi in hunc usque diem quoad negotium generationis hominis deprehendere potuisse philosophiam, quin potius alienis opinionibus implicitam à recto tramite penitus aberrasse. Hujus indolis sunt, sibi & aliis persuadere velle, subtiliores seminis paterni particulas sanguini materno communicari, ac circulationis lege ad ovarium deferri, tandemque in ovulorum uno vel altero motum vitalem inchoari & foeminam concipiendo impraegnari, quam sententiam video defendere *Carolus Fridericum Lutherum, in Acad. Kilon. Prof. Med. Extraordinarium.* Ejusdem farinae est, aliis tanquam extra omnem dubitationis aleam positum credendum obtrudere velle, in spiritu seminis masculini universam partium organicarum corporis ideam, perfectissime delineatam esse, imo oculis accuratioribus microscopiis munitis observari in semine virili corpuscula quaedam vivide mobilia, vermiculos vivos, ex quibus corpus humanum construatur, quod *Leuvenhoeck* o inprimis placuit: Quam fabulam novo adhuc mendacio auxit *Dalempatius*, qui non solum corpuscula vivide mobilia, ut ille obscurius, sed perfectum homuncionem, toto jam corpore distinctum, imò

imo non unum talem, sed eorum aliquem numerum non contemnendum observasse sibi visus est. Et optarem sane, *Clariss. Sturmium*, cujus alioquin, in Philosophia experimentalis & Mathematicis industria nota est, a similibus figmentis abstinuisse, dum ille admodum verisimile reputat, aerem & aquam homunculis invisibiliter quidem parvis, sed tamen penitus jam efformatis, scatere, quorum tandem unus in porulo testis muliebris, per viri cohabitationem ad hanc capturam disposito, irretitus haereat, & irruptione alimentaris substantiae in majorem molem sufferciat; Sic enim nec amicis risum, nec inimicis vomitum movisset: Haec enim singula ab omni fide humana remotissima sunt. Quis quaeso sibi persuaderi patietur, ideam foetus in semine masculino delineatam non mutaturam esse suam figuram, dum per tot viarum maeandros ipsi transeundum est, antequam ad ovulum muliebrem perveniat? Et qui *Lewenhoeckium*, quem tanquam mechanicum potius quam eruditum vellem eruditi considerarent, novit, facile mihi praebebit assensum, ipsum per mirabilia sua microscopia videre posse, quicquid vult: Quid ergo mirum, ipsum & hic suo indulgisse genio? Et quam solertes forent nostrae mulierculae, praesertim steriles, quam sagaces in struendis muscipulis, ut ejusmodi homuncionem ex aëre adventantem & per corpus suum transeuntem irretirent, vinculis atque catenis ligarent, ne instar anguillarum ex istis sese extricando illarum postea capturam, utut valde solertem & eluderet & illuderet. Supereft itaque, ut de aliis principiis,

B

cipiis,

cipiis, ex quibus major ad praesens nostrum institutum redundet utilitas, sumus solliciti, quae etiam non difficulter inveniemus, dummodo ad historiam partium genitalium utriusque sexus sedulo attendamus, quam tamen hic locorum pluribus persequi nec vacat, nec opus est, cum idem ab aliis jam dudum praestitum sit: Quae tamen generationis humanae genuina sit indoles, breviter consideremus.

§. III.

Hominis igitur ex homine nascendi primordia ex ovo repetenda sunt. Quemadmodum enim unumquodq; semen vegetabile totius plantulae schema, & unumquodq; ovulum animale futuri animalculi effigiem perfectissime delineatam habet: Ita in summo probabilitatis gradu concludere possumus, ipsius quoque hominis, creaturae omnium nobilissimae primae stamina ac lineamenta in ovulo muliebri depicta esse. Sicuti vero semina terrae tanquam matrici suae non mandata, aut ovula animalium calore solis vel quocunque alio principio non actuata, inertia manent atque sterilia: Ita etiam si in Ovulis muliebribus prima foetus rudimenta materialiter sita sint, eorundem tamen foecundatio, quam conceptionem vocamus, à portione seminis masculini halituoso-orgastica expectanda est, siquidem, recte judicante Cl. Bergero, plantae principium motus intrinsecum gerunt, soloque tempore, quo idem suscitetur, opus habent: Ovum autem animalis principio motus insito nullo gaudet, sed illud omne à mare accipit: Quem proinde in finem sapientissimus humani corporis conditor sexum masculinum

num de organis genitalibus aptis prospexit, ut eorum auxilio semen non tantum prolificum elaborari, sed etiam in foecundum naturae agrum, uterum scil. foemineum immitti queat, ad opus generationis rite absolvendum. Hinc ergo duos accepit testiculos, extra abdomen in scroto pendulos, in quorum vasculosa & miros anfractuososque gyros efformante substantia separatur à sanguine, per arterias spermaticas vulgo sic dictas adportato, delibatissima summeq; activa & spirituosissima sanguinis portio, gelatinosis quibusdam lymphaticis, prioribus pro vehiculo servientibus remixta, sicq; liquorem genitalem componendo per tubulos epididymidum spermaticos motum suum ulterius prosequitur, ibidemq; magis magisque resolvitur, activior & spirituosior redditur, tandemq; in vasa deferentia recipitur, atque vesiculis seminalibus infunditur, ubi tanquam in promptuariis suis collectus in futuros usus aservatur, donec masculus in dulces foemellae amplexus ruens universum ejus corpus orgasmo Venereo perfundatur, eoque ipso bina oscula capsularum seminalium, carunculis totidem alias recta aperiantur, sicque per Urethram inferne per totum penis corpus decurrentem excernatur. Quod ut eo, quo requiritur, vigore fiat, extenduntur interea lateralia nervosa penis corpora, adeoq; rigidius evadit membrum, ad semen eo fortius vegetiusque ejaculandum, qua rigiditate si destituatur, haud raro impotentiae virilis causa existit.

§. IV.

Semen masculinum hoc modo in uterum ejaculatum non diu ibi commoratur, sed generosior ac magis elastica ejus pars imo fortassis etiam gelatinosolymphatica ejusdem portio, mox ascendit per oviductus seu tubas Fallopianas, angustiori principio ibidem incipientes & pederentim in spatium capacius sese diffundentes, donec tandem circa ovaria muliebria capreolorum vitis instar mirifice inflexi in plurimas carnosas fimbrias (quas absurdo vocabulo morsum Diaboli vocant Anatomici) desinant, crassiori magisque lymphatica parte seminis interea quoad maximam sui partem ex utero iterum effluente; Unde simul apparet falsitas hypotheseos antiquae, qua ex concursu seminis utriusque, masculini aequae ac foeminini in fundo Uteri facta conceptionem fieri credebant. Haec vero subtilis & spirituosae geniturae virilis aura protenus halitu suo penetrantissimo ingreditur ovarii alterutrius sive dextri sive sinistri poros, in iisque unum vel alterum impraegnat ovulum, quod postmodum aura seminali turgidum à reliquorum ovulorum consortio sese liberare, atque per eosdem oviductus provolvere sese pergit in ipsum Uteri fundum, tanquam genuinum illud diversorium, in quo per integrum novem mensium spatium commorari cogitur, donec tandem aurae vitalis cupidus, perruptis carceribus, exitum sibi quaeratur, novusque Macrocosmi incola fieri incipiat.

§. V.

Haec ipsa vero quamvis revera ita sese habere firmissime mihi persuadeam, non dubito tamen, fore non-

nonnullos, aegre laturos, quod foemellae ovaria, ovula & oviductus adscripserim, atque adeo conceptionem & generationem hominis ad eum fere modum fieri asseruerim, quo sagax horum naturae arcanorum indagator, Harvaeus, pulli gallinacei formationem ex ovo primus in scenam produxit. Ast considerent illi tantum horum organorum muliebrium structuram & connexionem paulo attentius, & nihil habebunt, quod reponant nobis amplius. Quid enim respondebunt ad certissimas illas foetuum, in oviductibus repertorum & salva matre ex istis manu chirurgica excisorum observationes? Quid reponent, si legant, Cl. Bergerum ex Ruyschio, Anatomico subtilissimo, referentem, in muliere, brevi ab impraegnatione interempta, ovi nuper exclusi in testiculo sedem, partemq; tubae proboscidis instar ad ovarium tortam, ut maturum exciperet ovulum, visam ac demonstratam? Neque hoc loco praetereundum est, mihi quoque istam contigisse felicitatem: Cum enim in Gymnasio Anhaltinorum Patrio studiorum causa versarer, observârunt mecum multi alii praesentes in cane foemella, cultro anatomico subjecta, sectionem dirigente Excell. DD. LIMMERO, meo quondam Praeceptore aestumatissimo, aliquos ovariorum folliculos membranosos ruptos, ex quibus ovula jam erant egressa: Nonnulla etiam ovariorum impraegnatorum superficiei ovariorum adhuc cohaerebant, & cornua praeterea uterina curioso admodum spectaculo manifeste aperta cernebantur, ita ut majorem calamum scriptorium haud difficulter admitterent, iisque adhaerebat ovulum, simile prorsus quo-

ad omnes proprietates illis, quae ovario affixa cernebamus, tandemq; intra tubas aliquot ovula prioribus simillima (notum enim est, Canes, feles, fues &c, esse animalia multipara) contineri observabantur. Hae igitur similesq; historiae plenissime possunt satisfacere illis, qui tantopere desudant in ostendendo modo, quo ovulum ab ovario separatum in oviductum & illius auxilio in ipsum uterum devolvi queat; Eadem enim facilitate, qua hoc in foemellis brutorum animantium fieri posse, imo re ipsa fieri, haud inviti concedemus. Et quod ipsa tandem foeminarum ovula attinet, non possumus satis mirari exactissimam, quam habent cum illis gallinarum, analogiam; Cocta enim calore ignis eodem modo in albuminis consistentiam concreescunt, non aliter ac idem in ovis gallinarum fieri quotidie, videmus.

§. VI.

Quemadmodum vero ingenium humanum novitatis semper cupidissimum ac studiosissimum est: Ita qualescunque hae circa systema generationis demonstrationes, vel ipsa etiam autopsia in sectionibus cadaverum confirmatae nonnullis hodie incipiunt displicere: Talis enim est plurimorum eruditorum genius, ut laureolam in mustaceo quaerant, mirifice sibimetipsis applaudentes, si vel fando in opinionem aliquam incidant, quam vel vetustas temporum jamdudum oblitteravit, vel, si liberaliores esse velimus, in quam ante ipsos nemo forte incidit: Quae enim gloria ex opinione, ut ut vere nova, sperari potest? Protrudumur quotidie in publicum ingentia opinionum plaustra, ex quibus tamen, si quam

si quam maxime veras esse supponamus, pauca aut nulla speranda erit utilitas. Ad hanc classem merito etiam referenda nobis videntur cogitata de ovario Novo, quod in sectione cadaverum quorundam muliebrium sibi nuperrime detexisse visus est Experient. DD. Naboth, qui, licet primum harum vesicularum in cer-vice potissimum uteri occurrentium inventorem sese pronunciare non audeat, cum non solum *Regnerus de Graeff*, sed etiam *author Zodiaci Gallici* alique earundem jamdudum ante ipsum mentionem fecerint: Non obscurè tamen insinuat, se primum dictis vesiculis novum istud officium demandasse, atque pro genuinis ovulis reputasse, in quibus foetus humani naturalis fieret conceptio, cum *Regnerus de Graeff* easdem multo verisimilius, prout mihi quidem persuasum est, habuerit pro hydatidibus, i. e. vesiculis, lymphæ p. n. collectæ turgidis, qualem uterum numerosis ejusmodi vesiculis, liquorem seroso-luteum ex acus punctura stillantibus, confutum, memini, me in Academia Lugduno-Batava vidisse apud Clar. D. D. & Prof. *Deckerum*, qui eundem ex muliere hydropica extraxerat, cui in prodigiosam plane capacitatem ex incredibili aquarum in ejus cavo collectarum quantitate uterus excreverat, qualem hydropis speciem non aliunde rectius, quam à talium hydatidum ruptura derivandam esse censerem. Sed ab his omnibus toto coelo discrepare ovarium suum novum contendit D. *Author*; Quare etiam primam ejusdem inventionem ipsi non invidemus, certissime persuasi, neminem eorum, qui talium vesicularum mentionem in suis scriptis fecerunt, e re sua judicasse.

judicasse, nobilissimam totius oeconomiae muliebris functionem, sc. conceptionem ejusmodi hydatidibus tribuendi, quas p. n. à sola feri lymphatici collectione ortas esse vel leviter attendentibus manifestum est.

§. VII.

Sed meretur haec res paulo clariorem deductionem, si bona ejusdem pace id tentare liceat, non quidem animo refutandi, sed tantum pro ea, quae inter litteratos viget, libertate sentiendi, vel potius dubia, circa hoc negotium enata, liberius exponendi. Videamus itaque ante omnia, quibus rationibus inductus D. *Author*, non solum receptae hypothese de ovariis muliebribus haecenus assertis repudium milerit, sed etiam in novas hasce speculationes descenderit, hydatidibus uteri novam conceptionis spartam demandandi. Quod prius attinet, de eo postea loquendi uberius dabitur occasio. Quoad posterius vero, tria inprimis sunt, quae pro confirmatione sententiae suae urgere videtur. *Primum est, quod novum istud ovarium in omnibus foemellis, semper & sine discrimine temporis reperiatur.* Multum sane negotii facesseret sibi D. *Author*, si propositionem hanc maxime universalem in omnibus subjectis, semper & sine discrimine temporis ipsa autopsia comprobare deberet. Fuerunt per totidem secula & adhuc sunt multi perspicacissimi, & si ita loqui fas est, ipso Argo oculatiores Anatomici, qui in totidem uteris cultro suo subjectis procul dubio *Vesiculas illas, utpote quarum aliae pisi majoris, aliae minoris, nonnullae seminis cannabini, plures granorum milii magnitu-*

gnitudinem secundum ejus observationem aemulantur, observaturi fuissent. Profundissimum vero eorundem de his rebus silentium propositionis hujus universalitatem maxime dubiam ac suspectam reddit, potissimum cum ad corpuscula tantae capacitatis videntum non requiratur oculus microscopio *Leuenboeckiano* aut *Moeschenbroeckiano* demum munitus, sed vel semicoeco, etiam invito & tale quid non quaerenti, manifeste sese palpanda obtrudant. Et ne quid dissimulem, contigit etiam mihi ante biennium puellam quandam decem annorum in suburbio Hallensi examini anatomico subicere, & cum jam tum temporis de novo Ovario *Lipsiae* invento muscitarent Studiosi Medicinae, cupiditas incescit animo, negotium istud rimandi curarius, adeoque non difficulter à matre puellae obtinui, ut uterum cum annexis tubis domum mecum deferrem; Sed ingenue confiteor, me totam internam ejus superficiem glabram, nullisque tuberculis aut vesiculis asperam aut inaequalem deprehendisse, etiamsi vel microscopiis accuratissimis, quibus non destitutor, uterum undiquaque lustrarem; An oculorum hebetudo, an ovulorum parvitas, an vero, quod probabilius, eorundem absentia in causa fuerit, ex his facillimum est dijudicare.

§. VIII.

Alterum, quod ipsum ad novam hanc hypothesin statuminandam commovisse videtur, est *ovariorum bujus simplicitas*, sive, quod *solitarium sit seu unicum*, licet paulo post non obscure sibi contradicere videatur,
C dum

dum asserit, quod, licet sit simplex, subinde nihilominus in circumferentia cervicis interna fere *instar binarum arbuscularum cum ramulis expansarum atque fructibus* conspiciatur. Quod tamen hac vice non admodum urgebo, illud tantum breviter moniturus, istam organorum corporeorum simplicitatem providam ac solertem naturam sedulo semper ac studiose ubivis evitasse, adeoque homini binos oculos, binas aures, duas narium pinnas, duos renes, totidemque vasa spermatica, duos testiculos, duo ovaria, plures *lobos pulmonum* ac hepatis, paria semper nervorum tam ex cerebro quam medulla spinali prodeuntia liberaliter indulgisse, idque eandem summa non nisi providentia fecisse, ut altero horum organorum laeso vel corrupto, alterum nihilominus salvum esset ac superstes. Tantum igitur abest, ut imaginaria illa ovarii sic dicti simplicitas aliquam foemellis praerogativam allatura, ut potius iisdem in procreatione sobolis summe noxia futura sit. Tali enim ovario simplici semel destructo, nulla amplius generationis actui medicina superest. Cum e contra in duplici ovario antiquo, altero laeso, alterum adhuc integrum sit, & talis foemella felix adhuc multorum liberorum possit esse mater, uti mulier apud *Cyprianum*, cujus historiam postea exponemus, evidenter probat.

§. IX.

Sed *tertium*, idque princeps argumentum inprimis suppeditat *commodus situs seu locus*, in quo ovarium novum deprehenditur, occupans quippe omnem internam cervicis uteri superficiem ad infimam usque
cavitatis

cavitatis fundi uterini partem, licet etiam *nonnullae* istarum vesicularum limbum orificii interni excurrant & nonnunquam in circumferentia cervicis interna instar binarum arbuscularum cum ramulis expansarum atque fructibus eleganter conspiciantur. Ecce! Quam pulchrum ovarium, in quo pusiones crescunt, non aliter ac pira ac poma in arbusculis! Lubens tamen agnosco, commodum istum situm ad immediatum feminis masculini contactum vividius suscipiendum multum conferre. Sed quis non videt, ex tali foecundo congressu non unum vel alterum pusionem, sed integram eorum coloniam esse prodituram, sicuti non sine singulari delectatione à bombycibus, saepenumero multas ovulorum series centuriatim semine illorum foecundo conspersas & foecundatas fuisse observavi. Sed mulieres tamen ordinario non sunt multiparae.

§. X.

Ast duriora adhuc fata miserorum pusionum cervicibus imminet, quia patria illorum, h. e. vesiculae ulterius describuntur, tanquam *duabus partibus substantiae cervicis immersae & cum eadem veluti continuatae, parte circiter tertia extra internam cervicis uterinae superficiem prominente.* Doleo merito illorum sortem: Quis enim ipsos ex foveis istis profundissimis, quibus immerguntur, liberabit? Quis credet, hoc pacto ullum partum naturalem esse futurum, qui non bipalio effodiendus aut cultris incisoriis ex utero, *cum quo non tantum continua, sed etiam ad duas tertias partes immersa sunt ovula,* excindendus sit? Et unde constat, *tantum*
C2
placem,

placentae uterinae vicem explere, quantum ultra duas tertias substantiae cervicis est immersum? Annon hinc sequeretur, placentam uterinam ut plurimum cervici uteri debere esse agglutinatam, adeoque non leve foetui exituro objicere obstaculum, quod tamen inspectioni oculari repugnat? Cum placenta uterina fundo uteri constanter adhaereat, licet in eo varius observetur naturae lusus, dum interdum in sinistra, nonnunquam in dextra, nonnunquam in anteriore, nonnunquam in posteriore fundi uterini parte haesisse, deprehensa est, quemadmodum in nuperrima sectione, quam in muliere quadam rustica, praesentibus quibusdam Auditorum meorum, administravimus, eandem parti fundi uteri dextrae adhaesisse clare conspeximus. Unde vero porro probabit D. *Autor*, in vesiculis uterinis contineri germen, i. e. totum foetus corpusculum? Cum ipsemet fateatur, singulas foetus partes nullum oculum, optimis licet vitris armatum, discernere posse; iisdem difficultatibus premuntur, quae de amnio & chorio, tanquam membranis foetum involventibus & funiculo umbilicali profert. Haec vero omnia si dubia sunt, incerta & ex rationis tantum speculantis conceptibus profecta, uti ipsemet non negat, nemo nobis vitio vertet, si, quae juxta leges hujus hypotheseos adhuc restarent dubia circa conceptionem & inchoandam & perficiendam exponenda, in aliud tempus remittamus.

§. XI.

Interim libenter adhuc scirem, qua ratione cum hac sua hypothese conciliaturus sit rariores quos-

quosdam casus Mulierum, quae foetus in ipsis quoq; tubis Fallopiianis gestarunt, sicuti notum est, canes foemellas suos catulos gestare in cornubus. Memorabile certe ejus rei exemplum nobis exhibet (m) *Abrahamus Cyprianus, Anatomiae & Chirurgiae in Academia Franequerana Frisiorum nuper Professor*, qui foetum humanum mortuum post 21. menses à prima impraegnatione ex tuba uteri dextra felicissime extraxit, & quidem, quod merito mirandum, matre salva ac superstita, adeo ut etiam anno sequente post administrationem hujus sectionis quodammodo *Caesareae* filiam, & iterum subsequente anno gemellos pepererit, certissimo documento, tubam sinistram prorsus mansisse, illaesam, adeoq; novam conceptionem solemniter fieri potuisse. Similem de conceptione tubaria historiam, orbi litterato jam dudum ex observatione *Benedicti Valsalii, Chirurgi Parisiensis*, communicavit (n) *Jobannes Sigismundus Elsholtius*, potentissimi *Electoris Brandenburgici Archiater*, & eo quidem tempore, quo hypothesis illa de ovario muliebri adhuc erat ignota. Quid ergo? An putabimus ovula illa turbine abrepta fuisse exervice uterina & in *tubam Fallopiianam* ascendisse? Sed id ne quidem possibile est, (o) valvula tubae in uterum descendentis hoc impediante ac validissime renitente.

C 3

Unde

- m) in Epistola ad D. D. Thomam Millington, Equitem auratum, medicum regium & collegii Medicorum Londinensium Praesidem.
- n) in Epist. de conceptione tubaria, qua humani foetus extra uteri cavitate in tubis quandoque concipiuntur, ad D. Wolrathum Huxholtium Sereniss. Landgraviae Principis Hassium regentis Archiatrum.
- o) Hanc balbulam observavit & depinxit idem Elsholtius, in principio tubae talis structurae, ut obulo quidem exitum ex tuba, non vero ingressum in illam concedat. Vid. append. ad Ann. 4. & 5. Miscell. N. C.

Unde merito concludit praedictus *Elsboltius*, vero maxime consonum esse, foetum istum tubarium propagationis suae principium desuper accepisse, illudque ovulum in medio tubae canali, dum descendebat, ob impedimentum aliquod substituisse, singulari & certo argumento, conceptionem in utero nullam fieri, nisi ex ovario ovulum prius descenderit. Accedit, ascensum ovulorum in conceptione tubaria debere esse perpendicularem, qualis tamen secundum naturae leges admodum est difficilis. Et, quid pluribus opus est testimoniis, cum similem foetum humanum in tuba uteri conceptum jam suo tempore observaverit (p) *Jobannes Riolanus*. Imo quid reponendum erit ad certissimas observationes eorum, qui cicatriculas observaverunt in ipsis ovariiis non tantum brutorum sed & mulierum, ex quibus olim ovula avulsa & mediantibus tubis in Uterum tandem devoluta fuerunt, quale quid integra medicorum societas in sectione cadaveris foemini summa cum curiositate conspexit *Francofurti ad Moenum*; Nam cum anno 1707. mense februario Anatomia cadaveris foemini publice adornaretur, profectore D. D. *Kisnero* & praesentibus D. D. *Juncken*, D. D. *Gladbachio*, D. D. *Müllero* aliisque, observata fuit cicatrix in ovario, ovuli ante conceptionem ibidem delitescantis certissimum testimonium. Et retulit mihi Amicus non minori fide dignus, qui tamen nomen suum vult reticere, quod Anno 1706. in exenteratione foeminae cujusdam honestae, quae proximo necessitudinis gradu ipsi erat conjuncta gravidaque decesserat,

p) *Antropolog. Lib. 2. Cap. 35.*

cesserat, observaverit non tantum cicatriculam in ovario sinistro, sed, quod magis, ipsam cicatriculam grumulo guttulae sanguineae repletam. Taceo alias difficultates, in hoc negotio prorsus insuperabiles. Horum vero omnium fidem suspectam habere velle, summa foret temeritas.

§. XII.

Quae vero causae sint, cur veteri illi hypothese (Loquor in comparatione ad ovarium novum D. D. *Naboth*, alias enim antiqua non est) renunciaverit, novumque in ipsa uteri cervice ovarium quaerere coactus fuerit, exinde non difficulter liquet, quod tubas Fallopianas nec semini masculino ad ovaria, nec ovulis ab hisce ad uterum deferendis commodas esse asserat, quia *in foeminabus cum a se tum ab aliis apertis tubas cum testibus strictissime coaluisse* aliquoties observavit. Mirabar prima fronte, cum haec legerem, probe gnarus, principem difficultatem, eamque non exigui momenti, quamque plurimi medicorum insuperabilem, judicarunt, in eo consistere, quod ovaria muliebria, in cadaveribus dissectis nimis conspiciantur esse remota ab ipsis tubis Fallopianis earumque fimbriis, adeo ut vix videatur possibile, quomodo ovula, à reliquorum consortio abrupta, in ipsam tubae, cavitatem ingredi & mediante ea ad uterum tandem devolvi queant. Si vero D. *Author*, cui hac in re fidem derogare nefas ducimus, tubas cum testibus conjunctas vidit, cur nos amplius fatigaremus in explorando modo, quo vel aura seminalis ex
utero

utero per tubam perveniat ad ovarium, vel ex ovario ovulum per eandem viam devolvatur ad uterum. Adeoque & ipsi & nobis gratulamur, quod ex gravissimo hoc Labyrintho facili hac, plana & expedita via extricare nos voluerit. Fortassis autem per strictissimum istum coalitum, putat, simul tubam penitus imperviam & coecam redditam fuisse? Id vero probandum est, aut flatum immittendo, aut liquores coloratos injiciendo, aut similia experimenta instituendo: Quod tamen hucusque factum fuisse, non meminimus. Concludimus ergo, D.D. *Nabothum* in mediis de sterilitate meditationibus cogitata maxime sterilia de ovario novo in cervice uteri reperto peperisse.

§. XIII.

Ast revertamur ad id, a quo paululum digressi sumus, & historiam generationis ea, qua coepimus, serie, ulterius prosequamur. Commorante itaq; praedicto modo muliebri ovulo in arctissimo uteri materni ergastulo, alimenti ac nutrimenti eget tenellum embryonis corpusculum, ut subtilissima ipsius stamina magis evolvantur, explicentur ac pedetentim sensibilia reddantur: Ubi libere fatendum est, hic inprimis, si qua ulla in re, maximum esse Medicorum dissensum, nonnullis nutritionem foetus in utero per os, nonnullis per umbilicum, nonnullis & per os & per umbilicum eandem fieri sustinentibus. Neque negandum est, utriusq; opinionis fautores suis, iisque valde praegnantibus instructos esse rationibus. Primae sententiae album adjiciunt calculum non solum

(q) *Clam-*

(q) *Claudius de la Courvée*, sed etiam Excell. D. *Bobnius*
 (r) Prof. *Lipsiensium* famigeratissimus, quorum quidam Virorum autoritatibus temere nos opponere, aut rationes ab ipsis allatas impugnare vel infringere non laborabimus: Non possumus tamen interea dissimulare, probabiliorem nobis videri sententiam illorum, qui nutritionem foetus in utero per vasa umbilicalia fieri sustinent, quamvis interea cum plurimis aliis credamus, tenellum embryonis, formicam exiguum vix superantis corpusculum, primis praecipue conceptionis diebus, aliter nutriri, à qua etiam sententia ipsemet (s) *Bobnius* non abludit, dum ita loquitur: *Nutritionem conceptus aliter concipere licebit in embryone, cui hepar hoc alterum (uterinum nempe seu placenta uterina) contigit: Illarum enim extremitates, tanquam radicales insensiles, ovuli utero recens illati colliquamento libere innatant & sibi bunculis suis subtiliores ejus particulas absorbent, non per aviditatem aliquam & virtutem attractricem congenitam, qualem hactenus somniarunt, sed quas ab impulsu externo & jugi recipiunt &c.* Quemadmodum enim plantae, telluri commissae, non statim primo, quo feruntur, die, radicales suas in terram exporrigunt, quibus alimentares succos imbibant & intra sese resorbeant; Sed medulla, quam intra capsulas suas recondunt semina, nutriantur necesse est. Et quemadmodum pulli gallinacei toto eo tempore, quo intra testas suas commorantur, omne suum nutrimentum ex vitello hauriunt: Ita nihil rationi magis consentaneum est, quam ipsum quoque embryonem

D

primis

q) In suis *Paradoxis de Nutritione foetus in Utero.*

r) *Circulo Anatomico-physiologico Progymnasmat. II, p. 28. & 29.*

s) *l. c. p. 25.*

primis conceptionis diebus suum haurire nutrimentum ex eo, in quo primum conceptus est, liquore, subtili nempe lymphâ illa, qua vesiculas ovulorum muliebrium repletas esse, supra asseruimus: Cum qua opinione egregie consentit Cl. (t) *Bergerus*, dum ita loquitur: *Itaque intromissa per ovi pelliculas geniturae portio, dum suo elaterio omnem illius lympham, in eoque convoluta prima germinis lineamenta pervadit & pororum excavationem aggreditur, partesque alias firmat, alias solvit & liquat, omnesque ad motum convenientem exsuscitat, id, quod fluidum maxime est, ex circumfluae lymphae colliquamento in patentiore porum oris, oesophagi, Ventriculi & intestinorum facile impellitur, & porro per poros venularum lactearum ad punctum saliens sive corculum, indeque per porulos arteriolarum ad cerebrum corpusque reliquum in alimoniam & conformationem partium &c.* Hujus vero generis nutritio eo usque tantum extenditur, donec nutrimento, in quo foetus conceptus est, ferme consumto, placenta uterina una cum vasis umbilicalibus formari incipiat, eorundemque auxilio embryo nutriri queat: Quare perpulchra sunt verba, quae ea de re habet Excell. D. (u) *Hoffmannus*: *Accedit maxime illud; Quod provida natura in elaborando secundinarum corpore primo tempore sit admodum occupata, ut non incrementum foetus singulare animadvertatur, antequam placenta uteri insignis molis utero sit annexa: In quibus Viri Celeberrimi verbis & nos lubentes acquiescimus.*

§. XIV.

Ex iis autem, quae hucusq; de formatione foetus in Utero disputata sunt, nunc clare elucescit, frustra

*) *Tract. de nat. human. Part. II. Cap. II. p. 470.*

■) *Disp. de morb. foetuum in Uter, matern, §. XIV. circa finem.*

stra recurri ab antiquis ad spiritum quendam architectonicum seu virtutem plasticam, quam nonnulli eorum in ipso spermate virili quaerunt, alii vero a spiritu seminis masculini prolifico distinctam esse volunt: Ex antecedentibus enim manifestum est, ipsis ovulis muliebribus prima foetum formandorum lineamenta jam esse concreata, adeo ut nihil amplius requiratur, quam ut per auram spermatis virilis spirituosam vivificentur, actuentur, evolvantur, explicentur, atque ita elegantissima corporis humani fabrica pedetentim sensibilis evadat, donec tandem majus robur nata perfectum offerat hominem. Haec vero quam clare indefesso observandi studio ob oculos posuerint diligentissimus *Malpighius*, *Harveus* aliique; Antiquam tamen hypothesin de virtute spiritus geniturae virilis plastica recoquere allaborarunt in Disputatione, praeterito mense *Lipsiae* habita, qua demonstrare nituntur Domini * Disputantes: *Foetum non ante conceptionem in ovulo praexistere, sed post eandem demum formari*. Licet autem propositum nostrum non ferat, cuncta rationum allatarum momenta penitus examinare; Attamen dissimulare non possumus, eas, si curatius ponderentur, debito concludendi robore non pollere, sicuti plenius demonstrare conabimur in conflictu contra eos, qui hypotheseos hujus defensionem in se suscipient. Neq; arridet mihi hoc in casu sententia nonnullorum *Cartesianorum*, qui formationem corporis humani immediatum DEI opus esse contendunt, inter quos omnium

D2

acer-

* *M. Christianus Fridericus Böttger, Respondente Johanne Christiano Nötschke.*

acerrime hanc opinionem inculcat (x) *Arnoldus Geulinx*, & (y) *Philaretus*, accuratus *Geulingii* commentator, sub quo nomine *Dn. le Clerc* latere nonnulli credunt, ubi ad mentem authoris ita loquitur: *Reprehendenda est scurrilis illa quorundam in vernacula nostra lingua locutio, quae eum, qui prolem forte genuit, puerum vel pueros fecisse dicunt: scurrilis, inquam est hic loquendi modus, & fateor, non solet hoc nisi per deridiculum dici; Interim abstinendum est: Pbrasis enim per se impietatem sonat, & quod DEO proprium est, adscribit aliquando quibusdam nebulonibus &c. Quid? Quod non tantum hic, qui sic loquitur, opificem sese humani corporis (in quo ipso summa est impietas) sed integri & completi hominis ferat, adeoq; mentis humanae factionem sibi arroget &c.* Haec vero sententia summe nobis periculosa videtur, eo praecipue nomine, quod praecipiti admodum via ad *Spinozismum* deducere possit incautos. Quare existimamus potius, animam rationalem ipsam, quae generando a Parentibus foetui communicata fuit, secundum delineationem in ovulo praexistentem, formationem moliri, donec successive ad *άνθρωπον* perducatur.

§. XV.

Ordinis nunc efflagitare videtur ratio, ut, quo pacto omnia organa tam interna quam externa successive formentur, exponam: Quia vero persuasissimus sum, litem illam de primogenitura partium otiosam esse ac supervacaneam, hinc & eandem sicco pede praeterire nullus dubito, cum & insuper hypothefibus nostris convenientissimum sit asserere, omnes foetus partes

x) *Opusc. Ethicor. Sect. II. § 3.*

y) *I. c. n. 7.*

partes simul generari, licet non omnes simul perfectionem suam acquirant, multo minus omnes simul prodeant in conspectum. Cui nostrae opinioni egregie rursus patrocinator Cl. *Bergerus*, quando asserit, corpus nostrum humanum non ad modum aedium exstrui, sed cohaerentibus sibi que conjunctis ductibus, quos succi vitales perambulant, constare, & circuli instar principio carere ac fine, ac machinae totius artificium in solo vasorum & canalium ad se invicem & fluentium in iis humorum respectu consistere, adeoque concipi plane non posse, quomodo cor prius quam cerebrum, vel hoc ante cor, aut pars alia ante aliam generari possit, siquidem ex arteriis, venis & nervis iisdemque continuatis fibris omnes sunt contextae. Haec vero omnia vel propterea praetermittimus eo lubentius, quo minus intentio nostra tertiam exactam generationis historiam hic tradere.

§. XVI.

Accedamus potius ad scopum nostrum propius, inquisituri potissimum, quo tandem tempore foetus vere vitalis, atque adeo legitimus in hunc mundum prodire queat. Quod antequam praestemus, altiore meretur inspectionem celebris illa ac toties inter medicos ventilata controversia *de Partus humani vitalis vero ac naturali termino*, quem nonnulli incertum plane ac vagum, nonnulli vero certum esse ac fixum sustinent. Ex priorum classe primus tanquam antesignanus nominandus est (2) *Aristoteles*, qui omnibus quidem animalibus certum ac determinatum tempus assignat,

D₃

foli

2) *Libr. VII. de histor. Animal. C. 4.*

solī vero vel unī hominī multiplex seu varium pariendi tempus datum esse graviter pronūciat. Et horum quoque numero supra citatus Dn. (a) *Carolus Fridericus Lutherus* associare conatus est Celeberrimum *Valentinum*, *Professorem Medicinæ in Academia Hassō-Giessena*, qui tamen pro ea, qua pollet in his rebus, prudentia & peritia, quæ ex Pandectis ejusdem Medico-Legalibus ubique elucet, satis probavit, *Lutherum* ipsius sententiam ne quidem rite percepisse, adeoq; tanquam ineptum harumce rerum judicem merito considerandum esse. Se enim partus humani terminum nullibi vagum ac mutabilem pronūciasse, sed ancipitem tantum ea in re hæsisse, ne matronis honestissimis ullam ignominiae maculam affricaret. Ex numero vero posteriorum pauci admodum sunt, qui eundem partus humani Terminum absolute certum, fixum & immutabilem statuunt. Nihilominus hanc sententiam tanto cum fervore propugnavit suo tempore (b) *Ammannus*, *Professor Lipsiensis*, ut omnes alias partus differentias ab antiquitate in hunc usque diem observatas non nisi ex fungoso vetularum cerebro atque ecliptico veteranorum Medicorum, utpote aniculis lippientibus plus saepius fidei, quam par est, tribuentium judicio provenisse, magna cum fiducia asseruerit. Adeoque omnem illam pariendi in foemellis incertitudinem ita in solidum negat, ut omnes hæctenus subortae partuum differentiae nascantur potius vel ab errore calculi mulierum, vel ab anticipatione nuptiarum à termino sponsaliorum,

a) in *Disput. Fridericiāna, de partus humani vitalis naturalis & vero termino.*

b) *Irenico Numæ Pompilii cum Hipp. p. 63. 64. 68. & 70.*

rum, vel alia quacunque venere illicita. Ac tandem, quasi re optime gesta, sibimetipſi applaudit, concludens, hanc suam epicriſin per omnia naturae conformem eſſe atq; conſonam: Quam tamen ſententiam, praelaudatus *D. Valentinus* merito duriffimam & inſon-
tium matronarum famae maxime injuriam vocat.

§. XVII.

Ut vero, quid in tanto ſententiarum variantium discrimine ſentiendum ſit, liquido adpareat, paucis examinabimus argumenta eorum, qui cum *Ammanno* terminum partus humani ita certum, fixum & immutabilem ſtatuunt, ut propterea omnes alias partuum differentias tanquam veneris illicitae fructus reſpiciant. Princeps, quantum mihi quidem videtur, eorum ratio eſt, quod nec ipſae mulierculae impraegnationis ſuae tempus certo ſciant, nec ipſis quoque medicis ſufficientia innotuerint ſigna, quorum adminiculo certo & indubitanter factam impraegnationem cognoſcere poſſint. Quamvis autem, ſi de ſordidis proſtitulis, ex promiſcua venere quaestum venantibus, ſermo ſit, facile conceſſerim, illis de facta impraegnatione ita certo & infallibiliter conſtare non poſſe: Attamen non citra rationem magna cum fiducia *Fr. de le Boe Sylvius* aſſerere auſus eſt, mulieres honeſtas, non tam voluptati quam prolis conceptioni intentas, poſſe utique non ſolummodo impraegnationis diem, ſed & horam, imo momentum certo determinare. Neque negotium uſque adeo difficile eſt & incertum ratione
ipſorum

ipforum Medicorum; Quamvis enim signa ab (c) *Hippocrate* allata, omnino dubia sint ac saepe mulierculis ipsis risum moveant, quando scil. vel aquam mulsam mulieri dormiturae propinandam jubet; Hinc enim si ventris tormina eam correptura sint, indicium esse concludit, eam concepisse, sin minus, eandem non concepisse: Vel si orificium Uteri connivens & duriusculum deprehendatur, vel quicquid hujus esse potest: Attamen non usque adeo anceps haeret Medicus, quin cuncta illa signa, menstruorum, quae rite, haftenus fluxere, subsistentiam cum fastidio ciborum & vomitu, quibus nonnunquam etiam pica aliaque, insolita phaenomena sese jungunt, debite invicem conjungendo, de facta impraegnatione, si non plane certum & indubitatum; (Nam à Medicis talibus in casibus non semper demonstrationes mathematicae exiguntur) attamen summe probabile ferre possit judicium: Potissimum si ex propria mulieris impraegnatae confessione ulterius informetur, eam peracto congressu maritali satis sensibilibus animadvertisse, auram quandam frigidiusculam corpus suum perreptasse, ipsaque ab hoc tempore incipiat colorem faciei floridum ac purpureum cum pallido, livido & abjecto permutare, si singularem atque insuetam membrorum lassitudinem percipiat in suo corpore & quae his similia sunt. Verum si qua ulla in re medico opus est prudentia, certe in dijudicanda mulierum ingravitatione cautum ac circumspectum eundem esse oportet, ne aut famam suam periculo exponat, aut eandem coram aliis prostituat, quia mulieres gravidae plurima

c) *Scd. V. aph. 41. 51. & 54.*

plurima phaenomena habent communia cum iis, quae aut menstruorum suppressione aut tympanite laborant: Adeo ut nonnunquam talis putatitia impraegnatio in flatus enormes cum manifesta ventris detumescencia definat, quas propterea laute ridet (d) Bartholinus, nec inconcinne huc refertur illud lepidum Poëtae:

*Venter cum tumuisset Acciellae
Septem mensibus & novem diebus
Coepissetque lien parum dolere,
Accersi jubet illico obstetricem,
Quaeri fasciolas & apparari,
Sperata puerum editura partu,
Mox inter medias manus ministra
Laxo poplite, cruribus levatis
Lucinam geminans Quater pepedit.*

§. XVIII.

Ex hisce nunc conficitur, mulieribus utique, certum pariendi terminum a natura constitutum esse, sed eundem tamen semper cum aliqua veluti latitudine accipiendum esse, nemo hodie cum ratione dubitat. Scilicet ordinarium & maxime naturale pariendi tempus, quotidiana experientia teste, incidit, ut plurimum in finem mensis noni & initium decimi, a tempore impraegnationis facta computatione, & intelligendo non tam menses lunares quam solares, quorum cuilibet communiter 30. dies tribuuntur.

E

Ut

(d) De insolitis partus via pag. 15.

Ut adeo, calculo rite subducto, novem ejusmodi menses solares continerent 270. dies seu 38 $\frac{1}{2}$ septimanas: Lunares e contra complecterentur tantum 252. dies seu 36. hebdomades; Et idcirco tales novem menses solares superarent totidem lunares intervallo 18. dierum seu 2 $\frac{1}{2}$ septimanarum. Atque ita apparet, agnita semel differentia illa inter menses solares & lunares, maxime cavendum esse medico, ne errorem calculi evidenter saepe palpabilem committendo aut suam coram imperita plebe prodat ignorantiam, aut coram mulierculis petulantibus manifeste se prostituat aut illis deridendum sese praebeat. Neque citra rationem paulo superius monui, computationem inchoandam esse a tempore conceptionis: Ridicule enim initium ducitur a maris & foeminae concubitu, in quo iterum errat supra citatus (e) *Lutherus*; Quia toto die experimur, non omnem concubitum esse foecundum ac prolificum; Ac proinde frustra ab eodem computandi exordium repetitur.

§. XIX.

Huc ergo tandem redit praecipuum totius quaestionis momentum, sicuti statum controversiae optime talem formavit saepius jam laudatus Celeberrimus (f) *Valentinus*; An scilicet terminus partus humani in finem noni & initium decimi mensis incidens, adeo certus, absolutus, inevitabilis & infallibilis sit, ut omnes alii partus hunc aut anticipantes aut postponentes neque

e) *Cit. Diss. §. 4 p. 5.*

f) *Supplement. Pandect. Medico-Legal. p. 7.*

neque naturales, neque vitales neque legitimi vocari possint? Ubi initio statim animadvertendum est, naturale hic opponi praeternaturali & supranaturali, si-ve (prout vulgo hoc exprimere solent) quod praeter naturae intentionem contingere solet. Per *Vitale* jam superius intelleximus, quod non solum vita actu gaudet, sed & eo partium robore pollet, ut vitam istam aliquamdiu tueri possit. Ac denique per *Partum legitimum* sensu medico intelleximus talem, qui ea partium organicarum perfectione gaudet, ut functionibus animalibus edendis par sit. Quibus ita cognitis perspicuum est, maxime injurios esse in pulchrum sexum, ejusque honestati ac famae indelebilem affricare maculam, qui terminum istum pariendi consuetum, solemnem & maxime ordinarium, usque adeo absolutum, inevitabilem ac infallibilem statuunt, ut ab eodem ne latum quidem unguem naturae recedere integrum sit atque permissum: Haec enim tale absolutum decretum, quod necessitatem quasi plus quam Stoicam inducat, prorsus ignorat.

§. XX.

Hanc nostram hypothesin per omne animantium brutorum genus eleganter videmus esse confirmatam: Observatio enim vulgaris est & domestica, pullos gallinaceos non uno eodemque die omnes utut vitales, testas suas perrumpere, sed ex iis, quae centrum occupaverant, ovulis, pullos longe citius excludi & reliquos saepius, qui ex ovulis in circumferentia positis, tanti quippe caloris non capacibus prodierunt,

per integrum triduum vel quatrimum anticipare. Quod ergo pariendi tempus in animalibus *Aristoteles* maxime certum & infallibile esse docuit, idem similiter ac in homine cum aliqua veluti latitudine accipiendum esse, rectissime notavit *Zacchias*, idemque observationes eorum, qui historias animalium consignarunt, testantur. Et qui vel leviter tantum attendit ad ea, quae ab hortorum vel agrorum cultoribus quotidie peraguntur, illi obscurum esse nequit, semina uno eodemque tempore terrae mandata nunquam aequaliter progerminare, sed pro diversitate soli live benignioris five sterilioris modo citius modo tardius germen seu plantulam, quam intra capsulas suas recondunt, protrudere, imo & fructus unius ejusdemque arboris non omnes aeq; ad maturitatem adspirare, quotidie videmus. Quanto vero solemnius adhuc discrimen illud exserere sese debet in ipsis foemellis humanis, ubi tanta est diversitas victus & alimentorum, temperamentorum, animi pathematum aliorumque motuum violentorum, tam externorum quam internorum, pro quarum causarum indole non debet non magna, ratione termini partus, discrepantia oriri, illeque nonnunquam anticipari, nonnunquam vero postponi: Quae omnia tam clara & ubivis obvia sunt, ut in medio sole coecutire dicendus foret, qui dictorum veritatem non comprehenderet.

§. XXI.

Quamvis itaque ordinariam humani partus periodum non in puncto consistere, sed cum aliqua veluti latitudine capiendam esse, in superioribus affirmaverim;

§. XXII.

* Confer Sectionis posterioris Spec. primum §. 7. ubi, re penitus expensa, hanc nostram sententiam emendavimus; Id quod hic monere, consultum duximus, ne quis contradictionis nos coarguat.

quas ultimo loco perfici *Harvacus* perhibet, ungviumq; distincta cerni vestigia, imo ex ipsius foetus motibus, formationem peractam esse, rectissime colligi, ac denique plus vel minus *vitales* esse, prout vel longius vel brevius a termino *nascendi* ordinario recedunt, semper tamen imbecilliores, inconstantis valetudinis & rariores esse: Si vero partum *quinquemestrem* & magis adhuc *semestrem* perfecte conformatum, motus locales edere capacem & *vitalem* pronunciavit, quid ipsum amplius morabitur, quo minus eundem quoque *legitimum* pronunciet? Licet enim ejusmodi partus sint rariores, falsum tamen est, eosdem semper esse imbecilliores & inconstantis valetudinis: Ita (g) *Montuus* exemplum habet cujusdam pincernae Regis Christianissimi, *Henrici*, qui mense quinto natus erat, & sua adhuc tempestate in aetate consistente etiamnum vivebat. Simile exemplum de puella *quinquemestri*, quae sua aetate adhuc vivebat, plus quam duodecim jam annos nata, refert (h) *Franciscus Vallesius*. Qui plura legere cupit, evolvat (i) *Schenckium*, & (k) *Horatium Augenium*. Et ne sola pugnare videamur experientia, videamus sane, ipsam quoque rationem auxiliatrices nobis manus ea in re porrigere: Quidni enim mulier corpulenta, plethorica, victu pleno & laudabili utens, nullis ingratis animae pathematibus turbata, completo mense quinto vel sexto, partum sanum, *vitalem* ac proinde etiam *legitimum* excludere posset? Cum toto die experiantur hortulani, quasdam plantas aliis in eodem genere

g) *Anasc. morbor. L. 4. cap. 41.*

h) *de philosoph. Sacr. Cap. 18.*

i) *Obs. Lib. 4. p. 131. & 132.*

k) *de part. human. L. 1. C. 21.*

genere longe citius suos flores protrudere, imo & fructus ad maturitatem perducere, propter differentem tantum soli, succi alimentarii & caloris aliarumque circumstantiarum genium.

§. XXIII.

Quod *Septimestrem Partum* attinet, eum & *vitalem* & *legitimum* jam dudum *Hippocrates*, *Aristoteles*, pluresque sequiores medici, imo & J. Cui, *Hippocratis* auctoritate suffulti pronunciarunt; Solus (1) *Ammannus* tam morosus est, suspicax & in sexum venustum usque adeo injuriosus, ut ejusmodi partus ad amores meretricios promiscue referre non vereatur: Nec enim mense septimo ullum *vitalem* nasci, nec natum unquam fuisse ab incunabulis orbis audacter pronunciat, dignus propterea, quem nulla unquam *venus Lipsica*, amplexu suo dulci dignata fuisset. Miror vero, cur austerus iste *Cato* tam evidentibus authorum observationibus adeo pertinaciter sese opposuerit atque sic omnem fidem historicam tam frivole suspectam reddere allaboraverit: In virum enim bonum alias non cadit suspicio. (m) *Franciscus de le Boe Sylvius*, septimi ab impraegnatione mensis extremum pro naturali pariendi tempore habere non dubitat, cum integræ dentur familiae, in quibus omnes liberi sint *septimestres*: Qualem familiam honestam & inter cives primariam sese suo tempore novisse in Germania refert, in qua hoc in tertio gradu factum observavit, quoad ipsas foeminas: Aliquot enim notavit sorores, quarum foetus omnes erant *septimestres*,
quod

1) *Iren. Num Pomp. cum Hipp. p. 68.*

m) *Prax. Med. Lib. 3. C. 7. §. 19. & 20.*

quod idem evenerat semper ipsarum tum Matri tum aviae maternae. Huic merito jungendus est Clar. (n) *Valentinus*, qui similiter casus ejusmodi sibi cognitos esse candide profiteretur, ubi marronae honestissimae famaeque integerrimae, tempore puerperii de novo impraegnatae, septimo mense partum omnibus numeris absolutum & successive ad virilem consistentem aetatem evectum in lucem ediderunt. Futilis itaque nulliusque ponderis est persuasio eorum, qui *septimestrem* numero vitalium excludendum & nonnisi *nonimestrem* omnibus numeris consummatum in lucem publicam legitime producendum fabulantur.

§. XXIV.

Ast gravior adhuc mirandi causa subest, quis impetus *Hippocratem* ita in transversum egerit, ut *partum octimestrem*, quippe termino pariendi ordinario propiorem tanquam abortivum, & qui secundum naturam vivere nequeat, consideraverit. Ita enim (o) *Hippocrates* loquitur: *Puer septimestri partu natus, pro ratione natus est & vivit, & rationem talis habet ac numerum ad hebdomades septenarium exactum: Octimestris autem nullus unquam vixit.* Et (p) alibi: *De partu octimestri sic sentio: Impossibile est, ut duas consequenter succedentes afflictiones pueri ferre possint, & propterea octimestris non superstes manere; Contingit enim, ipsos consequenter affligi tum ea, quae in utero sit, afflictione, tum ea, quae in partu accedit & ob id nullus octimestris vitalis est.* Hisce enunciatis *Hippocraticis* tanquam

n) *Vindiciis adversus diss. Fridericianam D. Lutheri p. 8.*

o) *Libr. de aetate p. 313. n. 22. edit. Lind.*

p) *Libr. de part. octimestr. statim in principio.*

tanquam ex tripode promanantibus tantus & Medicorum & Jurisconsultorum imo integrorum Collegiorum tam Medicorum quam Juridicorum coetus seduci sese passus fuit, ut unanimi fere ore & consensu *partum octimestrem* tanquam *illegitimum* declaraverint. Ex Medicis & Philosophis antiqui tantum non omnes, quorum catalogum & sententias (q) *Bonaventura* collegit & exhibuit, & multi quoq; ex recentioribus *legimitatem partus octimestris* oppugnant, uti sunt D. (r) *Irenaeus Vebr*, qui etsi foetui *octimestri* prae *septimestri* majorem concedat prae-rogativam, atque ita *octimestrem vitalem* esse posse concedat: Attamen talem partum, cum sibi solus ad vitam ulteriorem propagandam raro sufficiat, sed ad statum usque tempus singulari plerumque diligentia refocillari postulet, nonnunquam insuper in perfectionis consummatione aliquantulum deficiat, debiliorisque valetudinis, & brevioris vitae sit, legitime editum fuisse, dici non posse, atque hinc suo modo quendam quasi abortum vocandum esse concludit. Eidem sententiae jam olim patrocinati fuere D. *Reudenius* & D. *Hornius*, quorum (s) *Ammannus* meminit, & quorum prior ad quaestionem: An *partus septimestris* & *octimestris* in nostro climate perfectus, maturus, naturalis & legitimus dici queat? Respondit: Terminum partus, cujus casus mentionem injicit, continere 224. dies, atque juxta calculum *Hippocratis*, 30. diebus pro uno mense computatis, incidere in medium mensis octavi: Quo posito concludit, potuisse quidem filiam istam nuptiarum die concipi, at post partum in vivis non manere:

F

Etenim

q) In X. Libr. de natur. part. octimestr.

r) Diss. de Abortu.

s) Medic. Crit. a p. 31. ad 59. inclusivè.

Etenim, juxta omnium Philosophorum & Medicorum sententiam, *octimestris* foetus editionem partus quidem nomen, non abortus, promereri, sed nec *vitalem* nec *legitimum* dici debere contendit: *Posterior* vero ad eandem quaestionem ita respondit: Quod, cum calculo inito tempus partus non solum $7\frac{1}{2}$ solares sed & totidem cum 7. diebus lunares menses constituat, *partus octimestris* prodeat, qui teste *Hippocrate* & *Galeno* nullibi, nisi in *Aegypto*, vitalis esse consueverit, haec autem, de qua loquitur, casus, puella integre conformata & vitalis adhuc extiterit, ideo propter hanc rationem pro *partu legitimo* haberi non posse infert. Atque horum medicorum judicium confirmavit postea integra *Facultas medica Lipsiensis* sequentibus verbis: *Octimestrem* quod concernit, cum Antecessoribus nostris unaminiter concludimus, quod nullus eorum octavo mense natorum vitalis sit, & hoc juxta *Hippocratem*: *Mense octavo natus nullus unquam vixit.*

§. XXV.

Eadem *Hippocratis* vestigia premunt quoque plurimi *JCtorum* non tantum antiquorum & recentiorum, sed & integrae Facultates Juridicae eidem adstipulari non dubitarunt; Quos omnes proluxa serie enarravit, simulque *partus octimestris legitimitatem* defendit ac probavit, imo & in compendio *Tractatu* supra allegato exhibuit *Illustris D. Stryck*: Ut adeo nos laboribus istis supersedere valeamus.

§. XXVI.

Hisce vero efficacissime sese opponunt plurimi *Medicorum* & *JCtorum* modernorum, qui *partui octimestri*

mestri ejusdemq; *legimitati* favent. Ex medicis primus in scenam prodeat (t) *Diemberbroeck*, qui postea quam *Regium* cum evacuatione sua critica splendide nugantem traduxit, tandem concludit, vitam octavo mense natis non magis certe denegandam esse, quam septimo natis, cum experientia quotidiana doceat, octavo mense natos, non minus vivos permanere, quam septimo natos; Nec ulla sufficiens ratio huic experientiae contraria esse queat. Nam si septimo nati possunt esse maturi, uti a nobis jam antea ostensum est, cur non etiam octavo nati? Et quare hi non aequè bene ferent aëris vim alimentorumque mutationem, quam illi? Imo quare non melius, cum sint adulescentes? Et aliquibus interjectis asserit, in *Belgio octimestrem partum* satis feliciter succedere & *vitalem* esse, idque adeo innotuisse, ut de eo minime dubitandum sit. Huic merito jungimus (u) *Franc. de le Boe Sylvium*, qui plures foetus humanos *octimestres* non solummodo *vivos*, sed & *vitales* observavit: Idemque constare & indubitata experientia, & plures quoque occurrere *partus octimestres* humanos naturales, idem suadere ac persuadere simulationem. Neque omittendus hic est (x) *Job. Sperlingius*, qui eodem collimat, firmas sc. rationes dari non posse, aut ex foetus aut ex matris natura, quae probent, *octimestrem partum* non esse *vitam*. Inter *JCros* quoque modernos non pauciores deprehenduntur, qui ejusdem *partus octimestris vitalitatem & legitimitatem* defendunt; Ex quibus instar omnium allegasse suffi-

F 2

ciat

t) *Anatomes corp. hum. L. 1. Cap. XXXIV. p. 324.*

u) *Prax. med. Lib. 3. C. 7. §. 23.*

x) *Tract. de Format. hom. in Uter. quæst. 1.*

ciat *Illustrem Dn. (y) Stryckium*, qui cum Philosophorum illud assertum de imperfectione partus octavi mensis tanta particularitate niti observaret, non dubitavit in jure eundem pro justo habere ac legitimo. Eandem *partus octimestris Legitimitatem* agnoscit quoque *Henricus (z) Hahn*, qui fatetur, illum haud quidem frequentem, sed tamen mensi nono ac decimo esse propiorem. Hinc perfectiorem ejus naturam propter temporis diuturnitatem aestimat, cum majus habeat robur, & solidiora membra, magisque formata, calorem quoque vegetiorem &c. Quibus & accedunt (a) *Sirubius*, (b) *Carpzovius* & (c) *Schoepfferus*, qui etiam varia adducit pro *partu octimestri* praejudicia non tantum *Scabinatus* sed etiam *Facultatis Juridicae Lipsiensis, Wittenbergensis, Jenensis, Helmstadiensis, Rostochiensis* &c. Unde modernos hosce JCtos hypothesein antiquorum penitus dereliquisse evidenter liquet.

§. XXVII.

Ast fortasse istis antiquioribus sive Medicis sive JCtis, imo & nonnullis recentioribus fonticae fuerunt causae, cur *partum octimestrem* tanquam *abortivum* & *illegitimum* declaraverint? Imo vero nullae: Vere enim in illos quadrat, quod de JCtis sui temporis observavit (d) *Bonaventura*, eos nempe Medicorum testimoniis suffultos, ad sententiam eorum quasi tempestate delatos, ad

y) *Tract. all. de Jur. Sens. Dissert. 1. p. 43. circa fin.*

z) *ad Wesenbec. parat. de stat. hom. n. 3. verb. postquam nati.*

a) *in tit. de stat. hom. Exerc. 3. tb. 4.*

b) *Part. 4. C. 27. D. 14.*

c) *Disp. alleg. de part. octimestr.*

d) *de part. octimestr. Lib. 2. c. 1.*

ad eam tanquam ad saxum adhaerescere, & opinionem, quam adamarunt, pugnacissime defendere atque errare malie, quam sine pertinacia, quid constantissime dicatur, exquirere. *Primam* eamque principem rationem jam superius ex *Hippocrate* adduximus, quod nempe partus omnis septimo mense exitum tentet & ad parturiendum matrem solliciter: Cum vero in hoc egrediendi molimine summopere sese defatiget, atq; ita duas continenter consequentes afflictiones sustinere nequeat: Hinc, si nihilominus egrediatur *octavo mense*, nullis quippe induciis ipsi ad restaurandum vires deperditas concessis, non videri, quomodo talis *partus octimestris*, etiamsi *vivus* edatur, supervivere queat, adeoque considerandum merito, tanquam si natus non esset. Tam falsum vero est, quam quod falsissimum, foetum omnem septimo mense exitum moliri & ad partus labores matrem invitare: Ejusmodi enim dolores partus procul dubio septimo mense sentirent mulieres, utpote exquisitissimos & atrocissimos; Hoc autem cum nulla solida & constanti experientia comprobatum sit, manifeste sequitur, illam qualemcunque debilitationem foetus esse chymaericam, adeoque effectum ejusdem nullum. Violentiores quidem motus subire foetum septimo & octavo mense, fatentur omnes mulieres, qui & ipso quoque sensu deprehenduntur, sed longissime illi differunt a motibus & calcitrationibus dolorificis, quas excitat foetus circa finem mensis noni aut initium decimi, ubi vere matrem ad ejusdem exclusionem sollicitat.

§. XXVIII.

Altera, quam vulgo adducunt, ratio, meras astrologiae judicariae ineptias sapit: Praesupponunt enim, quod adhuc in quaestione est, quemlibet Planetam singulis mensibus singularem exercere efficaciam in foetum, ac potissimum *Saturnum* duro & iniquo aspectu intueri *foetum octimestrem*, a cujus proinde maligno vapore ille aut gravissime aegrotet, aut plane intermoriatur. Quot verba, tot nugae! Quis enim consensus uteri & foetus in eo conclusi cum aspectu *Saturni* sive benigno sive maligno? Unde didicerunt Astrologi, *Saturnum* in *foetum octimestrem* aliquod obtinere dominium, & cur hoc tempore iratior, malignior & infensior est, quam alio? Hi sunt fructus ex arte vana, stolidi & irrationali resurgentes. Impostores vel saltem nugivenduli sunt *Astrologi*, cum *Chiromantis* & *divinatoribus* per puncta in eodem censu habendi, turpissime toto die sese prostituentes. *Regium*, qui numeris etiam non vulgarem tribuere videtur efficaciam, atq; veluti evacuationem quandam criticam, septimo demum mense tanquam critico salutarem, qualem alias in febribus solemniter obtinere videmus, sibi imaginatur, rectissime ludibrio exposuit & castigavit (e) *Diemerbroeck*. Quid enim, inquit ille, dicemus de *partu nonimestri*, qui non est criticus, & tamen frequentissimus maximeque salutaris? Quid item de *Decimestri*? Certe corporis foetus non fit ulla effervescentia, ut fit humorum &c. Ita ergo animi anguntur & ad figmenta longe absurdissima recurrere coguntur, qui

Hippo-

c) *Anat. corp. hum. L. 1. C. 34. p. 324.*

Hippocratem κατὰ πόδα, ubi solida experientia destituitur, sequuntur. Caeterum totum hoc negotium prolixo in tractatu profecutus est *Bonaventura*, ut vel verbum addere supervacaneum sit.

§. XXIX.

Si igitur, ut jam ostendimus, *Hippocratis* ejusque sequacium rationes ficulneae nulliusque ponderis sunt, nihil nos amplius morabitur, quo minus *partum octimestrem vitalem* ac *legitimum* pronunciemus: Quo enim foetus ad terminum pariendi naturalem propius accedit, eo etiam magis erit *vitalis*, adeoque nihil certius, quam *octimestrem* ipso *septimestri* magis *vitalem* esse, quia ad ordinarium istud parturiendi tempus magis appropinquat. Et huic rationi egregie succurrunt diutinae authorum observationes: (f) *Schoepfferus* enim refert, bina ejusmodi *partuum octimestrium vitalium* exempla, unius anni spatio audivisse *Rostochium*, quorum alterum Facultati oblatum sit, alterum vero in ipsa civitate *Rostochiensis* contigerit. *Diemberbroeck* *partum octimestrem* in *Belgio* satis feliciter succedere & *vitalem* esse annotavit, & *Bonaventura* tres ejusmodi partus *octavo mense* sanos & incolumes natos vidit. Ut taceam, ipsum quoque (g) *Cardanum* referre, *Vincentium Pinellum*, una cum sorore gemella, uti & *Cardinalem Sfondratum*, ambosque ejus filios primam lucem *octimestres* vidisse.

§. XXX.

f) Cit. Diss. de part. octim. C. 3. n. 29.

g) Lib. 1. Tract. 3. Contradict. 8.

§. XXX.

Fuse haftenus ostensum est, ad solam *vitalitatem* medico attendendum esse, si de *partus legitimitate* solidum ferre cupiat iudicium. Supereft itaque, ut paucis adhuc subnectamus signa, ex quibus ad *vitalitatem* foetus validissime concludere licet. Si igitur, quinto completo, sexto, septimo vel octavo mense, partus nascatur, i. e. vel secundum ordinarias naturae leges ex utero per spasmorum violentiam expellatur, vel per *sectionem* quodammodo *Caesaream* ex eodem extrahatur, atque non solum integra omnium partium organicarum conformatione gaudeat, sed & cum nascitur, pro ratione virium motricium, quibus pollet, sese commoveat, vocem edat vel ploret, & sterora alvina rejiciat, de ejusdem *vitalitate* dubitare non licet. An vero diu superstes sit futurus ejusmodi foetus, illud determinare extra sphaeram activitatis Medici positum est, imo nec necessarium: Quia, ut docet *Illustris D. (h) Coccejus*, sufficit, partum vel momento temporis *vitalem* fuisse, licet in continenti & ne edita quidem voce iterum moriatur. Si vero e contra Partus nascatur cum magna organorum corporeorum imperfectione, cute & ungvibus aut careat, aut saltem communia illa corporis integumenta valde habeat pellucida, nullum edat motum membrorum, nec vocem emittat, nec meconium rejiciat, nec similia peragat, talem partum *immaturum, abortivum* & non *vitalem* esse, rectissime concludet Medicus. An vero septem horarum spatio expectandum sit, ut rite discernatur, an

h) *Lib. 3. C. de post. § l. haer.*

an partus dictis mensibus editus victurus sit nec ne,
 uti (h) *Macrobius* somniavit, id fundamento omni de-
 stituitur, & gentilem non nisi superstitionem redolet:
 Numeris enim, qua talibus, per se nullam singularem
 inesse efficaciam, jam supra monuimus.

§. XXXI.

Quemadmodum autem hucusq; clare evicimus,
 foetum posse ordinarium illud ac maxime consuetum
 pariendi tempus, quod in finem noni & initium deci-
 mi mensis incidit, anticipare, uti in partu *quinqueme-
 stri completo, semestri, septimestri & octimestri* ostendimus:
 Ita nihil impedit, quo minus idem ille terminus quo-
 que postponi, atque adeo partus *decimestris, undecime-
 stris ac duodecimestris, vitalis & legitimus* in lucem hanc
 publicam prodire queat: In horum vero partuum ex-
 emplis recensendis non erimus hic prolixiores, sed cu-
 riosum lectorem ad (i) *Schenckium* & (k) *Zacchiam* re-
 mittemus. Quas vero idem *Schenckius* compilavit ob-
 servationes de partu duorum annorum loquente &
 gradiente, piget pluribus hic referre. Pudeat sane Me-
 dicinae Doctorem & simul Professore, qualis erat
Schenckius, tam putidas & superstitiones fabellas Libris
 observationum suarum inserere. Quis enim unquam
 audivit, pusiones in utero matris loqui aut gressus in-
 stituere? Miror, cur non etiam eundem Philosophi-
 am & artem saltandi, vel potius more Gallorum (la
 Bourrée, menuette v. g.) tripudiandi in utero mater-

G

no

h) *In Somnio Scipion. L. 1. C. 7.*i) *Obs. Medicinal. Lib. IV. p. 137. 138. & 139.*k) *Quaest. Med.-Legat. L. 1. Tit. 2. Quaest. 6.*

no didicisse finxerit. Ex his sane indolem pueri hujus supposititii meretriciam vel manibus quoq; crassissimis palpare potuisset. Interim rident in sinu suo tacite versutae mulieres, cavillantur & stupent profundam talium Medicorum ignorantiam, stultitiam ac simplicitatem.

§. XXXII.

Caeterum quod causas attinet, a quibus ordinarium illud pariendi tempus postponi & retardari nonnunquam potest, adeo ut decimo, undecimo, &c. mense demum prodeant infantes, illae sane Medicis inter Gynaecaea versantibus non possunt esse obscurae: Si enim gravida vel diuturno animi moerore ob maritum vel aliud bonum, quod magni aestimavit, amissum, confecta, debitum foetui suo alimentum subtrahat, cur miraremur, partum ad mensem decimum usq; & ultra retardari posse: Quale exemplum refert (1) *Godofredus; Parisiis* sc. arbitrio doctissimorum Virorum ad possessionem bonorum admissam fuisse viduam *decimo quarto mense* enixam, eo quod apud defuncti haeredes vixisset perpetuo diligenter asservata, nec unquam à latere uxorum haeredum istorum digressa; haeredibus insuper non solum pudicitiae honoriq; ejus nihil objicientibus, sed amplum etiam de solemni ac perpetuo ejus ob mortem mariti luctu testimonium praebentibus. Vel si gravida laboraverit febre sive intermittente tertiana vel quartana, sive acuta & continua, utpote quibus vires enormiter exhauriuntur, ipsaeq; matres in periculum vitae nonnunquam praecipitantur. Qualis autem conditio est ipsius matris, talis etiam sit
foetus

(1) *Ad Nobell. 39.*

foetus necesse est; quia hic vivit vitam cum matre communem. Nonnullis supervenit ciborum inappetentia & nausea, aliae vero enormes patiuntur uteri haemorrhagias, aliae aliis tam animi quam corporis pathematibus subjiciuntur. Quid ergo mirum, foetum tandem necessario nutrimento defraudatum viribus sufficientibus non pollere ad carceres, quibus includitur, effringendum & in lucem publicam prodeundum. Qua in re eo minus nobis relinquitur dubii, quo frequentius observamus, nonnullos infantes felicissime proficere, & in staturam proceram adolescere, alios e contra nodoso & truncoso frutici similes in humum semper deflecti: Quos diversos nutritionis sive felicitis sive infelicitis effectus si videamus extra uterum, quare non eveniant iisdem in utero materno adhuc comorantibus; Haec vero omnia magno supercilio contemnit (m) *Ammannus*, atque omnes *Postumos* eidem errori calculi ac partus ordinarios obnoxios esse contendit; Quo jure vel injuria, ex antecedentibus facile est dijudicare.

§. XXXIII.

Summo tamen in omnibus hisce rebus opus est moderamine & prudentia; Non enim sufficit haec tantum nosse in genere, sed & in individuo: Imo nec hoc tantum, sed vigili semper studio cavendum est, ne cum quibusdam terminum partus humani nimis arctis limitibus constringamus, eumque in puncto consistere putemus, vel cum aliis eundem justo latius extendamus: Utroque enim modo vel matronarum honesta-

rum

rum famae ac pudicitiae vim faciemus, vel effraeni mulierum impudicarum licentiae fraena nimis laxabimus, quo tamen utroque vitio nullum in Republica perniciosius est. Quare omnes Medicinae Practicos, Poliatros inprimis & Medicos Provinciales serio monemus & hortamur, ut, si vel de termino partus humani sive citiore sive tardiore, vel de ipsius *foetus vitalitate* coram Magistratu publice ipsis deponendum sit, aequa iudicii lance prudenter & circumspecte omnes ponderent circumstantias, nec quidquam contra propriam scientiam vel conscientiam agant. Ab hisce enim eorum iudiciis pendent proximi honores, fama, bona, imo & ipsae Iurorum decisiones. Quae omnia turpissime turbabit, quisquis vel ignorantia vel malitia hic peccaverit. An vero, quae in hac Dissertatione, rationi rectae pariter ac experientiae indubitatae conformia dicta sunt, applausum aliquem inventura sint, vix mihi polliceor: Oportet enim ad hunc effectum obtinendum celebrem esse in & extra moenia, oportet in (n) Professione quadam publica constitutum esse, uno verbo, Autoritate publica pollere: Diis enim minorum gentium non facile creditur, etiamsi quam maxime verum dicant vel scribant,

F I N I S.

n) *Cum in Academia Hallensi haec Dissertatio ventilaretur, Doctoris legentis vicibus Auctor persungebatur.*

SPECIMEN ALTERVM MEDICINAE FORENSIS

De

Mutilo Medicinae corpore resar-
ciendo, per Chirurgiam & Pharmaciam
postliminio revocandas.

P R A E F A T I O.

Mlrum & παραδόξον plerisque :
videbitur, quod inter unani-
mes medicorum modernorum
plausus & votivas acclama-
tiones universum illud & va-
stissimum medicinae hodie-
nae corpus imperfectionis ar-
guam, mancum idem ac mutilum depraedicem,
ejusque defectus per chirurgiam & pharmaciam
postliminio revocandas salutariter resarciendos
esse statuam. Plerique enim in laudes hujus ar-
tis immoderatus effunduntur, nec proinde felici-
tatem eorum, in quibus vivunt, temporum satis
extollere sciunt, adeo, ut nonnulli in ea hypothe-
seω inventorumque novorum ubertate ambigere
haud vereantur, possitne a posteris, utut ingenio-
H sisti-

sisimis & laboriosissimis vel quicquam novi adhuc superaddi. Ut vero jam taceam plurima illorum, quae nuperrime demum aut nudius tertius detecta esse creduntur, natales suos venerandae antiquitati sine controversia debere, atque ab hujus facibus omnem suum, quo coruscant, splendorem mutuari, sicuti in singulari quodam scripto clarius simulque fusius id probatum ivit
 (a) Theodorus Iansonius ab Almelooven: *Ve-*
 • *bementer tamen subit mirari, plerosque miserandam, in qua plurimi nostrorum temporum medici una cum arte sua constituti sunt, conditionem non advertere, multo minus prae coeco, quo foetus suos cerebrinos prosequuntur, amore, de remediis tempestive eidem occurrendi cogitare. Quod apparebit luculentius, si priscos illos cum hisce recentioribus paulisper conferamus: Illi enim magna*

(a) Tractatu singulari de *inventis Nov-Antiquis*, in quo quidem Author causam medicorum veterum contra istos recentiores optime agit, interea tamen hoc manifesto laborare videtur vitio, quod pleraque Neotericorum inventa, quae sine dubio recentioris aevi partus sunt, indifferenter veteribus ita vindicet, ut e tanto inventorum numero, quae nostra tempestate citra dubium pro novis habentur, vix ullum sit, cujus in veterum monumentis manifesta non deprehendantur documenta. Vereor autem, ne multis invitis & obtorto veluti collo obtrudantur inventa, quae ipsis forte nunquam venerunt in mentem. Ejusdem vitii reum sese facere videtur *Georg. Paschius Tr. de inventis novis.*

gna non solum auctoritate pollebant, sed & apud magnates aequae ac plebem in summa erant estimatione, unde & titulum Gratioforum, acquisivere: Horum plurimi vero in sordidissimo vivunt (b) contemptu. Illis amplissima concedebantur privilegia & immunitates: His vero vilissima quaeque hodie imponuntur. Olim Pharmacopoei & Chirurghi Medicorum erant ministri, hodie Domini: Olim Medici immensas acquirebant (c)

H 2

divi-

(b) Vid. *Gorris Medicina contempta*.

(c) Prodigiosa est summa, quam praxi sua acquisivit Medicus, cujus ex Hieronymo Mercuriali meminit Mons. le Clerc *Histoire de la Med. troisiem. part. Liv. I. Chap. II. insequenti Inscriptione.*

P. DECIMIUS P. L. EROS

MERULA MEDICUS

CLINICUS CHIRURGUS

OCULARIUS VI. VIR

HIC PRO LIBERTATE DEDIT HS. 1500

HIC PRO SEVIRATU IN REMP.

DEDIT HS. ∞ ∞

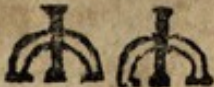
HIC IN STATUAS PONENDAS IN

AEDEM HERCULIS DEDIT HS.

HIC IN VIAS STERNENDAS IN

PUBLICUM DEDIT HS. 100 ∞ ∞

HIC PRIDIE QUAM MORTUUS EST
RELIQUIT PATRIMONI

HS. ∞

... divitias; hodie illorum quam plurimi cum perpetua conflictantur paupertate, & evuluit versiculus; Dat Galenus opes &c. Olim Medici jura exercebant in pharmacopoeos; hodie pharmacopoei in medicos, praeparationem ac dispensationem medicamentorum privatam solenniter ipsis prohibendo. Olim pharmacopoei venerabantur medicos; hodie medici pharmacopoeos. Quis autem dubitabit, Chirurgos aequae ac pharmacopoeos tacite & in sinu suo videre infelices illos artis salutaris practicos, dum vident, partes medicinae maxime reales & essentielles a reliquo ejus corpore avulsas atque in ipsos translatas, reales, inquam, & maxime essentielles partes, ex quibus non solum major speranda est fama, sed & lautior in loculos proventus. Cur itaque medicos in alta sua, qua frui videntur, animi pace & tranquillitate turbarent, & non aequo potius animo paterentur, ut cerebrinis suis speculationibus sese pascant, hypotheses vel novas effingant, vel antiquas refingant aut reforment, de temperie, structura & usu partium subtiliter non minus, quam strenue & ad ravim usque disputent, ventriculo interim vacuo sub cunctis hisce moliminibus graviter murmurante, & contumelio-

liosas querelas in artem & artifices continuo evomente. Interim ut cunctis hisce malis mature, si quae medicina iisdem adhuc superest, provideatur, nullum salubrius perspicio remedium, quam si saluberrima ars medica in statum suum antiquissimum, auctoritatem, jura ac privilegia in integrum restituatur, h. e. Chirurgia & Pharmacia, tanquam reales & essentiales medicinae partes, revocentur & cum eadem denuo uniantur: Sic enim certissimus sum, ignominiam, contemptum, sorditiem, paupertatem, aliaque mala & incommoda medicorum ipsiusque artis sua sponte cessatura. Sicuti igitur hoc ipso vindicabitur medicinae, quod suum est, eaque antiquo suo splendori restituetur: Ita, non inutilem laborem me suscepturum esse, confido, si ex antiquitatibus & primis medicinae originibus eruero, quae vetustissima hujus artis fuerit facies, qua ratione successu temporis & chirurgia & pharmacia a reliquo ejusdem corpore fuerit separata, & in chirurgos ac pharmacopæos una cum variis privilegiis & immunitatibus translata, adeo ut praeter dieteticam & morborum internorum curationem nihil ferme hodie medicis videamus esse relictum. Faxit autem summum numen, ut, excusso metu hu-

mano, & ab omni affectuum intemperie & praejudiciis auctoritatis liberi, de arduo hoc negotio ita tractemus, ut proximi nostri commodum & Reipublicae emolumentum inde promoveatur.

§. I.

UT themati nostro rite satisfaciamus, ante omnia disquirendum est, quo sensu medicinam, tot praeclaris inventis hodie superbientem, *mutilam* vocemus. (d) *Mutilum* alias appellatur, cui pars, licet non semper principalis, demta est, adeo ut totum non amplius integrum constituat: Hac significatione mutilum dicimus hominem, cui alterutrum crus vel brachium detruncatum est, quique eam ob causam grallis incedere cogitur. Nemini igitur scandalum forte praebebimus, si eodem quoque sensu hodiernam medicinam judicemus esse *mutilam* & *grallis incedentem*, cum principalibus suis partibus, veluti totidem brachiis seu fulcris, quibus potissimum innititur, *chirurgia* sc. & *pharmacia*, sit orbata. Quod unicuique non difficulter persuadebimus, qui, singulas istas medicinae partes, prout vulgo recensentur, indissolubili vinculo invicem colligatas esse, animadvertit. Quid enim juvaret, vel exquisitissimam structurae corporis ejusdemque functionum habere notitiam, & quid prodesset, morbosum quoque ejusdem corporis statum una cum causarum tam antecedentium, quam continentium, serie explorasse, nisi fida & com-

---

(d) Vid. Micrael. Lex. philosoph. ad voc. *mutilum* p. 697. & 698.

comprobata haberemus remedia, soli demum *pharmaciae* in acceptis referenda? Et cui bono alias *Anatomiae* tam sedulam navarent operam studiosi medicinae, nisi ut *operationibus chirurgicis*, majori dexteritate administrandis tandem inserviat? Si ergo *pharmaciam* & *chirurgiam* a reliquo medicinae corpore separes, *man-*
cum idem, *mutilum* ac *imperfectum* efficies. Atque adeo
 si medicos nostros modernos *grallatoribus* istis (sit ve- :...
 nia verbo) quam sumillimos esse dixerimus, quis jure
 nos taxabit?

§. 2.

Fuit autem, si rem a primis suis originibus repe- :...
 tere velimus, tota medicina antiquissimis temporibus
 mere tantum *diaetetica* & (e) *chirurgica*: Cum enim
 primi homines simplicissimo tantum victu uterentur,
 & a carnibus animalium mactatorum abstinere, ut-
 cunque etiam a morborum internorum insultibus vi-
 vebant immunes. Nihilo secius tamen, quia vita hu-
 mana tot tantisque aerumnis & casibus inopinis, vul-
 nerationes vel laesiones partium non raro inducenti-
 bus, est exposita, non aequae commode *chirurgia* pote-
 rant carere. Et licet vulnera, ulcera, aliaeque parti-
 um

(e) Eleganter non minus quam vere antiquum medicinae statum
 sic describit Cl. Salmasius Proleg. in Libr. de homonym. Hyles
 Jatricae p. 13. *Vetus Medicina in opere tantum consistebat & manu so-*
la agebat: Unde & χειρουργική omnium antiquissima medendi ratio.
Herbas legere, succum ex his parare, aegro propinare, vulnera de-
ligere, sanguinem sistere herbis impositis, urere, secare, & quae-
cunque alia manu fiunt, munus olim medici unius fuit, artem suam
non lingua exercentis, sed opere.

um solidarum laesiones ut plurimum quoque febrim aliaque symptomata interna soleant inducere, iisdem tamen paucis quibusdam regulis diaeteticis dextre applicatis poterant occurrere, ut prolixo iterum medicamentorum internorum apparatu opus non haberent: Ex quibus proinde, vetustissimis istis temporibus solam *diaeteticen* cum *chirurgia* floruisse, longe clarissimum est, & manifestum insuper ejus rei documentum praebet mirabilis illa Patriarcharum potissimum antediluvianorum longaevitas, quam non aliunde rectius, quam a simplici illo, quo fruebantur, victu & carniū abstinentia derivandam esse putaverim. Quis enim credat, ad aetatem usque adeo prodigiosam perventuros fuisse primos homines, si carniū esui, uti hodierna animalia carnivora, liberalius indulgissent? Quandoquidem carnes copiam chyli & sanguinis ac proinde plethoram gignunt, quae deinde motui sanguinis depuratorio, secretorio & excretorio, quibus sanguis a summa illa, in quam propendet, ad corruptibilitatem proclivitate provide praeservatur, maxime obest. Qua eadem in sententia nobiscum est (f) *Quercetanus* & *Prosper Alpinus*, qui accuratum de *medicina Aegyptiorum* commentarium nobis reliquit. Ita etiam (g) *Dicaearchus* scripto nobis communicavit, quod *Saturni* seculo longaevi fuerint homines, quia carnes respuebant, sponte ex terra nascentibus contenti. Neque vero carnibus tantum abstinebant, sed etiam potu

sim-

(f) in *Diaet.* pag. 323.

(g) apud *Porphyr.* Lib. X. de abstinent.

simplicissimo aquae sitim restinguebant, uti (h) *Claudius Deodatus* diserte testatur, qui, Patriarchas usque ad tempora *Noae*, quibus usus vinorum innotuit, solo aquae potu usos fuisse, admodum verisimile existimat; Unde & de eodem simplici victu ita cecinit *Ovidius*, scriptor profanus :

*At vetus illa aetas, cui fecimus aurea nomen,
Foetibus arboreis, & quas humus educat, herbis*

Fortunata fuit, NEC POLLVIT ORA CRUORE.

Alii vero alias hujusce longaevitatis causas, non minori animadversione dignas, adferunt, quas inter locum suum hic inveniunt, quas ab *Hoffmanno*, *Hallensium* professore meritissimo, (i) nuperrime adductas esse recordamur : Aliam scil. fuisse ante universale illud diluvium globi terraquei structuram, aliam cœli & atmosphaerae faciem, aerem nempe purum, tenuem, solum natale admodum benignum, aquas subtiliores ac salubriores & alimenta melioris temperaturae. Post factam vero totius mundi inundationem ipsas rerum qualitates valde fuisse immutatas, & hinc multorum morborum origini ansam suppeditatam, quae omnia apud laudatum authorem latius explicata legi possunt. Idem haud ita pridem argumentum magna, ut solet, styli venustate prosecutus est in Acad. *Wittebergensi* (k) *Bergerus*, qui praeter atmosphaerae per diluvium impurioris factae aliorumque elementorum alterationem,

I

quam

(h) in *Panth. Hygiast.* l. 2. c. 2.

(i) *Dissert. de Method. vitam longam acquirendi ejusque causis.*

(k) *Disput. de vita longa.*

quam non excludit, maximopere considerandam esse vult illam generandae prolis & propagandae familiae curam proveciori demum aetate v. g. anno sexagesimo susceptam, cum contra nimis accelerata illa ac veluti praecipitata generandi maturitas cum ipsa vitae brevitate non debeat non inevitabiliter esse conjuncta. Quemadmodum itaque nimia illa seminalis liquoris ipsiusque virtutis generandi praecocitas vitae brevitatem hodieque induceret: Ita mirum videri nobis non deberet, contrariam istam generandi productionem maturiori demum aetate susceptam longaevitati Patriarcharum solenniter admodum favisse. Porro autem censu causarum longaevitati contrariarum excludendum non esse existimat usum frequentem salis atque fermentorum, quod utrumque antediluvianis in ratione victus fuerit incognitum, vel saltem non usitatum, atque a *Noachi* posteris, inter quos demum eorundem usus invaluerit, ad haec nostra tempora propagatum, sicque nobis vitae brevitatem accelerasse, illis vero massarum ejusmodi fermentantium neglectum vitam produxisse, rationibus non improbabilibus colligere videtur: Ubi inprimis per salem intelligit istum culinarem communem, cujus usus tantopere hodie invaluit, ut eodem vix per momentum amplius carere queamus: Per fermentum autem in genere omnem massam fermentatione quadam paratam, siue fuerint esculenta, siue potulenta; Huc enim propemodum recidunt, quae prae laudatus author disputat, de quibus tamen omnibus hic nostrum suspendimus judicium, benevolo potius lectori ea argumenta pluribus expendenda relinquentes.

§. 3.

Interim hinc liquet, *therapeutica interna*, ista quidem tempestate, non adeo fuisse opus; quia rarissime ex morbis internis propter rationes allegatas aegrotabant: Quod adeo quidem in ea morum integritate & totius vitae temperantia mirandum non est, cum hodie adhuc, ubi tamen cupiditatibus suis carnalibus indulgentissime fraena laxare videntur, homines nihilominus rarissime soleant aegrotare. Quamvis enim plerique medicorum una cum *Hippocrate* unanimiter fere conquerantur, *totum hominem* (universos homines) *a natura* (a nativitate) morbum esse: Merito tamen contra hos observavit, & primus quidem, quantum mihi innotuit, D. (l) *Stablius*, esse hoc enunciatum experientiae contrarium & rarissime non nisi aegrotare homines: Quod etiamsi verum sit, attamen miraculo simul proximum est, *corpus sc. animale, e mixtionē summe corruptibili compositum & inter media corruptionis organa constitutum*, ab ipso corruptionis actu non solum non facile laedi, sed etiam quam diutissime sartum tectumque conservari, i. e. singulos homines per totam suam vitam rarissime aegrotare, & rarissime omnium contingere, singulis hominibus multos morbos, simul varios, quique nihil aut parum inter se habeant commune, ac denique minime omnium contingere corpori humano tales aegritudines, quae non magis a causis externis & quidem violentioribus inferuntur, & iis quidem talibus, quae raro ita impetuose grassantur, adeoque rarius quoque nocent: Siquidem leviores illae causae externae, eaeque communiores ex seipsis parum valerent ad aegritudines in-

I 2

feren-

(l) Disp. de infrequentia morborum personali.

ferendas : Sed numerosissimi potius morbi omnium primo & primario in motu sese exerent, qui, quo magis essent repentini & funesti, eo etiam magis immediate & eminenter nocerent. Ex quibus omnibus magnum illud & haecenus veluti inter medicos inauditum deducit tandem paradoxum confectarium : *Rarissimas esse & paucissimas causas, quae varias corpori humano aegritudines valeant immittere, atque adeo hominem in summa illa partium, qua fluidarum, qua solidarum, utpote valde tenerarum & ad dissolutionem pronarum proclivitate constitutum, rarissime tamen aegrotare.* Quae omnia uti per experientiam quotidianam sunt notissima simulque certissima : Ita a priori paulo solertius medicis inquirendum in phoenomeni hujus admirandi rationes : Quarum principem praelaudatus *Author* (m) alibi videtur collocasse in motu illo progressivo, seu circulatorio sanguinis, tanquam actu quodam mechanico, quo corruptio ista fermentativo-putredinosa, ad quam alias Massa sanguinea ex indole sua admodum propendere observatur, felicissime avertitur. Ac duo potissimum ex ejusdem sententia sunt, quae mechanismum istum absolvunt ; *Primum* consistit in *motu perpetuo transpressorio*, quo sanguis utcunque fluidus ac depurabilis conservatur. *Alterum* vero in *depuratione ejusdem transcolatoria* vertitur, dum sub isto per organa colatoria transitu acrior ac fermentescens sanguinis portio perpetuo sequestratur, ac proinde a reliquo utili ac puro cum summo oeconomiae animalis emolumento proscribitur.

§. 4.

Cum igitur medicinae interius administratae apud
anti-

(m) Dissert. de motus progressivi sanguinis Mechanismo.

antiquos pauca legantur vestigia ; Nisi forte actum purgatorium, quem a (n) *Melampode* (o) primum institutum fuisse legimus, excipere hinc velimus : Consequens est, eandem magis *chirurgicam*, aut saltem *chirurgiam* cum medicina arctissimo semper vinculo copulatam fuisse. Prius enim, quam medici peculiarem curandorum corporis humani affectuum internorum scientiam constituerent, illamque externas aegritudines sanandi provinciam in alios devolverent ;

Unus erat toto (Medicinae) vultus in orbe.

Hinc ergo plerique eorum, quos Antiquitas tanquam

I 3

pri-

(n) *Melampus* vetustissimus *Graecorum* Poeta & Medicus fuit, cujus etiam *Homerus* mentionem facit ; & *Plinius* Hist. Natural. Lib. 5. cap. 5. his verbis : *Melampodis* fama divinationis artibus nota est : Ab hoc appellatur unum hellebori genus *Melampodium*. Aliqui pastorem eodem nomine invenisse tradunt, capras purgari pasto (alii legunt pastore) illo animadvertentem, datoque lacte earum sanasse *Proetidas* furentes. Vid. Galen. Lib. 7. de *atrabile*. Dicitur propterea fuit καθ' ἑξοχὴν καθάρτης, i. e. purgator.

(o) Saltem antiquiora actus purgatorii solemniter in hominibus instituti monimenta apud scriptores non occurrunt, licet insimul negari nequeat, antiquitatem hujus remedii tempora *Melampodis* longissimis parasangis transcendere debere, quia nullum medicationis genus magis naturaliter indicatur, quam actus purgationis : Si quis enim voracitati vel ingluviei deditus ventriculum suum praeter modum oneraverit, saepissime vomitibus vel diarrhoeis spontaneis citra aliud subsidium externum ab hoc onere liberatur : Unde etiam citra laboriosam ratiocinationem remedii hujus utilitatem ac necessitatem observasse primos homines, admodum hinc redditur probabile. Vid. *Monsieur Daniel le Clerc*, *Histoire de la Medecine prem. part. Liv. 1. Chap. XVIII. p. 53.*

primos medicinae inventores producit in scenam, ob peritiam suam chirurgicam, magnam nominis sui celebritatem consecuti sunt. Hoc inprimis nomine innotuit (p) *Chiron Centaurus*, (q) *Saturni & Philyrae* filius, utpote qui primus herbis, morbos praecipue externos, vulnera & ulcera magna felicitate curare docuit, quare adhuc hodie ulcera pene incurabilia & ab aliis pro desperatis habita *Chironiana* vocari consueverunt: Imo ob singularem suam, qua pollebat, herbarum notitiam (r) *Magnesi* populares ejus herbarum primitias ipsi immolabant. Dicitur quoque eadem, uti & militari in arte instruxisse fortissimos ac celeberrimos temporis sui heroas, *Herculem*, *Aristeum*, *Theseum*, *Telamonem*, *Teucrum*, *Jasonem*, *Peleum* ejusque filium *Achillem*: Quare eosdem quoque *Chirurgiae* peritos fuisse, dubitari nequit. Eadem inter *Graecos* laude inclaruit (s) *Aesculapius*, qui tamen ad majores perfectionis gradus utramque

---

(p) Quod *Chiron Centaurus* praeter reliquas medicinae partes chirurgiae inprimis operam navaverit, operose demonstravit *Marcus Aurelius Severinus*, quondam Anat. & Chir. in Regia Schola Neapolitana Prof. in egregio opere de *efficaci Medicina*.

(q) Ita nos docet *Plinius* hist. nat. Lib. 7. cap. 56. Medicinam *Aegyptii* apud ipsos volunt repertam: Alii per *Arabum Babylonis* & *Apollinis* filium: Herbariam & medicamentariam a *Chirone*, *Saturni* & *Philyrae* filio.

(r) *Plutarch.* Sympos. Lib. 3. qu aest. 1. p. 647. *Tyrri Agenori*, *Chironi* *Magnetes* primitias offerunt, quod ii primi medicinam fecisse existimantur.

(s) Hic probe distinguendus est ab *Aesculapio Aegyptiorum* seu *Phoenicum*, qui isto *Graecorum* multo fuit antiquior. *Cicero* non duos, sed tres, introducit *Aesculapios* Lib. 3. de natur. Deor. dum
ita

que medicinam evexit, curando non solummodo affectus externos, vulnera & ulcera, sed etiam internos, febres doloresque varii generis per potiones anodynas, incisiones, aliaque remedia exterius applicata. Magnus praeterea patronus erat incantationum magicarum, amuletorum aliorumque remediorum superstitiosorum, quae in hodiernum adhuc diem a credulis & superstitiosis mulierculis, imo & agyrtis ac circumforaneis magno in pretio habentur. Medicinam quoque *Gymnasticam* aegrotis suis commendabat, ipsamque *praxin clinicam*, nostris temporibus tantopere celebratam, primus exercuisse dicitur. Unde post haec tempora omnes medici, aegrotantes in lectulis suis visitantes, *clinici* appellati sunt. Quae omnia rursus demonstrant, *chirurgiam* ab ipso quoque *Aesculapio* cum reliqua Medicina arctissime fuisse copulatam.

Agyrtis
Clinica.

§. 5.

Prodierunt postea ex lumbis *Aesculapii Machaon & Podalirius*, haud degeneres patriarum artium haeredes, qui, ut *Celsus* testatur, in bello Trojano Ducem *Agamemnonem* secuti sunt, suisque commilitonibus non mediocrem attulerunt operam: Proinde (t) *Homeri* quoque carmine laudatur uterque: *Chirurgiam* tamen solertius

ita loquitur: *Aesculapiorum primus, Apollinis, quem Arcades colunt; qui specillum invenisse, primusque vulnus dicitur obligavisse. Secundus, secundi Mercurii frater; is fulmine percussus, dicitur bubatus esse Cynosuris. Tertius Arsippi & Arsinoae; qui primus purgationem alvi, dentisque evulsionem, ut ferunt, invenit: Cujus in Arcadia non longe a Lufio flumine sepulcrum & lucus ostenditur.*

(t) Iliad. B.

Τῶν αὐτ' ἡγείσθην Ἀσκληπιὸς δύο παῖδες
Ἰητῆς ἀγαθῶ, ποδαλείου ὃς ἦδε Μαχάων.

Hofce

tius ipsos excoluisse, hinc probabile redditur. Ipsam quoque venaesectionem prospero cum successu in duobus brachiis administrasse fertur (u) *Podalirius* in Regis *Damethi* filia, quae ex alto domus prolapsa fuerat; Unde primum venaesectionis secunda fortuna administratae exemplum habemus. Quas vero numerosas idem *Aesculapius* habuit filias, singulae quoque paternae professionis fuerunt peritae, id quod vel ex ipsis earundem nominibus liquet: Sunt enim (w) *Hygieia* & *Panacea*, per quas jurare cogebantur aequae ac per *Apollinem* ipsum medicinae Candidati tempore *Hippocratis*, *Panacea* item, *Jaso*, *Aceso*, *Aegle* & *Roma*, pleraeque in divis numeratae & salutis Deae vocatae. Unde incidenter patet, jam antiquissimis temporibus sexum sequiorem professioni medicae sese immiscuisse, ac proinde hodiernum vix pati, ut ab eadem excludatur.

§. 6.

Ex eadem *Aesculapii* prosapia suum quoque genus deducit Divus *Hippocrates*, quod ipsemet fateri non erubescit, dum decimum octavum in ordine ex familia *Aesculapii* descendentem sese nominavit, uti ex tabula Genealogica operibus ejus editionis *Lindenianae* prae-

---

Hofce versus *Eobanus Hessus*, non incelebris Germaniae nostrae vates, ita latio reddidit:

Quos duo ducebant fratres Phœbique nepotes,
Matre Coronide, praestantes arte medendi,
Belligerique ambo, Podalirius atque Machaon.

(u) Historiam hujus medicationis refert *Stephanus Byzantinus* in voce *Syrna*.

(w) Hanc salutis Deam fuisse probant veteres Inscriptiones, quarum primam valde memorabilem adfert Janus Gruterus Corp. Inscript. p. 67. n. 9. Altera vero apud eundem legitur pag. 68. n. 5.

praefixa videre licet. Quantos in *Anatomia & Chirurgia* fecerit progressus, legi potest apud (x) *Daniel le Clerc*, & libri, quos de officina medici, de vulneribus, de articulis &c. conscripsit, abunde testantur. Quos vero post fata sua reliquit filios, *Thessalum & Draconem*, eadem, prout gentis *Asclepiadae* consuetudo ferebat, arte liberaliter instruxit. Potissimum eminuit (y) *Thessalus*, qui maximam vitae suae partem in aula *Archelai*, Regis *Macedonum* transegit, atque proinde hominis admirandi titulum promeruit. Ex quibus omnibus clarissime videre est, *chirurgiam* cum medicina constantissime fuisse copulatam & ab una eademque persona administratam. Et quidni? Cum, ut (z) *C. Celsus* optime judicat, non implicet, unum eundemque hominem ea omnia praestare posse, & prout (a) alio in loco loquitur, omnes medicinae partes ita invicem innexae sint, ut ex toto separari nequeant. Qua in re plenissime nobiscum consentiunt cordatissimi quique medici, inter quos nominasse sufficiat (b) *Conringium*, magnum illud *Academiae Juliae* decus, qui in haec erumpit verba: *Apud veteres sane medici ipsi suamet manu omnia medicamenta praepararunt, chirurgiam exercuerunt, vulnera curarunt, emplastra adhibuerunt, & ut verbo dicamus, singula artis opera pegerunt, id quod ipse quoque Galenus praestitit, utut suos etiam*

K

mini-

(x) *Histoire de la Medecine prem. part. Liv. III. Chap. 28. p. 218. jusqu' a. 223.*

(y) Ita scriptum nobis reliquit *Galenus* in *Libr. Hipp. de nat. human. Comment. I.*

(z) in prooem. libr. VII.

(a) in prooem. libr. V.

(b) *Introduct. in art. med. cap. 1. §. XII. p. 9.*

ministros habuerit. Similia docet (c) *Hoffmannus Altdorffinus*, quando inquit: *Uti olim indivisa erant opera medici, ita hodie quibusdam locis omnia sunt rejecta in chirurgos dictos, quibusdam quaedam tantum, quibusdam alii faciunt, alii non: Galenus Romae ipse secabat venam, vulnera obligabat, fracturas dirigebat, quod Aesculapium ipsum cum filiis, totaque posteritate usque ad Hippocratem fecisse constat. Aquapendens Patavii per ministrum quidem secabat venam, sed ipse obligabat vulnera & abscessus, dirigebat ossa &c.* Quæ procul dubio etiam ratio est, quare *chirurgus* apud *Homerum* ἰατρός καὶ ἐξοχὴν dictus fuerit.

§. 7.

Post haec vero tempora, florentibus inprimis *Erasistrato* & *Herophilo*, prout iterum (d) *Celsus* observat, ars medica perniciosissimam ac vix ullo tempore plene refarciendam passa est divisionem in tres praecipue partes, sc. *Diaeteticam*, quae per regulas diaeteticas & sanitatem praesentem conservare & futuros vel imminentes morbos avertere studet, *pharmaceuticam* seu *medicamentariam*, quae & medicamentorum praeparationem & dispensationem dirigebat, ac denique *chirurgicam*, quae solis affectibus externis, manualementem administrationem efflagitantibus, praesidebat; Quae tamen officia medici cuncta hactenus ab una tantum persona fuerant administrata: Quod pessimum fatalis divisionis exemplum approbarunt quoque medici *Aegyptiaci*: *Galenus* enim & *Herodotus* testantur, sua aetate diversas in

---

(c) Lib. V. Instit. med. cap. ult. §. 4.

(d) Vid. praefat. lib. I.

in partes medicam artem fuisse discerptam : Alios enim circa capitis notitiam, alios circa oculorum, alios circa dentium, circa alvi vicinarumque partium alios, circa morbos occultos alios fuisse versatos, hincque factum, ut singulorum morborum singuli fuerint medici, adeoque omnia medicis fuisse referta. Cujus pessimae consuetudinis seminale fermentum nec hodie penitus extinctum vel eradicatum esse, testantur integri agyrtarum & circulatorum greges, quorum alii *ophthalmicos*, alii *lithotomos* sese appellare non verentur, alii dentium evellendorum, alii herniarum curandarum, alii sarcomatum resecandorum, alii vermium expellendorum notitiam plenis buccis jactitant, qui tamen omnes plerumque nulla reliquarum medicae artis partium peritia, multo minus ulla elegantiori doctrina aut literatura sunt imbuti. Esse interim priscas illas consuetudines a nostrorum temporum moribus plane alienas, vel ex eo liquet, quod hodie vix ex totius artis praxi tantum lucrentur practici, ut familiam honeste sustentent. Quid quaeso eventurum foret, si singulorum morborum singuli forent medici? Quantas autem turbas & incommoda pepererit fatalis illa, noxia & nunquam satis deploranda functionum medicarum separatio, quotidie adhuc cum suo damno experiuntur medici, videntes pharmacopoeos, qui olim medicorum tantum ministri erant, non solum omne sibi commodum praeripere medicamentorum praeparatione & dispensatione, sed etiam ipsi praxi clinicae sese immiscere. Eandem cladem in artem saluberrimam introducunt chirurgi & barbitonfores, balneatores & obstetrices, agyrtae & circumforanei, simileque homi-

Agyrtae

Agyrtae.

num genus, a quibus quotidie cum summo Reipublicae damno prostituitur ac turpissime profanatur. Ut proinde nimium diductam hanc disciplinarum, quae uni cuiusque arti absolvendae famulantur, divisionem & multo magis ejusdem artis exercitiorum ad diversos artifices distributionem (e) *Vesalius* aliique cordatiores medici non possint satis deplorare.

§. 8.

Neque rationes tristes hujus divortii amplius latere nos possunt: Peccarunt enim medici *partim fastu & superbia*, qua professione sua indignum judicabant, ipsi operi manus admoveere: Quapropter viliores istas, quae manuum ministerio perficiuntur, operationes ad alios, servos v. g. vel famulos suos devolvebant; Quod praejudicium utut perniciosissimum in hunc usque diem ex animis plurimorum eradicari nequit, quo magistros chirurgiae ipsis medicis secundum eminentiam ita dictis gradu & dignitate longe inferiores propterea judicant, quod manuum opera utantur, cum tamen, si rem ex aequo aestimare velimus, chirurgi cum medicis pari ambulent passu, ipsaque chirurgia hac medicina interna longe non solum antiquior sit, sed & certitudine & evidentia tam indicationum curativarum, quam curationis ipsius, longissimis parasangis excedat & superet. Partim vero peccarunt *incuria & inscitia*; Cum enim ministri, qui jussu medicorum serviles & manuaras peragebant operas, continua illa praxi tandem dexteritatem & quendam quasi habitum acquirerent, imo eadem operandi promptitu-

---

(e) In praefat. magni Operis.

ptitudine ipsos medicos facile superarent: Hi laborum pertaesi veluti connivendo permittebant, ut ministri manuales istas operationes sibi vendicarent ac pleno tandem jure in seipsos transferrent, relinquentes interea medicis ipsam veluti professionis hujus umbram ac directionem, qua & hi non difficulter erant contenti, dummodo agendi & operandi modum aliis dictitare & praescribere possent. Partim denique *nimia animi mollitie & effoeminatione* quidam delicatuli voluptatum nepotes delinquebant, ferrum & ignem, tanquam duo heroica chirurgiae instrumenta, ipsimet abhorrentes, vulnera & ulcera cacoëthica nauseantes; manusque vel cruore vel fordida sanie collutulare metuentes; Atque ita eo facilius externas corporis aegritudines curandi artem a se in alios transferri patiebantur, penitus in eo degenerantes a laudabili priscorum medicorum, *Aesculapii, Chironis, Hippocratis, Galeni* aliorumque consuetudine, qui non minus strenua manuum applicatione, quam salutaribus ac prudentibus consiliis, praesentem mortalibus attulerunt operam.

§. 9.

Quanta vero haec medicorum dementia fuerit, quod nobilissimam medicinae partem a toto ejus systemate separaverint & in alios devolverint, vel ex eo manifestum est, quod *chirurgia* istam *diaeteticam* internam *certitudine & effectu* evidentia longissime superet. Quod nec ipse (f) *Celsus*, medicorum *Cicero*, negare potuit, dum ita hac de re loquitur: Cum in aliorum morborum (*internorum*) curationibus dubitari possit, secundane valetudo medicinae, an corporis, beneficio

K 3

(f) in prooem. lib. I. & VII.

beneficio contigerit. In hac tamen parte, quae manu curat, evidens est, omnem profectum, ut aliquid ab aliis adjuvetur, hinc tamen plurimum trahere, addo, nonnunquam in totum pendere. Sive enim cum morbis chronicis, sive cum acutis, medico res sit, utroque eundem in angustiis versari liquet, prioribus operam ejus ut plurimum eludentibus, posterioribus vero ne quidem efflagitantibus. Neque res illa prolixiore eget deductione: Quis enim, si *clanicorum* grabbatus per aliquot annos adstiterit, cum ratione negaverit, multos morbos chronicos indolis admodum refractariae, indomitos ac tantum non invictos esse, ut, quo longiores nectunt moras, eo majori artem ignominia affici, quotidie observent practici. Hujus farinae est epilepsia, seu morbus comitialis: Quis hactenus tam felix inventus est medicus, qui huic herculi clavam extorquere ausus fuerit? Audiamus ipsum

(g) Senem de rebeli ac refractaria hujus morbi contumacia conquerentem: *Comitiales*, inquit, *quibus ante pubertatis annos contingunt, depositionem accipiunt: At quibus quintum & vigesimum annum agentibus fiunt, eos fere ad mortem usque comitantur.* Quis est, quem fugiat, febres intermittentes, potissimum quartanas autumnales & maxime ad hyemem pertingentes, longissimae esse durationis, medicamentis omnibus frustra adhibitis & spe sua medicum defraudantibus? Quem porro latet, asthmata convulsiva, potissimum inveterata, uti & pathemata hysterico-convulsiva esse mala contumacissima, quae vix unquam levamen, multo minus plenam curationem, admittunt? Quid dicam de cepha-

Febres

(g) Hipp. aphor. 7. Sect. 5.

cephalaea diuturna, ophthalmia inveterata, scorbuto, malo hypochondriaco confirmato, phthisi, hydrope, lue venerea, & inprimis podagra, variisque ejus speciebus, quae propterea non citra rationem opprobrium medicorum audit? Sane extremae arrogantiae reum sese faceret, quisquis vel hic inscitiam suam, vel artis impotentiam, non agnosceret. Similis prorsus est conditio morborum acutorum; v. g. febrium acutarum simulque contagiosarum, malignarum ac pestilentialium, variolarum, morbillorum &c. a quibus homines plerumque feliciter convalescunt per solam illam naturae avtocratiam, quam prolixam medicamentorum farraginem, teste inprimis plebe ignobili ac rustica, cujus plurima pars saepius absque ullis medicamentis, solo illo naturae robore spontaneo, ex morbis istis eluctatur, ubi inprimis cum (h) *Stablio* per istam naturae avtocratiam intelligimus liberationem ac restitutionem laesionum humani corporis spontaneam, solo ministerio actuum s. n. usitatorum, secretiorum sc. & excretiorum, & quidem sine concursu medicationis extrinsecae artificialis perpetrata, plenissime ea in re consentiente *Hippocrate*, & *naturas esse morborum medicatrices* graviter pronunciante. Quis ergo audebit amplius negare, medicinam illam manuariam longe esse certiores & effectus longe praesentiores spondere, quam quidem istam internam, ubi non leves oriuntur suspensiones, an vim morbi superaverint vel medicamenta exhibita, vel ipsa haec, de qua loquimur, naturae avtocratia? Nihil vero contra evidentius est, quam venam v. gr. secare, tumorem aperire,

---

(h) Vid. Dissert. de avtocratia Naturae.

rire, labia vulnerum a se mutuo diducta unire & conglutinare, uterum vel anum prolapsum restituere & in situ ac loco suo nativo retinere, foetum mortuum ex utero extrahere, sarcomata rescindere, hernias restituere, ossa luxata reponere, membra corrupta & sphacelata rescicare, dentes cariosos & dolentes evel-
re, & quae sunt ejus generis plura.

§. 10.

Neque tantum certitudine ipsorumque effectuum evidentialia chirurgia superat medicinam, sed etiam *operandi efficacia*, unde etiam non citra rationem *efficacis medicinae* titulum a Severino promeruit: Malo enim herculeo remedium quoque herculeum opponendum est. Secandum nonnunquam & urendum est medico, imo & membrum corruptum & sphacelatum a reliquo trunco rescindendum ac separandum est,

Ne pars sincera trahatur.

Quam procedendi rationem ipse quoque (i) Hippocrates commendavit, dum inquit: *Quaecunque non sanant medicamenta, ea ferrum sanat; Quae ferrum non sanat, ea ignis sanat; Quae ignis non sanat, ea incurabilia judicanda sunt.* Optandum tantum foret, ut serio tandem haec in animos suos admitterent aegrotantes, nimiam illam effœmationem ac teneritudinem excuterent, atque adeo forti, constanti & intrepido animo fati suis sese submitterent. Sic nullum est dubium, quin multos ex orci faucibus erepturi essent praesente auxilio chirurgicarum administrationum periti medici. Mulierculae inprimis aut gravi & difficili partu laborantes, aut cancro mammarum affectae talibus vel similibus
in

(i) Sect. 8. Aph. 6.

in casibus pudorem, tanquam sudorem noxium, ex fronte deberent extergere. Sed surdis frustra narrantur fabulae; Malunt enim praesentem oppetere mortem, quam efficacem illam, sed simul salutarem, admittere medicinam.

§. II.

Pudore itaque suffusus oportet esse medicos, qui antiquissimam illam, nobilissimam, certissimam simulque maxime efficacem medicinae partem ab hominibus indoctis, quos olim famulorum loco tantum habebant, manibus extorqueri sibi passi sunt, imo, ut rectius forte dicam, eandem, tanquam illustri sua conditione indignam, prae nimio fastu, incuria, ignorantia vel effoeminatione animi, sua sponte, dimiserunt. Quid vero jam, hac potissimum rerum facie, consilii? An scientia praestantissima in tonstrinis barbitonorum, balneatorum, similibumque hominum secure relinquenda? An vero eorundem officinae fusque deque vendendae, aut magistri saltem ex iisdem vel obtorto collo expellendi sunt, eadem fere ratione, qua olim, qui columbas vendebant aut argentariam in *templo Hierosolymitano* faciebant, scuticis expellebantur? Aut an Magistratus implorandus, ut exercitium *chirurgiae* solenniter ipsis interdicat? Minime gentium: *Primum* namque impium foret, ipsique arti inevitabile tandem pareret exitium. *Alterum* ab insania manifesta parum abesset, imo politice consideratum impossibile; ac *tertium* denique optandum potius, quam sperandum. Nulla in re Magistratus inferior segnius plerumque officium suum exequitur, quam in abrogandis abusibus praxin medicam concernentibus: Unde quicquid et-

iam obloquatur physicus ordinarius, suaeque vocationis tenori contrarium esse, operose demonstrat, haud difficulter tamen impetrabunt circulatores & circumforanei, ut rejiculas suas merces in foro publico venales exponant, crumenas rusticorum emungant, & cum periculo vitae eorum, qui curae sese submitunt, temerarie non minus, quam impudenter, *lithotomias*, *herniotomias*, *cataractarum depositiones* similesque operationes suscipiant, quibus ex voto non succedentibus, gloriosus Thraso excessit, evasit, erupit. Quae tamen omnia eo restringenda non sunt, ac si nullos prorsus *lithotomos*, *herniotomos*, *operatores*, *oculistas* &c. in republica bene constituta tolerandos esse existimemus, etiam si rerum suarum apprime satagantes adeoque nomine suo vere digni sint: Sed id nihilominus jure efflagitamus, ut a consiliis & directione medicorum totipendeant, adeoque fraudibus, circumventionibus & indomitae quidvis audendi, & in vitas & sanitatem hominum impune grassandi, libidini ac licentiae quodammodo obviam procedatur.

§. 12.

Si ergo, ut modo vidimus, nec *chirurgia* in officinis barbitonorum relinquenda, nec vi manifesta ipsis extorquenda, quid tandem spei ac consilii superest, eandem ad medicinam revocandi & cum eadem de novo uniendi? Dicam paucis: Professores in Academicis provinciam sibi concreditam dextre exornare, atque studiosos medicinae administrationibus chirurgicis mature adfuescere debent, plane ut veterum *Asclepiadarum* consuetudo ferebat, qui *πεποαιδευμένους*, medica arte imbuendos, primum in iis, quae ad curationem

mor-

morborum chirurgicam spectabant, instituebant, tandemque ad medicinam internam promovebant. Neque vero *Graecorum* tantum ea fuit consuetudo, chirurgiam medicinae jungendi: Sed simile quoque institutum ipsis (k) *Romanis* approbatum fuisse, ex antiquis quibusdam monumentis haud obscure colligimus. Dum autem Collegiorum chirurgicorum in Academiis frequenter instituendorum praxin efflagito, non solum intelligo chirurgiam illam *pharmaceuticam* seu *medicamentariam*, quae in infinita tantum medicamen-

L 2

torum

(k) Nihil certius est, quam apud antiquos *Romanos* chirurgiam medicinae constanter fuisse conjunctam: Quare etiam nonnulli secundum eminentiam medici vulnerum vocabantur, quorum pertinet inscriptio, quae legitur apud Pignor. tr. de servis pag. 71.

CHRESTAE. CONSERVAE. ET. CONJUGI
CELADVS. ANTINOVS. DRUSI
MEDICUS. CHIRURG.

Quidam illorum *ocularii* vel *ab oculis* dicebantur, quorum referri potest inscriptio *Romae* prope *collem Hortulorum* inventa:

TI. LYRIUS. TI. CAESARIS.
AUG. SER. CELADIANUS.
MEDICUS. OCULARIUS.

PIUS. PARENTIUM. SUORUM. &c.

Clinicen vero sic dictam cum chirurgia constanter combinatam fuisse, ex sequente Inscriptione clarissime videre licet:

P. DECIMIUS P. L. EROS
MERULA MEDICUS
CLINICUS. CHIRURGUS
OCULARIUS VI. VIR

HIC PRO LIBERTATE DEDIT. HS. 1000 &c.

torum farragine conquirenda & confarcinanda laborat, qua in re solummodo occupatum fuisse *Jacobum Hollerium*, plerique asserunt, attamen secundum *Johannis van Horne* judicium ab infania parum aut nihil differret: Sed potissimum etiam *chirurgiam* istam *manuariam* seu *operatricem*, quae in variis operationibus, singulari cum dexteritate adornandis, consistit; ad quam rite docendam & tractandam exquisita *anatomiae* notitia opus esse, vel me tacente, quilibet intelligit: Sic enim praxi postmodum admoti juniores medici ipsimet, inconsultis chirurgis, operationes fusciperent, sicque eodem ac simplici artificio *chirurgiam* reducerent, & cum reliquo medicinae corpore unirent, quo eandem amiserunt. Neque vero de felici consilii hujus eventu ac successu desperandum est; Sunt enim primo adhuc *in possessione vel quasi*: Nulli enim chirurgorum hodie permissum, ut de vulnerum conditione vel lethalitate apud magistratum propria auctoritate deponat, sed, medici, tanquam prudentioris, judicium attendat, necesse est, per art. 3. Ord. Med. Brand. de anno 1694. Wann zu Besichtigung der Verwundeten oder Entleibeten ein Chirurgus aus den Ambts-
Meistern neben dem Physico oder Medico, welchem solche Besichtigung committiret / gefodert wird / soll derselbe die Untersuchung mit behörlichen Fleiß und Behutsamkeit / ohne alle vorgefasste Einbildung / Praesumption, oder partialität verrichten / und des Physici oder Medici Veranlassung mehr / als seinem eigenen Gutdüncken / folgen. Et art. 4. Ist der affectus von sonderbahrer Wichtigkeit und Gefahr / sollen sie (die Chirurghi) einen verständigen Medicum mit zuziehen /
und

und ohne desselben Einrathen/ bevorab innerliche Medicamenten / die von einiger Consequence, als purgantia &c. einzugeben sich nicht unterstehen/ & art. 5. Insonderheit / weil die Erfahrung gegeben / daß durch die Frankosen: Cur / so per inunctionem mercurialem & salivationem geschieht/ unterschiedliche grobe Fehler vorgegangen / so die Patienten mit dem Leben haben gebüßet / sollen sie in dergleichen Fällen ohne assistance eines Medici sich hinführo keiner solcher Cur vor ihren Kopff alleine unterfangen / bey hoher unnachlässiger Straffe. Si igitur, uti ex locis allegatis apparet, medici in possessione sunt vel quasi, nil sane metuendum, quin pleno tandem jure artem chirurgicam sibi vindicaturi sint. Cui scopo felicius obtinendo *propria chirurgorum ignorantia* velificabitur: Protruduntur enim quotidie in constrinas homines admodum ignari & ad quidvis potius aliud, quam ad exercendam *chirurgiam* apti, omni *anatomiae & materiae medicae* subsidio prorsus destituti, qui, quo insolentius & audacius in vitas & sanitatem hominum debacchantur, eo planiorem medicis viam pandunt, eandem denuo invadendi, dummodo ipsimet eadem non laborent inscitia, quam in aliis reprehendunt. Nam si hi illis aequae imperiti aut forte imperitiores essent, non solum injusta foret praetensio, sed &, si coecus coeco viam monstraret, ambo in foveam procul dubio praecipitarentur: Quare prudenter admodum hac de re judicat Dn. D. (1) *Stahlius*: Tunc vero, inquit, *justissimam censebimus a priori, & factu quoque facilem a posteriori hanc praetensionem, ut chirurgi aequae ac pharmacopoei strictissime intra cancellos at-*

L 3

que

(1) Dissert. de medicinae & chirurgiae perpetuo nexu §. XLII.

que praescriptos limites suae professionis sese contineant, quando medicos suae artis supra exceptionem peritos omnes esse, nec alios multis etiam chirurgis minus peritos inveniri tempus tulerit.

§. 13.

Verum audire adhuc mihi videor nonnullos ob-
 jicientes, me frustra studiosos medicinae ad excolen-
 dam aequae ac exercendam *chirurgiam* cohortari, ipsis-
 que proinde vana tantum ac inani spe blandiri, fore,
 ut cum reliquo medicinae systemate eadem denuo so-
 cietur, atque ita ad antiquum suum, quo olim radia-
 bat, splendorem revocetur, cum medicorum omni-
 um princeps, *Hippocrates*, licet in *operationibus chirurgi-*
cis non solum valde fuerit peritus, sed & re ipsa eas-
 dem ipsemet exercuerit, serio tamen medicos dehor-
 ratus sit, ne calculi vesicae exsectionem ipsimet admi-
 nistrarent, sed potius aliis hominibus frequentandam
 eam relinquerent, ceu in juramento *Hippocratis* expres-
 se injungitur. Tantum vero abest, ut *Hippocrates* hoc
 loco medicis *chirurgiae* peritis dissuadeat, quo minus
operationes sic dictas *manuarias* ipsimet exerceant, ut
 potius eosdem talium rerum peritos summopere lau-
 det. Famae solum juniorum medicorum ipsiusque
 artis hoc ipso consulere voluit prudens senex, ne te-
 mere & praeter necessitatem tales susciperent opera-
 tiones, in quarum circumspecta administratione suffi-
 cientem nondum dexteritatem acquisivissent, quaeque
 cum ambiguo & ancipiti effectu & eventu essent sti-
 patae, qualem inprimis esse *lithotomiam*, funesta pluri-
 ma exempla demonstrant: Fore igitur consultius, si
 aliis, talibus in negotiis exercitatoribus, res ea potius
 relinqueretur. Atque hinc fortassis factum est, ut, quem-
 admodum

admodum inter medicos, ita & inter chirurgos, successivis temporibus, certae enatae sint sectae; Qui enim hodie tumorum, vulnerum, ulcerum, fracturarum & luxationum curam gerunt, singulari praerogativa *chirurgorum* titulum ambiunt: Qui vero e contra oculorum, dentium, calculorum herniarumque medicationes suscipiunt, speciali *operatorum*, illi *Graecorum* ἐργᾶτι respondente, titulo salutari malunt. Neque insuper metuendum, quod alii adhuc objicerent, cessurum hoc in opprobrium artis ipsorumque medentium, si *chirurgiam*, tanquam rem foedam & abominabilem, ipsimet exercerent: Referunt enim historiarum monimenta de *Dionysio Tyranno*, & *Josina*, *Scotorum Rege*, quod magna animi praesentia & felicitate tractarint affectus externos, quorum posterior etiam magno suo exemplo subditis suis occasionem dedisse videtur, ut hodie adhuc non pauci *Scotiae* nobiles vulnerum curationi sese applicent: imo, multos non solum *Angliae*, sed & *Galliae*, nobiles medicinae & chirurgiae in hunc usque diem sedulam navare operam, res est notissima.

§. 14.

Ast, relicta *chirurgia*, progrediamur ad *pharmaciam*, de eadem similiter demonstraturi, quod antiquis temporibus cum reliquo medicinae corpore arctissime fuerit conjuncta, ac proin a solis medicis exercita: Quam ob causam ipse quoque *Galenus*, qui non levem pro more seculi, in quo vivebat, *pharmaceutico studio* operam navaverat, uti ex *commentario* ejus de *medicamentorum compositionibus* apparet, *pharmacopoeus Antonini Caesaris* appellatus fuit, sicut apud (m) *Petrum Castellum* legimus;

(m) in *optim. Med. Sect. II. pag. 55.*

gimus, & (n) *Ammannus* ingenue fatetur, *pharmacopoeos* artem suam primum a medicis didicisse; Id quod insuper propter ipsam rei naturam aliter fieri non potuit: Cum enim *pharmaceutica* sub prima medicinae infantia esset simplicissima, & nonnullorum tantum *simplicium*, uti & paucorum quorundam *compositorum* notitia absolveretur, quid *pharmacopoeis* fuisset opus? Et licet successivis temporibus sensim a primaeva sua simplicitate ars salutaris descisceret, nondum tamen tam late sua extenderat pmoeria, quin ab una eademque persona & *medicina* & *pharmacia* potuerit administrari, donec tandem, voluptatibus hominum auctis, & luxu ubique introducto, rei quoque medicamentariae apparatus augeri, a medicis deseri & in alios devolvi cepit. Quod quo tempore factum sit, licet usque adeo exacte determinare non possimus, a vero tamen non longe recedere videntur, qui una cum *Pseudo-christianismo* luxuriam, & cum luxuria simul *pharmacopolia* in *Germaniam* introducta esse, argumentis non contemnendis demonstrant. Ubi enim gulae & ventri inserviunt homines, ibi largam morborum segetem propullulare, necessarium est consequens. Unde, licet meliora videant probentque mortales, deteriora tamen sequuntur, secundum illud nostratum: *Ich esse / was mir schmeckt / und leide / was ich kan.* Interim fatalem istam divisionem & *pharmaceuticae* a *medicina* separationem jam multis seculis ante in *Africa* institutam fuisse, author est (o) *Conringius*: *Plurimis quidem seculis* (inquit) *caruit officinis pharmaceuticis ars medica ipsis medentibus*

(n) *Med. Crit. discurs. 25. p. 191. & 193.*

(o) *Med. Hermet. Lib. 2. cap. 8. p. 293.*

tibus domi pharmaca sua conficientibus; idemque mos hodie-
 que obtinet per omnem Asiam. In Africa vero primum vi-
 dentur medici hanc curam a sese in alios rejecisse, ante hos
 quingentos amplius annos, quo tempore ibi floruerunt nobi-
 lissima regna Tunetanum & Maroccanum sub regibus Luntu-
 niae & Almohavidicae familiae. Avenzoaris sane aevo, qui
 seculi duodecimi initio, undecimi fine floruit, morem illum in
 Africa obtinuisse, non videtur dubitandum. Inde cum doctri-
 narum artiumque omni genere in Hispaniam primum, mox in
 Europae reliqua concessit. Maximam tamen symbolam
 ad hanc divisionem contulisse propriam Medicorum pigri-
 tiam, non obscure innuit (p) *Helmontius* hisce verissimis,
 licet acrioribus, verbis; Die Apotheker: Kunst/ inquit,
 hat erstlich ihren Anfang bekommen von den Krämern/
 so mit einfachen Kräutern und Gewächsen gehandelt/
 und von Kräuter: Samlern. Hernach aber/ als die
 Aerzte gesehen/ daß es nicht einem jeden gelegen wäre/
 die Kräuter zu kochen/ einzumachen und zuzurichten/
 so hat man diß Wesen zugleich den Materialisten mit
 anvertrauet: Daben aber die Aerzte die aufferlesensten
 und geheimen Stücke vor sich behalten/ damit sie ih-
 ren Nachkommen etwas zur Ehre ließen. Endlich a-
 ber NB. als die Faulheit der Aerzte immer mehr und
 mehr zunahm/ thut man nun nichts anders mehr/ als
 daß man aus einer Gasse und aus einem Hause ins
 andere läuft/ und aus den vielen Besuchungen und
 Gängen seinen Gewinn suchet. O quam pulchre &
 quam vere medicorum nostrorum pragmaticorum
 mores corruptos perstringit Vir acutissimus, utpote
 quos ultro citroque per plateas videmus discurrentes,
 M fuos-

(p) Tractat. de febr. c. 15. §. 9. edit. Germ.

suosque aegrotantes bis terve quaterve de die citra necessitatem visitantes, ut titulum *clinicorum* majori, quam ullo alio tempore, jure hodie promereantur. **Hernach** (pergit idem) **seynd die Apotheker-Bücher** (dispensatoria) **aufkommen / da man nemlich hin und wieder die besten Recepta zusammen geklaubet / nachdem es etwan ihr Unverstand zugelassen. Damit man nemlich solche Arzneyen in den Apotheken schon fertig hätte und zu kauffen gebe / mehr / damit es desto geschwinder zugehe / als daß sich die Sache allemahl recht eigen so schickte.** Ita ergo turdus (medicus) sibi met ipsi suam cacavit perniciem.

§. 15.

Caeterum longe alia & distincta *pharmaceuticae* illius veteris, *Galenicae* dictae, ab *hac nova*, quam *chymicam* hodie solenniter appellamus, fuit facies, cum illa solum sua ex *vegetabilium* & pauca ex *animalium* regno petierit medicamenta, *haec* vero ex ipsa *mineralium*, longe majori efficacia pollentium, familia eadem hauserit, quae etiam in morbis quibusdam chronicis, hydrope, lue venerea, epilepsia, mania, aliisque contumacissimis affectibus, desideratissimam & a *vegetabilibus* folis vix unquam expectandam attulere operam. Qua in re facem reliquis praetulerunt *Theophrastus Paracelsus* & *Jobannes Baptista Helmontius*, quos postmodum *Michaëlis*, *Barnerus*, *Rolfincius*, *Bohnius*, *Ludovici*, *Wedelius*, *Lemery*, *le Febure*, *Marggravius*, *le Mortius* pluresque alii recentiores magno numero secuti sunt. Quibusdam tamen laudabilis illa innovandi ratio usque adeo displicuisse videtur, ut propterea in primos *pharmaceuticae* hujus *chymicae* assertores maxime contumeliosas e-

vomerent criminationes, qua in primis irae & animi intemperantia adversus *Paracelsum* ejusque affectas laborasse *Hermannum Conringium* non immerito miramur: Passim enim ipsum vocat (q) *nequam*, qui proprium nomen corruperit, & magnificos atque pomposos titulos sibi tribui affectaverit; (r) Alibi dogmata ejus absurda vocat & impia, quae omnibus ante se natis explosis & irrifis non solum in artem salutarem, sed & universam philosophiam, introduxerit, eamque (s) foribus suis conspurcaverit, multis nugacissimis scriptis exaratis. Non raro ipsum novae & monstrosae sectae autorem vocat, (t) agyrtam & ardelionem, imo (u) *Schellhammerus*, *Conringii* paraphraestes, ipsum appellat hominem impurum & ineptum, monarcham rusticorum, quique potius insanire, quam philosophari, videri queat. (w) Alibi conqueritur *Conringius*, artem nostram multo majora capturam fuisse incrementa, nisi *Germaniam* tum temporis dementasset *Paracelsus*, monstrum hominis, in perniciem omnis melioris eruditionis natum. Neque pudet eundem *Conringium*, plane celebris (x) *magi* nomine ipsum proscindere, imo, ne quid dicam gravius, prorsus subdubitare, an (y) virum, an vero *daemonem*, ipsum esse existimet. Taceo reli-

M 2

quas

(q) Introduct. in art. med. cap. 2. pag. 53.

(r) loc. all. cap. I. §. 13. p. 10.

(s) l. all. cap. 2. §. 20. pag. 53.

(t) loco proxime allegato.

(u) animadvers. in Conring. Introduct. ad cap. 2. p. 67.

(w) introd. Cap. III. §. 77. p. 3.

(x) l. all. cap. II. §. 17. pag. 380.

(y) Med. Hermet. Lib. I. cap. I.

71 quas acerbissimas, quibus utitur, loquendi formulas,
 omnia *Paracelsica* mera esse figmenta, nugari eun-
 dem, *Paracelsi* philosophia nihil esse absurdius, con-
 spicuum esse ejusdem stultitiam, & quae sunt ejus fari-
 nae plura, quae impotens irae furor ipsi dictitavit in
 calamum, quam ob causam etiam amarulento scripto
 severe, prout meruerat, castigatus est ab (z) *Olao Bor-*
richio: Quicquid vero sit, non possunt tamen jurati e-
 jus hostes inficiari, ipsum multa praestantissima inve-
 nisse remedia pro domandis ac subjugandis morbis
 chronicis, quam postea supellectilem mirifice ampli-
 ficarunt *Helmontius* aliique, quorum mentionem feci-
 mus, *chymiatricam* medicinam professi, atque adeo *Phi-*
losophos per ignem κατ' ἐξοχήν sese appellare non erube-
 scentes. Optandum tantum foret, in eorundem scri-
 niis recondita, imo sepulta, mansisse eorundem arcana,
 nec ad *pharmacopoeorum* notitiam unquam pervenisse:
 Sic alienis plumis illi hodie non superbirent, neque
 fructus inventorum tantis saepe laboribus ac sudori-
 bus partorum aliis praeriperent homines ingrati. Di-
 scite hinc, o nostri, vestris prospicere commodis, &
 si quae possideatis arcanioris compositionis remedia,
 nolite propalare: Quam primum enim in vulgi noti-
 tiam pervenerint, statim non solum obvilescunt, sed
 & ab hominibus avaris & crumeni mulgis in abusum
 & usuras illicitas vertentur medicamenta praestan-
 tissima.

§. 16.

(z) Tract. de Hermet. Aegyptior. & Chemicorum Sapiencia
 ab Hermanni Conringii animadversionibus vindicata.

§. 16.

Et quemadmodum ipsius *pharmaciae*, ita & *pharmacopoeorum* priscis temporibus longe alia fuit ratio: Antiquitus enim *pigmentarii*, *aromatarii*, *seplasiarii*, *medicamentarii*, imo nonnulli eorum *confectionarii*, alii *unguentarii* dicebantur; Quos tamen omnes ab hodiernis *pharmacopolis* distinguere non erit difficile. *Pigmentarii* enim nudi erant mercatores, in simplicibus comparandis tantum occupati, a quibus postea medici, qui *pharmaceuticam* ipsimet tunc temporis administrabant, species medicinales emebant, praeparabant & aegrotantibus suis dispensabant. *Seplasiarii* vero, qui etiam interdum *unguentarii* appellabantur, videntur nomen suum accepisse a *seplasia*, foro *Capuae*, qui in usum pictorum, tinctorum & unguentiorum varia pharmaca, pigmenta & suffimenta vendebant. Quia vero simul omnis materiae medicae apparatus venalis apud ipsos prostabat, nomen *aromatiorum* etiam acquirebant, adeoque eandem, quam nostri hodie *aromatarii* & *materialistae*, (sit venia verbo barbaro) professionem exercebant, medicamentorum praeparatione & distributione constanter ipsis denegata. Et quod denique *unguentarios* speciatim attinet, eorum functionem in sola unguentorum praeparatione & venditione versatam fuisse, ipsa eorundem denominatio satis indicat: Unctionis enim actus admodum frequentabatur & aestimabatur ab antiquis: Quare etiam unctores peculiarem *Gymnasii* partem sibi vindicabant, *elaeothesium* sive *ἀλειπτήριον* vel *Unctuarium* appellatum, in quo, qui vel luctaturi, vel alias exercitationes corporis subituri, vel balnea ingressuri erant, ungebantur & redungebantur,

sicuti non rationem tantum ungendi, sed & eos, qui ungebantur, unctionis materiam, & a quibus, & qua ratione unctionis actus adornabatur, fuse descripsit (a) *Hieronymus Mercurialis*. Ex quibus omnibus satis dispalescit, quod quidem hodierni nostri *pharmacopoei* in eo convenient cum *pigmentariis* antiquorum, quod universum materiae medicae apparatus in usum medicorum comparent; cum *seplasiariis* & *unguentariis*, quod pigmenta, suffimenta & unguenta in aliorum usus conficiant ac divendant; cum *aromatariis* & *materialistis*, quod etiam aromata & varia alia ad materiam medicam spectantia distrahant: Sed in eo nihilominus reliquorum omnium sortem longissime superant, quod praeter materiam medicam, quam venalem aliis exponunt, ipsam quoque medicamentorum praeparationem ita sibi propriam vindicent, ut non solum *aromatarios*, hos eorum circulos turbantes, sed ipsos quoque *medentes*, elaborationi & dispensationi privatae medicamentorum incumbentes in jus vocare non vereantur.

§. 17.

Quam injusta vero sit haec *pharmacopolarum* actio contra medicos, ex haecenus dictis manifestum est: Demonstravimus enim, *pharmaciam* cum *medicina* antiquitus firmissime fuisse combinatam, imo illam a medicis ipsis constanter administratam: Ostendimus insuper, *pharmacopoeos* uti olim, ita & hodie considerandos esse tanquam personas medicorum administras, proprio Marte nihil suscipientes, sed potius secundum leges, ab ipsis praescriptas, non solum medicamenta praeparantes, sed etiam formulas in aegrotantium usum

---

(a) de art. gymnast. Lib. I. cap. 8. p. 33. 34. & 26.

sum componentes, quippe qui indolis tam simplicium, quam compositorum, penitus sunt ignari. Imo comprobavimus quoque, luxum immoderatum per universam *Germaniam* insolentius sese diffundentem, *pharmacopoliis* instructioribus originem dedisse, atque adeo per solam medicorum incuriam & indulgentiam factum fuisse, ut *pharmacopoei*, commodis suis inhiantes, medicamentorum compositionem ita ad sese pertraxerint, ut hodie ipsos medicos, quos tamen tanquam primos *artis pharmaceuticae* inventores & antiquos possessores venerari deberent, non solum inde arcere, sed etiam in jus vocare, haud erubescant, si ab illis officinas publicas negligentius haberi & privatam contra remedium dispensationem urgeri animadvertant. Nos quidem reliqua *pharmacopoeorum* jura sive *communia*, sive *propria*, in primis quae eorum dignitates, ab oneribus personalibus, imo & nonnullis realibus, immunitates, jus praelationis in concursu creditorum, privilegia contra agyras, circumforaneos & aromatarios, & quae certum *pharmacopoliorum* numerum in civitatibus majoribus concernunt, controversa hic non reddemus; Haec enim nihil ad nos: Tua autem, quod nihil refert, percontari desinas. Illud vero ab omni aequitate alienum nobis videtur, *pharmacopoeis* eam hodie indulgeri licentiam, ut medicos ipsos in jus vocare, & medicamentorum praeparationem pariter ac dispensationem ipsis prohibere permittatur. Ostendenda namque jurium horum origo & vis obligandi. Equidem ad (b) *Constitutiones Siculas*, quarum ortum in *Rogerium*

(b) Supervacaneum judicavimus, dictas *Constitutiones Siculas* in-

rium I. utriusque *Siciliae Regem & Salerni Principem*, uti & *Fridericum II.* Imperatorem nonnulli referunt, quod attinet, dubito, an illae allegari queant, pro confirmandis juribus *pharmacopoeorum* modernorum. Quid enim ad nos leges *Regum Siciliae regnique Neapolitani*? Poterant eae quidem obligare medicos *Siciliae* regum potestati ac ditioni subjectos, non vero item medicos *Germaniae* nostrates. Ponamus autem, habere constitutiones istas *Siculas* vim obligandi etiam medicos modernos, unde quaeso est, quod reliqua *sanctionis Fridericianae* momenta non aequo rigore hodie observentur? Quare v. g. a praxi medica non arcentur, qui integrum triennium *studio Logicali* non infumserunt: Id enim *lex tertia Constitutionis* dictae expresse efflagitat, cujus verba, licet parum *Ciceroniana*, hic tamen integra adponam: *Quia nunquam sciri potest scientia medicinae, nisi de scientia logica praescribatur, statuimus, quod nullus studeat in medicinali scientia, nisi prius studeat ad minus triennio in scientia logica: Post triennium, si voluerit, ad studium medicinae procedat - - - Post quod, & non ante, concedatur sibi licentia practicandi, examinatione juxta curiae formam praehabita & nihilominus recepto pro eo de praedicto tempore studii testimonio magistrali.* Quam curta vero domi suppellex foret plurimis *medicinae Candidatis*, si scientiae suae *Logicae* in examinibus publicis rationes reddere deberent! Specimina inauguralia toto die demonstrant, quod sacraria *artis rationalis* ne limine qui-

---

integras hic excerpere. Verbotenus enim legi possunt in *Frid. Lindenbrogii Codice LL. antiquarum Lib. 3. tit. 34. de probabili experientia Medicorum.*

quidem salutaverint, multo minus secundum *sanctionis Fridericianae* tenorem in eadem integrum triennium consumserint. Cur praeterea ad *praxin chirurgicam* hodie admittuntur, qui *anatomiam* corporum humanorum nunquam vel primis degustarunt labris, sed praeter tonsuram barbarum & venaessectionis vel cucurbitularum administrationem nihil intelligunt, contra expressa ejusdem legis verba: *Salubri etiam constitutione sancimus, ut nullus chirurgicus ad practicam admittatur, nisi testimoniales literas offerat magistrorum, in medicinali facultate legentium, quod per annum saltem in ea medicinae parte studuerit, quae chirurgiae instruit facultatem, & praesertim anatomiam corporum humanorum in scholis didicerit, & sit in ea medicinae parte perfectus: Sine qua nec incisiones salutariter fieri poterunt, nec factae curari.* Quare porro secundum tenorem *legis ultimae Confectionarii* (pharmacopolae) sacramento corporaliter praestito non amplius obligantur, ut electuaria, syrupos & alias medicinas conficiant NB. in praesentia juratorum? Et si contra fecerint, cur non amplius publicatione bonorum suorum condemnantur? Quis vero hodie in actiones *pharmacopoeorum* animadvertit, aut iisdem pollicem premit? Et quid denique sibi volunt vocabula *stationis propriae*, quae potissimum urgent, qui *Pharmacopoeis* eorundemque juribus favent: *Non contrahat societatem cum Confectionariis. - - - Nec ipse etiam* (medicus) *habebit propriam stationem:* Si enim per *stationem propriam* intelligatur *officina publica*, variis syrups, electuariis, confervis, magisteriis, speciebus, conditis aliisque confectionibus majoribus, mirabili saepe ac ridicula contrariorum commixtione confarcinatis super-

N

biens,

biens, facile concesserim, abhorrere ab officio Medici, institorem vel mercatorem agere, aut in officina quadam publica syrupos, electuaria &c. venalia expone-
 re. Ut vero sanitati hominum consulatur, pomposo isto ac propemodum prodigioso remediorum apparatu plane non est opus: Siquidem ad praxin medicam feliciter instituendam sufficit, medicum paucorum quorundam, dummodo fidorum simulque exploratas vires habentium remediorum notitia instructum esse, quae si caute, prudenter ac circumspecte dirigat, affatim habebit, unde sanitati hominum prospiciat: Luxui enim & voluptatibus eorundem servire, nec *medicum*, nec *pharmacopoeum* decet.

§. 18.

Ex quibus omnibus meridiana luce apparet clarius, non posse hodie *pharmacopoeos* nostros vel minimum petere patrocinium causae suae injustae contra medicos ex citatis *Constitutionibus Siculis*, utpote quae ne verbo quidem meminerunt, medicos nulla penitus medicamenta domi praeparare, multo minus eadem in aegrotantium suorum usum privatim dispensare debere: Quam privatam medicamentorum selectionum dispensationem commendarunt ab omni tempore medici toto orbe celeberrimi, quos inter nominasse sufficiat vel solum *Danielem Ludovici, Medicum Ducalem Saxo-Gothanum*, dum viveret, *famigeratissimum*, qui (c) peculiari dissertatione argumentum hoc acri, sed simul judicioso, stylo prosecutus est, inprimis vero notari merentur verba, quae (d) introductione in *pharmaciam* moder-

(c) de privata remediorum dispensatione.

(d) praefat. in *pharmac. mod. sec. applicand.* p. 6. & 7.

*moderno seculo applicandam leguntur: Praecideretur (inquit) admodum occasio (intellige privata hac medicamentorum dispensatione ab ipso medico instituta) qua empirici, minus alias plerisque in locis coerciti, inprimis autem polipragmones pharmacopolae, divulgatis & arreptis per vulgarem receptisimum elegantioribus aut praesentioribus specificis, polychrestis, eorumque formulis vel adhibendi modis (quasi patentiorem adhuc fenestram nacti) eo elatius ac impudentius per existimationis nostrae stragem, ad plebejorum plausus nummorumque capturas magis magisque in posterum grassari possent, pharmaceutici apparatus possessores, provisores aut quique tandem dispensatores, tot supervacaneis expensis atque laboribus admodum sic eximerentur. Ipsi tandem medici magnam antiquae auctoritatis ac libertatis partem hinc recuperarent; Ac amplius adeo Dispensatoriorum arbitrio formulisque inibi authenticatis (saepe non sine multis curationis incommodis) alligarentur, sed ad singularia quoque seu selectiora quaedam, campo hic longe liberiori excurrere possent. In eadem sententia nobiscum versatur (e) Schellhammerus, qui non citra rationem vehementer conqueritur, nullo jure nullove civium commodo fieri, ut hodie quibusdam in locis medici ab omni pharmaceutica praeparatione tanta severitate arceantur, ut ipsis nihil prorsus sui juris maneat integrum, jubeanturque vel maxime arcanas quoque praeparationes sibi pro-
prias & nonnunquam satis difficiles aliorum, Φαρμακευτικῆς saepe non satis peritorum fidei committere: Cum contra per universam Saxoniam superiorem & plurimis aliis in locis ac regionibus, medici suo jure utentes & laudabilem veterum morem reducentes, ma-*

empirici.

W

H

N 2

gnam

(e) paraphras. in introd. Conring. Cap. 1. §. 12.

gnam medicamentorum ac praecipuam partem sibi vindicent. Hisce meritisimo quoque jure annumerandus est Dn. D. (f) *Stablius* in nuperrimo *Propemptico inaugurali*, ubi, quae ad controversiam hanc elucidandam & componendam faciunt, solidissime discutit.

§. 19.

Videamus autem argumenta praecipua, quibus suffulti *officinarum pharmaceuticarum publicarum* Patroni earundem auctoritatem, utilitatem ac necessitatem in Republica stabilire conantur, quos inter non postremum occupat locum (g) *Conringius*, qui cum *medicinae Galenicae* totum sese consecrasset, ac proinde in *Paracelsum* & *remedia chymica* ab ipso introducta dirissimas evomeret contumelias, non debebat non officinarum publicarum auctoritatem quocunque modo defendere, praeprimis posteaquam ipsemet easdem non exiguo *compositionum Galenicarum* numero locupletaverat. Quamvis enim ipsemet in dubium vocare nequeat, multa non solum per negligentiam, sed etiam dolose, fieri in officinis publicis non ferenda, multo minus laudanda, quin potius gravissimos errores circa medicamentorum praecipue generosorum compositionem committi: Attamen nec ipsum quoque medicum, praxi potissimum prolixae implicitum, licet sua ipsius manu medicamenta paraverit, omnem ejusmodi culpam, errores & peccata praecavere posse, subjungit. Ast extantiora sunt *pharmacopoeorum* errata, quae in praeparatione medicamentorum *mercurialium* & *antimonialium* commiserunt, quae licet non exagge-
remus,

(f) de Privata medicamentorum dispensatione.

(g) de Med. Hermet. Lib. 2. cap. 8. p. 293.

remus, aut, ut vulgo loqui amant, ex musca faciamus elephantum, tantam tamen in sanitatem & vitam hominum stragem ediderunt, ut mitiorem explicationem vel excusationem non mereantur, quibus tamen omnibus medicus *pharmaceutices* peritus rerumque suarum satagens obviam procedere, sicque non solum valetudini aegrotantium, sed & famae & existimationi suae, rectius consulere potest, si ipsemet remediorum elaborationi invigilaverit. Hac enim ratione perspectam habebit medicamenti indolem, dosin, viresque, in quibus tamen omnibus dubius haerebit & anceps, si alienae fidei & suam existimationem & aegrotantium salutem committere necesse habeat. Accedit, artem medicam per multa secula *officinis pharmaceuticis* destitutam fuisse, & tamen commodis aegrotantium feliciter semper & abunde prospexisse. Quidni ergo & hodie iisdem carere possemus?

§. 20.

Ejusdem farinae sunt reliqua ejusdem *Conringii* argumenta, quae pro stabilienda *pharmacopoliorum publicorum* auctoritate eodem libro de *hermetica Medicina* adfert: Duo sc. ingentia hoc medio praecaveri mala: *Alterum*, ne quid medicus temere peccare ausit vel possit, ceu quem in jus vocare liceat, si non ignoretur, quo usus sit, remedium; Multos etenim medicorum esse, qui, cum praeparationis remediorum penitus sint ignari, excusationem tamen hoc medio habituri sint, si publico velut testimonio declarare queant, quas in officinam formulas miserint, licet interea male nonnunquam succedat negotium. *Alterum*, ut justo pretio veniant remedia, quae alioquin ab avaris im-

modico solent aegrotantibus vendi. Misera sane effugia, magnitudine ingenii *Conringiani* prorsus indigna. Ludetur enim de corio aegrotantium, sive medicus *sua*, sive *pharmacopoei culpa*, peccaverit. Parum certe juvabit vel ad palliandam ignorantiam vel ad evincendam innocentiam, si noverit tertius, quo usus fuerit medicamento, si interea damnum eodem intulerit proximo. Si vero medicamentum insons vitiique expers fuerit, malitiosum foret, errores aliunde natos refundere velle in medicos, quod quam solenne sit hac nostra tempestate, neminem fugit. Multo vero minus metuendum, ne medici suo tantum arbitratu pro vilissimis quibusvis remediis crumenas aegrotantium emuncturi sint: Sunt enim illorum plerique generosi, liberales, ad commiserationem proni, saepius dant, rarius accipiunt, uno ut me expediam verbo, ad opera misericordiae exercenda promptissimi. De moderatione vero *taxarum*, uti vocant, *medicinalium*, semper quidem locuti sunt cordatiores medici, sed surdis ac mutis narravere fabulas, & veluti alienos & ignotos DEOS nunciasse visi sunt, sicuti graviter conqueritur in erudita sua de *moderamine taxarum* dissertatione Vir integerrimus *Daniel Ludovici*. Illae namque, quae in *pharmacopoliis* hodieque vigent, taxae omnem christianam charitatem usque adeo transcendunt, ut pro decem imperialibus facile lucrentur *pharmacopoei* centum, quantas tamen usuras etiam abjectissimus & maxime avarus Judaeus abominaretur. Interim durissimis hisce legibus colla sua submittere coguntur *Clerici* aequae ac *Laici*, *nobiles* aequae ac *ignobiles*, *divites* pariter ac *paupe- res*, qui ultimi sive evadant, sive fatis cedant, a *pharmacopoeo*

copoeo ejusque vexis nullibi tuti sunt: Priori enim casu diu laborandum, algendum ac sudandum, antequam avaritiae *pharmacopoei* satisfiat; Posteriori vero casu inevitabile posteris onus relinquitur, ostiatim stipem colligendi & hoc extraordinario medio placandi *pharmacopoeum* auri cupidum, nullasque aequitatis aut christianae charitatis leges attendentem. Neque tamen propterea eundem in jus vocare licebit, tanquam qui aestimavit sua medicamenta secundum normam taxae sibi praescriptam: Imo, ut quid dicam amplius, cui leges etiam civiles *jus praelationis in concursu creditorum* liberaliter indulgent, ut Jctis notum est.

§. 21.

Quae omnia cum ita, ut diximus, comparata sint, sponte consequitur, Rempublicam *officinis pharmaceuticis* talibus, quales hodie sunt, commode carere posse: Satis enim demonstravit saepius laudatus *Ludovici*, quod *pharmacopolia* illa instructiora infinita supervacaneorum & inutilium, immensa incommoda, labores & expensas *pharmacopolis* ipsis, confusionem medicis, & expensas aegrotis causantium, copia abundant, & quidem citra ullum reale commodum aut ullam urgentem necessitatem. Cur enim ex omnibus mundi angulis tanta cum sollicitudine conquiruntur exotica, cum saepius natale solum aequae efficacia aut efficaciora proferat vernacula, nullis fere sumtibus comparanda: Quam proinde supervacuum prodigalitatem non citra rationem vehementer reprehendit (h) *Salmasius* his verbis: *Medicina non contenta remediis indigenis & inventu facilibus, officinas capturae suae instituit & instruit, petitis*

(h) Proleg. in Libr. de homonym. hyl. Jatr. p. 14.

titis ex Arabia & India mercibus, insalubri annona praestinandis, quo carius homines pereant, quibus non licet jam mori gratis. Rudiores illam & antiquam medendi methodum, quae simplicibus constabat medicamentis & parabilibus, nec compositiones & mixturas externorum inexplicabiles agnoscebat, eandem ubique Plinius constituit cum herbaria, & distinguebat ab illa quæstuaria arte, quae per morbos & mortes salutem sibi petit. Et cui quæso bono his etiam vernaculis potissimum cognitis & vires exploratas possidentibus tot substituuntur sub uno genere *symbolizantia* aut *aequipollentia*? Et si ad specialia descendere velimus, cui quæso usui subserviunt tot aquae destillatae non *vegetabilium* saltem, sed & *mineralium* & *animalium*, quae praeter phlegma insipidum & inodorum nihil continent, unde etiam rancorem facile contrahunt, & proinde tanquam inutilia magmata rejiciendae sunt? Exemplo esse possunt aquae destillatae *plantaginis*, *semper-vivi*, *albuminis ovorum*, *bursae pastoris*, *caponis*, *carbunculi cum moscho*, & *sine moscho*, *cordis cervi cum vino*, *cuscutae*, *endiviae*, *equiseti*, *hederæ terrestres*, *lactucae*, *malvae*, *pilosellae*, *portulacae*, *taraxaci*, *tormentillae*, *verbenae*, aliorumque plurium, quae praeter saporem herbaceum, acerbum & nauseabundum nihil in recessu habent. Ut jam nihil dicamus de aquis compositis *cordialibus*, *ant-apoplecticis*, *anti-hystericis*, *anti-podagricis*, *ant-epilepticis* &c. hujus vel illius celebrioris practici nomen prae se ferentibus, quarum pleraeque vel magnificis suis promissis excidunt, vel inconsideratam talem plurium simplicium confusionem & compositionem non efflagitant. Si porro inutilem illam farraginem *magisteriorum*, ex animalibus potissimum & marinis paratorum & su-

& supervacuum saepe caritatem inducentium, quale v. g. est *magisterium margaritarum orientalium*, ex officinis ejiceremus, quam contractam rursus haberemus materiam medicam & quam bene consuleretur aegrotantibus? In horum enim omnium locum maximo cum fructu unum vel alterum ex vulgatissimis *absorbentibus* commode substitui potest, quia artificiosa illa *magisteria* suorum *simplicium*, ex quibus parata sunt, virtutes longissimo post se intervallo relinquunt.

§. 22.

Quantis porro, ut *pharmacopoliorum publicorum* incommoda in compendio veluti sistere pergamus, non parceremus sumptibus ac vasis pretiosis, si tot *syrupos*, *eclegmata*, *oxysacchara*, *Rob*, *conservas*, *electuaria*, *condita*, ejusque generis remedia plura, negotiosis potius mulierculis relinquenda, ex officinis exturbaremus, utpote quae cuncta hodiernae medendi methodo minus quadrare videntur, sed singula tamen suis in loculis reponenda sunt, solummodo ut *pharmacopolium* appareat instructius, nihilque desideretur, quod pompam & voluptatem augere vel promovere queat. Et quid denique de *theriaca Andromachi*, *diascordio Fracastorii*, *mithridatio*, *philonio Romano* aliisque compositionibus majoribus dicemus, de quarum plerisque optimo jure pronunciavit *Ludovici*, quod nulla, vel exigua, ingredientium proportionem genuinorumve componendi praeceptorum ratione habita, coelum terrae, frigida calidis, humentia siccis, stringentia aperientibus atque pur-

purgantibus, aperitiva obstruentibus, inertia & imbecillia probatis ac praesentaneis, culinaria medicamentosis, fera draasticaque debilibus atque benignis, pretiosa vilissimis, durabilia horariis & brevi fatiscentibus vel corruptionem suam sentientibus, amarissima praedulcibus &c. citra solidam quandam rationem & necessitatem invicem commixta exhibeant? Similis est conditio *tincturarum, essentiarum, elixiriorum, spirituum, saliumque fixorum* aeque ac *volatilium*, quorum omnium tantus in officinis numerus prostat, ut, quid eligere debeat medicus, prorsus anceps sit & incertus. Et quis denique Augiae illud stabulum penitus repurgabit? Apparet interim clarissime, modernam medendi rationem ejusmodi instructiorem medicamentorum supellectilem in *officinis publicis* continuo asservendam non exposcere, sed universam materiam medicam cum summo & medentium & aegrotantium commodo in arctos admodum limites restringi posse, sicuti nuperime non infelicia ejus rei specimina edidit Celeberrimus *Valentinus, Academiae Hassio-Giessenae Professor*, atque ostendit, paucis remedium quaternionibus totam praxin medicam felicissime administrari posse & per consequens *officinis publicis* non esse opus.

§. 23.

Posse itaque artem medicam paucis, iisque selectioribus, nec multo labore parandis, remediis esse contentam, hoc potissimum argumento est, quod antiqui medici, prout jam antea indicavimus, per multa secula

la praxin medicam feliciter exercuerint, & interea tamen officinis pharmaceuticis constanter caruerint. Et quis ignorat, plerosque medicos *Helvetiae* & *Belgii* *fœderati*, neglectis officinis publicis, privatae remediorum dispensationi vel hodiernum indulgere? Quem eundem morem in plurimis quoque *Germaniae* nostrae locis laudabili magistratus indulgentia tolerari videmus. Neque enim per rei naturam possibile est, *pharmaciam* a *medicina* separare: Unde eleganter iterum (i) *Salmafius* eadem de re in sensum nostrum loquitur: *Profecto herbariae rei ratio, sicut eam tractat medicus, non potest se-
jungi a medicina: Tolle suas herbas illi, aut quibus utitur herbarum loco, artis κατ'ἀλυσιν ipsi imperabis; nec secus id erit, quam si coria subtrahas coriario, aut ligna fabro lignario. Ego vero herbarum inquisitionem a medendi professione non separaverim, quatenus hanc ipsam profitetur quoque, nec sine hac munus suum tueri potest.* Accedit, multos, eosque satis nonnunquam impetuosos, affectus sponte restitui absque ullis remediis externis, prolixo artificio comparandis, sola Naturae medentis αὐτοκρατία: Quo casu iterum pomposo medicamentorum apparatu & consequenter instructioribus *pharmacopoliis* non indigemus. Quare etiam celebriores quivis pragmatici ab omni tempore selectioribus quibusdam compositionibus indulserunt, quas rusticis, aliisque mediae conditionis hominibus, privatim summo cum emolumento dispensarunt, ditioribus vero formulas praescripserunt & ad officinas relegarunt, magis tamen, ut absurdis ae-

O 2

gro-

(i) Prolegom. in Libr. de homonym. Hyl. Jatr. p. 14.

grotantium, tale quid efflagitantium, votis morem gererent, quam ut ulla urgente necessitate se eo compelli animadverterent: Qui insuper multiplici, eaque non inutili, didicerunt observatione, plerosque morbos magnam remediorum quantitatem aut frequentem eorundem mutationem, multo minus copiosam assumptionem, non admittere aut pati, sed non raro inde exacerbari vel in deterius verti. Adeo, ut ridicula illorum practicum conamina satis mirari nequeamus, qui uno saepius die non contemnendam pulverum, potionum, tincturarum, essentiarum aliarumve similium mixturarum quantitatem, suis aegrotantibus deglutiendam praebent, hoc ipso certissime aut suam ignorantiam, aut turpem lucrandi cupidinem, honesto viro indignam, prodentes: Cujus ultimi potissimum vitii manifestam suspicionem abalienare a se vix poterunt medicinae Doctores, qui *officinas pharmaceuticas publicas* aut ipsimet possident, aut ab aliis conductas administrant. Quae enim inscitia sua causati sunt damna vel ministri vel famuli, aegrotantes nolentes volentes refarcire coguntur.

§. 24.

Atque eadem haec *pharmacopoeorum* ignorantia, quam in legitima remediorum praeparatione ubique conspiciendam praebent, potissimum si ministris vel famulis negotium istud imprudentius relinquatur, novum suppeditat argumentum medicinae practicis, quo minus ignaris ejuscemodi hominibus aut suam famam

nam, aut, quod carius merito aestimandum, aegrotantium suorum sanitatem & vitam temere concedant. Memini, ex 15. granis mercurii dulcis, quae medicus praescripserat, puerum 16. praeter propter annorum brevi post vitam cum morte commutasse, cunctis indiciis & symptomatibus haud obscure innuentibus, mercurium dulcem rite praeparatum, & sufficienter, prout regulae artis efflagitabant, sublimatum non fuisse, licet simul negari nequeat, in dosi ipsum quoque peccasse medicum. Simile quid contigit matronae cuidam nobili in *Belgio foederato*, quae cum loco purgantis, cui medicus mercurium dulcem indiderat, ab imprudenti pharmacopola accepisset mercurium sublimatum corrosivum, protinus in ingentia & intolerabilia ventris inferioris tormina incidit, horrendasque excretiones passa fuit: Quae omnia licet tandem, industria medici, fuerint sopita, incidit tamen postea eadem matrona in fluxum alvi chylosum & atrophiam lethalem, ex qua aliquot post menses misere periit: In cujus cadavere dissecto interior intestinorum substantia ipsaque oscula vasorum lacteorum ulcerosa crusta tecta ac veluti incrustata deprehendebantur, adeo, ut per ea chyli distributio fieri nequaquam potuerit, unde postmodum atrophia & chylosae materiae excretio. Non jam dicam de reliquis *Pharmacopoeorum* erroribus, quos circa medicamentorum electionem, quantitatem & usum committere solent: Eos enim diligenter annotavit (k) *Paulus Zacchias*, alii-

O 3

que

(k) Quaest. medico-legal. Lib. VI. Tit. 1. quaest. 10.

que plures. Multo vero minus hic pluribus exaggerabo reliquos eorundem errores ex proaeresi magis oriundos, dum alterum alteri v. g. lap. cancerorum margaritis orientalibus &c. substituunt, atque ita & medicum & aegrotantem turpiter defraudant: Sua enim quemlibet conscientia facile convincet, num officio suo satisfecerit, nec ne? Illud tamen hoc loco silentio praetereundum non est, quod & ipsi *pharmacopoei* circulos aliorum turbent & in ipsam praxin medicam impudenter non minus, quam audacter, involent, ignari interea verae morborum historiae & sanioris verisque aegrotantium circumstantiis competentis medendi methodi. Ex innumeris igitur incommodis, quae trivialis illa & recepta formulas in *pharmacopolia* mittendi consuetudo parit, non infimum quoque locum meretur, quod innumeri hac ratione producuntur temerarii non minus, quam arrogantes, empirici ac spurii artis filii, qui, nulla prorsus temporis, aliarumque circumstantiarum, rationali ratione habita, indifferenter talia remedia, quorum vires & applicandi rationem non intelligunt, audacter arripiunt aliisque obtrudunt: Et, licet negotium non aeque feliciter semper succedat, non deest tamen occasio errores palliandi, aut iisdem fucum quocunque modo inducendi.

§. 25.

Ex his vero omnibus hoc tandem deducimus confectarium: Tunc denum medicos iterum fore felices, si *pharmacopoeis* ad antiquam conditionem redactis.

etis, ipsimet medicamenta sua componant, & composita pro arbitrio dispensent, utpote quibus hoc pleno jure competit, cum exactiorem simplicium aequae ac compositorum prae illis habeant notitiam. Quando vero, regeret forte quis, illucescent tandem felicia illa tempora? An forsitan ad calendas Graecas? Nequaquam: Sed ausim promittere, cras vel perendie illud eventurum, dummodo ipsimet medici salutaribus consiliis aures auscultatrices praebere non dubitaverint. Neque enim ad finem hunc obtinendum opus est multis *technis* vel *artibus Machiavellisticis*, ut *pharmacopoeis* de injuria sibi illata conquerendi occasio suppeditetur; sed simpliciter jure suo frui opus tantum est medicis. Omni tamen studio his potissimum enitendum est, ut commune illud dicterium, quasi in artibus *chymica* & *pharmaceutica* ipsis *pharmacopoeorum* famulis imperitiores sint, a sese amoliantur, & proinde studio *pharmaceutico-chymico* toto pectore incumbant, ut non solum ipsimet omnes errores, in praeparatione medicamentorum committi solitos, sedulo evitent, sed alios quoque errantes in viam reducant. Quare imprimis *Professores in Academiis*, quibus *professio chymica* & *pharmaceutica* publice injuncta est, eo omnes intendere debent nervos, ut medicinae Studiosis, curae suae concreditae, principia artis hujus solide inculcent, rationes *processuum* philosophicas clare exponant, cautelas circa providam *processuum* elaborationem observandas dextre ostendant, tandemque in sua quoque *Elaboratoria* deducant, ut ipsimet manus admoveant operi, atque ita, quid in elaboratione *processuum chymico-*

micorum fieri soleat, oculis suis usurpent. Quae methodus si negligatur, & solis tantum discursibus infistatur, multa quidem de principiis artis subtiliter disse-
rere, de *processibus* eorundemque rationibus deblatera-
re addiscent, sed interea ad ipsum tandem opus ad-
moti ipsis aniculis in destillandis v. g. aquis vegetabili-
um erunt imperitiores, imo adspirantes aliquando ad
praxin clinicam quadrata rotundis, rotunda quadratis,
dulcia acidis, oleosa aquosis, summa imis, ima sum-
mis miscebunt, sicque non solum peritioribus risum
movebunt, sed etiam ipsis *pharmacopoeorum* famulis lu-
dibrio sese exponunt, quorum tamen auxilio prorsus
non habebunt opus, si ipsimet *chymiae* & *pharmaciae* se-
dulo invigilaverint. Ad eundem vero finem conse-
quendum certius adhuc adspirabunt, si Practici nullas
amplius *formulas*, quas *Recepta* communiter vocant, in
pharmacopolia mittant, sed remedia longo tandem usu
approbata privatim aegrotantibus suis dispensent: Sic
enim successu temporis remedia, quae venalia ibi ex-
ponuntur, obsolescent, electuaria & syrapi &c. pyxidi-
bus conclusi rancorem & situm contrahent, & proin-
de vel paucos, vel nullos, emptores invenient. Adeo-
que via hac plana & expedita pedetentim in pristina
sua jura eorundemque possessionem restituentur medi-
ci, quam via aperta juris nunquam alias acquisivissent,
ipsi vero *pharmacopoei* in antiquos suos cancellos, ma-
teriam medicam comparandi, eandemque in meden-
tium usum distrahendi, constringentur. Neque vero
propterea justas habent causas inutilibus querelis lacef-
sendi aures magistratus, quia omni *ordinationum medici-*
nalium

nalium auctoritate posthabita, ipsi sphaeram suam saepius temere transfiliunt, & cum damno aegrotantium in praxin medicam sese immergunt, a qua tamen ut abstineant, severe prohibentur. Neque tandem de felicibus horum consiliorum successibus desperandum est, quia jam hinc inde manifesta ejus rei vestigia leguntur, quae si & alii prudenter & circumspicte calcaverint, de prospero eorundem eventu et successu non est dubitandum.

§. 26.

Futilis proinde nulliusque momenti est objectio, medicorum conditionem hac ratione pejorem, eorundemque munus ignobilius esse futurum, si *rei pharmaceuticae* ipsimet incumbere non vereantur: Quandoquidem propterea ars medica apud *Romanos* ad solos (1) *servos & liberos* fuerit ablegata, tanquam *homine ingenuo*

---

(1) Conditionem omnium medicorum *Romae* fuisse servilem, non solum *Pignorius de Servis* p. 70. & *Titus Popma de Servis* p. 31. sed etiam *Robortellus* asserunt; quem tamen ultimum satis refutavit *Jacobus Sponius*, *Miscell. erud. Antiq.* p. 144. atque ostendit, plerosque ingenuos aut saltem liberos fuisse, qui praxin *Romae* exercuerunt, non tantum ex peregrinis, v. g. *Graecis*, sed & *Romanis* ipsis. Quis enim negabit, *Cornelium Celsum* fuisse *Romanum*? Quis idem de *Scribonio Largo* aliisque vocabit in dubium? Et quis patietur sibi persuaderi, *Servum VI. Virum Romae* fieri potuisse, quae dignitas inter primaria civitatum officia referebatur? Et quis non potius inde indubitatum *status ingenui* argumentum ac testimonium desumet?

genuo indigna. Futilis, inquam, est objectio; Praeterquam enim, quod *pharmacia* priscis temporibus solis privatorum cancellis conclusa non esset, sed a Regibus quoque excoleretur, quales fuere *Mithridates*, a quo famosam illam *mithridatii* compositionem adhuc hodie habemus, & *Demetrius*, *Macedoniae* Rex, cujus pariter compositiones nomen ejus immortalis famae consecraverunt: Falsum quoque est, omnes medicos, artem suam *Romae* exercentes, servilis fuisse conditionis, quamvis interea, quosdam illorum, ex gr. *Antonium Musam* &c. servos fuisse, non negaverim: Obstat enim edictum *Julii Caesaris*, qui secundum (m) *Suetonii* testimonium omnibus *Romae* medicinam exercentibus jus civitatis liberaliter indulgit, ut & alii allicerentur, & *Romae* domicilium suum figerent: Quod idem privilegium in gratam beneficii ab *Antonio Musa L.* sibi exhibiti memoriam postea amplificavit ejus successor, *Augustus*, & prout refert (n) *Dio Cassius*, non solummodo *Antonio Musae*, sed & omnibus reliquis Medicis, libertatem concessit annulum aureum gestandi, eosdemque munerum civilium & publicorum (o) immunitate donavit,

---

(m) in *Vita Caesaris*.

(n) *Libr. 53.*

(o) Hujusmodi munerum publicorum immunitatem primus universo medicorum ordini indulgit *Augustus*, quae postmodum conservata est medicis, rescriptis *Vespasiani* & *Hadriani* aliorumque Imperatorum Romanorum. Vid. l. ult. ff. de munerib. Donec tandem secutus est *Claudius Galenus* sub *Commodo*, qui pari

vit, &, prout addit (p) *Suetonius*, ipsi Musae statuam aeneam juxta signum *Aesculapii* Senatus Urbis populusque Romanus erigendam curavere. Taceo, quod, qui primi *Romae* artem exercuere medici, secundum testimonium *Plinii* fuerint *graeci*, liberi homines, quales fuerunt *Archagatus* & *Asclepiades*, de quorum primo (q) *Plinius* ita loquitur: *Cassius Hemina* &c. Aliae enim Romanis, nationi bellicosae & finibus Imperii amplificandis tantum intentae, erant rationes, quare medicinam negligerent, exterisque relinquerent, quam quod eandem ingenui hominis conditione indignam judicarent, atque adeo ad solos servos vel libertos relegarent. Sed, haec prolixius discutere, non est hujus loci, praesertim cum (r) id alia occasione jam factum fuerit.

§. 27.

Sufficit interim, me ex ipsis antiquorum monumentis clare demonstrasse, medicos fuisse, qui *pharmaceuticam*

---

ri ratione *Romae* summos honores consecutus est, imo & statua posita immortalitate donatus. Post *Commodum* denique *Severus* medicis addidit annonas ex publico: Vid. Gothofred. in l. Medicos. C. de Prof. & Med. Lib. 10. Fuerunt autem inprimis ex medicis, qui immunitatem omnium munerum civilium acquirerunt *Archiatri* aut ex *Archiattris*, qui medendi sparta defungebantur in comitatu Principis: Vid. l. 6. C. de Prof. & Med.

(p) in *Augusto* cap. 59. & 81.

(q) *Histor. Natural. Lib. XXIX. c. 1. p. 252. Cassius Hemina* &c.

(r) Epistola gratulatoria ad D. D. *Hirschmannum* Inaugurali ejus disputationi de *Natura Pestis* annexa.

7
ceuticam primi invenerunt, & primi quoque exercue-
 runt, ac proinde Reipublicae commodis utilius con-
 suli non posse, quam si denuo cum universo medici-
 nae corpore uniatur, & *pharmacopoei* intra antiquos suos
 limites constringantur: Ita enim habebunt demum,
 quod de felicitate artis suae sibi gratulentur medici. Et
 quamvis in ea, qua vivimus, morum & hominum cor-
 ruptione, felicia ista tempora vix videantur esse spe-
 randa, quibus faustos horum consiliorum, sola etiam
 simplicitate sese commendantium, successus videamus.
 Attamen *officinas* istas *publicas* majora quotannis decre-
 menta esse passuras, praesens earundem conditio non
 patitur nos dubitare. Id quod eo adhuc certius even-
 turum esse, haud vane auguramur, si *Studiosi medicinae*
 sub fideli *Professorum*, talibus in rebus exercitatorum,
 manuductione *chymiae* & *pharmaciae* totis viribus in A-
 cademiis incubuerint, & ad praxin tandem admoti
 privatam medicamentorum dispensationem suis aegro-
 tantibus prudenter commendaverint, parum curantes,
 licet eo ipso crabrones acriter irritaverint: Semper e-
 nim & abunde habebunt, unde vitam suam *honeste*
✱
 transigant, dico, *honeste*: Ad vitam enim *honeste*
 transigendam multo & pomposo apparatu
 opus non est.

F I N I S.

PRÆFATIO.

*Hippocratem cum Justiniano
commisuro nemo mihi ob-
jiciat, parum decere, ple-
beum hominem Impera-
tori Romanorum compa-
rare, & Diademati Re-
gio pessimè convenire cum
Fätrorum matula, & omnium maximè ridi-
culum belli exitum fore, quod Ille Huic ingen-
ti non minus temeritate quàm intolerabili
fastu indicere non dubitavit. Verùm enim
verò res omnis est in salvo: Praeterquam e-
nim, quod Hippocrates genus suum ad Aescu-
lapium & Herculem, atque adeò ad Regiam
planè stirpem retulerit; Id quoque Optimum
Senem, qui hominem se esse ultro fassus est,
nihilq; unquam humanum à se alienum pu-
tavit, ab omni audaciae pariter ac superbiae
culpa absolvere plenissimè potest, quod nolen-
tem volentem suas in partes pertraxerit Ju-
stinia-*

stinianus, suasque Leges non minus hypothese-
bus quàm auctoritate Hippocratica (citra o-
mnem tamen Optimi Viri culpam) munitas
atq; roboratas ad posteros suos transmiserit.
De belli verò exitu, utut plerumq; dubio atq;
incipiti, eò securior esse potest Hippocrates,
quò justior non tantum ejus suscipiendi cau-
sa fuit, sed &, quò certius persuasus est, non
tantum incruentum illud fore, sed &, qui
bellorum omnium scopus est, pacem, rerum o-
mnium optimam, inter utrumq; hoc medio
restitutum iri. Atq; eundem plane finem in-
tendimus hisce nostris qualibuscunq; velitati-
onibus medico-forensibus, quas vel ideò ne-
minem Jctorum offensuras esse, firmiter no-
bis persuademus, quod ipsa meridiana luce
clarius est, multa mutuasse à Philosophis &
Medicis antiquis Jctos priscos, quae vel fuc-
ta auctoritate vel falsis hypothesebus vel er-
ronea planè doctrina illorum nituntur. Qui-
bus proinde controversiis dum clarius ex re-
centiorum inventis pariter atque ratiociniis
lumen fœnerandi animus est, vitio omni ca-
riturum hoc nostrum institutum, non est, quod
dubitemus. Faxit modò supremum Numen,
ut succedat feliciter!

Trans.

TRANS-SUMPTIO

Lex 12 ff. de Stat. Hom.

Septimo mense nasci partum perfectum, jam receptum est, propter auctoritatem Doctissimi Viri, Hippocratis, & ideo credendum est, eum, qui ex justis nuptiis septimo mense natus est, justum esse filium.

Lex 3. §. fin. ff. de suis & legitim. hered.

De eo autem, qui centesimo octogesimo secundo die natus est, Hippocrates scripsit, & Divus Pius Pontificibus rescripsit, justo tempore videri natum,

EXPOSITIO.

§. I.

Relinquimus utramque legem suo in pretio; Sive enim partus *septimestris* agnoscatur *vitalis* atque *legitimus*, sive minus: Ideò tamen non cessabunt esse utiles. *Priori* casu non tantum plurimarum honestarum Matronarum fama & existimatio conservabitur integra & illaesa, sed innumeris etiam litibus forensibus ansa praescindetur: *Posteriori* verò sollicitè evitabuntur poenae, anticipatae aliàs veneri constitutae, nec sua disputabuntur jura partui, marito inprimis nil movente; Quod ultimum nuper denuò adnotavit *REINOLDUS* Noster.

Ratio verò dictarum legum usque adeò levis est atque ficulnea, ut mirer, non pudere ejusdem Jurisperitos. Ideone enim partus septimestris vitalis erit atque legitimus, quod *Hippocrates* hoc dixit? Vel, an is, qui centesimo octogesimo secundo die natus est, idè justo tempore natus esse videtur quod *Hippocrates* hoc scripsit, & Divus *Pius* ab illo deceptus Pontificibus rescripsit? Ut enim taceam, *Erotianum* libros aut saltem alterutrum de partu septimestri spuris *Hippocratis* adnumerasse, & *Clementem Alexandrinum* una cum *Plutarcho* eosdem *Polybo* vindicasse; Id insuper summo jure urgemus, septem hujus nominis (*Hippocratis*) fuisse, sicuti ex Tabulis Genealogicis, *Lindeniana* in editione operum *Hippocraticorum* adductis, liquet: Quisnam ergò nobis jam vaticinabitur, num *Cous* vel quiscunque alius hujus nominis librorum istorum auctor extiterit? Id saltem, *Coum* scripsisse, audacter nego, quia, praeterquam quod nugae aniles redoleat, tenuitas quoque scriptorum vasto *Hippocratis* ingenio non respondet.

Quid? Quod in Scholis Medicorum insolitum & quasi inauditum sit, auctoritatem viri cujusdam, ut ut Doctissimi, licet etiam *Classici* planè *Auctoris* amplissimis titulis atque honoribus à quibusdam exornaretur, tanquam principium allegare. Nihil hinc admittitur, nisi infallibili experientia confirmatum & inconcusso insuper ratiocinio roboratum fuerit.

Quomodocunque verò res sese habeat, quas-
cunq;

cunque spinosas implicationes & tricas facilè evitabimus, dummodò ad sequentia animum diligenter advertere jubeamus.

Primum est: Multum inter sese mutuò differre *vivum* atque *vitale*. *Vivus* simul atque *animatus* est & dici potest fœtus à primo statim conceptionis momento; *Vitalis* verò ab eo demum tempore censendus est, quo eam organorum corporeorum perfectionem adquisivit, ut motibus animalibus aequè ac vitalibus edendis habilis evadat: Unde consequitur, *vivum* esse posse fœtum, utut non sit *vitalis*, non tamen vice versa.

Alterum est: *Vitalitatem* istam aestimandam esse ex ejusdem qualicunque *duratione*: Unde fœtus *vitalis* non modò ad *vitam*, sed & ad *robur* partium absolutus sit oportet. Ad utrumque verò aptus judicandus, qui non tantum *vivus* in lucem publicam prodit, sed & ea partium organicarum confirmata textura & structura gaudet, ut aliquamdiu in vivis permanere & motus tam vitales quàm animales edere queat.

Tertium est: *Partum* ejusmodi *vitalem* omni modo distinguendum esse ab *abortivo*: Siquidem *abortus* non solummodò intempestivè excluditur, sed & quoad plerarumque suarum partium & organorum conformationem imperfectus & immaturus est, adeò ut, licet *vivus* esse videatur, is ipse tamen nec in libero aëre perdurare, nec nutrimento per os propter imperfectam & nondum plenè absolutam organorum alimentarium structuram frui possit. Unde fuit, in vero *abortu* determinando non tantum ad ipsam periodi temporis anticipationem seu prae-

maturam ejusdem ante legitimum pariendi tempus exclusionem, verum etiam ad ipsam *partus* talis immaturitatem & imperfectam organorum corporeorum elaborationem attendendum esse.

Quartum est: Partum *legitimum* sensu medico illum adpellandum esse, qui ea organorum atque partium *textura* atque *structura* gaudet, ut *actibus* sive *animalibus* sive *vitalibus* cum qualicunque *duratione* edendis aptus sit: *Juridico* autem illum denotare, qui ex justis nuptiis natus est, atque adeo jus succedendi in bona paterna habet &c.

Quintum est: *Vitalem* proinde esse ac dici debere foetum, qui non tantum tempestive exclusus est, sed & perfecta omnium membrorum & organorum conformatione gaudet, ut alimentum sugendo ore recipere, vocem plorando edere, sternutare, excrementa egerere &c. queat: *Non vitalis* e contra est, qui nec debito tempore emissus est, nec unguis digitorum in pedibus rite formatos habet, nec surgit, nec plorat, nec suum, quod dicunt, meconium deponit. Quae signa cuncta tanto concludunt efficacius, quod plura illorum simul concurrunt & contra.

Sextum est: Gravidam *regulariter* circa dimidium gestationis tempus motus foetus *animales* manifesto sensu percipere: Unde concludere licet, absolutam quidem jam esse omnium partium conformationem, ob nimiam tamen earundem teneritudinem & subtilitatem aërem atmosphaericum perferre, ac proinde, si eo tempore in lucem ederetur, *superstitem* esse non posse.

Septimum est: Foemellam in actu congressus
mari-

maritalis ex *singulari*, quo perfunditur, *sensu*, scire posse tempus impraegnationis, vix dubitamus: Subinde tamen etiam idem illud nonnullas ignorare, pariter certum est, quae nempe ad ea, quae in corpore suo fiunt atque contingunt, minus curiosè attendunt; Exemplo meretricularum, turpem quæstum suo ex corpore facientium.

Octavum est: Subsistentiam verò menstruorum, vomitum vel saltem nauseam indeque ortam cardialgicam anxietatem, odontalgiam, ventris intumescientiam, obscuros quosdam motus in infimo ventre subinde subortos, incerta & fallacia ingravitationis signa esse, & ultro fatemur, & innumeris experimentis observatio solers confirmat. Interim æquum omninò ac justum est, ab eo tempore calculum duci, quo foetus esse vel existere coepit: Quia impossibile est, *verum partus terminum* determinare, si *conceptionis tempus* ignoretur.

Nonum est: Naturam foemellis in universum non varium & multiplex, ut *Aristoteles* somniavit, pariendi tempus indulgisse, sed *certum, fixum, & limitatum* praescripsisse *terminum*, quo foetus humanus eum perfectionis gradum adipiscitur, ut omnibus membris, organis atque partibus ritè instructus non modo claustra uterina, quibus hucusque conclusus fuit, *vivus* perrumpere & macrocosmi incola fieri, sed & omnes eas functiones edere possit, quae *vitae* aliquousque cum *duratione* continuandae inserviunt.

Decimum est: Solemne illud tempus *regulariter, ordinarie* & maximè *naturaliter* incidere in *finem noni* & *initium decimi* mensis; Atque hanc regulam usq;
adeo

aded *universalem* esse, ut omnes *indiscriminatim* mulieres, sive in *Europa, Asia, Africa* vel *America*, sive in *Aethiopia, Aegypto, Pensylvania* sive quacunq; demum alia mundi parte aut regione aut ipsis planè, si quidentur, finibus terrae degant, dicto solemni tempore pariant, climatum sive calidorum sive frigidorum sive temperatorum diversitate nihil prorsus discriminis hic pariente.

Postremum est: Neque tamen idèd *Naturam* regulae isti cum *Ammanno* tam strictè alligandam esse censemus, ut, si subinde uno vel altero mense ab eadem recedat, vel *anticipationis nuptiarum*, vel cuiuscunque alterius *illicitae veneris* insimulandae sint mulieres: sed terminum istum cum *congrua* quadam *latitudine* accipiendum, non nimium tamen extendendum esse, ne licentiae, fraudibus atque deceptionibus fores aperiantur, & hoc ipso dignitati, honori atque sanctitati *matrimonii* inevitabile praepudicium obiciatur, vel e contra *pudicitiae* honestarum foeminarum vis inferatur.

§. 5.

Ex quibus omnibus ordine sic praemisissis nunc citra praepudicium auctoritatis omnes *partus ceterioris* differentiae enodari facillè possunt, an ad *vitales & legitimos* partus vel secus referri mereantur; Dummodo universalis regulae instar illud semper animo nostro praefigamus, quod superius praesupposuimus, nempe maximè *naturalem* partus humani terminum esse *finem noni & initium decimi* mensis.

§. 6.

Sponte itaque sequitur, foetus bimestres, trimestres, quadrimestres (per Supp I.) *vivas* quidem, nunquam

quam autem *vitales* & per consequens *legitimos* esse posse. Atque adeo (per Supp. III.) potio- rem locum inter *abortus* illis relinquendum. Quanquam enim, quod *Kerckringius* alique rectè observant, foetus, post- eaquam unum tandem mensem nascendo explevit, perfectam hominis formam induerit, adeò ut mul- tis jam in partibus osseam ostendet firmitatem; Ut credibile sit, mensibus sequentibus tantò majus ro- bur nactas fuisse omnes partes: Attamen (juxta Supp. II.) jure metuimus, ut ista qualiscunque *viva- citas* cum *aliquali* saltem *duratione* conjuncta sit.

§. 7.

Idem sentiendum esse existimamus de *partu quin- quemestri*; Atque adeò sententiam nostram de *vitali- tate* partus *quinque* & *semestris*, quam ante aliquot jam annos in *Disputatione de partu octimestri vitali & legiti- mo* Halis Magdeburgicis ad ventilandum publicè pro- posita adstruximus, nunc, re penitus expensa, re- vocare non veremur; Quia, etsi (secundum Supp. I. II. & V.) quoad organorum ac partium suarum con- formationem absolutus sit, *durabilem* tamen eundem fore, & *vitalibus* aequè ac *animalibus* actibus edendis aptum, adfirmare non audemus: Quia multum dif- fert, perfectam partus humani substantiam obtinu- isse ejusmodi foetum & ea pollere organorum dispo- sitione, ut iis seorsim vivere alique per naturam possit. Quare (juxta Supp. III.) *abortuum* potius, quam verorum *partuum* nomen merentur. Proindeque si foetus *quinquemestris* omnibus modis atque nume- ris absolutus in lucem prodeat, suspicione *furtivo- rum amorum* eundem non vacare, ultro confite- mur.

§. 8.

Iisdem planè difficultatibus *Semestrem* quoque *partum* subjacere, vix amplius dubito, quanquam aliter olim senserim. Licet enim (per Supp. I. & II.) *vivus* prodeat, obdebilitatem tamen organorum corporeorum & imperfectiorem eorundem elaborationem *vitae durabilis* capax non est.

§. 9.

Aliter verò de *partu septimestri* sentiendum esse existimo; Non ideò tamen, quod *Hippocrates*, quem *Jura Virum Doctissimum* vocant, vel quod leges, quae medicorum placita talibus in casibus sequuntur, illum tanquam *vitalem & legitimum* agnoscant, neque ideò, quod *septimus* mensis *criticam* quasi *rationem* habeat, ad foetum eo ferme modo excutendum, quo natura in morbis acutis materiam febrilem vel per sudores vel per urinas vel diarrhoeam vel alio quodam excretionis genere evacuat: Sed quod (secundum Supp. I. II. IV. V. & IX.) eam organorum suorum perfectionem hoc mense adquisiverit, ut non modo *vivus* nasci, sed & aliquamdiu *in vivis* permanere, omnesque actus tam *animales* quàm *vitales* legitimè edere queat; Id quod, ut *partus vitalis, perfectus, maturus, naturalis & legitimus* (sensu medico) vocetur, sufficit. Proindeque satis ponderosas causas habuisse non videtur *Ammannus*, cur (vid. Supp. ult.) priorem suam sententiam de *congrua* quadam *latitudine* partum humanum *tempestive* & legitimè excludendi, quam in *Medicina Critica* operosè adstruxerat, nunc in *Irenico* tanquam ab omni veritate alienam revocaret. Neque enim, credo, erroris calculi unquam convincet mulierem, cujus

cujus meminit DD. *Valentini*, quae puerperii tempore denuò impraegnata *septimo* mense partum, omnibus numeris absolutum & successivè ad virilem consistentem aetatem evectum, publicam in lucem emisit. Ut hac vice silentio praeteream *Sylvii* observationem, qui integras dari familias adnotavit, quarum foeminae partus suos omnes *septimo* mense *vitales* excluderunt.

§. IO.

Tantò verò securius *octimestrem* partum *vitalibus* atque *legitimis* adnumerare licebit, quicquid etiam de *duabus ei continenter contingentibus* in utero *afflictionibus* fabuletur *Hippocrates*, & ex illo *JCtorum* plerique, quorum nonnulli *octimestrem* tanquam *mortuum*, alii *abortivi foetus* instar considerant, alii denique ejus conditionis esse credunt, ut *ex sui natura vivere* minimè possit. At verò jam dudum ex *JCtis* (ut *Medicos* hac vice taceam) hasce difficultates solidissimè discussit *Per-Illustris L. B. de Cocceji*, ita ratiocinando: Si *septimestris* (quod plerique concedunt, qui ejusdem *vitalitatem* adstruunt) *perfectus est ratione substantiae suae*, erit & *octimestris*, quia cum tempore non minuitur *substantia partus humani*, sed perficitur magis. Cum igitur *octimestris* (secundum *Supp. X.*) terminum pariendi ordinarium, regularem & maximè naturalem propius attingat, quàm *septimestris*, quis est, qui ambigere audeat, quin multis modis perfectior & *vitae durabilioris* capacior sit futurus? Atque adeò jure tandem concludimus: Aut *septimestrem* cum *octimestri vitalium* numero simul excludendos, vel *utrumque simul* admittendum esse.

§. II.

De *nonimestri* partu ejusdemque vitalitate, quantum novimus, nulla unquam controversia mota fuit: Est enim (secundum Supp. X.) ordinarius hic, naturalis & usque adeò universalis terminus, quo foetus utriusque sexus in hunc mundum prodire consueverunt, ut, cujuscunque etiam temperamenti & habitus corporis fuerint, sub quocunque coelo atque climate vixerint mulieres, ordinarie tamen alio tempore parere non soleant, quàm circa *finem noni & initium decimi* mensis. Nihilominus jam in genere fassus sumus superius, nonnunquam citius ad pariendum incitari posse genetricem, terrore nempe, ira, lapsu aliisque causis tam externis quàm internis incitatam.

§. 12.

Ex quibus omnibus sequentia tandem elicimus consuetaria:

I.) Damnosissimum esse praejudicium Auctoris, potissimum in rebus, famam existimationemque foeminarum spectantibus: Unde suis in judiciis cautum esse oportet medicum, si matronis honestae non minus vitae quàm integrae famae circa *partus* negotium controversiae moveantur.

II.) Neque decere eundem, ut nimis rigidum atque severum *pulchrioris sexus* censorem sese exhibeat: Quo nomine meritò notamus *Paulum Ammannum*, Medicum quondam & Professore *Lipsiensem*, qui omnes *partus* in *finem noni & initium decimi* non inci-

incidentes *illegitimos* esse declarat, ad anticipatas nuptias, scortationem vel quamvis aliam illicitam venerem eos omnes reducendo: Id quod foeminarum honestarum famam multis modis offendere potest.

III.) Neque nimium indulgendum esse spinosis disputationibus aut nimiae philosophandi libertati vel excogitandis subtilibus speculationibus in negotio, *partum humanum* ejusque inprimis *modos fiendi* determinante, quia talibus rebus medici in decidendis controversiis, *partus humani vitalitatem* concernentibus, non tantum nihil juvantur, sed tantò certius novis difficultatibus implicantur.

IV.) Unde nostra sententia parum refert curiosè inquisivisse, an una cùm semine masculino vermiculi viventes foemellae communicentur? Tales enim speculationes verminosas Philosophis atque Medicis verminosis relinquimus: Neque eum in finem opus est, ut, quod in *Bibliotheca mixta*, quam *confusam* rectius dixeris, nuper relatum est, foedum experimentum cum semine contagio venereo coinquinato instituat, qua de re tamen Moraliū Doctores dispiciant. Me piget talia referre.

V.) Corruit quoque distinctio inter foetum *animatum & inanimatum*: Quinimò gratuita est adsertio, foetui mari die quadragesimo, foemellae sexagesimo, vel secundum alios circa dimidium gestationis tempus animam rationalem infundi, quae quippe à primo statim conceptionis momento foetui communicatur.

VI.) Sequitur porro: Adsertum Auctoris Libri de *partu octimestri*, sive *Hippocrates* sive quiscun-

que alius fuerit : *Omniem foetum mense octavo in utero matris aegrotare ; Nempè propter commotionem , quam circa finem septimi & initium octavi mensis in utero ad exitum molitur , esse falsissimam & proprio innumerarum foeminarum sensui contrariam.*

VII.) Falsum itidem esse , foemellas integris decem diebus tardius pueris in Utero Materno formari : Unde sua sponte alterum quoque concidit : Filias tardius pueris publicam in lucem prodire.

VIII.) Non esse quoque attendendas vanas Astrologorum ineptias , quas in *partus humani* negotio commenti sunt : Ideò nempè *octavum mensem* partui usque adeò fatalem esse , quod *Saturno* dicatus sit.

IX.) Fidem vel credulitatem , promiscuis Muliercularum relationibus subnixam nullius esse momenti : Credunt illae v. g. in suffocatione ita dicta hysterica uterum ad fauces usque adscendere ibidemque suffocationem minari ; Quod tamen chymaericum esse , autopsya Anatomica satis demonstrat.

X.) Ideò tamen omnem fidem ipsis denegandam non esse , in eo potissimum exquisito sensu , quem conceptionis tempore suis in corporibus persentiscunt , firmiter nobis persuademus : Unde *Ammannus* ipse fallitur , dum falli existimat mulierculas in computo ducendo , à quo nempè tempore gravidæ factae fuerint ? Neque enim usque adeò incerta ac dubia sunt ingravidationis vel conceptionis signa , uti quidem perperam sibi persuasit *Ammannus* , nisi de furtivis & meretriciis amoribus prostibulorum publicorum , quaestus causa corpus suum exponentium , id intelligere malis.

XI.) A-

XI.) Aliquando tamen errorem calculi committere mulierculas, non negamus, inprimis si computiducendi initium faciant à subsistentia menstruorum, quod quippe signum, quotidiana fermè experientia monstrante, valdè dubium, fallax & æquivocum esse solet.

XII.) Non omnem congressum maritalem esse foecundum: Non enim sequitur, virum sanum ac robustum uxori sanæ atque robustæ cohabitantem hanc necessario imprægnare debere: Quia multae possunt esse causae, quae conceptionem in foemella impediunt.

XIII.) Calvum tamen, vanum & irritum esse subterfugium, si, quae sponsalia cum nuptiis confudisset, ac proinde quinto vel sexto mense partum vitalem omnibusque numeris absolutum edidisset, inde anticipationem istarum cupediarum venerearum excusare vellet, quod uterque parentum robusti & quasi athletici corporis habitus nec non plethoricae atque vividae constitutionis fuerit: Mulieres enim Westphalae, quae pane grossiori (bon pour Nicol) & Helvetiae, quae solo lacte & caseo vescuntur, indeque robustum corporis habitum contrahere solent, terminum partus ordinarium idèd anticipare non solent, sed foeminarum tenerrimarum & maximè delicatarū, victu delicatiori utentium instar, ordinarium & maximè solemne pariendi tempus expectare debent, ut partus suos utcunque robustos, & ut loqui vulgò amant, quadratos *vitaliter & legitime* excludant.

XIV.) Posse nos etiam supersedere vanis istis & inutilibus altercationibus, quas hucusque circa
dif-

differentiam mensium *solarium* & *lunarium* moverunt
Jurisperiti pariter ac medici ; Nullum fermè alium
in finem , quàm ut auctoritas *Hippocratis* in tuto col-
locaretur.

XV.) Nec denique tolerare nos posse parafiti-
cam quorundam adulationem , qui Auctoris Classi-
ci, cujus generis homines *Ammannus* pro suo more,
i. e. facetè, prout facetiarum amantissimus erat, Py-
gephoros (Tambours del Culo) vocare solet, ho-
nores ac titulos amplissimos decreverunt *Hip-
pocrati*, quos quippe in Dialogo cum *Numa
Pompilio* ipsemet humillimè deprecatur.

SPECIMEN ALTERUM MEDICINAE FORENSIS PRAEFATIO.

Non dubito, fore quam plurimos, qui mihi imputaturi sint, quasi leges publicas, Imperatoria planè Majestate munitas cavillari, illarumque valorem, quem totidem seculis illibatum in foro conservarunt, in dubium vocare praesumam. At verò, cùm satis mihi, ut cuivis alii, perspectum sit, ab officio boni Civis abhorreere, publicas leges traducere vel prorsus deridendas aliis propinare: Ita & solemniter protestor, & sanctè profiteor, me, dum varias leges earumq; Interpretes in scenam producturus sum, nullum alium mihi scopum praefixum habere, quàm ut multa, partim ab antiquis rectè sancita confirmem, partim verò etiam nonnulla secus dicta Recentiorum observationibus emendem. Quod meum institutum probro mihi quempiam daturum, tantò minus metuo, quo plures jam ante me

C

te me

te me hanc semitam calcarunt viamq̃ prae-
monstrarunt, ea, quae à priscis Philosophis
pariter ac Medicis in forum suum transtu-
lerant Jurisperiti, expungendi taliumq̃ le-
gum falsis fundamentis superstructarum va-
lorem infringendi vel in quaecunque Reipu-
blicae emolumentum corrigendi. Id quod nec
Legislatorum auctoritati nec DD. atq̃ inter-
pretum existimationi quicquam derogatu-
rum confido. Quemadmodum verò praece-
denti Specimine differentias Partus Citerioris
ex fundamentis, inconcussa non modo ratione
sed & infallibili experientia suffultis metho-
do demonstrativa deduximus: Ita nunc pau-
cis adhuc de Ulterioris Partus differentiis di-
spiciemus, divinum auxilium eum in finem
humillimè imploraturi.

TRANS-SUMPTIO.

Ulp. in l. 3. §. 11. ff. de suis & leg. hered.

Post decem menses mortis natus non admitte-
tur ad legitimam hæreditatem.

*Justin. Nov. 39. Cap. 11. de Muliere, quæ
peperit undecimo mense.*

Secundum verò illud de mulieribus, quæ post
prio-

priores nuptias ad secundum venerunt matrimo-
nium, antequam annus expleretur - -

- - - Unde sancimus, si quid tale
contigerit & ante luctus tempus pepererit mu-
lier circa terminum anni, ut indubitatum sit,
sobolem non ex priori subsistere matrimonio:
Modis omnibus eam privari ante nuptiali do-
natione, & secundum proprietatem & secun-
dum usum: Subdendam quoq; omnibus aliis
poenis, ac si secundas eam contigisset ante lu-
ctus tempus legitimas celebrasse nuptias. Non
enim aliquid amplius habebit castitate luxuria:
Sed subjiciatur quidem & ipsa poenis, pericu-
lumque sustineat etiam circa spem scripturae
propter stuprum: Ut neque nuptias intempe-
stivas desideret, neque legitimas nuptias mayo-
re malo circumveniat.

*Cod. Libr. VI. Tit. XXIX. l. fin. de post-
hum. hered. instituend.*

*Quidam cum testamentum faciebat, his ver-
bis usus est: Si filius vel filia intra decem men-
sium spatium post mortem meam editi fue-
rint, hæredes sunt. Vel ita dixit: Filius vel
filia, qui intra decem menses proximos mortis
meæ nascentur, hæredes sunt.*

EXPOSITIO.

§. I.

Miror ego vehementer inconstantes Jctorum adsertiones. Neque enim comprehendere facile licet, quid causae ipsos commoverit, ut *Hippocratis* auctoritatem in *partu undecimestri* agnoscendo flocci penderent & pedibus quasi conculcarent, qui tamen nuper demum in declarando *partu septimestri*, ut *vitali & legitimo*, eandem usque adeò extulerunt, ut *Legi 12. ff. de statu hominum* Cui hujus sententiam de *partu septimestris* vitalitate, unde potissimum (secundum *Suppos. IV. Specim. I.*) status ejus legitimus (sensu medico) aestimandus est, fundamenti loco subtraverint. Nullam certè solidam discrepantis hujus opinionis rationem comprehendendo, nisi fortè suspicari liceat, politicas habuisse rationes primos legum istarum Conditores, priori in casu *Hippocrati* adsensum suum denegandi, posteriori verò eidem plenissimè adsentiendi. *Paulus Ammannus*, ex cujus scriptis boni atque ingenui viri idea ubique elucet, quique historiam sui temporis exquisitè calluisse videtur, astute subolfecisse, & nī me omnia fallant, ac rem intellexisse adparet, dum *Casus XXIX. & XLIV.* in medicina ejus critica adlatos, quibus nempè quaeritur; Utrum *partus undecimestres* secundum naturam possibiles atque adeò legitimi sint, acerrima hac crisi perstringit, *posthumum* nempè *undecim mensium* legitimum haud fuisse, eò quod *απαρυγος* fuerit; (Er sey ein armer Teuffel gewesen) Et contra *posthumum duodecimestrem* quàm maximè legitimum à DD. Medicis ejus temporis pro-

pronunciatum esse, eò quod *εναργυρος* fuerit (*weil er vielleicht einen schweren Beutel gehabt*) Unde etiam scomma illud, *Augusto* à vulgo objici solitum hùc meritò adplicandum esse existimavit:

Sunt divitibus etiam trimestres liberi.

Sed suspicio tantum est. Neq; enim Justitia, quae coeca vel oculos saltē peplo obvelatos ostentans pingitur, *pecuniae* rationē habuisse, temerè insimulanda est. Tanto verò minus injustitiae notam amoliri à sese posset natura, si *undecimo mense* foetum protrudendo, *illegitimè* fecisse, *duodecimo* verò suo rectè perfunctam fuisse officio redargui posset. Aut enim vanam adulationem aut politicam rationem subesse oporteret, si haec ita sese haberent, i. e. *undecimestris*, qui tamen (secundum Suppos. IX. & X. Specim. I.) ad naturalem, ordinarium & quàm maximè regularem partus humani terminum propius accedit, *illegitimus*, at verò *duodecimestris* quàm maximè legitimus esset, qui tamen (per idem Suppos.) integro mense ab eodem recedit longius. Verum plenior suspitioni huic locum foenerabitur temporum, quibus vivebat *Ammannus*, indoles atque dispositio, cujus quippe scientissimum fuisse eundem, exquisitum, acre, perspicax & ad omnia undiquaque circumspiciens Viri prudentis judicium non finit nos dubitare.

§. 2.

Quicquid verò horum sit, nos certè negotium tanti momenti, à quo subinde jura successionum in integras ditiones, principatus atq; regna dependent, non coecis hominum adfectibus, non praejudicatis opinionibus, non adfectata eorundem auctoritate

metiendam, sed ex ipsa rei indole atq; natura aestimandum esse, omni jure praetendimus. Quod ut legitimè fiat, praeter ea, quae jam *Specimine primo* fundamenti loco substrata sunt, sequentia denuo à nobis praesupponenda erunt.

Primum est: Per *partum undecimestrem* non illum tantum intelligendum esse, qui circa initium vel medium hujus mensis, sed &, qui eodem jam completo publicam in lucem prodit: Quo eodem etiam modo de *duodecimestri* & reliquis ratiocinandum est.

Secundum est: Tanto magis legitimum esse declarandum partum, quanto propius ad terminum partus humani ordinarium & maximè naturalem accedit, & contra.

Tertium est: *Naturam*, ut Senecae verbis utamur, *sui juris esse, nec ad leges humanas componi aut semper ex formula respondere; Modò properare, modò vota praecurrere, modò lentam esse & remorari*: Unde nulla adparet ratio, quare partus, qui uno vel duobus integris mensibus terminum ordinarium anticipare potuit, non idem quoque unum vel alterum mensem postponere queat; Quorum prius in *septimestri* & *octimestri*, posterius verò in *decimestri* completo & *undecimestri* conspicitur.

Quartum est: Non quamlibet imaginariam retardati partus termini causam in censum venire posse: sed reales omnium *ulteriorum partuum* rationes allegandas esse, uti sunt, diuturnus animi moeror atque luctus acerbus, quo gravida maritum defunctum prosequuta est; deinde febris tam chronica quàm acuta vel quiscunque alius morbus, quo vidua graviditatis tempore crudeliter divexata fuit, vel si
gra-

gravissima uteri haemorrhagia eadem laborasset
etc.

Quintum est: Hanc tamen qualemcumque *partus* *latitudinem* in *posthumis* congruam esse oportere: Quia alias metuendum est, ne vel mille fraudibus atque imposturis viam pandamus, vel effraeni impudicarum mulierum licentiae fraena laxemus; Quod tamen utrumque Reipublicae maximè perniciosum foret.

§. 3.

Quibus omnibus fundamentorum loco ita stabilitis, nunc de *partibus* *ulterioribus* & *posthumis* eorundemque statu legitimo nostrum aperire iudicium non erit difficile. Et quod proinde *partum* *decimestrem*, qui eodem completo prodit, attinet, tanto minus dubitamus *legitimum* declarare eundem, quo propius (secundum Supp. II.) terminum *partus* humani ordinarium attingit, & quo certius est, eundem (juxta Supp. V. Specim. I.) omnium organorum ac partium perfectiore constructione gavisurum ac proinde omnes actus vitales pariter ac animales eò alacrius atque constantius editurum.

§. 4.

Neque dubium est de *undecimestri* incipiente, quin *legitimi* sint *partus*; Quos quippe ne ipse quidem *Ammannus* prorsus rejicere ausus est. Neque quicquam video obstare, quò minus ejusdem argumentum, quo in *Medicina critica* quondam usus est, satis rectè procedat: Nam si *partus* uno vel altero mense, sicuti in *citerioribus* patet, anticipare potest: Nihil impedit, quò minus idem quoque *partus* uno vel altero mense ultra constitutum terminum exten-

tendatur, atque ita *partus posteriores*, nempe *decimestres & undecimestres* legitimi dentur. Quod verò in *Irenico* cum *Numa Pompilio* suam deinde sententiam immutaverit, priorem solemniter revocando, omnesque *posthumos*, terminum partus ordinarium postponentes, eidem errori calculi, ut *citeriores* obnoxios reddendo, vel fraudibus & circumventionibus mulierum eosdem *promiscue* imputando, id sufficienter comprehendere nos non posse, ultrò fate-
mur.

§. 5.

De reliquis verò omnibus, mensem *duodecimum* superantibus partibus audacter adseverare non veremur, eos omnes fabulosos, fallaces atque meretricios esse; Quia, etiamsi (secundum Supp. V.) mulierum partui *congruam* concedamus *latitudinem*, non tamen nimium eandem extendendam esse existimamus, quia alias infinitis fraudibus ansa subministraretur: Unde nemo non jure ridebit decretum *Parlamenti Gratianopolitani*, quod partum quatuor annorum, quem mulier in absentia mariti ediderat, legitimum declaravit, ob rationem, quam quilibet explosione dignam judicabit, nempe hanc: Possibile utique esse, Mulierem in insomnio forti imaginatione commotam ac proinde maritum tam vividè sibi sistentem, ac si cum eodem rem haberet, concipere inde potuisse. Vae autem miseris puellis, extra matrimonium viventibus, si hoc verum esset! Homines sunt, non Angeli. Quid quaeso fieret cum illis, si phantasmatis venereis in somno illusae, vivaciterque sibi persvadentes, se ab Amatoribus suis comprimì, ut subinde masculorum instar polluantur,
si

si sola phantasia seu imaginatio tanta energia in illarum corpus agere valeret, ut eodem modo concipere inde possent, ac si cum Juvene Viro actu rem haberent. Absit, fortem utcunque imaginationem tam gravi poena mulctare innocentes puellas, quarum tristia fata tanto acerbius deploranda forent, quo minus phantasticas tales nocturnas illusiones eludere possunt, quantamcunque etiam circumspectionem adhiberent.

§. 6.

Ex quibus interea cunctis sequentes adhuc conclusiones elicimus:

I.) In re tanti momenti, *posthumis* nempe ut *legitimis* declarandis, omni modo cavendum esse, ne vel in *defectu* vel in *excessu* peccetur. Utrumque tamen fieri, si vel ordinarius pariendi terminus nimis arctis limitibus circumscribatur, vel contra nimia eidem licentia indulgeatur.

II.) Unde multis respectibus suspecti nobis sunt *partus tredecim, quatuordecim, quindecim vel sedecim mensium*, tanto vero magis *duorum, trium vel quatuor* annorum &c. quippe qui meretriciam suam indolem satis produnt. Vix majori fide dignae sunt monstrosae historiae infantum, cum capillitio ac dentibus natorum, loquentium item & mox ab utero gradientium; Cur enim natura tantum faceret saltum?

III.) Non quasvis quidem causas partuum ultra consuetum terminum retardatorum temerè allegandas vel admittendas esse: Cavendum tamen etiam, ne in agnoscendo partu *decimestri, undecimestri ac duodecimestri* incipiente tanquam legitimo, nimium, quàm

quàm par est, difficiles nos praebeamus, & quidem ob rationes nullius ponderis, quas allegare vulgo solent, uti sunt (1) defectus nutrimenti, quod vix suffecturum esse credunt foetui tot mensibus in utero nutriendo, cùm certum sit, tanto plus nutrimenti requirere eundem, quò diutius in utero retinetur. At vero praeter omnem necessitatem finguntur difficultates, ubi nullae sunt: Si enim sanguis maternus sufficiat partui extra uterum nutriendo, quare idem non sufficeret illi nutriendo in Utero? Ejusdem (2) momenti est dubium à *Diemerbroekio* adlatum, qui ad paucos quidem dies ultra nonimestrem terminum aliquibus de causis partum differri posse concedit, at vero prorsus incredibile existimat, illud ad unum, multò minus ad plures menses fieri posse, cùm in quacunque mulieris constitutione incrementum caloris spatio novem mensium in foetum tantum fiat, ut ventilatione per respirationem opus habeat, eamque ob causam illi necessariò ex Uteri angustiis emigrandum sit. Quod ipsum tantò minus attendi meretur, quò certius est, falsa hypothesis, nempe sanguinis nimium excalefacti refrigeratione per respirationem illud niti.

IV.) E contra verò negligendae quoque sunt ratiunculae, quas adferre vulgo solent, ad comprobandum, ultra solitum terminum subinde partum protrahi, cujus generis est, dum (1) partium genitalium sive seminis intemperies frigida in utroque sexu accusatur: Unde quippe contingere dicunt, foetum & tardius formari, & tardius moveri & tardius quoque nasci. Praeterquam autem, quod intemperiei vocabulum admodum inconcinne de partibus

tibus genitalibus praedicetur: Experientia insuper testis est, personas quàm maxime phlegmaticas, & prout vulgo Galenici loqui amant, intemperie frigida laborantes, aequè tamen ordinario tempore partus suos excludere, ac cholicas vel intemperie maximè calida, ut rursus phrasi Galenica utamur, adfectas. Neque (2) ullam considerationem meretur constitutio matris plethorica vel contra redundantiae talis expers, quas quippe aequaliter consueto pariendi tempore suos eniti foetus animadvertimus. Tantò verò minus (3) diversa Uteri conformatio ratione majoris vel minoris capacitatis seu amplitudinis vel contrariae arctitudinis incensum vocanda est, quia extra graviditatis statum talis structurae diversitas à priori difficulter demonstratur, & si quàm maximè determinari posset, ad terminum tamen partus sive praeoccupandum sive retardandum nihil faceret. Denique (4) pessimè omnium rationes suas subduxerunt, qui planè *veneficio* partus humani terminum protrahi & in undecimum, duodecimum vel plures menses extendi posse contenderunt: Id enim nihil profecto aliud, quàm legum atque causarum naturalium suis ineffectibus suspensionem, i. e. verum miraculum denotaret, quòd, cùm citra ingentem impietatem Diabolo tribui nequeat, sequitur, tantò minus sagis vel veneficis, per quas *mediate* miraculosa talia opera perpetrare vulgò creditur, competere id posse.

V.) Sequitur denique, falli *Ammannum* cum *Diemerbroekio* aliisque, qui omnes *partus ultiores* promiscuè ad praeternaturales & morbosos retulerunt, & vel *nequitiam* in muliere, vel simplicem *in compu-*

*tatione errorem accusârunt: Et nequitiam quidem; Si nempè mulier, liberis carens, mortuo marito, ut ejus haereditate ac bonis frueretur, cum alio confuescat ab eoque gravida fiat, & sic undecimo, duodecimo, decimo tertio &c. mense post obitum mariti natum infantem defuncto adhuc adscribat, quae nequitia tam frequens est, ut ubique terrarum per omnes curias judiciales per strepat. *Errorem* verò calculi in eo committi posse existimant, quod mulieres in gravidationis initium utplurimum à prima menstruorum emanatione supputare consueverint.*

Vid. *Diemberbroeckii* Anat. Libr. I. Cap. XXXIV,
& *Ammanni* Irenic. p. 78.

SPECIMEN TERTIUM MEDICINAE FORENSIS

Praefatio.

Qui Medicinam criminantur, quasi nihil aliud curae cordiq; haberet, quam sanitatem hominum vel conservare, vel restituere, illi & nimis abjecte de eadem sentiunt, nimiumq; arctis eandem limitibus circumscribunt: Latius illa potius sua extendit pomœria suamq; operam. Factis ea utilitate & fructu locat, ut in quam plurimis tam civilibus quam Ecclesiasticis controversiis, majori circumsp̄ctione pariter ac justitia dirimendis versari queant, incerti alias & fluctuantes, quid mixtis talibus in casibus agendum ipsis incumbat, nisi oculos aliunde collustratos ad judicandum adferant. Quae omnia quamquam reapse ita sese habeant: Negandum tamen simul non est, praejudicatas veterum Medicorum
E
opini-

opinionēs esse verum illum offensionis lapidem, in quem plurimi Jctōrum alliserunt, dum falsas illorum hypotheses hominum factis inconsiderate adplicando, legibus plane inutilibus condendis animum adjecerunt. Atq; hujus potissimum commatis (ut alias hac vice taceam) sunt leges, quae de superfoetatis eorundemq; juribus disposuerunt, quales cum in rerum Natura non dentur, eorundem quoq; effectum cessare debere, manifestae consequentiae res est. Cū vero altiore interea pensitationem mereatur hoc negotium: Hinc ut sua nobis gratia adsit summum Numen, demississime percamur!

TRANS-SUMPTIO.

Paulus ff. Libr. V. Tit. IV. l. 3. si quis filium.

Antiqui libero ventri ita prospexerunt, ut in tempus nascendi omnia ei jura integra reservarent: Sicut apparet in jure hæreditatum. In quibus, qui post eum gradum sunt agnationis, quo est id, quod in utero est, non admittuntur, dum incertum est, an nasci possit: Ubi autem eodem gradu sunt cæteri, quo & venter, tunc quæ portio in suspenso esse debeat, quæsierunt, ideo quia non poterant scire, quod nasci possunt; ideo, nam multa de hujusmodi re tam varia & incredibilia credun-

creduntur, ut fabulis adnumerentur. Nam traditum est, & quatuor pariter pueros à matre familias natos esse: Alioquin tradidere non leves Auctores, quinquies quaternos enixam Pelopon-
nisi, multas Ægypti uno utero septenos. Sed & tergeminos Senatores cinctos vidimus Horati-
os. Sed & Laelius scribit, se vidisse in Palatio mulierem liberam, quæ ab Alexandria per-
ducta est, ut Hadriano ostenderetur, cum quin-
que liberis, ex quibus quatuor eodem tem-
pore (inquit) dicebatur, quintum post diem
quadagesimum. Quid est ergo? Prudentissi-
me juris auctores medietatem quandam secuti
sunt, ut, quod fieri non rarum potest, intueren-
tur, i. e. quia fieri poterat, ut tergemini nasceren-
tur, quartam partem superstiti filio assignaverint
&c.

Ulpian. ff. Libr. XXIX. Tit. II. l. 30. §. 6.

Suum hæredem &c.

Suum hæredem, certum est, ex asse hæ-
redem esse, etsi putat esse prægnantem mulierem,
quæ non est prægnans. Quid? si unum in utero
habeat, an ex parte dimidia sit hæres? sive in-
stitutum posthumum proponas, sive intestatum pa-
trem decessisse; Quod & Sextum Pomponium opi-
natum Tertyllianus libro quæstionum refert:

E 2

Putasse

Putasse enim, sicuti cum vacuo utero suus ex asse haeres est, ita & cum unum gerit, nec per naturam humanae conditionis alium formare potest. (quod quidem post certum tempus conceptionis eveniet) ex parte dimidia & ignorantem fore heredem, non ex quarta, ut Julianus putat.

EXPOSITIO.

§. I.

Non immeritò suspectus nobis est conjuratus quasi Auctorum consensus in adferenda superfœtationis existentia. Non diffiteor, praeter indagandae veritatis studium ipsam quoq; curiositatem me invitasse, ut quam plurimos illorum evolverem atq; consulerem: Quo in examine deprehendi, *Aristotelem* hancce fabulam primum perorasse; ex hoc à *Plinio* adoptatam, & successivis temporibus à plerisq; Scriptoribus ex *Plinio* absque ullo ferè judicio & iisdem plane verbis inconsultè transcriptam esse. Omnibus tamen jam seculo decimo quinto audacter contradicere ausus est *Johannes Valverde*, Anatomicus Hispanus, ejusdemq; partes, quanquam timidiusculè, tueri quoq; videtur. *Paulus Ammannus*, qui nullam mulierculis fidem de superfœtatione adhibendam esse, disertè enunciat.

§. 2.

Quicquid verò horum fit, parum certè movere nos potest veterum auctoritas. *Aristotelem* enim quod spectat, notum est, faciles nimis aures praeuisse illum narratiunculis muliercularum: Unde saepius deceptum fuisse eundem, nemini mirum videri debet. *Plinius*, quicquid ea de re *Historiae Naturali* inferuit, ex *Aristotele* hausit. *Hippocrates* autem, si liber de *superfætatione* illius genuinus sit, omnibus errandi occasionem subministrasse videtur, dum in principio libri non enunciavit modo, *mulieres superfætare*, in quibus os uteri, quod stomachum dicit, post primum conceptum non ita valdè clauditur, sed & evidentibus idem signis constare adseruit. Praeterquam autem, quod libellus de *superfætatione*, vulgò *Hippocrati* adscriptus, ab *Emotiano* in recensione *librorum Hippocraticorum* praetermittatur; Nondum etiam ad liquidum deductum est, an ἐπι-κυνημα pro ἀποκυνημα, *superfætatum* pro *concepto* vel contra graeco in textu legendum sit? Neq; verò quicquam probat *Gorgiae* uxor in *Larissa*, cujus in *Epidemicis* meminit *Hippocrates*. Huic mulieri purgationes menstruae quatuor jam annis substiterant, uterusq; , quamcunq; in partem sese iuclinasset, pulsus atq; gravitatis sensum praebebat. Nihilominus concepit foetum & produxit emissaq; est in lucem nono mense puella viva, in coxendice tamen ulcus habens, secundarum exitus consecutus est & copiosus admodum sanguinis fluxus successit. Venter interea, excluso primo foetu, exiguo quidem momento re-

mollitus est, planè autem non concidit, sed durior, perseveravit, verum citra dolorem. *Quadragesimo* verò a primo *die*, quod praeposterè (*superfoetatione*) conceptum fuit, excidit caro quaedam (*σαρξ*) & venter procidit tumoresq; omnes fluxusq; tenuis & sanguis olens prodiit ac convaluit. At verò observandum hìc est, non dici, foetum fuisse vitalem, qui exclusus est, sed carneam tantum molem, vitae sine dubio expertem, quam rectius molam vel sanguinem indigesta mole concretum dixeris. Deinde verò, etiam si vitalem fuisse omni modo concederetur, adparet tamen ex historiae hujus circumstantiis, *Mulierem* istam *Larissaeam* primis diebus febrim detenuisse; Faciem, tibias, pedes ambos & femur alterum vehementer tumuisse, cibos averfatam & siti vehementer excruciatam fuisse: Quae symptomata cuncta foetum, utut vitalem, impedire potuerunt, imò actu impediverunt, quò minus una cum priori foetu nono mense, ordinario & maximè naturali pariendi termino, exitum tentaret.

§. 3.

Prius autem, quàm reliqua, quae allegantur, *superfoetationum* exempla ad rigidius examen revocemus, ex iis, quos evolvinus, Auctoribus adnotare brevibus placet, quid de *superfoetationis* existentia & indole ipsimet sentiant. Pleriq; igitur in eo consentiunt:

1.) Superfoetationem esse rem usq; adeo raram imò rarissimam, ut inter millies millenas impraegnationes vix semel atq; iterum contingere soleat.

2.) Nullam foemellam brutam *superfoetare*, Sola muliere excepta.

3.) *Superfoetationem* non modò aegerrimè *per se* agnoscì, sed & *superfoetatum* à *gemellis* haud facìlè discerni.

4.) *Superfoetationem* fieri vix posse, nisi tribus vel quatuor diebus post priorem conceptionem; Quod tamen adsertum quâ ratione cum eo conciliandum sit, quod integris *quadraginta diebus* vel *duobus* demum *mensibus superfoetatum* post primum legitimum conceptum excludi possit, vix adparet.

5.) *Superfoetationem* non nisi à primo conceptionis legitimæ die ad trigesimum usq; contingere; Transacto illo tempore autem prorsus impossibilem esse; Quia, cùm uterus paulatim indies repleretur, semen recens vix admittere, nedum admissum retinere valeret. Ut taceam

6.) Ipsas quoq; leges *superfoetationem* talem, *quadraginta diebus* post primam conceptionem factam inter portenta & miracula Naturæ referre.

§. 4.

Quæ omnia si debita *ἀκριβεία* ad examen revocentur, talia nobis subministrabunt praesupposita, ex quibus doctrinae vulgaris de *superfoetatione* falsitas liquidò agnosci poterit. Sunt autem sequentia:

Primum est: Quicumq; effectus tam rarus est atq; infrequens, ut inter millies millenas mulieres vix uni atq; alteri contingat, ille ad *non Ens* vel proximè accedit, vel prorsus *non Enti* adnumerari meretur. Atqui hoc modo cum *superfoetatione* comparatum est: Nam si *superfoetatio* naturaliter contingere posset, meritò mirum videri deberet, cur *actu* non contingeret? Cùm certum sit, plerasq; Juvenculas (utut non ex absoluta necessitate) primis statim ex congressibus
marita-

maritalibus gravidas reddi, quae tamen cum toto reliquo graviditatis tempore à qualicunq; venereo commercio non abstineant, in millies millenis tamen, sicuti Ipsimet *superfoetationis* adsertores testantur, nullus ejus effectus subsequatur, manifestum est, in meras tandem fabulas vel fallacias resolvi, quicquid de *superfoetatione* vulgò enarratur.

Secundum est: Quicunq; effectus usq; adeò rarus est & infrequens, ut non tantum nulli brutorum foeminae *nunquam*, sed & inter millies millenas mulieres *aliquando* tantum contingat, ille tamdiu chymaericus manet, donec solida diversitatis ratio hoc in passu inter foemellas brutorum & hominum allegetur. Si dicatur, foeminas brutorum certo tantum tempore oestrum venereum pati, quo defervescente & impraegnatione seqvuta nullos amplius masculos admittant; Quorum tamen omnium contrarium observetur in foemellis humanis: Tunc regero 1.) Pleraq; animalia bruta certo quidem anni tempore veneremur exercere, impetum tamen ipsum sic satis diu continuare: Qua temporis intercapedine cum pluribus masculis conjunguntur, & nulla tamen consequitur *superfoetatio*. Cur ergò solae foeminae humanae *indiscriminatim*, nullo temporis respectu habito, veneremur exercentes, illam paterentur? Regero 2.) Pleraq; animalia bruta esse ordinariè *πολυτοκα*, mulieres verò ut plurimum uniparas: Aut ergò brutorum foeminae plures foetus *uno* eodemq; *coitu* concipient, aut *diversis*. Si *prius*, nulla adparet ratio, cur non etiam foemellae humanae uno congressu gemellos, trigeminos, quadrigeminos &c. & concipiant & pariant? Si verò

verò posterius, aeqve patientur *superfætationem* brutae ac humanae fœmellae, id quod tamen *superfætationis* adsertores constanter hucusq; negarunt.

Tertium est: Si *superfætationis* indicia usq; adeò incerta atq; obscura sint, ut non modo *per se* difficulter agnosci, sed difficilior adhuc à *gemellorum* statu dignosci queat: Sequitur, meram tantum fallaciam committi, si, quod reapse sunt, gemelli, trigemini vel quadrigemini, diversis licet partibus exclusi, pro *superfætatis* habeantur. Neq; sufficit dicere, gemellos & ejusdem plerumq; magnitudinis esse & communi frui secundina, & nulla quoq; alia ratione à se mutuo separari, nisi beneficio propriae membranae, utrumq; una cum aqua concludentis; Quae quippe omnia multiplici experientiae contraria sunt. Quam enim subinde unica tantum secundina fruuntur gemelli; Id tamen ordinarium non est. Quotquot mihi gemellos videre licuit, omnes duplici secundina instructos & propriis amiculis conclusos observavi, & pauci tantum dies elapsi sunt, quo idem, in muliere suburbana, sartoris cujusdam uxore, videre denuo contigit, quicquid etiam in contrarium anicula obstetrix adstantibus, me absente, persuadere conata esset. Sic etiam testatur Dn. *Mauriceau*, in arte obstetricia, si quis ullus alius, expertissimus, se aliquando adfuisse partui mulieris, ex cujus utero, legitimo pariendi tempore, puellam crassam viventem, & pedibus quidem, ob depravatum ejus situm eduxisset: Eidem vero in extrahenda secundina occupato occurrisse simulq; eductum fuisse alterum fœ-

tum marem mortuum, dicta filia duplo minorem, ut magnitudinis suae ratione partus quadrimestris vel quinquemestris, atq; adeò verè *superfætatus* haberi potuisset; Qui tamen adserere non dubitat, utrumq; fœtum, disparis licet magnitudinis, unius tamen concubitus progeniem fuisse, cùm unica utriusque communi tunica involveretur.

Quartum est: Incertum *superfætandi* tempus incertum quoq; & implicatum reddere totum negotium. Finge enim, quod nonnullis placuit, *superfætationem* fieri non posse, nisi primis quatuor vel quinque diebus post primam conceptionem; Quae quæso necessitas cogit, *superfætatum* potius quàm gemellos, diversis potius quàm unico ac simplici congressu genitos, uno licet eodemq; tempore & aequa organorum perfectione exclusos, agnoscere. Si verò, quod alii senserunt, etiam trigesimo vel quadragesimo die vel planè bimestri spatio post primam conceptionem *superfætatum* gigni potest; Unde quæso est, quod gravidæ consuetis novae conceptionis incommodis ac symptomatibus non denuò, ut prius, conflictentur? Sed non pluribus opus est argumentis, cùm ipsimet *superfætationis* propugnatores non diffiteantur, impossibilem esse, quae ultra trigesimum diem extenderetur, *superfætationem*.

Quintum est: Omnem fœminam ex intimo, quo perfunditur sensu, non modò gravidam sese factam scire, sed & indies uterum in sese contrahi & unà cum orificio interno in arctius cogi, animadvertere posse. Cujus suppositi veritas jam dudum

dum *Hippocrati* perspecta fuit, dum *Aphorismorum* Libro V. 51. pronunciat: *Quæ utero gerunt, iis os uteri connivet*: Idemq; agnovit *Galenus*, dum Libro XIV. de usu partium C. 3. inquit: *Matricum collum in pudendum muliebre desinit, quod, cum animal concepit, clauditur ad unguem, adeò ut ne minimum quidem aut intus foràs laxet, aut foris intro recipiat*. An autem, quod idem *Galenus* mox subjicit, in coitu eousq; pateat ac tendatur, ut semen per latam viam progrediens facilè in matricum sinum perveniat, alio loco commodius disquiretur.

Ultimum est: Plures foetus, uno vel diversis partibus exclusos, uno tantum foecundo, non diverso vel successivo coitu genitos esse: Quatenus nempe, vel plura diversa ovula simul impraegnantur, vel plures foetus unico ovulo conclusi latent, qui deinde pro maturitatis suae ratione vel simul ad perfectionem perveniunt & sic uno partu simul excluduntur, vel tardius, quo casu tardius etiam publicam in lucem prodibunt.

§. 5.

Quod si verò nunc ad horum Praesuppositorum cynosuram exigantur *superfoetationum* exempla, ab Auctoribus hætenus adlata, nullo non negotio apparebit, pleraq; vel fabulosa esse vel manifesta niti fallacia, *superfoetatum* nempe credendo, quod duplex vel triplex partus rectius haberi merebatur. Et ne in examinandis antiquis exemplis, quae ex *Aristotele* & *Plinio* transcripta sunt, multum commoremur, oculos potius mentis conjiciemus in recentiores

quasdam observationes, visuri, quodnam inde patrocini-
 cinium pro defendenda *superfoetationis* possibilitate,
 quin vera & reali ejusdem existentia depromere pos-
 sint pertinaces ejusdem defensores. In Ephemeridi-
 bus N. C. Dec. II. Anno VII. Obs. CLXV. à DD.
Gabriele Claudero sistitur historia foeminae juvenculae
 simulq; vegetae, quae, cum hortulum suum mulie-
 brem foecundo masculini seminis imbre irrigari passa
 esset, solemni, consueto ac naturali tempore, feliciq;
 Lucinae omine parit filiolum sanum ac vegetum,
 secundinis quidem cum consueta lochiorum mana-
 tione rectè succedentibus, remanente tamen insigni
 abdominis tumore cum sensibili motu doloreq; al-
 ternante, quanquam interea lochia satis rectè flu-
 xum suum continuaverint. Ast quid fit? Septimo
 demum à priore partu die alius egreditur puellus
 cum sua secundina, lochiisq; residuis pariter ac no-
 vis pensum suum legitimè absolvantibus. En igitur
 intercapedinem septem dierum, inter priorem &
 posteriorem partum interjectam, unde quis novam
 conceptionem, priori denuò inductam & sic veram
superfoetationem haud difficulter conjiciet! Verum e-
 nim verò nemo inde, opinor, *superfoetationem* evin-
 cet. Namq; (secundum suppos. ult. hujus Specim.)
 gemelli fuere, unico quidem ac simplici foecundo
 coitu concepti, sed inaequali tempore ad perfectio-
 nem deducti, id quod (per Supp. IV. Specim. II.)
fieri subinde non modò *posse*, sed & *fieri solere*, jam
 aliàs satis à nobis ostensum est.

§. 6.

Majorem equidem difficultatem parere videntur tria alia *superfoetationum* exempla, à *Borrichio* Volum. V. Actorum *Haffnienſium* adducta, ac de-
nuò à *Boneto* Volum. II. Medic. Septentrion. Col-
latit. allegata, quae tamen ad lapidem lydium no-
ſtrorum Suppoſitorum debite examinata, omnem
probandi efficaciam mox amittent. Quanquam e-
nim duo circiter menſes inter primam ſecundamve
conceptionem interceſſiſſe *Borrichio* videantur: No-
vimus tamen (ex Supp. III. Specim. II.) Naturam ſui
juris eſſe, nec ad leges humanas componi aut ſem-
per ex formula reſpondere, ſed modo properare,
modò vota praecurrere; Atq; adeò (juxta ſuppoſ.
ult. & §. 9. Spec. I.) menſe quoq; ſeptimo vitales pro-
dire poſſe foetus. Ut taceam, nullam ab Auctore
dictarum Obſervationum mentionem fieri, an pluri-
bus, an ſimplici tantum ſecundina fuerint inſtructi
foetus?

§. 7.

In tertio verò exemplo *Borrichiano* nulla planè
difficultas latet. Licet enim (per Suppoſ. III. Spec.
III.) alter altero propemodum dimidio minor fue-
rit, illeq; mortuus, hic vivus ſeptimo menſe prodie-
rit: Certiſſimum tamen eſt, ob alterationem matris,
trifti nuncio perterrefactae, utrumq; intempeſtively
excluſum eſſe, alterum quidem mortuum, alterum
verò vivum, quanquam languidum & cadaverolum;
Unde etiam unica poſt hora exſpiravit.

Quid si verò alter foetuum *hero*, alter *servo* similis fuerit? Qualem historiam de ancilla quadam, quae uno eodemq; die cum duobis viris rem habuisse dicitur, enarrat *Plinius*. Vel, si alter *mariti*, alter *adulteri* imaginem retulerit? Id quod pariter *Plinii* fide constat. Respondemus: Mirabilem esse imaginationis maternae efficaciam; Neq; enim ideò filius tuus est, quia imaginem tuam praesentat; Sed hoc omne vividae matris phantasiae in acceptis referendum est.

Accedit, aquarum subinde hydropicarum in abdomine collectionem vel flatulentam ventris expansionem mentiri falsam *superfoetationem*, quale exemplum sua in praxi adnotavit *Ammannus*, quod in *Theophili Boneti Medicina Septentrionali Collatitia*, Tomo II. Obs. XXIII. relatum legitur de muliere rustica, quae, posteaquam filiam peperisset, in eodem isto puerperio, sine dubio ob minus prosperum successum vel totalem suppressionem fluxus lochialis hydropica reddita fuit: Unde elapso trimestri spatio abdomen hujus paganae in fastigiatum tumorem, non secus ac in vera *impraegnatione* fieri consuevit, elevatum est, quo conspecto & abdomine leviter compresso obstetrix, obscuro aquarum hydropicarum motu decepta exclamavit: Restitire ad huc dum foetum in utero, *superfoetatione* conceptum, muliere interim ad plures emigrante, dum novum adornare puerperium cogitabat. Dissecto deinde corpore defunctae, post primam statim incisionem tam foeda aquarum colluvies profiliit, ut adstantes abire coacti fuerint:

fuerint: Quo ipso omnis fictae *superfoetationis* opinio simul ac semel evanuit.

§. 10.

Nos interea ex hisce omnibus inferimus: *Superfoetationem* eo, quo vocabulum sumi solet, sensu, quo nempe novam denotat mulieris jam gravidæ conceptionem, qua graviditatis suae tempore ex iterato coitu denuo impraegnatur & concipit, natura impossibilem esse: Quia (per Supp. I.) non modò ea, quae inter mulieres tam rara atq; infrequentia sunt, ut non nisi inter millies millenas uni contingant, chymaeris & non entibus quàm proximè accedunt; Sed &, quia (juxta Supp. III.) nullis certis indiciis sese prodit, imo & (secundum Supp. V.) uterus foeminarum, inprimis verò orificium ejus internum, facta conceptione, tam arctè connivet, ut ne apicem quidem aciculae amplius admittat: Unde (juxta Supp. ult.) veritati omni modo consentaneum nobis videtur: Plures foetus, uno vel distinctis partibus exclusos, non successivo sed uno foecundo congressu genitos esse, atq; adeò nullam dari *superfoetationem*; Id Q. E. D.

§. 11.

Unde sequentia adhuc Consectaria fluunt:

I.) Rei non existentis nullos quoq; Juris effectus esse; Et rursus: Non entis nullas esse affectiones: Unde denuò consequitur: Frustra omninò de *superfoetatis* Jura disposuisse.

II.) Supervacaneum esse, ut multum sese fatigent Canonistae in enodanda quaestione conscientiae: An

An mulier conjugata, postquam sese gravidam esse sentit, conscientiae suae vim inferat, si nihil ominis cum Marito suo venerem exerceat? Quod profecto, nisi aliis de causis illicitum esse judicetur, saltem ob *superfoetationis* metum frustra prohiberetur.

III.) Portentosas veterum enarrationes de *superfoetatione* multis quoq; recentiorum glaucoma induxisse, & inter multos alios bonum quoq; *Sennertum* seduxisse, ut non modò ipsius *superfoetationis* existentiam agnosceret, sed & causas ejus, differentias, signa tam diagnostica quam prognostica ipsamque planè medendi methodum cum therapia tradiderit. Quod ipsum nihil reapse aliud est, quàm si quis regionem *Slarafforum*, quae nunquam in rerum natura fuit, secundum principales urbes, vicos, pagos, sylvas, flumina, montes, imò incolas planè describere vellet.

IV.) Phantasiam matris mirifica pollere energia in foetum, quem gestat, testibus naevis, qui tenello embryonis corpori subinde imprimuntur:

Qua de re Thomas Fienus integrum conscripsit tractatum.

SPECIMEN QVARTUM MEDICINAE FORENSIS.

Praefatio.

On questi jam fuimus alibi,
 ea hodie in tempora nos inci-
 disse, quibus, quod rarum, no-
 vum, inauditum & curiosum
 non est, vel nullo numero ha-
 betur vel alto plane superci-
 lio contemnitur; Plerisque ea, qua decebat,
 accuratatione minus perpendentibus, an res illae
 novae, rariae atque curiosae sint etiam neces-
 sariae vel saltem utiles? Me quod attinet, in-
 genue confiteor, ejus generis novitates, nostros
 inter homines hodieq; usitatas, quae nempe vel
 in subtilibus speculationibus excogitandis vel
 novarum opinionum portentis in orbem pro-
 trudendis consistunt, nunquam temere me ad-
 sectasse: Alioquin polliceri [citra vanam ta-
 men jactantiam] ausus fuisssem, aeq; fertile,
 aeq; habile ac foecundum ingenium, ad resta-
 les novas meditandum, adlaturum me fuisse,
 atq; quemcunque alium. Verum nunquam
 G tanti

tanti mihi visum fuit, minutias tales studiosius
consecrari, quas quippe vix unquam majori
in pretio habui, quam lusum puerulorum, glo-
bulis lapideis, vario artificio a Natura in su-
perficie exornatis, in platea publica tempus in-
utiliter terentium. At vero si cui eas animi
dotes Alma Mater indulgisset, ut novitates, ad
usum vitae spectantes, in apricum deducere
posset, abunde haberet, unde sibi ipsi gratula-
retur. Ita v.g. si quis in ea signorum incerti-
tudine, qua in hunc usq^{ue} diem Jurisperiti ci-
tra contradictionem laborant, ad gravissi-
mum Infanticidii crimen, alicui foeminae im-
putatum, comprobandum, certiora omniq^{ue} ex-
ceptione majora indicia in medium proferre
posset, quibus vel insontes absolvere vel legiti-
me accusatas citra omnem erroris suspicionem
condemnare liceret, sperarem ego, talem exco-
gitatam esse novitatem, cui vel mille novae
Doctorum opiniones vel fabulosae quorundam
speculationes, ipsi plane auditui subinde gra-
ves, quantacunque alias curiositate sese com-
mendare viderentur, aequiparari nulla rati-
one possent. Tentabimus nos, quid arduo hoc
in negotio humeri nostri valeant, quid ferre
recusent? Ardentissime eum in finem D Eum,
veri-

veritatis omnis Auctorem implorantes, ut nos in omnem veritatem deducere clementissime dignetur!

Art. XXXV. Const. Crimin. Carol. V.

Von heimlichen Kindhaben und tödten / durch ihre Mutter gnugsame Anzeigung.

So man eine Dirne / so für eine Jungfrau gehet / im Argwohn hat / daß Sie heimlich ein Kind gehabt / und ertödtet habe / soll man sonderlich erkunden / ob Sie mit einem großen ungewöhnlichen Leib gesehen worden sey. Mehr / ob Ihr der Leib kleiner worden / und darnach bleich und schwach gewest sey. So solches und dergleichen erfunden wird / wo dann dieselbe Dirne eine Person ist / darzu man sich der verdachten That versehen mag / soll die durch verständige Frauen an heimlichen Stätten / als zu weiterer Erfahrung dienstlich ist / besichtigt werden / würde Sie dann daselbst auch argwöhniger funden / und will der That dennoch nicht bekennen / mag man Sie peinlich fragen.

Art. XXXVI. Ejusdem Constitut.

Eine andere Anzeigung begangener Kinder-Mord.

Wo aber das Kindlein / so kürzlich ertödtet worden ist / daß der Mutter / die Milch in den Brüsten / noch nicht vergangen / die mag an ihren Brüsten gemolcken werden / welcher dann in den Brüsten rechte vollkommene Milch erfunden wird / die hat deßhalb eine starcke Vermuthung peinlicher Frage halben wieder sich. Nach dem aber etliche Leib-Ärzte sagen / daß aus etlichen natürlichen Ursachen etwan eine / die kein Kind getragen /

Milch in den Brüsten haben möge/ darum/ so sich eine Dirne in diesen Fällen also entschuldiget/ soll deßhalben durch die Heb-Ämnen oder sonsten/weitere Erfahrung geschehen.

EXPOSITIO.

§. I.

HUmillime veneror Majestatem Imperatoriam; Submississima devotione prosequor gloriosissimum Caesarem, *Constitutionum* harum *Criminalium* Auctorem; At vero fateri cogit veritas, pleraque hisce in articulis proposita *infanticidii* indicia dubia, incerta & insufficientia esse, ac proinde, nisi certiora alia ad crimen *infanticidii* comprobandum adferantur, puellam talem, quae partus clam occisi suspecta agitur, tormentis subjici non posse.

§. 2.

Proinde absoluta efflagitat necessitas, ut Judici, in gravissimum tale crimen inquirenti, de corpore delicti ante omnia constet; Id quod tamen factu impossibile est, nisi haec duo rerum momenta idoneis argumentis demonstrantur, quorum *primum* est: *Foeminam infanticidii accusatam reapse gravidam fuisse. Alterum: Infantem quoque ab ea exclusum tam vivum quam vitalem editum & ab illa interfectum esse.* Utrumque sicuti indagatu perquam difficile esse, ultro concedo: Ita tanto majorem operam impendendam esse, ut Judici innotescat, inevitabilis pariter expostulat necessitas.

§. 3.

Addemonstrandum itaque primum harum rerum momentum, convincendam nempe mulierem, quod, quae adhucdum virgo haberi cupit, reapse gravida

da fuerit, pro more nostro paucula denuo praesupponemus, ex quibus, tam quid de signis praegnantiae ab Imperatore hic adductis, quam aliis etiam indicis, quae hinc inde à Doctoribus commemorantur, sentiendum sit, haud obscure dispalescet. Sunt autem sequentia:

Primum est: Pleraque quidem, quae allegari hactenus consueverunt, graviditatis signa, seorsim inprimis considerata, meris partim conjecturis niti, partim vero dubia, incerta & aequivoca esse; Non tamen *indiscriminatim* omnia.

Secundum est: Dari è contra signa praegnantiae certa, infallibilia, indubitata omnique exceptione majora, quae proinde *pathognomonica* jure adpellari possunt. Quanquam enim graviditas mulierum non sit status praeternaturalis, sed tantum extraordinarius: Attamen, uti praeter communia morbi specialia sua & quasi *pathognomonica* signa habent, quibus manifestantur & ab aliis perite discernuntur: Ita quoque praegnantia praeter communia suis quoque signis *pathognomonicis* gaudet, quibus innotescit.

Tertium est: Signa ista *pathognomonica* consistere partim in subtili & exquisito sensu horridulo corpus percurstante, quem post congressum maritalem & factam inde conceptionem experiuntur suo in corpore mulierculae, partim in singulari alteratione, sensum istum insequente; Quo modo adfectae Mulierculae uterum successive in sese contrahi animadvertunt, tantoque fervore non solum in venerem non amplius feruntur, sed contrario potius fastidio laborant, cum torpore animi aequae ac corporis insolito, adpetitu ciborum non tam im-

minuto

minuto quam eorundem potius nausea, quae in nonnullis ad vomitum usque adsurgit : Quae omnia tamen primis conceptionis temporibus contingere magis consuevere.

Quartum est: Tanto certiora esse impraegnationis indicia, tantoque efficacius concludere, quo plura illorum concurrunt, junctis inprimis, praeter communia, signis quoque *pathognomonicis*.

Quintum est: Illa signa, quae pluribus aliis constitutionibus & adfectibus communia sunt, adaequata impraegnationis indicia esse non posse.

Sextum est: Quaecunque signa neque semper neque in omnibus adsunt, atque adeo cum graviditate nullum necessarium nexum fovent, illa tanquam incerta vel meris tantum conjecturis subnixa, attendi non merentur.

Septimum est: Praegnantiam mulierum difficilius ab aliis, facilius ab illismet ipsis cognosci. Quaevis enim foemina (per Suppos. VII. Spec. I.) tempus impraegnationis scire potest, dummodo ad ea, quae in corpore suo fiunt, curiosius & exquisitius attendat.

Postremum est: Praegnantiam mulierum difficilius primis, quam mediis vel ultimis gestationis mensibus, omnium vero difficillime *praeteritam* ab aliis explorari. Quocunque vero tempore investigetur, non omnino indagatu impossibilem esse, quanquam non levis in difficili negotio requiratur circumspectio.

§. 4.

Ad hancce igitur normam & fundamentales quasi regulas si exigantur indicia ab Imperatore nostro adlata, facile adparebit, ea omnia seorsim inprimis considerata (per Suppos. I.) incerta, dubia atque fallacia esse.

esse. Nam quod *primum* attinet *intumescentiam* ac *detumescentiam* abdominis, si nempe puella quaedam, quae antea ventre praeter solitum naturae ordinem tumefacto conspecta fuerat, nunc eodem admodum contracto observetur, illa, cum (per Suppos. V.) & hydropico-asciticis & tympaniticis & diuturna menstruum suppressione laborantibus communis sit, & aliis quoque de causis, facta scilicet humorum hucusque retentorum evacuatione, remittere soleat: Hinc *adequatum* impraegnationis factae signum esse nequit. Accedit, indicium hoc hodierno puellarum habitu (durch die weiten Reiff-Röcke) eludi & occultari facile posse: Unde certe, si nulla alia subesset ratio, ridiculum istum, hodiernis tamen moribus solemnem sexus sequioris habitum publica auctoritate prohibendi, id unicum sufficere posset: Quia alias omnium oculis exponeretur, quod fallaci isto artificio occultari facile potest. Adde, quod nonnullae etiam beneficio thoracis aliorumque amiculorum tam arcte corpus constringere sciant, ut intumescencia illa parum vel nihil prodeat in conspectum.

§. 5.

Eadem propemodum ratione comparatum est cum altero, ab Imperatore nostro allegato indicio, faciei nempe pallore, si, quae floridum haecenus, vivacem atque purpureo cruore suffusum exhibuit faciei adspectum, nunc pallido & abjecto colore defoedata conspiciatur. Ast cum (per Supp. V. & VI.) hoc phaenomenon pluribus aliis quoque adfectibus, v. g. cachexia, leucophlegmacia, suppressione menstruum, leucorrhoea &c. laborantibus complicitur, praete-

praetereaque nec semper adsit, nec cum graviditate ullum necessarium habeat nexum: Sequitur iterum, valde dubium atque incertum esse idem hoc indicium.

§. 6.

Eadem incertitudinis nota laborat etiam *tertium* ab Imperatore adductum indicium, lactis nempe, non tenuioris, aquosi vel serosioris, sed perfecti debitaque consistentia gaudentis praesentia in mammis, in primis si tanta in copia collectum illud fuerit, ut ab obstetricibus emulgeri queat. Praeterquam autem, quod Imperator ipse non multum momenti in eodem reponat, dum ad observationes quorundam medicorum, simile quid ex alia causa fieri posse docentium, provocat: Occurrunt alia adhuc argumenta, quae vim & efficaciam probandi hujus indicii penitus infringunt atque enervant. Nam (1) mulieribus quandoque in mammis lac generatur, quae nec gravidae sunt, nec peperere, sed quibus simpliciter menstrua tantum subistere, docente sic *Hippocrate* Aphor. Sect. V. 39. Deinde (2) lac in mammis puellarum incorruptarum artificialiter excitari potest, nempe frictione, contrectatione & suctione frequenti; de cujus rei successu eximiam plane observationem adnotavit D. *Franciscus Bouchardus* Miscell. N. C. Dec. I. Ann. 3. Obs. X. de vidua quadam rusticana prope sexagenaria, quae solo charitatis motu bimestris infantuli repertitii (eines Findel Kindes) nutritionem aggressa suas, quanquam flaccidas, sicuti ea aetate solent, mammillas primis diebus ita accommodaverat, ut lacte paulo post frequenti & avidi suctus occasione excitato, septem hebdomadas dictum infantem

tem aluerit, & pluribus sine dubio mensibus aluisset, nisi alienus casus alumnum submovisset. Eodem (3) artificio lac subinde etiam in mammis virorum imo brutorum quorundam masculis gignitur, quorum prius in observationibus *Schenckii*, posterius vero in *Schotti* Physica curiosa de capro haedos lactante legi potest. Imo (4) in ipsis quoque puerorum atque juvenum mamillis lac repertum esse, testis est Observatio Eph. N. C. Dec. I. Ann. II. Obs. CXXXV. de Studio Medicinae viginti duorum annorum, cui fere per anni spatium e sinistrae mamillae papilla lacteus liquor quotidie exstillavit, ubi simul non pauca lactantium virginum, citra omnem tamen virginitatis laesae suspicionem, exempla leguntur, & plura adhuc apud *Forestum*, *Borellum* aliosque curiosos Observatores Medicos, quorum ingentem numerum apud *Zacchiam* accumulatum esse videmus, legi possunt. At vero cum haec omnia non sint *nova*, sed ab aliis jam dudum animadversa; Hinc curioso nimis Lectori prolixa eorum repetitione taedium non creabimus; sed paucis tantum verbis repetemus, quid *Facultas Medica Hassnienensis* jam olim hoc de signo senserit, dum inquit: *Quandoquidem experientia demonstret, & multis variorum exemplis ostensum sit, quod non in pueris tantum utriusque sexus in mamillis possit lac album observari, sed etiam in puellis, de quibus nulla dubitatio fuit, imo etiam in viris tam abundans, ut infantes eo lacte potuerint nutrire, & faciem eorum conspergere, qui assidebant; Praeterea & Hippocrates & alii medici antiqui satis probarint & explicarint, quomodo id fieri possit: Non possumus nos perspicere, qua ratione possit hoc signum pro indubitato censerit, quod foemina vel praegnans sit vel pepererit.*

Cum vero in cunctis hisce indiciis ipsemet Imperator non satis fiducia reponere videatur, jubet (4) ut suspecta ejusmodi puella a peritis Mulieribus, quales credit esse obstetrices, occultis in locis corporis inspiciatur, quae de defloratione seu amissione virginitatis vel partu praecedente suum perhibeant testimonium. Ast cum haec ipsa ocularis corporis inspectio, ab Obstetricibus peragenda, pluribus adhuc dubiis totum negotium involvat, idque longe implicatius & intricatius reddat, nescientibus ut plurimum hisce aniculis, quid inspicere debeant, imo potius absurda multa de dehiscencia ossium pubis (*Mutter Schloß*) de signo muliebri (*Weibes Zeichen*) aliisque portentis nullibi observandis garriant, Judicemque harum rerum imperitum tanto magis confundant: Hinc merito dubitamus, an corporalis illa inspectio ad corpus delicti detegendum multum collatura sit? Interea tamen, cum multum Reipublicae intersit, ut sciatur, quomodo comparatam esse deceat ejusmodi inspectionem, a quibus peragenda sit, & quid proprie observari possit vel debeat; Hinc peculiarem eidem disquisitionem proxime destinabimus.

Quid autem de menstruorum emanatione judicabimus, a qua plerumque honestae etiam mulieres in gravidationis suae initia supputare consueverunt? An aequae ac reliqua superius enarrata indicia, fallax, dubium atque incertum erit? Sic videtur: Neminem namque latet, non tantum plurimas honestas omnique suspitione carentes virgines multis continuis mensibus imo integris annis menstruorum suppressione

one citra opprobrium laborare, sed & haud paucas mulieres gravidas in tertium quandoque vel quartum mensem imo subinde dimidiū gestationis tempus menstrua sua pati, sicuti adhuc paucas ante septimanas mulier quaedā juvencula, militis uxor mihi occurrit, quae, licet septimū jam utero gessisset, semper tamen mensium suorum succesum in sextum usque mensem constanter retinuit. Quid dicam de mulieribus, menstrua in tota sua vita nunquam expertis, quae tamen, testibus observatoribus, feliciter nihilominus pepererunt?

§. 9.

Supereſt motus in abdomine, quem circa dimidiū gestationis tempus percipiunt mulieres, & quem tanquam infallibile graviditatis indicium inter sese mutuo admittere solent, non considerantes, innumeris quoque mulieribus, flatulentia vel suppressione mensium laborantibus hoc signum imposuisse. Quod, licet sexcentis aliis observationibus confirmari facile posset, placet tamen hac vice *Ammanni* historiam tantum allegare de muliere rustica, quae, cum filium peperisset, integro trimestri spatio post partum observavit abdomen in fastigiatum tumorem eo plane modo attolli, sicuti in graviditate fieri solet, quae cum tandem vi morbi mortua & abdomen sectum esset, post primam statim incisionem foetida humorum coluvies exiliit, quae tamen, quamdiu vixit mulier, aliquoties fictam in gravidationem mentita, haud simplici vice illi imposuit, quanquam toto illo tempore non obscuros in abdomine motus percepisset.

§. 10.

Neq; porro vomitus cruentus, haemoptysis vel haemorrhagia narium insolita sufficiens impraegnati-

onis indicium praebent; Etiam si enim non simus nescii, graviores tales haemorrhagias in superioribus corporis regionibus induci subinde gravidis a quocunque sanguinis orgasmo, in inferioribus concitato, ejusdemque regurgitatione. Abunde tamen notum est, easdem non infrequentes quoque esse puellis menstruorum suppressione adfectis. Id quod ipse quoque *Hippocrates* Sect. V. Aph. 32. & 33. jam dudum observavit.

§. 11.

Longe majori incertitudine ac vanitate laborant signa praegnantiae, quae ex ephelidibus seu maculis faciei, ex sanguine per Venae sectionem vel scarificationem emissio imo plane ex Urina nonnulli petere consuevere. Quanquam autem plerosque de maculis faciei & sanguine id facile concessuros esse, vix diffidam: Docet tamen quotidiana praxis, non ignobilem solum plebem rusticam sed & eminentioris conditionis matronas in inspectione urinarum tantam reponere fiduciam, ut inde non solummodo in gravidationem ipsam divinari, sed & ipsum plane sexum discerni posse, ridicule sibi persuadeant, cum tamen haruspices tales Uroscopi toto die decipiantur, dum urinae puerorum, juvenum, virorum imo plane caballorum nonnumquam ipsis offeruntur, ex quibus non sine adstantium cachinnis sua vaticinia (hocaspocas) circulatorio stylo decantare solent.

§. 12.

Eodem modo comparatum est cum mulierculis, quas interdum, citra omnem tamen graviditatis suspicionem, ingens & plane extraordinarius rerum insolitarum appetitus, picae haud absimilis, enormiter divexat; Cum (secundum Supp. VI.) non solum

lum omnibus gravidis hoc signum familiare non fit, nec semper observetur, sed & puellis extra matrimonium viventibus & solummodo aliquo successus menstrualis vitio adfectis vel viripetis vel imaginativae nimium obsequentibus contingere soleat.

§. 13.

Quod denique *Hippocratis* experimenta attinet, quando nempe vel aquam mulsam potandam exhibuit Mulierculis, vel suffitus & odora menta pudendis illarum admoveri jussit, ea silentio lubens praetereo, quia partim nihil probant, partim etiam sine abortus metu institui vix possunt.

§. 14.

Quid vero tandem ex hisce omnibus conficiemus? Nihil certe aliud, quam indicia, partim ab Imperatore adlata, partim aliis ex fontibus hausta, ad graviditatem foemellae cujusdam certo & indubitate evincendam non sufficere; inprimis si (secundū Supp. I.) seorsim considerentur, aliisque adfectibus (juxta Suppos. V.) communia sint, inprimis vero (per Supp. VI.) cum graviditate nullum necessarium nexum habeant, multo minus semper & in omnibus subjectis reperiantur.

§. 15.

Fronte sub adversa, etiam si lubentes utique fateamur, statum impraegnationis (per Supp. VII.) facilius ab ipsis foemellis, quam ab aliis dignosci; Imo licet sufficienter persuasi simus, quamlibet mulierem (secundum Supp. VII. Spec. I. & Supp. III. Spec. IV.) de eodem isto graviditatis statu intime convictam esse: Attamen, quia pleraeque versipellis sunt ingenii, & ad confessionem spontaneam difficulter adigi possunt,

posſūt, interea tamē iudici de vero delicti corpore conſtare debeat: Hinc exiſtimamus, quod, ſi (ſecundum Supp. I.) omnia praefentia & ſuperius enarrata indicia non *ſeorſim*, ſed *collective* ſumantur, in primis vero (juxta Supp. II. & III.) cum ſignis pathognomonicis conjungantur: Nulli amplius dubitamus, quin de praegnantia mulieris medico conſtare poſſit: Tanto magis, ſi indicia quaedam concurrant, ex ipſa oculari corporum inſpectione haurienda, de quibus tamen ut ſeorſim diſpiciamus, conſultum ducimus.

§. 16.

Supponamus autem, mulierem infanticidii ſuſpectam vel factam impraegnationem ſponte confeſſam, vel aliunde ex indiciis ſatis ſuperque convictam eſſe: Haec tamen omnia nondum ſufficiunt ad eandem de perpetrato infanticidii crimine convincendam; Niſi *vitalitas* foetus ac proinde qualisunque violentia eidem illata, quae mortem illi conſci-verit, invictis adhuc argumentis demonſtretur, ut ſic univerſum tandem corpus delicti plena in luce collocetur. Neminem namque fugit, quantis artificiis & ſubterfugiis vulgo utantur ad graviffimum crimen ſibi imputatum eludendum, & quocunque modo a ſe ſe amoliendum. Ita nonnullae illarum meretricularum, ut ab omni reatu immunes ſe praefentent, opponere ſciunt, *abortum* fuiſſe, non *vitalem* omnibusque numeris abſolutum, quem excluſiſſent, foetum. Verum haec obſectio eludi ſtatim poteſt, facta ipſius cadaveruli inſpectione oculari: Hinc enim facile patebit, in primis ſi (per Praeſupp. III. & V. Spec. I.) res condigne aeſtimetur, an perfectam vel imperfectam ſuorum organorum atque partium elab-

bora-

borationem habuerit, atque adeo inter *foetus abortivos* vel *vitales & legitimos* (per ejusdem Spec. I. Praesupp. IV.) referri mereatur, necne?

§. 17.

At vero reperiuntur aliae, quae, infanticidii culpam declinatae, non quidem negant, partum enim fuisse *vitalem*, attamen stando sese & quidem ab omni auxilio humano remotas peperisse, sicque foetum cum vi elisum capite illis in terram vel pavementum, sicque ex violentia tali externa indeque inducta graviori laesione diem suum ultimum obiisse. Quanquam autem, dabilem esse ejusmodi casum, non diffiteamur, Aetis quippe inquisitionalibus ad Facultatem subinde transmissis id abunde testantibus: Sollicite tamen rursus expendendum est, an laesio talis a casu ab alto vel aliunde fuerit contracta, nec non an in universum ita comparata fuerit, uti foetui mortem necessario consciverit? Quae certe res difficilioris est dijudicationis, quam quis in animum suum tam facile admittere potest.

§. 18.

Non minori calliditate desperatae causae hunc praetendunt fucum aliae, quasi nempe paulo ante consuetum & solemne partus tempus ingenti & plane prodigiosa uteri haemorrhagia fuerint correptae, unde primum foetus enormiter debilitatus, deinde vero vel in utero ipso vel sub laboribus partus extinctus fuerit. Speciosa profecto obiectio! Sic enim rem in honestis etiam mulieribus sese aliquando habere, haud paucis exemplis edocentur Practici. Absolute autem & semper tale quid contingere, exemplis plurimarum mulierum abunde patet, quae, non obstante
tali

tali enormiori haemorrhagia foetus vitales feliciter excludere. Caeterum in individuo enormem talem haemorrhagiam, quae foetui necem intulerit, praecessisse, a suspecta & infanticidii accusata probandum est.

§. 19.

Rursum aliae speciose satis excipiunt, funiculum umbilicalem collo infantis circumductum & sic sub ipsis partus laboribus eundem strangulatum & suffocatum esse, teste livescente circulo, qui in collo ejusmodi infantis observari tali in casu solet. Speciosa iterum, fateor, illa est exceptio; Idem enim in honestis quoque mulieribus subinde contingere, multoties experiuntur Practici. Cum vero suspectis ejusmodi personis fides tuto haberi nequeat: Hinc sequitur, idoneis iterum argumentis id, quod praetendunt, probandum esse.

§. 20.

Praecipuum vero, idque familiarissimum, prout paulo ante animadvertum est, foemellarum infanticidii accusatarum subterfugium, quo inquisitioni sese subducere moliantur, consistit in eo, quod praeaeque, foetum ab ipsis exclusum non fuisse *vitalem*, praetendant; Ad quod enervandum omni suo molimine contendere debet Praetor, ipsique Medici auxiliatrices eidem manus porrigere. Ex his itaque non pauci celebres Viri, ad evincendam partus recens enixi *vitalitatem* ad decantatum illud hodieque usitatum experimentum, pulmonibus foetus institutum confugere solent, qui si vel aquae supernatent vel submergantur, vel foetum noviter editum vixisse vel jam in utero denatum esse efficaciter probant; Qua
in

in sententia nobiscum sunt *Ettmüllerus*, *Stalpartius van der Wiel*, *Harveus*, *Swammerdammius*, *Bartholinus*, *Raygerus* pluresque alii, qui, pulmonem infantis nuper nati aquae supernatare observantes, *vivum* atque *vitalem* editum fuisse recte inferunt: Quod si vero fundum petant, non respirasse atque adeo mortuum exclusum esse, non minori certitudine concludunt; Quicquid etiam *Bohnius*, *Zellerus* & cum illis integrae *Facultates Medicae* in contrarium allegare non vereantur.

§. 21.

Verum ut, vitato auctoritatis praejudicio, demonstrativa magis methodo procedant omnia, pro consuetudine nostra denuo sequentia praesupponimus.

Primo: Quod, cum pulmones infantis recens nati, de quo dubium subortum est, an vel in utero ipso vel sub laboribus partus extinctus, an vero *vivus* pariter atque *vitalis* exclusus sit, in proportionatam atque sufficientem aquae calidae quantitatem injecti modo submergantur, modo supernatent, realis omnino atque positiva hujus diversi effectus causa esse debeat.

Secundo: Quod inter pulmonem *infantis vivi* & *mortui* ratione *densitatis* vel *raritatis*, ac proinde intuitu *gravitatis* vel *levitatis* magna sit differentia.

Tertio: Quod etiam intuitu ipsius coloris in pulmonibus foetus magna disparitas & quod in foetu nondum nato subrubra, at vero in edito subalba esse observetur eorundem compages & substantia.

Quarto: Quod corpus quodvis solidum vel solidescens ejusdem cum fluido, cui immixtum est, ponderis, neque adscendat, neque descendat, sed justissimum potius inter sese mutuo servant aequilibrium fluida aequae ac solida: Si autem solidum vel solide-
I
scens

scens fluido *specie gravius* fuerit, descendat, sin *levius*, ascendat.

Quinto: Unde consequitur, pulmonem foetus, qui respirando aërem nunquam hausit, *specifica gravitate* superaturum aquam, cui immergetur, atque adeo descensurum; Quia cellulae pnevmonicae nondum aëre dilatatae vel distentae fuerunt: Cujus rei contrarium eveniet in pulmone, qui aërem respirando haustum vel semel tantum admisit, qui quippe ejusdem vesiculas pnevmonicas inflabit atque expandet, corpusque pulmonum levius reddet, quo minus resistantiam fluidi ambientis superare queat, eoque casu supernatabit.

Sexto: Quod idem experimentum succedat pari felicitate in pulmonis *parte*, qua successit in *toto*; Idemque tam in integro & recenti, quam putredinem jam sentiente & corrupto.

Septimo: Quod quantitas aquae, cui pulmo vel totus vel pars ejusdem immittenda sunt, proportionata esse debeat: Unde quotiescunque experimentum infido potitur successu, toties indubitatum praebet argumentum, necessariam quandam circumstantiam vel neglectam, vel secus, quam oportebat, experimentum esse institutum.

§. 22.

Ex quibus proinde omnibus sequens fluit demonstratio: Si (per Supp. II ac III.) pulmones infantis nondum nati *subrubri* non modo adpareant, sed & *densioris compactiorisque* compagis observentur, ac proinde (juxta Supp. IV.) *specifica gravitate* praepolleant aquae subjectae, cui immissi sunt: Hinc sequetur, non tantum (per Suppos I.) realem atque positivam hujus dispari-

spacitatis rationem *in genere* esse oportere : Sed & (juxta Supp. V.) specialiter in eo consistere debere, quod aër respirando admissus vel non admissus majorem sive *gravitatem* sive *levitatem* pulmonibus conciliaverit: Unde (per idem Suppos.) vel submergentur vel supernatabunt aquae, atque adeo efficaciter demonstrabitur: Ejusmodi partum vel in utero vel sub laboribus partus extinctum, vel extra eundem manu violenta peremptum esse. Id Q. E. D.

§. 23.

Quaquam igitur, ut ex modo dictis manifestum est, hoc experimentum rationibus physico-anatomicis suffultum problemati proposito demonstrando sic satis congruum sit: Reperiuntur tamen, quos inter suum quoque nomen profitetur Clariss. *Bohnius*, Professor Lipsiensis, nupere heu! viventium coetu non sine bonorum omnium luctu exemptus, qui, licet quaestioni illi *theoreticae*, an foetus in utero respiret? discutiendae, caeteris paribus, admodum congruum esse istud experimentum existimet: Attamen ut fidum & infallibile documentum assumi posse, pro decernenda quaestione magis *practica*: An natus in utero, an extra eundem demum obierit occisusque fuerit? non facile concedet. Tanto vero minus pro defendendis aut inculpandis seu convincendis infanticidis, admitti unquam posse, tamdiu minimum tergiversantur, donec difficultates, quae non levis momenti ipsis videntur, quaeque testimonii istius fidem sublestant & dubiam reddere valeant, remotae atque discussae fuerint.

§. 24.

Has inter primum sibi locum vindicat, quam
I 2 modo

modo laudatus *Bohnius* in erudito *Tractatu de duplici medici officio, clinico & forensi* pag. 662. & sequentibus attulit. Nempe quod pulmones infantis, *intra uterum maternum mortui* artificio quodam aeque rari ac natales reddi queant ac pulmones *vivi nati*, tantillum aëris faucibus insufflando, quo quippe medio ipsi quoque pulmones, foetu mortuo exsecti tales evadant, ut vix ullo postmodum molimine (nisi forsan per antliam pneumaticam omni aëre probe evacuato) ad omnimodam denuo subsidentiam disponi queant. Imo provocat ad alia experimenta a semetipso & aliis instituta in catulis, mortuis, quorum exsectos pulmones levi aëris impulsu eousque distenderit, ut superficiei aquae innataverint, qui, si sua experimento superius adlato fides constare deberet, subsidere & submergi potius deberent. Verum enim vero quanquam *experimenta Bohniana*, quae utique tam in pulmonibus brutorum quam foetuum humanorum in utero demortuorum succedunt, in dubium vocare non praesumam: Ipsemet tamen *Bohnius* a se impetrare vix potest, ut ejusmodi *virulentum ac malignum hominum genus* fingat, quod experimenti istius gnarum, talem pulmonum rarefactionem *intra uterum mortui infantis* attentet, matremque hujus innocentem crudeli plane ac maligno affectu in infanticidii praesumptionem conjiciat. Alter vero, quem fingit, casus, optandus potius quam sperandus est. Ubi enim quaeso reperietur foemina tam tenerae conscientiae, quae, si furtiva ex venere gravida reddita fuerit, ac deinde foetum meretricium ediderit debilem & syncopizantem, non potius exultatura, quam eidem opem latura sit, ori ejus aliquid aëris insufflando atque ita ex mortis faucibus eripiendo, quae nihil
magis

magis in votis habet, imo nihil majore cura attemptat, quam ut quam primum internecioni detur, ejusdemque qualiscunq; fama & existimatio integra & incolumis conservetur. Vel, quae impudica mulier id solis etiam obstetricibus est permissura, ut vere etiam ante nativitatem mortui infantis pulmonibus aliquid aerae inhalet, sicque in propriam matris necem explicet atque natationi adaptet. In honestiorum vero matronarum partu debiliore id quandoque ab obstetricibus fieri, non negamus. Cur vero *Reygerum* suas in partes pertrahere conatus fuerit *Bobnius*, id quidem satis non perspicio, nisi id unum forte ipsi faveat, quod *Reygerus*, posteaquam Dec. I. Anno I. Observat. CCII. prolixè enarraverat, qua ratione pulmones recens natorum parvos, parenchymatis hepatis forma conspicuos in aquam submersos fundum toties, quoties injecti essent, petere observasset, indeque, infantes istos in utero non respirasse, sed ante exclusionem jam mortuos esse, rectè conclusisse. Subjiciat tandem, alterutrum istorum pulmonum sese sumpsisse, perque asperam arteriam inflasse, unde toti statim fuissent distenti, & mox omni conamine expresso iterum flatu, nihilominus natitasse seu fluctuasse pulmonem, nec mergi denuo potuisse. Interim *Reygerus* idem, quod nos ex istis experimentis deducit consuetarium: *Argumentum nempe esse indubitatum ad convincendas infanticidas & indagandam veritatem, an infans in utero mortuus vel demum post partum quocunque modo strangulatus vel occisus sit?* Nec deniq; ex cadaverulo nati, quod jussu Magistratus inspexit *Bobnius*, quicquam mutuari potest, quod sententiae ejus patrocinetur: Quia natus ille reapse mortu-

mortuus non erat, sed debilior tantum; Si enim commercium illud inter animam & corpus omnino defuisset, qui possibile quaeso fuisset, ut bis adhuc exhalare potuisset, id quod tamen factum fuisse, fide & relatione obstetricis, quae partui adfuit, constat.

S. 25.

Quod vero deinde *Bohnius* noster in *dystocia* seu qualicunque partus difficultate *non raro* evenire supponit, nempe *ruptis secundinis ac profusis aquis ambi-entibus, foetum intra uterum aliquamdiu adhuc haerentem tantum aëris per vaginam admittere & intra pulmones recipere posse, quantum ad illos tantisper explicandos atque natatiles reddendos sufficiat, mortuo nihilominus eodem demum exturbato*: Id nos unquam possibile esse, vix ac ne vix quidem persuaderi nobis patiemur. Praeterquam enim, quod *Bohnius* ipse in negotio tanti momenti, sanguinem quippe humanum concernente, eminentiori quam *conjecturae* titulo hanc suam sententiam venditare non audeat: Illud etiam obstat, quod, qui hic supponitur aëris introitus per vaginam in fundum uteri & consequenter os infantis, sit plane *impossibilis*: Quia nulla hic causa inveniri vel fingi saltem potest, quae vel uterum ipsum dilatet, vel foetus thoracem expandat sicque spatium concedat aëri, ut per vaginam uteri irrumpere queat: Cum nullum corpus alterius locum occupet, nisi priore ex eodem expulso, sicuti hoc modo aqua in globum vitreum prius non irruit, quam aëre mediante antlia pneumatica exhausto. Atque tali proinde casu pulmones ejus infantis, siquam maxime mortuus prodierit, leves, explicabiles ac natatiles effici posse, nunquam crediderim. Aliter vero sese res habet, si integro capite jam extra pu-
denda

denda muliebria promineat foetus, sed propter stricturam vehementem orificii uteri interni exitu suo potiri nequeat. Quo casu possibile esse, ejusmodi foetum nonnunquam sic satis sensibilibiter anhelare, nihil repugno.

§. 26.

Quae omnia aequa animilance, sicuti in re tam gravi oportebat, perpendens ingeniosissimus *Bohnius* noster, concedit quidem, ex pulmonum recens nati natatu inferri posse, eundem respirasse atque vixisse: Suspiciatur tamen, *incertam nihilominus ac fallacem maxime alteram experimenti hujus partem, hincque factam illationem minus firmam fore, ex sola nempe pulmonum submersione natum in partu & post partum non vixisse.* Quidni vero? Quatenam argumenta vel dubitandi saltem rationes habet noster, quae affirmare haud sinunt, *omnes natos, quorum pulmones, aquae commissi, huius submerguntur, ante partum e vivis discessisse.* Nullas scilicet, quae fidem experimenti infringere vel rationes ejus vel minimum labefactare valeant: Etiam si enim haud difficulter concedam, foetum, quamdiu uteri materni ergastulo adhuc conclusus est, sine respiratione vivere posse, atque adeo tali in casu vitam respiratione priorem esse: Attamen de jam nato seu extra Uterum versante (nisi forte membranis suis adhucdū circumdatus sit) id largiri nulla ratione possum, quod recens natus aliquamdiu sine omni respiratione vivere queat. Esto enim, *partum usque adeo languentem non raro excludi, qui omnis motus, sensus atque respirationis per aliquot momenta expers esse videatur, ut variis vellationibus, fomentationibus calidioribus, aromatum atque spirituosorum liquorum aspersione & aeris inhalationibus*
demum

demum excitandus sit: An ideo sequetur, ejusmodi partum, in quo sensus, motus, respirationis atque adeo ipsius quoque vitae indicia paulo obscuriora ac minus sensibilia sunt, vita omnino privatum esse? Minime gentium. Non sensibilis est crassis nostris sensibus motus, respiratio, vita foetus: Ergo nulla prorsus adest. Non sequitur. Idem enim in lipothymicis, syncopticis, strangulatione uterina tentatis &c. toto die observamus, quos tamen aliquo post tempore restitui & ad se redire, non minus multiplici experientia compertum habemus.

§. 27.

Verum alia a nobis diluenda superest difficultas. Observarunt nempe non semel *Bobnius* alique curiosi rerum talium perscrutatores, *unius ejusdemque recens editi pulmonis frustulum quoddam ad vasis fundum descendisse, alterum vero innatasse*: Unde inferunt, non parum iterum fidei huic praesumptioni, a *natatu* & *descensu* pulmonum petitae derogari: Atq; ideo *Craanius* monet, omnes pulmonis lobos accurate explorandos, discindendos hosque successive aquae injiciendos esse; Ex quo deinde concludit: Quod, si omnes aequaliter fundum petant, foetus ante partum vita excefferit; Quod si autem per momentum tantum respiraverit, certo & recte inde inferri existimat, foetum per aliquot saltem momenta extra uterū jamdum respirasse atque adeo vixisse; Quatenus singuli pulmonum lobuli aëre non aequae fuerint repleti, adeoque majore forsan pulmonum parte submersa, aliqua tantum supernataverit. Accedunt binae a *Zellero*, Professore Medicinae Tubingensi adductae observationes, quarum prima sistit vitulum, post partum sui per

per dimidium horae spatium adhuc superstitem & crebris anhelationibus fortioreque abdominis motu, se respirasse¹, testatum facientem, cujus nihilominus pulmones aquae injecti, lapidis instar fundum petierint: Altera vero ex Actis Judicialibus, infanticidium & nepotici-
dium concernentibus & Amplissimae Facultatis Medicae Tubingensis judicio expositis desumpta est, & sistit infantem post sui nativitatem aliquot vicibus evidenter vagientem hincque respirantem, cujus vivi clandestine sepulti ac denuo eruti pulmones aquae injecti pariter prompte submersi fuerint. Verum enim vero, quid ad singula haec experimenta responderi debeat, in erudito Scholio *Lncae Schroeckii* ad observationem CIV. Dec. III. Anni I. & II. Ephem. N.C. legi potest. Is nimirum, ponderatis probe omnibus experimenti momentis, adserere non dubitat, *in titulo praeternaturalem pulmonum constitutionem adfuisse*, atque proinde reliquorum experimentorum, in sanis pulmonibus institutorum, robur nullatenus inde infringi arbitratur: Cum alter lobulorum pulmonalium crassus & ob mucum vesiculas obstruentem ad inflationem fuerit ineptus: Unde sequitur, gravio-
rem illum extitisse, atque adeo aërem in reliqua sana pulmonis parte contentum non suffecisse pulmoni in alto suspenso detinendo, sed alteri illi, pondere suo ad fundum detrudenti, cedere coactum fuisse, plane ut nos superius (per Supp. IV. & V.) concludere nulli dubitavimus. Secundi vero experimenti *Zelleriani* vim atque nervum inde potissimum enervare laborat, quod, cum isto infoetu hepar corruptum atque tumefactum, ipsumque abdominis cavum

aquae quantitate repletum fuerit, non levis inde scrupulus injiciatur, annon idem quoque vel simile aliud in pulmonibus vitium adfuerit, idemque merito suspicamur, si quaedam pulmonum aquae immerforum pars subinde innatet, subinde vero submergatur.

§. XXVIII.

Ex quibus omnibus id tandem conficitur: Hoc experimentum de *natatu & submersione* pulmonū indubitatum subministrare argumentum Judicibus atque Medicis ad convincendas infanticidas & indagandam veritatem, an infans in utero mortuus vel post partum demum quocunque modo strangulatus vel occisus fuerit? Quanquam non negaverim, tanto magis stringere experimentum, quo plura combinantur phaenomena, illius pondus intendentia; Id quod aliquando saltem evenire posse, ipsemet *Bohnius* diffiteri non audet. V. G. si suffusio sanguinis circa nares, ab earundem violenta compressione sine dubio orta, observetur; Si in ipsa cadaveruli inspectione hinc inde stigmata, collum sugillatum, vellicatio item variis in partibus corporis facta detegantur; Si os infantis cineribus vel alia requapiam obturatum fuerit; Si funiculus umbilicalis abruptus vel rescissus conspiciatur, nulla debite sequuta, ut moris est, deligatione; Si foveae in cranio vel alia quaedam violentiae externae signa hinc inde lustranti sensui occurrant; Si infantis os faucesque spuma fuerint repletae &c. Quanquam enim singulis hisce indiciis parem probandi efficaciam non vindicem: Est tamen extra omnem dubitationis aleam positum, quod, quo plura illo-

illorum concurrunt, majorem quoque concludendi vim possideant.

§. XXIX.

Caeterum sequentia adhuc ex praedictis fluunt consuetudina:

I) Falli, quotquot praegnantiam mulierum nullo unquam tempore per certa, infallibilia, pathognomonica ac vere demonstrativa indicia cognosci posse existimant; Atque adeo in meras tandem conjecturas atque probabilitates universum negotium resolvunt.

II) Causam incertitudinis praegnantiae non latere in re ipsa, sed tantummodo in incuria & inadvertentia mulierum: Alias enim sequeretur, naturam foemellas humanas prae illis brutorum in longe infeliciorem conditionem detrufisse, cum his impraegnationis tempus exactissime cognitum atque perspectum sit; Nam ex quo conceperunt, nullum amplius masculum non tantum non admittunt, sed & vi quadam a se depellunt. Sequeretur etiam, mulieres juvenculas noviter nuptas in dijudicanda praegnantia doctiores esse illis, quae jam aliquoties peperere, cum rarissime, gravidas sese judicando, fallantur.

III) Praesentiam lactis in mammis non esse infallibile signum defloratae virginitatis vel impraegnationis vel editi partus.

IV) Gerras esse gerrarum, quas obstetrices tam de dehiscencia ossium pubis, quam de Signo sic dicto muliebri imprudenter non minus quam impudenter effutunt.

V) Nullum foetum in utero matris respirare. Cui enim bono Natura foramen ovale cum ductu arterioso tanta industria in embryone efformasset?

VI) Si pulmo infantis recens nati vel natans vel submergens infallibile praebet indicium, num vel post partum vixerit, vel in utero jam demortuus sit, sequitur, hoc experimentum intermitteri nunquam debere, quia multum facit ad inquisitam sive excusandam sive convincendam. Sequitur etiam, processum inquisitorium, neglecto hoc experimento, nullitatis quidem coargui omnino non posse: Manifestum tamen est, involvere qualemcumque neglectum illarum circumstantiarum, quas jure *substantiales* adpellare licet; Quia, si experimentum dextre fuisset institutum, inquisitae forsitan vel prodesse, vel corpus delicti certius atque citius in apricum deduci potuisset.

VII) Nullum juris effectum hisce in casibus sequi, nisi ex sententia & judicio Medicorum.

SPECIMEN QUINTUM MEDICINAE FORENSIS

Praefatio.

NUlla bestia tam ferox, tam crudelis, tam ab omni mansuetudine aliena est, quae non tenerrimo quodam ^{sensu} sensu incitata foetum, quem modo exclusit, lambat, demulceat, ubera eidem adcommodeat, uno verbo, de vitae, quam nuper illi dederat, conservatione sit sollicita. Sola foemina humana, quam non procreandae sobolis, sed foedae atq; impurae voluptatis veneriae extinguendae cupiditas cum masculo conjunxerat, sola, inquam, foemina humana est, quae, altiori licet praee brutis lumine colustrata, usq; adeo tamen ab omni humanitatis & commiserationis sensu est remota, ut ejus, quem arcto uteri ergastulo adhuc conclusum gestat, foetus perniciem prius meditetur, quam perfectam partum

tium & organorum suorum formationem adquisi-
 verit, per abortiva pocula intempestive foetum im-
 maturum expellendo, vel, si perniciosum tale con-
 silium cadat in irritum, quamcunq; violentiam
 ventri inferendo, ut, quod exturbari non poterat,
 vitalitate privetur, vel si isto etiam fine excidat
 immisericors mater, & foetus praeter expectatio-
 nem vitali aura donatus publicae luci sistatur, vio-
 lentas manus eidem inferendo, sicq; immani cru-
 delitate in propria veluti viscera saeviendo. O-
 ptandum foret, immania talia & ab omni humani-
 tate aliena crimina inter nos non exaudiri! Nibi-
 loscius tamen urbs nostra, utut non admodum po-
 pulosa, anno proxime elapso bis abominandum ta-
 le vidit spectaculum, altero infantum expositorum
 misere a porcis dilaniato, altero vero cum omni
 puerperii adparatu in platea publica mortuo re-
 perto. Latuerunt hucusq; infanticidae, nec ulla
 reperiri potuit via, tanti criminis reas iudicio si-
 stendi sicq; Nemese divinae satisfaciendi. Nec mi-
 rum; Si enim difficile est, suspectam convincere;
 Longe sine dubio difficilior erit, inter tot inno-
 centes puellas solam nocentem, nulla alias tanti
 criminis suspicione laborantem, investigare. Quid
 ergo consilii? An, quod superiori seculo fecit
 Praetorium Viennense vel Senatus Dubanus,
 imitan-

imitandum est, omnesq; vel saltem pleraeque puellae promiscue in curiam evocandae sunt, ut corporum inspectioni nolentes volentes sese subjiciant? Absit. Quia dubium est, an isto procedendi modo infanticida explorari possit? Et quanquam possibile foret, multae samen simul innocentes sine causa denudarentur, eoq; ipso ignominiam non facile delebilem incurrerent. Non ita quidem desipiunt hodie Judices, ut fallax & cum jactura famae sexus inevitabiliter conjunctum experimentum Senatus Dubani vel Praetorii Viennensis frivole imitentur: Interea tamen cum inspectionem corporum constitutione atq; lege publica sancitam esse videant, jure illam saltem in puellis, de puerperio suspectis, in usum vocari posse contendunt. Cum vero, IN QUIBUS, PER QUAS PERSONAS & QUO MO-DO ista corporum inspectio sit peragenda, res sit multis adhuc dubiis exposita: Hinc peculiarem adhuc disquisitionem eidem destinare consultum duximus, inprimis postquam specimine praecedenti signorum ab Imperatore adlatorum incertitudinem satis superq; perspeximus. Faxit modo summum Numen, ut ista quoq; commentatio Reipublicae utilis sit atq; proficua.

TRANS-

TRANS-SUMPTIO.

Art. XXXV. Constitut. Crimin. Carol. V.

Vide specimen IV. pag. 47.

&

*Lib. I. Digest. Libr. XXV. Tit. IV. de
inspiciendo ventre.*

Temporibus Divorum Fratrum cum hoc incidisset, ut maritus quidem praegnantem mulierem diceret, uxor negaret, Consulti Valerio Prisciano Praetori urbano rescripserunt in haec verba: Novam rem desiderare Rutilius Severus videtur, ut uxori, quae ab eo diverterat, & se non esse praegnantem profiteatur, custodem apponat; Et ideo nemo mirabitur, si nos quoq; novum consilium & remedium suggeramus. Igitur si perstat in eadem postulatione, commodissimum est, eligi honestissimae foeminae domum, in quam Domitia veniat; Et ibi tres obstetrices probatae & artis & fidei, quae a te assumptae fuerint, eam inspiciant. Et si quidem vel omnes vel duae renuntiaverint, praegnantem videri, tunc persuadendum mulieri erit, ut perinde custodem admittat, atq; si ipsa hoc desiderasset. Quod si enixa non fuerit, sciat maritus, ad invidiam existi-

existimationemq; suam pertinere; Ut non immerito possit videri captasse hoc ad aliquam mulieris injuriam. Si autem vel omnes vel plures, *non esse gravidam, renuntiaverint*, nulla causa custodiendi erit.

EXPOSITIO.

§. I.

Tenebris spississimis circumfusus oberrabit Judex & in detegendo *infanticidii* crimine talpa coecior erit, nisi prius evictum atq; probatum fuerit ab illis, qui rerum talium compotes sunt: *Foeminam INFANTICIDII suspectam reapse gravidam fuisse atq; peperisse.* Cum vero graviditatis status (secundum Supp. VII. & postrem. Spec. IV.) difficulter ab aliis, difficilius primis gestationis mensibus & omnium difficillime praeterita mulierum praegnantia cognosci & explorari possit: Hinc praeter indicia communia, intumescentiam ac detumescentiam abdominis palloremq; faciei, de quibus aliisq; *specimine praecedenti* dispeximus, necessarium esse duxit Imperator, ut puella, quae de partu clam occiso suspecta habetur, ab *obstetricibus aliisq; peritis Mulieribus* inspiciatur, & ad illarum depositionem, si delictum pertinaciter negare perrexerit, tormentis subjiciatur; Quae eadem quoq; intentio est *legis citatae Digestorum de inspiciendo ventre*, quo quippe in **textu** jubentur *obstetrices* disertis verbis, ut sint medicae

L proba-

probatae artis ac fidei, & quibus proinde, tanquam sua in arte peritis, aequae ac aliis credendum sit.

§. II.

Estq; quaestio illa de exploranda puellae im-
praegnatione *praesenti* tanto magis necessaria, quo
certius Judicis interest, de eadem sufficienter convi-
dictum esse: Quia leges ejusmodi personarum eam
habuere rationem, ut damnatarum, nempe vel con-
sumendarum vel quacunq; alia ratione capitaliter
puniendarum vel corporaliter saltem adfligendarum,
v. g. tormentis subjiciendarum vel virgis caedenda-
rum, poena differatur, quoad pepererint. Idq; a ple-
risq; religiose observatum est, nisi quod Imperator
CLAUDIUS nullo commiserationis sensu erga mi-
seras tales personas tactus esse videatur, qui ne qui-
dem ab ultimis praegnantium mulierum suppliciis
abstinuit, pessime ideo apud plerosq; audiens. Recte
interim Jura sic disposuisse videntur; Quia, cum
innocens foetus nihil peccaverit, eidem quoq; poe-
nae, cui peccaminosa mater merito subjacet, submit-
ti jure nequit: Unde prudenti providentia hic opus
est, ne vindicta divina in ejusmodi minus circum-
spectum Judicem derivetur, si supplicio ultimo gra-
vidam destinet, sicq; innocentum foetum una cum
matre nocente perimat, qualem tragicum Casum
Lutetiis Parisiorum aliquando contigisse, ubi nempe
propter incautam obstetricum atq; chirurgorum re-
lationem gravida suspendio fuit extincta, ex *Dn. de*
Caux allegavit *Ammannus* in *Jrenico*, & paulo post plu-
ribus circumstantiis a nobis allegabitur.

§. III.

§. III.

Requirat itaq; Imperator ad inspiciendum suspectae corpus *obstetricem* vel *aliam Mulierem*, peritam, nempe & artis obstetriciae gnaram; Unde suspicor, alterius longe indolis Ejus tempestate mulieres istas fuisse, quam nostris prohdolor temporibus reperiuntur, de quibus quippe ipse *Zacchias*, tristi experientia edoctus, fateri non erubescit, illas plerumq; hisce de rebus dubiis, graviditatem praecipue vel puerperium concernentibus, de quibus quippe ut plurimum testimonium perhibere jubentur, falsa aeq; atq; futilia deponere. Scio equidem, Ictorum ora illud pervulgatum quotidie pervolitare, ut quasi axiomatis vim hodie obtinuisse videatur: *Cuilibet perito (peritae) sua in arte credendum esse*: At profecto, nisi, ut dictum est, peritiores sua in arte fuerint *obstetrices* Imperatoris, quam nostro, aevo, comprehendere vix datur, quomodo negotium tam fonticum sine gravi conscientiae laesione ignaris ejusmodi vetulis potuerit demandari, quae quippe solidae relationis loco ni nisi gerras, superstitiosas & scurriles fabulas enarrare solent, quarum ineptiarum singularia specimina qui legere cupit, *Ammanni Irenicon* evolvere potest. Nihilominus sunt in *possessione vel quasi*, & in eadem quoq;, accedente inprimis aura populari, ab ipsis quoq; Magistratibus confirmantur, quanquam invitis omnino legibus, quae quippe obstetrices jubent esse medicas, probatae artis ac fidei, & quibus proinde tanquam peritis standum atq; credendum sit. Sed ejusmodi *obstetrix*, artis suae perita & probata, nostris in terris

tām rara est avis, ut inter centum vix una reperiatur, quae isto obstetricandi munere rite perfungi queat. Ut inde sine dubio in *Gallia, Belgio foederato, Helvetia* aliisq; regionibus Magistratus Civiles fuerint commoti, obstetricandi provinciam medicis vel chirurgis peritis concedere, parum morantes, an *Moralium Doctores* DECORO convenire vel minus, essent iudicaturi. Hoc tamen ita quempiam interpretari nolumus, ut propterea ab omni inspectione dictis incasibus arcendas esse *obstetrices* praetendamus; Possunt caeteris paribus admitti, dummodo earundem directores & moderatores constituantur medici, id quod hodie a bene constituto Magistratu ut plurimum fieri adsolet.

§. IV.

Est autem hic potissimum quaestio de indaganda *impraegnatione* suspectae cujusdam puellae *praesenti* vel *praeterita*; Ubi libere enunciamus, solam *obstetricem* vel *quamcunq; aliam mulierem*, pari quippe cum *illa* imperitia & ignorantia laborantem, medici inprimis subsidio & moderatione non adjutam, de *ingravitatione praesenti* inquisitae nihil certi deponere posse. Quia, etsi (secundum supp. VII. & VIII. Spec. IV.) praegnantia mulierum exploratu non sit omnino impossibilis: Attamen, cum non modo difficulter detegatur ab aliis tam *in universum*, quam primis *speciatim* mensibus; Sed & haud levis in negotio tam difficili requiratur circumscriptio, qualis in nostras obstetrices perraro cadit, illaeq; insuper peritia necessaria omnino destituantur: Hinc vix persuaderi mihi patior,

patior, posse illas de *impraegnatione praesenti* condignum perhibere testimonium atq; adeo *vacuam a gravida* rite discernere. Accedit, vetulas hasce tories suis in judiciis fuisse deceptas & falsis narratis Judices seduxisse, ut *gravidas*, quas illae *vacuas* declaraverant, summo supplicio adficiendas tradiderint; Quale exemplum enarrant *Bobnius & Ammannus*, ille in tractatu de *duplici medici officio*, hic in *Irenico*, de foemina quadam *Lutetiis Parisiorum* ob furta suspecta, quae, licet ad extremum usq; spiritum sese gravidam esse motumq; foetus persentiscere asseveraret, vacua tamen, nec foeta ab obstetricibus atq; Chirurgis, ad visitationem corporisq; inspectionem convocatis, fuit judicata, donec tandem sectio Anatomica in cadavere foetum circiter septimestrem detegeret. Similia alia ab aliis recitantur exempla. Et quidni praeceptis hic occasio errandi sese offerret ignaris ejusmodi aliculis, cum *Hippocrates* ipse & multi alii excellentes medici cum ipso ingenue fassi fuerint, se haud raro anticipes haesisse atq; dubios, num mulierem aliquam praegnantem declarare deberent necne? Imo liceat mihi ad meam quoq; provocare experientiam; Sancte enim testor, quam plurimas suspectas puellas de menstruum suppressione me consuluisse, de quarum conditione, ut certi quippiam determinarem, saepissime haesitavi, dubius, an ista mensium emanatio graviditatem, ut alias solet, comitaretur, an vero a quacunq; alia causa suam derivaret originem?

§. V.

Tanto vero minus certi quippiam de *impraegnatione praeterita* deponere sciunt *obstetrices*: Quia recentis

puerperii signa atq; indicia successu temporis obli-
rantur, nec ullum sui vestigium relinquunt. Quod
enim de rugis seu plicis in ventre inferiori *post partum*
relictis garriunt aniculae, fasciatione plerumq; prae-
pediri solet, qua quippe abdomen in sese denuo con-
tractum rugositatis expers redditur. Taceo, multa
hodieq; artificia cosmetica plerisq; mulierculis inno-
tuisset, ventrem aequali in planitie ac nitore sine ru-
gis atq; plicis conservandi. Majoris temeritatis ac
praecipitantiae reas sese reddunt, dum de ossium pu-
bis dehiscencia, etiam post aliquot menses imo inte-
grum plane annum residua, multa incondita sine ul-
la solida ratione & experientia deblaterant: Cum,
crasso sensu rem aestimando, non necessarium sit,
ullo in partu, sive facili sive difficili, ossa pubis sem-
per dehiscere, quae quippe per synchondrosin tam
arcte inter sese mutuo juncta & unita sunt, ut, qui
semel tantum in Anatomicis sectionibus illa separari
vidit, vix amplius sibi persuadere queat, a capite foe-
tus transeuntis divelli ipsa a se mutuo tam facile posse,
quae, quod potius viarum angustiiis sese adcommo-
dent, ovalis, qua prodire plerumq; solent, capitis
figura demonstrat, ut ab *obstetricibus* demum in ro-
tundam seu globoso-sphaericam formam conforman-
da sit. Quod insuper de *signo muliebri sub umbilico* re-
periundo temere effutiunt, ad fabulosas mulierum
istarum delirantium narratiunculas relegamus. Aeq;
absurdum est, quod de ingenti amplitudine intestini
recti, ut pugnum admittere queat, impudenter de-
blaterant: Quia musculus sphincter dicti intestini
tam

tam arcte connivet, ut vix pollicem sine ingentibus cruciatibus admittat; Quanquam hanc pollicis immersionem in intestinum rectum, & excitatam hac encheiresi ossium coccygis reclinationem multis *obstetricibus*, ad partum facilitandum, valde solemnem esse, non ignorem, quae tamen operatio, violentius inprimis instituta, nihil plerumq; aliud, quam paralyfin harum partium & consequenter involuntarium faecum alvinarum profluvium pedissequum habere solet. Multo vero minus ex ipsarum partium genitalium *praesenti constitutione* certi quippiam de *praecedenti puerperio* hariolari potest *obstetrix*; Quia non modo secundum naturam vaginae uterinae dispar in diversis subjectis amplitudo est, sed & exacto post unum vel alterum mensem puerperio, illa eodem modo ad pristinam suam arctitudinem vel *sponte* revertitur vel *artificialiter* reducitur, sicuti fundus uterinus, qui, licet sub ultimis graviditatis mensibus in immensum dilatatus esset, sensim tamen ita contrahitur, ut miraculo proximum sit, tantae molis & amplitudinis corpus ad tantam arctitudinem reduci denuo potuisse.

§. VI.

Quod si quem itaq; ea teneat curiositas, ut cunctas hasce obstetricum ineptias uno obtutu videre, gestiat, ille tantummodo oculos suos conjiciat in *Sabinam Lindneriam*, anno 1684. furti accusatam, quae, ut torturam evitaret, callide finxerat, et in ipso torturae loco sponte facta fuerat, se ante annum foetum vivum enixam esse eumq; interfecisse, indicando
ipsum

ipsum plane locum in hac vel illa domo, ubi corpus delicti inventuri essent. Cum vero (*Bohno* loco saepius allegato factum sic enarrante) cadaver nati illis, quae indicaverat locis, inveniri non potuisset: Hinc obstetricum cuidam a *Praetore* commissum est, ut inquisitae corpus inspiceret, quae dicto audiens, illam utiq; olim impraegnatam fuisse & peperisse, sine ullo certo aut saltem probabili indicio deposuit, suae insuper renunciationi tot adjiciens ineptias, quot verba & rationes: Nempe, quod *Lindneriae* intestinum rectum, ad pugnum excipiendum, dilatatum fuerit, quod ejusdem abdomen flaccidum atq; rugosum, quodq; ossium pubis commissuram cartilagineam divulsam & adhuc hiscentem deprehenderit. Quibus absurdis & fabulosis narratiunculis si stetit Judex, nec medici prudentioris censurae submisisset, *Sabiniana* nostra secundum regulas artis Juridicae METHODICE, h. e. tanquam confessa atq; convicta, capitis sine dubio damnata fuisset, etiamsi de puerperio nunquam vel somniando cogitasset: Unde merito jam saepius dubitavi, an corporalis talis inspectio, ab obstetricibus imprimis solis, sine Medici periti adjutorio peragenda, ad corpus delicti detegendum multum lucis adlatura sit? Verum ita jubet trium vocabulorum tyrannus, MOS, quem communis Jētorum turba sequitur, & a quo recedere pleriq; religioni sibi ducunt. Pauci alii rectum vident probantqve, sed, qui semel diuturna mora invaluit, morem mutare non possunt.

§. VII.

Ex quibus omnibus sponte consequitur, ingenti
incer-

incertitudine laborare ea omnia, quae ex sola corporis puellae suspectae inspectione de infanticidio signa petere solent *obstetrices*, nisi simul corpusculum tenelli infantis non illis quidem solis, sed medicis quoq; atq; chirurgis inspiciendum offeratur. Neq; tamen hic etiam promiscue omnia, quae adferri vulgo solent, aequalem probandi vim obtinent; Inprimis si, ut fieri subinde consuevit, exterior tantum corporis superficies fugitivo & fallaci oculo perlustretur, non vero interior simul, quod fieri tamen decebat, partium atq; viscerum constitutio adcuratiori scrutiny subjiatur. Nihil enim solemnius est causarum Patronis, quam *illegalitatis*, ut sic cum ipsis loquar, coarguere ejusmodi inspectionem, sicq; clientum suorum patrocinia inde aucupari; Imo experti fuimus, in sinu ipsos ridere & victoriae partem reputare, si medicos inter sese mutuo committere & ad sententiarum divortia disponere queant.

§. VIII.

Hujus indolis indicia sunt, si stigmata, collum, sugillatum diversisq; in locis unguibus quasi vellicatum esse observetur; Ex quibus quippe omnibus nihil certi inferri & concludi potest; Quia laesiones tales externae violentiam quidem externam denotant, interea tamen, an a matre vel aliunde infanti inductae, an itidem sua natura lethales sint nec ne? Dubium & obscurum relinquitur. Ita enim comparatum est cum sugillatione, quae circa collum tenelli infantis observatur, quae quippe haud raro ab arcta constrictione, quam funiculus umbilicalis collo

M

tenelli

tenelli infantis circumductus induxit, originem suam trahit. Stigmata vero hinc inde adparentia non tantum absolutam lethalitatem non semper inferunt, sed & subinde ab aliis causis proficiscuntur, & non infrequenter in epilepticis, apoplecticis & catarcho suffocativo denatis animadvertuntur. Eodem modo comparatum est cum suffusione sanguinis circa nares, quam ex violenta earundem compressione, ortam, atq; hinc infallibile suffocationis signum esse credunt; Qua tamen in re toto iterum die peccatur, nisi alia magis convincentia violentiae exterius a matre illatae τέκμηρια simul in subsidium vocentur. Nec ipsae quoq; foveae atq; depressiones in tenelli foetus calvaria observatae matrem absolute convincunt, quod necem eidem intulerit: Quia tales laesiones cranio etiam inducuntur in casu ab alto, si stando peperit mulier, & infans capite pronus in scamnum, pavementum vel terram durius illiserit. Illud vero meretricularum subterfugium, infantem ab illis enixum nondum vitalem atq; sensu medico legitimum fuisse, inspectione oculari eludi facile potest, si nempe partus perfectus omnibusq; suis partibus absolutus esse deprehendatur, ut singulis functionibus rite edendis aptus atq; habilis judicari possit. Nec temere credendum est suspectis mulieribus, etiamsi foetum jam in utero extinctum esse callide praetendant, nisi probatum dederint, excrementa prius ex Utero, quam publicam in lucem prodierit infans, profluxisse, lac serosius, tenuius & aquosius puerperam excrevisse imo & post partum mox denuo disparuisse.

§. IX.

Quarundam inquisitarum mediis in calamitatibus usque adeo ingeniosa est malitia, ut foetum enixum quantocyus summovere, terrae mandare sicq; perpetratum delictum quovis modo occultare adnitantur: Quare contingit nonnunquam, terra erui ejusmodi partum & lustrandum eo fine objici, non quidem *obstetricibus*, sed medicis atq; chirurgis, ut ex ipsius plane sceleti dispositione atq; habitudine judicent, cujusnam aetatis ille fuerit, & an omnem membrorum suorum perfectionem atq; maturitatem attigerit, & an proinde ex ejusmodi sceleti inspectione contra puellam quandam, puerperii jam olim suspectam *infanticidii* conjectura formari queat? Rem omnem vanam & inutilem esse, nemo prudens facile dixerit, nisi qui Anatomiae ac potissimum osteogeniae omnino rudis & ignarus fuerit. Ossa onim foetus immaturi multis modis differunt, ab ossibus partus perfecti atq; maturi; Qua de re *Theodori Kerkringii* osteogenia foetuum utiliter admodum consuli atq; conferri potest. Ut non male sibi prospiciat *Praetor*, si subinde ipsa quoq; cadavera & sceleta partuum terra erutorum oculis medicorum inspicienda subjiciat.

§. X.

Ex quibus omnibus elucet, quo loco Obstetricum inspectiones aeq; ac depositiones super ejusmodi casibus habendae sint? Anne vero sufficienti peritia instructae sunt, ut de *stupro violento* testari ac deponere queant? Dubito. Ponamus enim, solum su-

perare posse solam dissentientem, raro tamen hodieq; manifesta & in sensus incurrentia talis violentiae indicia relinquuntur. Rarum quoq; est, ex congressu tali, utut coacto, sanguinem effundi, & si quam maxime effunderetur, infallibile tamen *stupri violenti* indicium non praeberet, quia aliis quoq; de causis ejusmodi sanguinis profluvium ex pudendis muliebribus procedere & potest & solet.

§. XI.

Longe altioris indaginis res est inspectio seu exploratio virginitatis integrae pariter atq; laesae, *obstetricibus* inprimis vel aliis mulieribus, pari cum prioribus ignorantia laborantibus, committenda; Ut veterum simplicitas deridenda potius quam imitanda sit, quando indignum & indecorum esse judicarunt, imo publica plane lege prohibuerunt, ne ad explorandam puellae cujusdam virginitatem sive integram sive violatam medici vel chirurgi admitterentur. Cum vero nihilominus varii emergere possint imo soleant casus, quibus, ut virgo inspiciatur, omnino necessarium est, v. g. si juvencula, quae ob mariti impotentiam devirginari non posse queritur, interea tamen illibatam adhuc virginitatem jactitet, ac proinde ex hoc capite divortium quaerat, vel si quis juvenis, stupri culpam declinaturus, inspectionem puellae expetat, vel si quae foemina sub conjugii vel dotis amplioris obtinendae spe a masculo quodam stupratam sese ipsamet publice in foro denunciaret, vel si quis juvenis, decus in dedecore quaerens, impudenter gloriatur, se hanc vel illam virginem deflorasse, eidem-

eidemq; non levem ignominiae notam eo ipso inurat &c. Hinc tales similesq; alij casus inspectionem puellae omnino necessariam reddunt, ut, an virginitas ejus adhucdum genuina vel corrupta sit, exploretur. Quid vero hic est consilii? Licebitne rem tam sanctam, qualis est puellarum virginitas, lubrico obstetricum judicio exponere? An vero satius est, inspectioni medicorum & chirurgorum eandem concedere? Sic omnino videtur; Quanquam prudentiores illorum ejusmodi inspectiones & factas desuper depositiones plerumq; modeste declinare soleant: Quia satis norunt, difficillimum esse negotium, virginem a deflorata rite discernere, cum virginitatis, quae vulgo adferuntur, indicia admodum sint ambigua, dubia, incerta & aequivoca: Id quod praeter sanam rationem ipsa quoq; confirmat multiplex experientia. Ita v.g. ut unius saltem exempli inductionem faciam, *Horatius Augenius* mentionem injicit talis casus, ubi puella quaedam juvencula a sex obstetricibus probatae famae pariter ac peritiae inspecta & virgo intaminata fuit habita, quae tamen septem antea mensibus puerum enixa erat. Unde quam lubrica sint & errorum plena ejusmodi judicia, oppido perspicere licet.

§. XII.

Quid vero? Anne ideo puellarum virginitas est non ens, dulce somnium, chymaera? An, qui cum corrupta ac deflorata rem habuit, eodem loco habendus est cum eo, qui cum integra & intemerata dulce iniit connubium? Absit. Dixi tantum, virginitatem puellarum rem esse difficillimae inspectionis ac subinde omnem oculorum aciem superantem. Id quod ne

gratis videar adferuisse, paucas tantum dubitandi rationes in medium producam. Praeterquam autem, quod multis adhuc dubiis implicitum sit negotium, an virginitas in hymene quodam, claustro virginali praetenso, an vero in naturali quadam vaginae coangustatione consistat; Non minus id quoque incertum est, quod de rubore quodam in pudendis stupratorum observabili, de amplitudine item vaginae uterinae rugarumque in illa obliteratione delirae anus proferunt. Adde, quod pudendorum muliebrium amplitudo aequae angustia artificialibus mediis excitari queat, qualia pudenda artificia maleferiatas inter Mulieres hodie prohdolor in illa morum perversitate & ἀσωτία non sunt ignota.

§. XIII.

Si autem, uti ex dictis patet, tam lubrica est & incerta *obstetricum* peritia in exploranda integritate vel corruptione virginitatis, ut, experientia teste, saepius defloratas declaraverint virgines & virgines econtra habuerint pro stupratis, eoque ipso famam ac vitam ejusmodi personarum summum in discrimen adduxerint: Sponte consequitur, illis rem tanti momenti tuto committi non posse. Jam ulterius disquirendum nobis est, annon status saltem *Atretarum* seu *imperforatarum* explorandus obstetricibus tuto demandari queat? Ratio vero dubitandi est, quia aniculae istae semel deliramentis illis fascinari sese permiserunt, quasi nempe in omni foemina secundum naturam hymen seu membrana quaedam, in nonnullis tenuior, in nonnullis vero crassior atque durior, claustro virgineo ita praetensa sit, ut nullus unquam ingressus ad virginem

ginem masculo concedatur, nisi membrana ista disrupta: Hinc ergo difficulter ipsis persuaderi potest, ejusmodi membranam, tanquam operimentum virginitalis & pudicitiae custodem publicum non reperi-ri, nisi in *statu praeter naturam*, quaeq; proinde chirurgi- cis instrumentis pertundenda vel removenda sit, ut tam urinae & mensium fluxui exitus procuretur, quam etiam cohabitationi viri apta reddatur talis foe- mina. Cum autem statum tam *ordinarium & naturalem*, quam *extraordinarium & praeternaturalem* longe rectius explorare ac de eodem renunciare possint medici atq; Chirurgi, quam obstetrices: Manifestum est, *illis prae- his* inspectionis ac depositionis (absit sinistra interpre- tatio verbo) spartam longe consultius committi posse.

§. XIV.

Ast forte feliciores erunt *obstetrices* in discernendo *sexu dubio*, androgynis & hermaphroditis; Optandum foret, rem ita sese habere: Jam vero multoties illas hic etiam a vero aberrasse, inter multa alia, quae hinc inde legun- tur, illud a *Bobnio* in *Traët. de dupl. Medic. offic. Cap. III. pag. 569.* recens allegatum exemplum efficaciter com- probabit. *Ostennium*, inquit laudatus Aucto- r, *est elapsum, cum praesens mihi sisteretur persona viginti trium annorum nata Oschazii Misnensium, Patre Christophoro Bertram | in 5^a à na- tivitate sua foeminei sexus credita ac pronunciata, hinc in sacro Baptismo Magdalenae nomine signata, quae nunc vero Christopho- rum se vocat & vocari mavult, vestitu etiam virili incedit, eam, quod mixti sexus videretur, ut inspicerem. Quod dum faciebam, praesentibus aliis, nullam plane in hujus hominis genitalibus ullove ejus membro foeminae deprehendi notam, contra virilem conforma- tionem quam conspicuam; Sub imperfectione nihilominus ejusmodi, qua se virum in matrimonio praestare posse, merito ambigebam. Ta- lis interim ambiguitas imo potius error cum in dijudican- do vero seu praepollente sexu variis quoq; criminibus per-*
petran-

petrandis occasionem praeberere possit ejusmodi androgonis; Hinc iterum consultius est, inspectionem eorum demandare medicis.

§. XV.

Plura alia, quae vi *constitutionis Carolinae* obstetricibus aliisq; mulieribus & inspicienda & dijudicanda permitti solent, silentio lubens hic praetereo aliiq; commodiori occasione servo, adjiciens pro more pauca adhuc *Consektaria*, quae ex haecenus dictis evidenter fluunt, uti sunt:

I.) Obstetricem solam vel aliam quamcunq; mulierem honestam de *praesenti* graviditate suspectae cujusdam personae testimonium certum perhibere non posse. Ut enim honesta fuerit mulier, utut suam quoq; depositionem juramento confirmaverit: Nullum tamen inquisitae praedictum nasci inde poterit, si interea rudis taliumq; rerum, quarum plenam possidere notitiam deberet, imperita fuerit.

II.) Inspectionem mulieris de puerperio suspectae frustraneam esse atq; inutilem, nisi paucis post partum diebus aut primis saltem puerperii temporibus instituat: Quia lochia in multis, octiduo elapso, subsistunt, lactis etiam adfluxus ad mammas ejusdemq; secretio, intercepta illius excretionem, evanescit. Cui accedit, lac paucos intra dies artificialiter ita repelli posse, ut mammae reddantur flaccidae lactisq; expertes, uti Practici toto die experiuntur.

III.) Confessionem, territione vel tortura ab inquisita expressam, nihil probare: Id quod exemplo suo confirmat *Sabina Lindneria*, quae furti rea in loco torturae ultro confessa est, se ante annum foetum vivum esse enixam illumq; interfecisse; Id quod tamen Judices, facta licet solerti *corporis delicti* perquisitione, falsum esse deprehenderunt.

IV.) Pleraque, quae de notis virginitatis commentatus est *Severinus Pinaeus*, aut aperte falsa aut saltem dubia, incerta & aequivoca esse.

SPECIMEN SEXTUM MEDICINAE FORENSIS.

Praefatio.

*Criter quidem praecedentibus se-
culis disputationis serram inter
se se mutuo reciprocant Philo-
sophi, Medici atq; Theologi
de modo propagationis animae
rationalis, deq; foetus in utero materno latentis
vitalitate & genuino animationis, si sic loqui
liceat, tempore definiendo: Dolemus tamen me-
rito, controversiam istam in hunc usq; diem non
modo compositam nondum esse, sed Jurisperitos,
quos in delictis hominum recte determinandis &
justis poenis iisdem adcommo-
dandis certiori fun-
damen-*

damento niti decebat, in hypothefibus tam phyſicis quam medicis, non dubiis ſaltem & incertis, ſed aperte falſis admittendis aequae hodie, ac olim, faciles eſſe, imo, quod in negotio famam vitamq; hominum concernente, fieri omnium minime oportebat, ſuas iisdem deciſiones ſuperſtruere. Crediderunt nempe priſcorum temporum Philoſophi, quorum deinde opinionem, utut dubiam atq; incertam, adoptarunt JCTi, animam rationalem tenello embryonis corpusculo non ſtatim a conceptione communicari, ſed demum, organis corporis ſufficienter elaboratis, eidem infundi; Atq; adeo aliam foetus inanimati, aliam animati rationem eſſe habendam; Sive, ut ab aliis exprimi ſolet: Eo in caſu, ubi de abortu malitioſe doloſeq; procurato agitur, magis ad hominem perfectum quam perficiendum (quae quippe perfectio non tam in forma ſeu anima, tanquam ſubſtantia immateriali, quaeq; quoad ſui perfectionem nullam diviſibilitatem admitteret, quam potius in membris ſive organis corporeis conſiſteret & circa medium geſtationis tempus PROBABILITER contingeret) eſſe reſpiciendum: Hinc Carpzovius, Criminalium Scriptorum facile princeps, quem deinde complures alii Juris Criminalis Doctores ſequuti ſunt, partus diſtinctionem

nem in inanimatum & animatum pro fundamento totius decisionis supponens, sic statuit: Eum scilicet, qui foetum animatum frivole abegerit, poena ordinaria Legis Corneliae de Sicariis plectendum; Eum vero, qui inanimatum seu non vitalem dolose ejecerit, poena tantum extraordinaria, v. g. fustigatione, relegatione, vel, pro re nata, mitiori adficiendum esse; Quae omnia iis plane sunt conformia, quae sancivit Constitutio Carolina Artic. CXXXIII. hisce verbis: Qui virtute cibi aut potionis mulieri gravidæ partum vitalem abegerit, tum, si dolo malo id factum fuerit, vir tanquam homicida gladio; Mulier vero suffocatione in aquis puniatur: Quod si vero foetus abactus nondum fuerit vitalis, Judices consilium a Jurisperitis requirant. Nos equidem legis ipsius auctoritatem suo loco relinquimus, illud vero dissimulare neq; possumus neq; debemus, falsissimam ejus rationem hucusq; Judices allegasse, nempe miseram illam distinctionem foetus in animatum seu vitalem & inanimatum seu non vitalem. Si autem ratio legis falsa aut suspectae saltem veritatis est, de ejusdem justitia quoq; sive aequitate dubitare omni jure licet. Proinde, ne quicquam habeant amplius leves meretriculae, quo frivolos

conatus, foetum praemature utero exturbandi, palliare vel obvelare quoquo modo possint: Hinc paucis pagellis probatum dabimus: Animationem foetus ipsi conceptioni esse contemporaneam; Sive: Foetum a primo conceptionis suae momento animatum, esse atq; vitalem atq; adeo verum & perfectum hominem, proindeq; virum vel foeminam, qui vel quae, quocunq; graviditatis tempore, abortum moverit, poena ordinaria indifferenter dignum vel dignam esse, dummodo de vera poculi abortivi efficacia recte constiterit; Quod, dum probare contendimus, divinum auxilium devotis precibus imploramus.

TRANS-SUMPTIO.

Artic. CXXXIII. Constit. Criminal. Carolin.

So jemand einem Weibesbild durch Zwang/ Essen oder Trincken ein lebendig Kind abtreibt = = = so solch Ubel fürseßlicher und bößhafftiger Weise geschicht/ soll der Mann mit dem Schwerdt als ein Todtschläger / und die Frau/ so sie es auch an ihr selbst thäte/ ertränckt

tränckt oder sonst zum Tode gestrafft werden.
So aber ein Kind/ das noch nicht lebendig
wäre/ von ein Weibsbilde getrieben wurde/
sollen die Urtheiler der Straff halber bey den
Rechts-Berständigen/ oder sonst/ wie zu End
dieser Ordnung gemeldt/ Rathß pflegen.

EXPOSITIO.

§. I.

A *Bortionis* vocabulo denotamus praematu-
ram seu intempestivam foetus humani,
sive *vivi*, sive *mortui* ex utero exclusio-
nem vel ejectionem, ante terminum
partus ordinarium atq; legitimum, quocunque gra-
viditatis tempore, a causis sive *fortuitis* & *occasionalibus*
sive *nefariis artificijs* dolose excitatam. *Intempe-*
stivam dicimus istam foetus exclusionem, partim,
ut a *partu naturali*, qui quippe secundum consuetum
naturae ordinem finem *noni* vel initium *decimi men-*
sis solemnissime observare solet, partim etiam a
partu praematur illam distinguamus, cum *partus septi-*
imestris & *octimestris* sit quidem *praematurus*, non ta-
men stricto sensu *abortivus* dicendus; Quia tales
partus non *vivi* modo prodeunt, sed & *vitales* sunt,

i. e. sufficientem corporis organici conformationem acceperunt, ut, teste experientia, in vivis quoque permanere queant: Cum e contra *foetus abortivus*, qui a primo conceptionis tempore ad sexti mensis finem contingere potest, *vivus* quidem in lucem prodire, *vitalis* tamen permanere nunquam soleat.

§. 2.

Sicuti autem *abortui fortuito* praeter plethoram in primiparis, fluxui mensium largiori extra graviditatis statum adsueto, ictus, lapsus, vehemens iracundia, inopinatus terror, ligatura abdominis strictior, enormis uteri haemorrhagia, saltatio, ventura, elevatio magnorum ponderum, praecedens abortus aliaeque causae plures occasionem subministrant: Ita *dolosus* variis nefariis artibus, quas malitia hominum excogitavit, excitari potest, v. g. saltu, quale consilium *Hippocrates* psaltriae cuidam compressae dedisse putatur, ut nempe in terram aliquoties desiliret atque ita genituram utero ejiceret. Spectant huc etiam purgantia *δρασικότερα*, clysteres acriores & stimulant, inprimis emmenagoga varia, quae sub praetextu mensium obstructorum revocandorum a Medicis subinde foeminae suspectae repetere consueverunt.

§. 3.

Atque de tali *abortu nefario* hic potissimum nobis sermo est. Procuratur is vel a gravida ipsa, ut crimen fornicationis a se amoliat, id quod diserta *Constitutio-*

his Carolinae verba innuunt: So sie es an ihr selbst thate; Vel consilio & adminiculo vetularum utuntur meretriculae, quae si *poculum abortionis* (quo nomine omne medicamentum, foetus abigendi energia pollens, intelligitur) ipsae praeparaverint & gravidae propina-verint, ejusdem criminis reas sese faciunt; Subinde is, qui foeminam impraegnavit, vel vi quadam cogit vel blanditiis eandem inducit, ut foetum, quem fur-tivis nuper amoribus conceperat, malitiose extur-bet, ut vel ignominiam vel fornicationis mulctam uterq; declinet; Imo nonnunquam plane Medici, Chirurghi, & obstetrices minus conscientiosae & lucro inhonesto inhiantes induci sese patiuntur, ut mulieribus suspectis medicamenta, foetui abigendo dicata, exhibeant, eadem poena digni, nisi forte inscitia vel ignorantia peccaverint, vel blanditiis & astutia foeminarum decipi sese passi fuerint. Nec deniq; excludendam hic esse existimarem foeminam honestam, justo in matrimonio viventem, dolores interim partus metuentem, vel numerosam prolem odio habentem, vel quamvis aliam ob causam *dolose* sibi ipsi abortum moventem; Quales Casus, licet forte adeo frequentes non sint, minimum dabiles esse, medici, Gynaecorum sacra pervestigantes, inviti quandoq; experiuntur.

§. 4.

Quicumq; igitur horum mulieri gravidae mali-tiose ac dedita opera vel *poculum abortionis* exhibue-rit, vel mediantibus esculentis ac potulentis quic-quam

quam ei praebuerit, ut inde abortierit, is, si foetus abactus fuerit *vitalis & animatus*, is, inquam, statuen-
te sic *Constitutione Carolina*, si vir fuerit, tanquam homicida gladio, si vero foemina, suffocatione in aquis puniatur: Econtra *inanimatus & non vitalis* si fuerit foetus abactus, eo casu poenam tantum extraordinariam, v. g. fustigationem vel relegationem locum obtinere, *Juris Criminalis* Doctores existimant: Cum quibus tamen *Juris Civilis* interpretea non quidem omnes, nonnulli tamen, non pariri sentiunt, quos inter suum quoq; nomen proficitur *Menochius*, qui nullam distinctionis receptae inter foetum *animatum & inanimatum*, *vitalem & non vitalem* rationem habendo, indiscriminatim relegatione vel fustigatione eos, qui foetum *dolose* abegerint, vult esse puniendos. Idem censuit *Ulpianus*, mulierem nempe, si visceribus suis vim intulisse constiterit, quo foetum abigeret, a Praeside provinciae in exilium exigendam esse. A quorum tamen sententia recedit *Paulus J.C.* severius quippe in eos, qui abortionis poculum exhibuerint, animadvertendum ratus; *Licet enim dolo malo id non faciant, tamen quia mali exempli res sit, honestiores in insulam, amissa parte bonorum, relegari, si mulier aut homo eo perierit, summo supplicio adfici decrevit.* Simpliciter vero *infantis necandi piaculum aggressos supplicio capitali puniendos* *Valentinianus, Valens & Gratianus* statuerunt. In foro receptum est, ut, si quis partum *vitalem & animatum* frivole, data opera & dolose abegerit, ultimo supplicio adficiatur; Si vero *inanimatum* tantum seu *nondum vitalem* exturbaverit, poenam

poenam solummodo extraordinariam, consilio Jurisperitorum definiendam, incurrat. Cumq; genuinum illud *animationis* tempus a nemine sive *Philosophorum* sive *Medicorum* hucusq; examusim determinari potuerit; Hinc dimidium gestationis, arbitrio magis, quam ulla solida ratione id suadente, electum est; Quam etiam sententiam, in *Constitutionibus nonnullorum Principum provincialibus* solemniter sancitam, in praxi observari videmus.

§. 5.

Verum enim vero id potissimum est, quod multiplicem dubitandi ansam nobis subministravit; Ubi tamen minime omnium intentio nostra est, sanctitatem legis ullo modo infringendi, quod quippe privatum hominem non decere, probe scio: De ratione tamen legis medicum ambigere, non modo licitum est, sed & omnino necessarium, nisi forte malitiae hominum patrocinari vel horrendorum criminum reum sese facere malit. Et quî quaeso Jctorum quam plurimi, qui *vitalitatem* foetus mox a primo conceptionis momento cum Philosophis & Medicis sanioribus repetere non dubitant, aliquando coram severissimo tribunali Divino vel in foro saltem conscientiae sese excusabunt, quod vitalitatis hujus signa tam sollicite requirant, &, cum ante dimidium gestationis tempus detegere illa difficulter possint, veritate, quam recte modo agnoverant, relicta, communem & in foro receptam sententiam amplectantur, & extraordinariam tantum poenam

iis decernant, qui ante quintum mensem abortum gravidæ concitaverint. Distinguendum enim hic est inter motus foetus crassos, locales & voluntarios, & subtiles atq; insensiles, quorum illos ante dimidium gestationis tempus nullo crasso sensu animadverti posse, ambabus ulnis concedimus; Hos vero a primo conceptionis momento adesse & foetui congenerari, inde dispalescit, quod sine illis neq; corpusculum foetus formari, neq; nutriri, neq; augeri, & ad conformationis suae *ακμην* pertingere unquam posset; Simul quoq; eundem *animatum* esse oportet, quia vita sine anima subsistere nequit; Foetum enim *inanimatum* dicere velle *vitalem*, est contradictoria loqui; Quia foetus *inanimatus* non est *vitalis*, sed verum potius cadaver.

§. 6.

Quantacunq; vero luce radiant haec omnia; Non praetendimus tamen a quoquam, ut, nisi sufficientibus argumentis & rationibus sententiam nostram corroboraverimus, fides eidem adhibeatur; Quare, ut demonstrativa hic iterum methodo procedamus, sequentia praesupponimus:

Primum est: Unumquodq; vivens animale pollere energia seu virtute speciem suam mediante generatione multiplicandi; Et quidem vi benedictionis primævæ: Crescite & multiplicamini.

Quæ non modo ad omne viventium animantium genus, sed & secundum eminentiam ad hominem

minem sese extendit. Quemadmodum enim brutum quodvis virtutis seminalis ope similem *speciem animatam* i. e. machinam non modo varia diversarum partium atq; organorum conformatione sed & principio quodam agente, movente, impellente, uno verbo vivificante instructam gignere videmus, cui DEUS animam non immediate infundit, sed quae ex corpore animato generantis in corpus generari traducitur seu per traducem propagatur: Ita nihil impedit, quo minus anima quoq; humana ex corpore animato Parentum in liberos eodem modo per generationem producat. De consequentiis, quae ex perversa sententiae hujus interpretatione elici forte possent, eo minus solliciti sumus, quo certius est, primaevae benedictioni eam undique esse conformem.

Alterum est: Istam energiam propagandi speciem suam non de solo corpore, sed de principio rationali seu anima simul, quae quippe animatum viventium nulli deneganda est, intelligi debere. Admodum enim imperfecta imo generatione brutorum inferior foret hominum generatio, si solum tantum corpus, non animam rationalem generando Parentes communicarent liberis suis. Uti vero brutum generat, non partem animalis, sed totum animal, sicuti apud omnes in confesso est: Ita quoq; homo generat totum hominem, prout corpore organico & anima rationali constat. Quod vero brutis quaecumq; principium rationis compos denegandum non sit, id Galenus jam dudum agnovit, qui

verbis dixit: *Omne quidem genus animantium ratiocinii particeps esse, etiam illud, quod irrationale dicitur; Hominem tamen ratione praestantiorē esse. Ut taceam, concinnum omnium actionum, quae a brutis proficiuntur, ordinem atq; symmetriam idem efficaciter evincere.*

Tertium est: Illud ipsum tanto eminentius de homine, viventium omnium perfectissimo, praedicari posse, Parentes nempe generando non corpus tantum, sed ipsam quoq; animam propagare & in liberos traducere. Alias enim pars tantum deterior & ignobilior hominis, nempe corpus, res bruta, iners, otiosa & ad agendum inefficax, non totus homo generando propagaretur. Quid vero interea fieret cum corpusculo tali bruto embryonis in utero latentis, si primis conceptionis diebus principio activo, rationali destitueretur? Quidnam rudimenta corporis humani, jam antea in ovulo muliebri delineata explicaret? Quid organa varia formaret usibusq; animae in posterum adcommodaret? Nimirum anima ipsa est, quae statim a primo conceptionis momento corpusculo foetus a Parentibus una cum semine communicatur; Haec est, quae nutritionis & augmentationis primordialis opus dirigit & administrat; Haec est, quae tenellam machinulam format variisq; organis instruit, ut deinde adultiora facta majusq; robur nata functionibus omnibus, vitalibus aeq; ac animalibus recte inservire queant.

Quartum est: *Istam tamen propagationem de unoquoque eo, quo decet, modo intelligendam esse, i. e. corpus, quod materiale, extensum atq; corporeum est, corporeo, animam vero, quae incorporea & spiritalis est, modo immateriali atq; adeo indoli utriusq; convenienter, a Parentibus in liberos traducí.* Ubi nemo difficultatem vel dubium nobis moveat de modo concipiendi, qui si vel maxime rationi humanae imperscrutabilis esset, ideo tamen rem ipsam negare non liceret; Quia non modo ab *ignoratione modi ad negationem ipsius rei non valet consequentia*, sed & haud paucae talium rerum instantiae dari possunt, quae revera sunt & fiunt, sed quarum modus agendi adaequate non concipitur.

Quintum, quod tamen ex praecedentibus manifeste sequitur, *praesuppositum* hoc est: *Animationem foetus ipsi conceptioni esse contemporaneam*, neq; tempus cogitari posse, quo foetus inanimatus, i. e. sine anima existere queat: Quia per *Praesuppositum III. Parentes generando non corpus tantum, sed ipsam quoq; animam in liberos traducunt.* Proinde sua sponte corruiit primo fundamentum distinctionis inter foetum *animatum* seu *vitalem*, & *inanimatum* seu non *vitalem*. Deinde corruiunt quoq; vanae Doctorum disceptationes de vero *animationis* seu *vitalitatis* foetus tempore, quod nonnulli cum *Fieno* in tertium, alii cum *Mercuriali* in septimum, iterumq; alii cum *Hippocrate & Galeno*, & quidem in masculis in trigesimum, in foemellis vero in quadragesimum secundum diem majori temeritate quam rationum vi rejiciunt; Nonnullis vero aliis dimidium gestationis tempus commodius videtur,

O;

tur, quo anima rationalis corpori embryonis communicetur, cum eo temporis articulo non modo omnium partium & organorum conformatio sit absoluta & perfecta, sed & motuum localium indicia quaedam foetus prodere incipiat. A quorum tamen omnium sententia recedit Zacchias, qui *Quaestionum Medico-Legalium Libro IX. Tit. 1. Quaestione postrema* fuse demonstrat, non solum foetum humanum nulla anima, nisi rationali ullo in tempore dotari, sed & recipere eandem in primo statim conceptionis momento; Ex quo fundamento confutat etiam sententiam *Aristotelis*, qui hominem primo *vegetativa*, deinde *sensitiva* ac postremo *rationali* instrui & animari docuit. Neq; nos, si ingenue fateri, quod res est, liceat, ullam solidam invenire potuimus rationem, quae nos moverit, quo minus concludamus, *animationem foetus ab ejusdem conceptione esse inseparabilem*, sive, ut praesuppositum loquitur, *animationem ipsi conceptioni contemporaneam esse*.

Sextum praesuppositum est: Perfectum destrui hominem verumq; committi homicidium, quocunque quis tempore a conceptione, quae secundum praecedens praesuppositum ab animatione inseparabilis est, abortum nefarium procuraverit: Nihil enim hic juvat, distinguere inter foetum adultiorem, proVectioremq; & juniorem tenerioremq;; Quia par infertur injuria priori aequae ac posteriori, pariq; ratione committitur delictum capitale, sive infantem bimulum sive senem septuagenarium interfeceris:

feceris: Unde eidem poenae subjiciendus, qui altero a conceptione die, quam qui post quadragimum vel dimidium gestationis tempus abortum malitiose caussatus fuerit: Quia foetus, qui a primo conceptionis momento *animatus* est atq; *vitalis*, jure optimo perfectus homo, anima & corpore instructus, dici meretur, imo per leges civiles, quotiens de commodo ipsius agitur, pro jam nato & homine habetur, cui eadem competunt jura atq; privilegia, quibus homo natus gaudet atq; fruitur.

Postremum, quod evidenti nexu ex prioribus consequitur, *praesuppositum* est: *Pessime* *ſcitos*, illos praecipue, qui *Traducianorum* sectae addicti animae cum corpore congenerationem credunt atq; propugnant, *poenam tantum extraordinariam illis decernere*, qui foetum (ex hypothesi) *inanimatum abegerint*, cum non modo (vi praesuppositi V) distinctio foetus in *animatum* seu *vitalem*, & *inanimatum* seu *non vitalem*, vana sit atq; inutilis, sed & verum committat homicidium, qui quocunq; graviditatis tempore abortum frivole & malitiose concitaverit: Unde ejusdem procul dubio poenae reum se faciet, quam ille incurrit, qui foetum (ex hypothesi) *animatum & vitalem* exturbaverit.

§. 7.

Nexus, imo nervus totius demonstrationis hic est: Si anima rationalis, quae (per *Praesuppositum I.*) vi pollet semetipsam multiplicandi, generando a Parentibus (per *Praesupp. III.*) traducatur,
in

in liberos, atq; adeo (per *Praesupp. V.*) *animatio & vitalitas* foetus ejusdem conceptioni sit contemp-
 ranea, actibus formationis & explicationis partium
 atq; organorum, nutritionis & augmentationis
 primordialis id abunde testantibus: Sequitur, ve-
 rum atq; perfectum committi homicidium, ultimo
 semper supplicio adficiendum, quocunq; post factam
 conceptionem tempore abortus nefarie cieatur;
 Id Q. E. D.

§. 8

Haec vero, cum neutiquam nudis conjectu-
 ris, incertis vel dubiis hypothesibus aut probabili
 saltem nexu, sed firma ac solida demonstratione
 nitantur: Officium JCrorum erit, mature ea o-
 mnia ac singula ponderare, atq;, ne nefario *abortionis*
 crimini laxiori poenae irrogatione patrocinentur,
 sollicite cavere. Nos interim ex dictis, pauca ad-
 huc Confectaria elicimus:

I.) Si *vitalitas* foetus ab ejusdem conceptione est
 inseparabilis, sequitur, supervacaneum & irri-
 tum esse, tanta cum sollicitudine in terminum
animationis post factam conceptionem inquire-
 re; Quod quippe scrutinium tamdiu saltem
 inutile est, quamdiu controversia ista conso-
 pita non fuerit: *An anima rationalis per traducem*
propagetur, an vero immediate a DEO creata corpuscu-
lo embryonis post factam organorum omnium formatio-
nem infundatur? Quam tamen litem compositam
 tandem iri, vix est, quod speremus.

II.) Si

II.) Si partus mox a primo conceptionis momento *animatus* est atq; *vitalis*, sponte quoq; consequitur, inutilem aut saltem minus necessariam esse inspectionem corpusculi violenter & nefarie per abortum abacti, an maturus, perfectus atq; vitalis fuerit nec ne? Utut enim partus ejectus subtiliora forte sensibus offerret stamina, non minus tamen *animatus* & *vitalis* erit illo, cujus organa post quintum vel sextum mensem perfectius formata oculos incurrunt.

III.) Nihil quoq; impedit, quo minus foetus, uteri ergastulo adhuc conclusus, verus homo dici mereatur, & cui proinde eadem jura atq; commoda competunt, quae natis leges indulserunt.

IV.) Cumq; anima, nempe rationalis, sola sufficiat, omnibus actibus, animalibus pariter ac vitalibus suo in corpore organico instruendis, regendis ac dirigendis, *Willisium* cum sua distinctione inter *animam rationalem*, & *brutam* seu *corpoream* valere jubemus.

V.) Cum insuper de *nefaria abortus procuratione* hic ubiq; sermo nobis sit: Patet quoq;, in eum, qui mulierem gravidam, si ignoraverit, praegnantem illam esse, percusserit, ut abortiat, neq; tamen percussor abortum temere ciendi animum habuerit, mitiorem poenam decer-

nendam esse; Quorsum pertinet Textus Sacer
Exod. Cap. XXI. v. 22.

VI.) Non minus clare ex praemisfis consequitur:
Constare ante omnia debere de vera virtute
& efficacia *poculi abortivi*; Quia multa vulgo
abortum procurare dicuntur, quae tali tamen
energia destituuntur. Quare prius semper,
quam sententia formetur, consulendi sunt
medici, quorum est, judicare atq; deponere,
an medicamentum propinatum in hoc vel illo
individuo foetum praemature abigere potuerit
nec ne? Ubi circumstantiae aetatis, tempera-
menti, sensibilitatis, abortus praecedentis, ple-
thorae aliaeque tales perite simul attendendae &
considerandae sunt.

VII.) Eadem evidentia inde fluit: Nimiam illam
promptitudinem atq; facilitatem in adoptandis
hypothesibus sive physicis sive medicis, dubiis
inprimis atq; incertis, iisdemque ad facta homi-
num adplicandis, sedulo vitandam esse; Ejus
indolis hypothesis est, si credatur, animam
rationalem corpusculo tenello embryonis non
prius infundi, quam omnibus organis perfecte
elaboratis, i. e. post dimidium gestationis tem-
pus; Unde alius enascitur error, ante illud tem-
pus anima foetum destitui sive *inanimatum* seu
non vitalem existere: Qui longe graviori & pra-
ctico Jctorum errori originem dedit, quando
nempe

nempe foetus, quem ante illud tempus **ex** falsa hypothefi *inanimatum* esse credebant, violentam atq; temerariam exturbationem non ultimo supplicio, sed poena tantum extraordinaria adficiendam esse decreverunt.

VIII.) Admissa sententia *Traducianorum*, barbare, ita dictorum, de propagatione animae rationalis mediante semine, agnoscuntur facile errores *Aegyptiorum*, qui certum animarum numerum statuerunt, quas ex uno corpore mortuo in aliud transire crediderunt. A quibus non multum recedunt *Pythagorci*, qui μετεμψυχωσι seu migrationem animarum ex corporibus in corpora admiserunt, imo & *Origenis* ejusdemq; asseclarum, qui omnes animas simul creatas esse & certo quodam in thesauro contineri erronee sustinuerunt; Imo & *Infusianorum*, qui animas a DEO creari & foetui immediate immitti seu infundi credidere, licet in termino *infusionis* determinando mire iterum inter sese, mutuo discrepent, aliis in ipsum generationis momentum, aliis in tertium diem, aliis in quartum vel quintum mensem illud rejicientibus.

IX.) Frustra quoq; sunt, qui animae rationalis praesentiam ex motibus foetus localibus demum aestimant, cum formatio, nutritio, augmentatio, sensus & vita, quae omnia mox a primis conceptionis diebus exerere sese incipiunt,

abunde praesentiam animae rationalis edoceant, nisi forte cum Mechanicis corpus humanum in puram quandam machinam seu automa convertere malis.

X.) Deniq; non multum reformidandum est brutum fulmen, quod ex praescripto D. *Thomae* in *Traducianos* evibravit *Paulus Zacchias*, qui eos haereticae pravitatis insimulare non dubitat; Ali-ter forte sensurus, & contrariam sententiam defensusus, si D. *Thomam*, quem Sanctum & piissimum Doctorem vocat, hac in parte prae-
euntem habuisset.

SPECIMEN SEPTIMUM. MEDICINAE FORENSIS.

Praefatio.

*Q*uotiescunq; *ſ*ctos de ſtupro violento ſermocinantes audivi, toties, fabulam ab ipsis enarrari, tacite mecum cogitavi. In ea enim prohdolor tempora incidimus, quibus foedae carnis voluptati ea impudentia litare ſolent homines, ut tantum abſit, foemellas ullam juſtam de vi pudicitiae ſuae illata cauſam conquerendi praetendere poſſe, ut potius maſculi, qui nuper demum pubertatis annos attingerant, tam a clandestinis illarum illecebris, quam aperta plane vi vix amplius immunes praestare ſeſe poſſint. Quanquam enim non facile crediderim, repertum iri Juvenem, qui ad venerem

illicitam a lasciva muliere sollicitatus, veste sua in manu Potipharæ relictâ, fugiens foras sit egressurus: Est tamen vicissim longe credibilius, quam plurimas cum Potiphara in Josephum oculos suos sublaturas eidemq; dicturas esse: Concumbe mecum. Difficulter namque hætenus persuaderi mihi passus sum, ad eum impudentiæ gradum virum Juvenem unquam perventurum, ut foeminae honestae turpe, quod animo volvit ac revolvit, negotium vel gestibus saltem declarare ausit, nisi illa oculorum motitationibus, impudicis verbis ac factis internum sensum atq; consensum manifeste prodat: Ut adeo, quae meretrix evasit, sua ut plurimum culpa talem evasisse, haud abs ratione conjicere liceat. Ut parum abfuerit, quin stuprum violentum jam ab aliquo usq; tempore chymæris & Non Entibus adnumeraverim, nisi tam ipsius Constitutionis Criminalis Carolinae, quae raptoris instar ejusmodi stupratorem violentum puniendum esse præcipit, quam multorum quoque aliorum Criminalium Scriptorum auctoritas scrupulum quendam mihi injecisset. Vicit vero istam qualemcunq; animi fluctuationem maturior totius hujus negotii pensitatio, quae tandem, omnem violentiam, quam puellae defloratae

*floratae praetexere solent, non modo fictam atq;
 simulatam, sed & cum naturalibus circumstan-
 tiis, quae ad violentam talem & coactam deflo-
 rationem requiruntur, irreconciliabilem esse mihi
 persuasit. Qua in opinione me deinceps corro-
 boravit Responsum Facultatis Medicae Li-
 ppsienfis, cujus non modo Ammannus in Me-
 dicina sua Critica Casu C. mentionem facit, sed
 & Valentinus Pandectis suis Medico-legali-
 bus eundem totidem verbis Part. I. Sect. I.
 Cas. XX. inseri iussit: Quaesitum enim fuit;
 An unus masculus, sine adjumento alterius
 intervenientis, virginem 17. annorum, sine
 voluntate & permissione ejus, violentr stu-
 prare possit? Et sine tergiversatione responsum
 est: Id neque credibile neque possibile videri,
 inprimis, si circumstantias, quae in actu cœ-
 undi concurrunt, consideremus, quod unus
 masculus nubilem virginem (excipe impubem,
 teneram, delicatam aut simul ebriam puellam)
 absq; ipsius consensu, permissione atq; vo-
 luntate vitare aut violento modo stuprare
 possit: Dum foeminae cuilibet facilius est,
 SI VELIT, penis immisionem recusare vel
 multis aliis modis impedire, quam viro eidem
 invitae PLANE intrudere: Quicquid vero
 sit,*

sit, nos id quidem praesenti Specimine non agemus, ut stupri violenti crimen penitus negemus; Nihilofecius aliquas dubitandi rationes adferemus, quae si Judicem de nullitate criminis non omnino convincant, circumspectum tamen eundem reddent, quo minus impudicae cuiusvis mulieri vel puellae, de vi sibi illata conquerenti, fidem statim adhibeat. Optamus saltem, ut propositum nostrum succedat, FELICITER!

TRANS-SUMPTIO.

Articulus CXIX. Constit. Criminalis Carolinae.

So jemand einer unverläumbden Ehefrauen / Wittwen oder Jungfrauen mit Gewalt oder wider ihren Willen ihre Jungfräulich oder Fräuliche Ehre nehme / derselbige Ubelthäter hat das Leben verwircket / und soll auf Beflagung der benöthigten in ausführung der Missethat / einem Räuber gleich / mit dem Schwerdt vom Leben zum Tode gericht werden. So sich aber einer solchs obgemeldtes Mißhandels freventlicher und gewaltiger Weiß gegen einer unverläumbden Frauen

Frauen oder Jungfrau unterstünde / und sich die Frau oder Jungfraue sein erwehrete / oder von solcher Beschwernis sonst errettet würde / derselbig Ubelthäter soll auff Beflagung der Benöthigten / in ausführung der Mißhandlung / nach Gelegenheit und Gestalt der Ver-
sohnen und unterstandenen Missethat gestrafft werden / und sollen darinn Richter und Ur-
theiler Raths gebrauchen / wie vor andern fällen mehr gesetzt ist.

EXPOSITIO.

§. I.

FRustra in definitione *stupri violenti* recte & legitime constituenda laborasse mihi videntur Juri, quamdiu ex natura rei non evicerint, ejusmodi delictum *ACTU DARI*. Parum interea sollicitus *Carpzovius*, an crimen *stupri violenti*, per quod compressionem nefariam atq; violentam, foeminae honestae invitae ac repugnanti illatam intelligunt & a simplici *fornicatione* distinguunt Doctores, possibile sit necne, ex severitate poenae, quae est ultimum supplicium, aestimat; Quod argumenti genus ab eo non multum differt, quo atrocitas *criminis Magiae* ex gravitate poenae hucusq;
Q a plerisq;

a plerisq; aestimata est, qui aeq; parum de *reali existentia* & *certitudine* ejusdem evincenda ac demonstranda solliciti fuerunt, atq; *Carpzovius*, ut possibilitatem saltem *stupri violenti* (terminis nempe habitibus accepti) demonstratam daret.

§. 2.

Ne vero cum umbris luctemur, in principio statim monemus, id quod ipsa quoq; *Constitutio Carolina* satis innuit, duplicem ex sententia *JCtorum* esse speciem *stupri violenti*; Aliud actu perpetratum, seu perfectum atq; consummatum, aliud vero attentatum tantum. Ad priorem speciem in genuino suo esse constituendam *Clasenius* in *Commentario ad Constitutiones Criminales Caroli V.* duo requirit: Nempe *nefariam* non modo & per adhibitam vim factam compressionem, qua honesta foemina, quaecunq; demum illa fuerit, siue nupta siue innupta, illicito congressu corrumpitur, sed & violentam passionem respectu foeminae, cui stuprum infertur, ita quidem, ut foemina stuprata non tantum plane non consenserit in illud delictum, sed etiam libenter illud a se avertere VOLUISSET, modo POTUISSET vi stupratoris resistere: Per posteriorem vero speciem, stuprum nempe attentatum, intelligit illud, cum aliquis foeminam vi quadam adhibita comprimere intendit, sed a consummatione delicti vel ob FOEMINAE RESISTENTIAM vel etiam ob auxilium ad istius vociferationem superveniens impeditur. Uti vero hanc posteriorem stupri violenti speciem, nemo sanae mentis negaverit, nisi qui ea omnia, quae per hominum malitiam peraguntur, crasso modo

modo ignorare voluerit: Ita quoad *priorem* ejusdemq; possibilitatem non paucae *dubitandi rationes* mihi occurrerunt, quae ut ab iis, quorum interest, condigne diluantur, est, quod majorem in modum peto atq; contendo.

§. 3.

Et *primum* quidem rationalem *συνέσις* subministrat ipsa *Constitutio Carolina*, quae disertis verbis vim RESISTENDI nempe stupratori, tribuit foeminae: So sich die Frau oder Jungfraue sein erwehrete: Eoq; ipso agnoscitur, *POSSE* utiq; foeminam stupratoris violentiae obniti atq; ita stuprationis actum efficaciter eludere, dummodo *VELIT*. Quo eodem sensu *Clasenius* in definitione *stupri violenti attentati* eidem quoq; indulget *resistentiam*, & quidem tam *efficacem*, ut a consummatione delicti stuprator impediatur. Quaecunq; ergo foemina sufficienti pollet *vi* stupratori *resistendi*, cum firmo animi proposito in factum nefarium nunquam consentiendi, illa etiam violenta ratione stuprari nunquam potest; Jam vero *vi* ista *resistendi*, & tanta quidem, quae ad eludendam compressionis violentae consummationem requiritur, quaevis pollet foemina, nempe pubes, non aegrota, non ebria vel aliqua corporis imbecillitate laborans: E. ex concessis, *nullum datur stuprum violentum*.

§. 4.

Manifestius vero id edocent circumstantiae naturales, quae ad congressum venereum rite & cum

cum effectu absolvendum requiruntur. Esto, foeminam adultam, nubilem, puberem viriq; potentem ac sanam in terram a viro robusto violenter prosterni: Esto, omnem operam impendere eundem, ut invirae, nolenti manibusq; ac pedibus renitenti membrum virile in uterum intrudat, sicq; *stuprum vere violentum* tali foeminae inferat: Certus sum, *attentari* quidem, nunquam vero *perfici* vel *consummari* illud posse, dummodo constans foemina animo alat propositum *omnibus viribus resistendi*, nec in turpe factum unquam *consentiendi*. En tibi, qui *stuprum violentum* naturaliter possibile esse contendis, gladium evaginatam, eumq; in vaginam vacuam, quam manibus meis teneo, immitte; Sponfionem tecum facere ausim, nunquam te illud, me invito & nolente, effecturum. Eodem modo puella clunes motitando, retrahendo, multisq; aliis modis immisionem membri virilis in vaginam uteri constanter eludere poterit, nisi clitoridis frictione indeq; orta venerea voluptate allecta, voluntati stupratoris tandem totam sese tradat; Quo ipso tamen, voluntate & consensu foeminae accedente, ejusmodi *stuprum* statim *violentum* esse desinet.

§. 5.

Accedit, *stupri violenti* crimen ex consensu potissimum & voluntate aestimari; Haec enim cum cogi sese non patiatur: Hinc foemina, quae in turpe factum nunquam consensit, imo firmum potius habuit propositum stupratori *resistendi*, &, quantum per delassationem corporis licuit, *fortiter repugnabit*,
tale

tale quoq; delictum commisisse coargui non potest
Quamobrem Doctores Juris non male sentiunt,
ejusmodi virginem, vi licet vitiata, suam tamen
pudicitiam non amittere, cum virtus ista non in
corpore, sed in animo posita sit.

§. 6.

Non minoribus dubiis expositi sunt *casus*, qui
ad probandum tale *stuprum violentum* referri hinc in-
de solent: Cujus indolis ille est, qui ab *Ammanno* in
Irenico recensetur de juvene quodam, qui mera ex
lascivia puellam tempore vespertino in rhedam
praeripuerat, eidemq; *stuprum violentum*, quod ipsa
detrectaverat, quidem *intentavit*, sed, currente rhe-
da, commode absolvere non potuit, licet interea pu-
ellae genitalia verpo suo male tractaverit. Haec in-
spectioni medici cujusdam veterani & obstetricis a
Magistratu oppidano commissa, testimonium opti-
ma in forma obtinuit, per stuprationis violenti-
am non *vaginae* saltem *uterinae procidentiam* sed plane
prolapsum uteri verum, quo fundus ejus imis ex sedibus
vi evulsus extra labia pudendorum propendet, ex-
citatum fuisse, cum interea eodem casu sincere re-
feratur, puellam istam, quae *violenter* sese constupra-
tam fuisse querebatur, non solum commode Praeto-
ris Domum adire potuisse, sed ne quidem ab eo tem-
pore unquam decubuisse. Et licet longe manifestissi-
mum sit, relationem istam Physici veterani, quem
sine dubio ingenti in rebus Anatomicis imperitia labo-
rasse oportuit, non minus absurdam quam funda-
mentis Anatomicis contrariam fuisse, id quod in alle-
gato casu absq; ulla dissimulatione agnoscit *Ammannus*:

Miser tamen iste juvenis carceri simul atq; carnifici traditus, dirisissimaq; tortura excruciatuſ est, ut, quod ſolummodo *intentaverat*, nunquam vero *perfecerat* vel *conſummaverat*, imo propter circumſtantiarum praefentium habitudinem nequidem conſummare potuerat, in Iudicio fateretur: Qua eadem cenſura ſi complures alii caſus notarentur, haud obſcure adpariturum inde foret, pleroſq; *in factō* ne poſſibiles quidem eſſe. Interim recte alioſ hortatur Juvenes *Ammannuſ*, ut huiuſ miſeri exemplo diſcant ſapere tantiq; poenitere non emant.

§. 7.

Ingenti deniq; *aequivocatione*, imo *incertitudine* laborant pleraq; indicia ſive ſigna, ex quibuſ *ſtuprum violentum* probare vulgo contendunt. Eſto enim, ſtuprum quempiam confiteri, ſed violentiam tantum negare, unde quaero illa probabitur? An forte, quod ſtuprata clamaverit? Sed clamant etiam (rariuſ tamen hodie) nonnullae ſponſae, prima vice cum ſponſo cōeunteſ, inprimiſ ſi paullo impetuoſiuſ ſuum maſculus negotium cum puella ſtrictiore adgrediatur. An vero fortiuſ ſtringet argumentum, ſi pudenda ſanguinem ſtillaſſe, probatum fuerit? Neutiquam; Quiſ enim tam frivole credat puellae, de vi ſibi illata conquerenti & ad ſtillicidium ſanguiniſ provocanti, quod quippe omneſ praetendunt ſtupratae, ne ipſiſ quidem proſtibuſ publiciſ exceptiſ? Inprimiſ cum honeſtiſſima quaevis perſona ex primo congreſſu maritali ſtillicidium ſanguiniſ pati poſſit, ubi reſpectu foeminae non ſolum
nul-

nulla vis, nulla coactio adest, sed quae toto potius animo in concubitus consensit, imo ad eundem masculo facilitandum, omni possibili ratione sese adcommodavit. Nec veri speciem prae se fert inanis muliercularum persuasio, ex ipso plane sanguinis colore dijudicari posse, an virginis illibatae, jam demum vi constupratae, an vero vulgaris mulieris ille sit, cum iste secundum vetularum deliramenta adspectum floridum atq; purpureum, hic vero abjectam & nigricantem faciem exhibeat; Unde tanto minus graviter ferre possunt, qui indusia tali cruore tincta, ad *Facultates Medicas* subinde transmittunt, & judicia earundem desuper exposcunt, si simplicitatem pariter atq; credulitatem anicularum nullo numero habentes, linteamina talia cum sarcasmo remittant.

§. 8.

Pari fide reliquae obstetricum traditiones nuntur; Quem enim in pudendorum muliebrium labellis ruborem, tanquam infallibilem violentiae illatae testem, illae animadverti praetendunt, imaginarium est & fabulosum, &, si quam maxime talis reperiretur, illum tamen aliquot dierum intervallo evanescere debere, cuilibet facillimum est judicare. De amplitudine vaginae uterinae *in universum* nihil certi determinare licet, quae quippe tam pro ipsorum individuorum, quam ipsius quoq; temporis diversitate varia est; Quae enim post proxime praecedentem menstruorum fluxum
stupra-

stuprari sese patitur foemina, vix habet, ut de ulla vi five violentia sibi illata conqueratur: Quia ob vaginae laxitatem flacciditatemq; longe facilius hoc quam alio tempore ad virginem est ingressus; Longe vero impeditior difficiliusq; hac menstruationis periodo finita, quia illa denuo constringitur & angustior redditur. Qua de re duas memoratu lectuque dignas historias in libello *de notis virginitatis* adfert *Severinus Pinaeus*. Proindeq; uti vaginae uterinae angustia non semper virginitatis integritatem probat: Ita nec ejusdem laxitas certam & infallibilem deflorationem; Adde, coangustationem talem vaginae artificialibus quoq; mediis atq; remediis procurari posse, qualia prohdolor in Gynaecis non sunt ignota. Quod deniq; de obliteratione rugarum ejusdem vaginae delirae aniculae fabulantur, cum praecedentibus earundem figmentis eodem vel nullo numero habendum est.

§. 9.

Excipi tamen posset, saltem in impuberem viriq; nondum potentem *stuprum violentum* committi posse, quae quippe, cum ob virium imbecillitatem stupratori sufficienter *resistere* nequeat, sed corpus suum ejusdem arbitrio atq; libidini absolute permittere cogatur, *stupri violenti* possibilitatem satis confirmet: Verum praeterquam, quod dubium semper maneat, an ejusmodi *stuprum perfectum & consummatum* fuerit, nec ne? An vero intra solius *attentationis* terminos tantum subsisterit? Cum propter
nimiam

nimiam pudendorum arctitudinem in immatura tali atq; impubere puella membro suo ultra pudendorum labia vix penetrare, multo vero minus semen suum in interiora uteri ejaculari potuerit. stuprator: Illa adhuc accedit difficultas, quod, si vel maxime puellae talis corpus obstetricibus vel aliis honestis atq; iis in rebus peritis mulieribus inspiciendum concederetur; De qualicunq; quidem pudendis illata vi, de *perfecto* autem & *absoluto* stupro violento firmum testimonium ferre nulla ratione possint; Inprimis cum mulieres istae non *de veritate*, sed *de credulitate* tantum deponere teneantur; Cui fundamento, tanquam nimis lubrico & incerto insistere vitamq; hominis in discrimen adducere velle, summe foret temerarium: Nisi forte dicere placeat, non tam propter stuprum ipsum, quam propter adhibitam violentiam poenam tam gravem irrogari; Quod ipsum tamen sua non minus difficultate laborat: Quia, licet *stupratorem violentum* depredatori publico comparari posse patiar; Non pari tamen facilitate, eadem cum illo poena eundem adficiendum esse, concessero: Cum ob nimiam vaginae arctitudinem & denegatum ad interiora uteri introitum pudicitia atq; virginitas puellae manserit integra & inviolata; Atq; adeo, ubi nihil praedatus est ejusmodi stuprator, ibi quoq; poena, in crimen tale statuta, locum habere nequit.

§. 10.

Quid multis? Ipse namq; *Carpzovius*, posteaquam *in re naturaliter non facile possibili* comprobanda
R innuti-

inutiliter sese torfit, ingenue tandem confitetur, conatum stupri violenti irritum quandoq; & frustraneum esse posse, si vir robustus aeq; robustam foeminam in terram quidem conjiciat, repugnantem tamen atq; invitam superare nequeat; Quo quippe casu liberaliter simul concedit, extraordinariam tantum poenam locum habere, cum *consummatum & perfectum*, non simpliciter *attemptatum* poena gladii puniri soleat.

§. II.

Postremo illud propemodum ridiculum videri poterat, quod *Carpzovius* operose disquirat, num etiam in meretricem vel mulierem vulgarem stuprum violentum exerceri queat? Et, si hoc affirmatum fuerit, ejusmodi reum in foro Saxonico non minus capite plecti posse, concedit, quam si cuivis honestissimae virgini vis illata esset. Ridiculum, inquam, videri hoc poterat; Per se enim patet, nihil ibi violenti naturaliter committi posse, ubi nulla est *resistentia*. Prostibulum publicum, quod pudicitiam suam semel venalem exposuit, nihil habet, quod amittat, proindeq; qui cum meretrice etiam invita concumbit, non potest dici praedator pudicitiae atq; honorum, quae quippe bona dudum amisit, nisi forte probandum in se suscipiat *Carpzovius*, hymen puellarum semel ruptum, ut chélas cancrorum, renasci. Sunt tamen complures, qui *Constitutionis* absurditatem dudum exploserunt.

Eandem censuram promereri videtur alia *Juris Saxonici Constitutio*, quae in omne animal, quod violentiae, mulieri illatae, tempore adfuit, mortis poenam imo aedificia praediorum seu villarum, in quibus mulieres vel virgines violenter compressae vel post factum introductae reperiuntur, succidi & terrae aequari, decrevit; Quasi nempe foeditatem criminis animalia intelligerent vel muti aedificiorum parietes eandem aliis denunciare possent! Recte tamen & prudenter monet *Carpzovius*, consuetudinem istam jam in desuetudinem in Saxonia abiisse.

Quomodocunq; interim hasce meas dubitationes de *stupri violenti*, nempe *consummati & perfecti* physica impossibilitate interpretentur Doctores Juris: Sequentia tamen sponte inde fluunt *Conse-ctaria*:

- I.) Tanto minus *adulterium* dari *violentum*, si ne quidem *stuprum violentum*, positis scilicet terminis habilibus, naturali modo possibile sit.
- II.) Obstetrices de *stupro violento* deponere jussas, plerumq; futilia imo aperte falsa Judici enarrare.
- III.) Signa atque indicia *stupri violenti* esse partim *insufficiencia*, partim *cuiusq; violationi*, per quamcunq; aliam causam inductae, *communia*. Adde, malitiam atq; versutiem foeminarum tantam esse, ut interdum dedita opera vim sibi ipsis inferant, sperantes matrimonii, quod Juvenis alias forte renueret, consummationem.

IV.) Ipsum specialiter sanguinis profluvium aliquam quidem a membro virili impetuosius immisso denotare violentiam, vaginae uteri illatam, unde virginitas laedi atq; corrumpi possit; Nullum tamen firmum *stupri violenti* indicium praebere. Potuit enim foemina consensisse; Quo casu omnis cessat *vis*, omnis *violencia*, nempe *moralis*.

V.) Non obstare nobis auctoritatem sacri codicis Deuteronom. XXII. v. 25. 26. & 27. Quale enim hic describitur *stuprum violentum*, tale omnino datur; Si nempe vir quidam in agro invenerit puellam desponsatam & vim faciens ei, concubuerit cum ea, tunc morietur vir ille, qui concubuerit cum ea solus; Quum in agro invenerit eam, clamaverit puella desponsata, nec fuerit, qui servaret eam, nec, propriis licet viribus usa, sufficienter stupratori resistere valuerit.

SPECIMEN OCTAVUM MEDICINAE FORENSIS

Ad

Artic. CXLVII. Constit. Crimin. Carolin.

PRAEFATIO.

*U*i insanabili novas semper opi-
 ones in publicum protrudendi
 pruritu laborant, nunquam serio
 ad animum revocasse videntur
 incommoda, quin manifesta da-
 mna, quae in Rempublicam inde redundant,
 quod illimitata ista quidvis sentiendi licentia in
 ipsas plane scientias Practicas, de vita homi-
 num decernentes, temere extendatur; Ita enim
 periculo capitis subinde exponuntur, qui criminis
 omnis omnino erant expertes, & contra ab eo-
 dem absolvuntur, qui ejus quam maxime reos se-
 se fecerant; Idq; nullam aliam ob causam, quam
 quod Judex de corpore delicti rite informatus

S

non

non fuerit. Hujus indolis est opinio nova de non requirenda vulneris lethali-
tate, quae ante hos viginti annos Dissertatione Juridica Inaugurali in Academia Hallensi ventilata fuit; Cujus Auctor, promiscue & citra ullam distinctionem capitis poenam ei irrogandam esse contendit, qui dolo malo alterum laedendo, hujus morti causam dederit, etiam si inter-
necionem ejus nullo modo intenderit; Quo-
modocunque caeteroquin cum ipsa vulneris, cu-
jus quippe lethali-
tatem investigare non sit ne-
cessarium, conditione res sese habeat; Quae sen-
tentia cum nimia singularitate laborare, nimis
insuper severa, Reipublicae noxia & injuria
esse videatur, solertio-
rem omni modo disquisi-
tionem meretur: Inprimis cum alii J.Cti longe
modestius hoc de negotio senserint; Illustris po-
tissimum Stryckius; Qui licet inspectionem vul-
nerati cadaverisq; alias summe necessariam esse
judicet; Eo tamen casu, ubi lethali-
tatem ex bre-
viori vitae termino & morte, vulnerationem
immediate excipiente, MAXIME PROBA-
BILITER concludere liceret, tam absolutae il-
lam necessitatis non esse censuit, quin eadem pe-
nitus neglecta, poena nihilominus ordinaria in
occisore locum habeat. Cum itaq; de sanguine
humano,

humano, eoque vel vindicando vel conservando
agatur, operae valere pretium existimamus, si
singularem hanc opinionem de non requi-
renda vulnerum lethalitate exactiori exami-
ni submittamus, spe certa freti, DEUM T. O.
M. suo nobis auxilio adfuturum, nostrisq; labo-
ribus ita benedicturum esse, ut in proximi nostri
salutem & emolumentum veritatem indagare
queamus!

TRANS-SUMPTIO.

Art. CXLVII. Constit. Criminal. Carolin.

So einer geschlagen wird / und über et-
liche Zeit darnach stirbe / also daß zweiffe-
lich wäre / ob er der geklagten Streich halben
gestorben wäre / oder nicht / in solchen
Fällen mögen beyde Theil Rundschaft zur
Sachen dienstlich stellen / und sollen doch / son-
derlich die Bund-Ärzte der Sache verstan-
dig / und andre Personen / die da wissen / wie
sich der Gestorbene nach dem Schlage und
rumor gehalten habe / zu Zeugen gebraucht
werden / mit Anzeigung / wie lange der Ge-
storbene nach den Streichen gelebt habe / und

in solchen Urtheilen die Urtheiler bey den
Rechts-Verständigen / und an Enden und
Orthen / wie zu End dieser unserer Ordnung
angezeigt / Rathß pflegen.

EXPOSITIO.

§. I.

DUO rerum momenta sunt, quae in hac
Constitutione in disquisitionem venire pos-
sunt, imo debent. *Alterum* est: An, si
vulneratus diem decimum, quem *criticum* seu *decretori-*
um esse, vulgus sibi persuadet, *supervixerit*, *vulnerans*
ab homicidii poena absolvi & insons declarari debeat? *Al-*
terum vero est; An nullo unquam in casu, sive vul-
neratus statim post acceptam plagam vel vulnus
conciderit animamque efflaverit, vel post aliquot
demum dierum intervallum interierit, *lethalitas* vul-
neris requirenda, sed promiscue & citra ullam di-
stinctionem poena capitis vulneranti irroganda sit?
Priorem quod attinet quaestionem, illam D. *Augustus*
Christianus Knaut, noster olim Auditor perindustrius,
nunc *Medicinarum Doctor & Practicus Magdeburgensis*, in
Dissertatione sua Inaugurali *de efficacia dierum critico-*
rum in vulneribus de lethalitate dubiis, sub Praesidio
Celeberrimi *Wedelii* ante hos undecim annos erudi-
tis ventilandam proposuit, ac solide, ni fallor, de-
monstra-

monstravit: Vanum esse & ab indole *dierum critico-*
rum penitus alienum, in determinanda vulnerum
lethalitate vel *il lethalitate* quicquam illis efficaciae tri-
buere. Restat itaq; *posterior* a nobis enodanda quae-
stio, quae de necessitate secandi & inspiciendi cada-
veris ferendiq; de conditione vulneris iudicii dis-
quirit.

§. II.

Nullum vero dubium est, quin, *si vulneratus*
post aliquot dierum intervallum ultimum diem obierit, ca-
daver inspiciendum & de qualitate vulneris renun-
ciandum sit: Hoc enim non modo Imperator Art.
CXLVII. & CXLIX. disertis verbis injungit, sed
& constanter olim ita observatum est, consentien-
tibus non paucis celebriorum Jctorum, quos inter
Illustrem Stryckium nominasse sufficiat, qui quippe
inspectionem vulnerati cadaverisq; tali in casu tantae ne-
cessitatis esse credit, ut, *si ea omissa fuerit*, vel non legi-
time facta, ad poenam ultimi supplicii non possit deveniri:
Unde etiam, *si inspectio cadaveris plane, sive, ut alii volunt,*
rite facta non fuerit plerosq; consentire, ait Stryckius, non
poenam ordinariam sed extraordinariam tantum infligen-
dam esse: Cum hic dubium sit delicti corpus, & neglecta
inspectione, non constet Iudici, an ex vulnere illato, an
symptomate quodam vel alia causa decesserit vulnera-
tus.

§. III.

Quid si autem *vulneratus* in continenti, i. e. mox
post acceptam plagam vel ictum mortuus concide-
rit? Quid tum faciendum? An tali etiam in casu

cadaver aperiendum, vulneris conditio examinanda atque coram Judice desuper deponendum? Vel, si sine solemni tali inspectione & renunciatione, de si mortuus fuerit sepultus, an ideo occisori poena ordinaria remittenda, si solemnitatis hujus neglectum praetexeret? *Negativam cum Feltmanno, Carpzovio & Brunnemanno Illustris tuetur Stryckius; Cui enim bono cadaveris inspectio? Quippe quae adhibetur tantum, ut constet, an ex vulnere aliquis decesserit? Hic vero ex breviori vitae termino & morte, vulnerationem immediate excipiente, MAXIME PROBABILITER letalitatem concludi posse arguit, atque proinde ex vulnere quempiam decessisse, PRAESUMPTIONEM esse, concludit: Cum in delinquente animus occidendi adsit, quem insuper ex facto illicito abunde colligere liceat, ipsum quoque armorum genus, quo invasio facta, mortiferum sit, nec malo vulnerati regimini quicquam imputari queat: Unde tali in casu, tanquam RE CERTA, sectione opus non habere Judicem, contendit; Quare etiam à Facultate Juridica poenam ordinariam aliquoties dictatam fuisse meminit.*

§. IV.

At vero, praeterquam, quod in poena capitis infligenda non meris *probabilitatibus* vel *praesumptionibus*, tanto vero minus *incertis conjecturis* niti debeat Judicem, sed *letalitatis absolutae* certa est indubitata requirantur signa atque indicia; Haec vero alia ratione, nisi cadaver secando, inspiciendo ac desuper coram Judice deponendo, innotescere vix possint?

sint: Subinde etiam tales in vita communi occurrere soleant casus, ubi non immerito dubitare liceat, an vulneratus ex vulnere, an alia potius causa mortuus fuerit? Semper consultius esse judicamus, etiam tali in casu de investiganda vulneris *lethalitate* sollicitum esse: Quia hoc modo multis Advocatorum rixis & altercationibus nervus praescindi & efficaciter praepediri potest, ne ob neglectam cadaveris inspectionem totus *inquisitorius Processus* nullitatis, ut fieri subinde suevit, cöarguatur. Qui curiosi sunt, colaphorum lethalium exempla apud *Hippocratem*, *Horatium Augenum*, *Melchiorum Sebizium*, *Godofredum Welschium*, *Guilielmum Fabricium Hildanum* aliosque legere possunt. *Antonius Benivenius* ex alapa, Juvenem inter rixas inflicta, apoplexiam accessisse, quae paucis horis aegrum e medio sustulerit, enarrat: *Johannes Rudolphus Camerarius* ex propria observatione refert, uxorem, accepto a marito colapho, repente concidisse & exspirasse; Medicum tamen, aperto cranio & inspecto cerebro ejusque membranis, infontem illum declarasse. *Thomas Bartholinus* recenset casum de *Dano* quodam admodum robusto, qui hospitis sui jocum *mortifera alapa* compensavit. Si itaque ex morte alapam inflicta subito secuta *lethalitas absoluta* aestimanda foret, capitis poena injuste absoluti essent omnes, qui ex colapho inflicto morti causam dedere, etiam si internecionem illorum, ut palam est, nullo modo intenderint.

Tolerari tamen in foro haec sententia utcunque posset, quoniam Reipublicae salutis non adeo inimica esse videtur; Quanquam, ut commentario ad hunc articulum recte monet *Kressius*, praestet utiq; *Medicum cum Chirurgo, re integra, ad inspiciendum cadaver advocare, ne vel cum conscientiae scrupulo inquisitus ad mortem damnetur vel defensoris artificio promerito supplicio subtrahatur.* Verum nullo unquam in casu, quod praetendit *Disputator Hallensis*, laesionis seu percussione qualitate ipsiusq; vulneris *lethalitatem* inquirendam esse, sed ad poenam homicidii irrogandam sufficere, quod ex dolosa alicujus offensione alteri mors causata sit, id quidem negamus ac pernegamus; Inprimis cum nullas solidas rationes, ad id credendum, adlatas esse videamus.

§. VI.

Primum enim dicta in disputatione frustra hodie exprobratur Medicis, quod de re ipsa & vera *lethalitatis* significatione inter sese mutuo non convenient; Manifesta quoq; injuria adficitur Excell. D.D. *Stablius*, dum eundem in partes trahere invitumq; *disputationis Chirurgico-Medicae*, quae de *vulnerum lethalitate* agit, auctorem facere allaborat *Disputator*, stylo licet omniq; alia tractandi ratione reclamante; Qui potius sua in allocutione ad D. *Respondentem* in eo totus est, ut antiquum illud medicinae opprobrium, mere scilicet *σοχαστικήν* seu conjecturalem illam esse, ab arte removeat, & contra demonstret, longe majori *banc* prae *Jurisprudencia* pollere certitudine, quae quippe non

*Injuria
denia.* 21

non modo secundum fallacia saepe atq; defectiva testium ef-
fata & manca acta atq; probata, nihil solide justè statuere atq;
decernere potest: Sed & non raro methodum inveniendae
veritatis per carnificinas & tormenta tentare necesse habet.
Interea tantum abest, ut is omnem, quo medicina
laborat, *σοφισμὸν* negare vel dissimulare ullo modo
contendat, ut potius ingenue fateatur, nihil famili-
arius esse, quam in ejusmodi rebus, quae vitam ho-
minum concernunt, jam nescio quibus conjecturis, jam
suae auctoritatis erigendae studiis, jam aemulationi atque
contradicendi pruritui nimium quantum tribuere; Ibi re-
os conjecturis gravare, conjecturas ex opinionibus, & vulgo
& maximo suo merito controversis atque dubiis pro rationi-
bus ponere, figmenta casuum ac eventuum pro hypothesis &
ipso praesente casu assumere, quibus nihil simile, nedum ge-
minum unquam fando acceptum sit; Eventus per probabi-
lem consequentiam, pro effectibus interpretari; Distinctio-
nem lethalitatis absolutae, periculositatis eximiae,
accidentalis periculi, non applicare; Imo judicium suum
vel pro probabilibus reddendis ac plane determinandis, cir-
cumstantiis temere suspectis & nullo corpore delicti adum-
bratis, non tam obfirmare, quam suspiciones demum suppe-
ditare &c. Quae omnia, licet conjecturis multum
vulgo tribui, evidenter probent: Est tamen vicis-
sim quoque manifestum, non tam artis, quam arti-
ficum potius vitio atque culpa haec omnia ita eve-
nire.

Esto autem, judicia medicorum circa determinandam *vulnerum lethaliatem* non omni carere, difficultate; Ideo tamen incertitudinis postulari vel cōargui omnia non debent, nostro potissimum aevo, quo argumentum hoc indefesso studio *Bernhardi Suevi, Melchioris Sebizii, Godofredi Welschii, Johannis Bobnii*, aliorumq; ita exhaustum est, ut querelis ejusmodi nullus amplius locus videatur esse relictus. Id quod ut tanto clarius cuivis ponatur ob oculos, distinctusq; conceptus de *lethaliitate vulneris* cujuslibet animo ingeneretur, ad sequentia praesupposita indeq; formandam demonstrationem velim attendant, qui *medicorum ad inspectionem facta attestata, lubrica, erronea atq; incerta* esse hucusq; conquesti sunt:

Primum itaq; illorum praesuppositorum est: Per vulnus non solummodo actuale in continuo factam solutionem, sed & contusionem, percussionem & quamvis aliam graviolem laesionem intelligendam esse.

Alterum est: Ejusmodi laesiones vel *absolute, per se & necessario lethales* seu sua natura mortiferas; Vel cum morte quidem *ex necessitate* conjunctas non esse, sed *accidentaliter lethales* reddi, si vel vulneratus ipse in diaeta atq; regimine errorem quendam commiserit, vel medici atq; chirurgi negligentia, incuria vel inscitia peccaverint; Vel deniq; *dubiam & ancipitem* esse illarum *lethaliatem*; Qui est ipse ille casus, de quo *Constitutio Imperatoria* speciatim disquiritur.

Tertium

Tertium est: *Lethalitatem* vulnerum partim a *priori* partim a *posteriori* aestimandam esse; *Ibi* non modo indoles partis vulneratae secundum *texturam* & *structuram* suam, sed & laesa illius functio sive officium, quod *oeconomiae vitali* praestat, consideratur, indicata simul ratione, quare ejusmodi vulnus mortem *ex necessitate* pedissequam habuerit: *Hic* vero ex funesto effectu, si nempe vulneratus vel incontinenti sive mox ab acceptis plagis vel post aliquot demum dierum intervallum mortuus fuerit, *lethalitas* dijudicatur.

Quartum est: Verum *laesionis* statum aliunde rectius non innotescere, quam per cadaveris sectionem, inspectionem solertemq; pensitationem omnium circumstantiarum & accidentium, quae cum tali laesione sunt complicata.

Postremum deniq; est: Determinationem *lethalitatis* ex theoria *vitae* ac *mortis* potissimum hauriendam esse: Si enim vita tamdiu salva est atq; incolumis, quamdiu actus vitales, motus inprimis sanguinis humorumq; circulatorius & dependentes ab illo actus secretorii & excretorii rite succedunt, sicq; actualis putredo, ad quam corpus vi materialis suae dispositionis singulis quasi momentis pronum est atq; proclive, arcetur: Ita *mortem* sequi necesse est, si sanguinis reliquorumq; humorum motu periodico sublato cessantibusque secretionibus & excretionibus, corpus putredini absolute relinquatur: Ita enim, destructis primariis actuum vitalium

lium organis, & sublato arcto, quod alias inter animam rationalem & corpus suum organicum intercedebat, quodque in mutuis actionibus & passionibus consistebat, commercio, destructionem totius Compositi sequi debere, non est mirandum.

§. VIII.

Atque ex hisce paucis *praesuppositis* nunc *lethalitatis* determinatio seu demonstratio sponte fluit: Quaecunque enim vulnera circulationem sanguinis humorumque vitae conservandae princeps instrumentum, tollunt, quae immedicabiles laesiones organis vitalibus inducunt, cum gravissimis symptomatibus, immedicabili v. g. haemorrhagia sunt stipatae, quaeque nullam medicamentorum, imo ne manuum quidem adplicationem admittunt, uti sunt vulnera, in ventriculos cordis penetrantia vel truncis arteriae magnae, venae cavae, vel portarum illata, vulnera item hepatis & diaphragmatis, & quidem parti ejus nervoso-tendinosae inflicta &c. ea omnia *per se & absolute* sunt *lethalia*; Quia sine alterius causae interventu *proxime, per se & immediate* mortem causantur; Idque eo certius, quo plura *lethalitatis* signa concurrunt, effectu inprimis & eventu funesto omnia confirmante: Cum vero *lethalitatis* istius signa & indicia nulla ratione melius innotescant, quam sectione & inspectione cadaveris: Sequitur, *lethalitatem* vulnerum absolute *requirendam esse*; Id quod contra *Disputatorem Hallensem* erat demonstrandum, Vicissim: Quaecunque vulnera

nera ita comparata sunt, ut ex illis, qua talibus, nullus vulneratorum immediate fati cedat, verum ex quibus potius, teste multiplici experientia, percussi modo pereunt, modo iterum convalescunt, quae tamen interea modo pro ipsius patientis pravo regimine atque diaeta, modo pro diversa Medicorum pariter ac Chirurgorum solertia, industria, atque peritia, modo vero aliarum circumstantiarum intuitu funestum sortiuntur exitum, ea omnia *accidentaliter* tantum *lethalia* redduntur. Quia tamen, ad *eventum* sive *salutarem* sive *lethalem* dubie sese habent, sequitur, eorundem *lethalitatem* necessario quoque *requirendam esse*.

§. IX.

Soluta hoc modo primario offensionis nodo, ad reliqua à *Disputatore Hallensi* allata dubia atque argumenta tanto facilius responderi potest. Et parum quidem circulos nostros, nempe medicos, turbat, an sententia illa de *requirenda vulneris lethalitate in Jure Civili* aliquod habeat praesidium, nec ne? Textus tamen L. 30. §. *fin. ff. ad L. Aquil.* clarus est, quo dicitur: *De vulnerato actionem esse, non de occiso, si vulneratus fuerit servus non mortifere, negligentia autem perierit.* Quidni enim a *servo* ad *liberum hominem*, & a *caussa civili* ad *criminalem* concludere hic liceret? Si enim Dominus, de servo occiso conventus, excipere poterat, non ex vulnere, quod quippe lethale non fuerit, mortuum illum fuisse, sed propria *manifesta & probata* negligentia eundem periisse; Quare eadem

ceptio hodieque locum non haberet? Et qua quae-
so ratione aliter probare potuisset herus, servum
non ex vulnere, sed propria negligentia mortuum
esse, nisi per *vulneris inspectionem ac iudicium Medico-
rum desuper latum?* Etiam si in lege ipsa requirendi
talis iudicii nulla fiat mentio.

§. X.

Ex Textu autem in *L. 15. ff. ad Leg. Cornel. de
Sicar.* ubi dicitur: *Nihil interesse, occidat quis, an cau-
sam morti praebeat?* Contrariae sententiae Defensores
non solum nullum petere possunt patrocinium,
sed &, si vulgarem interpretationem admittant,
innumeris difficultatibus, quin manifestis absurdi-
tatibus sese implicabunt. Si enim ad gladii poenam
inferendam sufficit, si quis alterum percusserit, &
ista ex percussione, utut non lethali, mors sequuta
sit; Sequitur: Homicidii poenam incurrere, qui al-
terum ob rem male gestam increpuerit, is vero ira-
cundia inde commotus in febrim cholericam vel
causum inciderit, indeq; diem ultimum obierit; Vel,
si quis puerperae plagas per se non lethales intule-
rit, quae inde gravem nihilominus alterationem
passa febrique inflammatoria correpta pereat; Vel,
si Chirurgus venam alicui aperuerit, sanguis tamen,
ob terrorem inde conceptum, nullus fluxerit, inte-
rea, vulnere debite non obligato, homini in solitu-
dine constituto sanguis fluere incipiat sicque ob de-
negatum omne auxilium interire cogatur; Vel, si
alter alteri colaphum inflixerit, unde vel in conti-
nenti

nenti vel aliquot horas aut dies post moriatur. Nullum enim dubium est, quin permulti ad gladii poenam condemnandi essent, si ex longe alia, quam vulnere illato, causa decessisset percussus, & interea tamen percussione talis *lethalitas non esset requirenda.*

§. XI.

Quod *Constitutionem Criminalem*, speciatim articulos 147. & 149 ejusdem attinet, miror fane, negare potuisse *Disputatorem Hallensem*, in illa sententiam nostram de *requirenda vulnerum lethalitate* non esse fundatam. Etiam si enim in articulo 137. nec de *cadavere occisi secando & inspiciendo*, nec de *judicio medici super lethalitate* formando, ulla injiciatur mentio; Imperatori tamen sermo est de vulnerato, percusso vel quacunq; alia ratione laeso, qui non incontinenti, sed post aliquod temporis intervallum moriatur; Ita ut dubium subnascatur, utrum talis laesio mortem per se causata, an vero aliunde secuta sit? Dicat enim mihi, qua alia ratione dubium illud felicius tolli queat, quam *occisi sectione & inspectione*? Quam etiam ob causam Imperator testimonium Chirurgorum, sua in arte peritorum, requirit, non certe ideo, ut observent, qua ratione vulneratus toto decubitus sui tempore sese gesserit, sed, ut super *lethalitate vulneris* coram Judice deponant, an scilicet ex vulnere, qua tali, an vero ex alio quodam accidente decesserit? Sed hoc testimonium aliunde petere non possunt, quam ex ipsa vulneris inspectione, indeq; aestimata ejusdem indole

dole atq; conditione. Multo clarius est argumentum totius articuli 149. quo quippe specialiter injungitur Chirurgis, ut corpus occisi *ante sepulturam* diligenter *inspiciant*, & omnia vulnera, ictus, tubera, vestigia, ubi & quomodo vulnus fuerit *inflictum*, quatenus partes fuerint laesae, & alia ibidem occurrentia *exacte notari ac describi curent*. Et cui quaeso bono? Nullam aliam ob rationem, quam ut Judici rite constet, utrum ex vulnere, an vero alia ex causa percussus obierit?

§. XII.

Nec deniq; perspicere ullo modo licet, cur sententia nostra *de requirenda vulnerum lethalitate* Juri Divino contraria sit censenda? Largimur quidem ac fatemur lubentes, homicidium omne, injuste & ex destinato consilio atq; proposito commissum, morte puniendum esse; Detestamur criminis atrocitatem; Verum *promiscue & citra ullam distinctionem supplicio ultimo eum adficiendum esse*, qui dolo malo alterum laedendo, morti hujus causam dederit, etiamsi internecionem ejus nullo modo intenderit, id quidem nimis durum, iniquum & a sapientissima *Politiae Judaicae* constitutione alienum nobis videtur; Cum probabile non sit, Judices Judaeorum ad poenam statim capitalem condemnasse illos, qui in vehementia irae vel calore rixarum alium percusserunt, ex qua percussus deinde mortuus fuerit; Sed vero similis est, in qualitatem laesionis illos solertissime prius inquisivisse, & sic demum secundum circumstantias

stantias & qualitatem laesionis iudicium instituisse, reum nempe condemnando infontemq; absolven- do. Concludimus ergo, homicidii accusato mortis poenam irrogari non posse, nisi de *lethalitate vulne- ris* ex sententia medicorum atq; Chirurgorum rite prius constiterit; De hac vero cum aliunde rectius constare non possit, quam ex *cadaveris sectione, in- spectione ac depositione desuper facta*: Sequitur, *in omni vulnere ejusdem lethalitatem esse requirendam*; Atque a- deo sententiam contrariam, mera quippe singula- ritate sese commendantem, tanquam novam, suspe- ctam & foro minus applicabilem esse exterminan- dam; Id quod contra *Disputatorem Hallensem* erat De- monstrandum.

§. XIII.

Ad alterum nunc Articuli hujus momentum deproperandum atque in *efficaciam dierum decretorio- rum in vulneribus de lethalitate dubiis* inquirendum es- set: Verum cum laborem istum, uti superius jam monui, ante hos undecim annos Praenobilissimus & Experientissimus D. D. *Knaut* sua in *Dissertatione In- augurali*, de hoc argumento conscripta, jam dudum praeoccupaverit, atque sub *Praesidio Magni & Incom- parabilis Medici Jenensis, Wedelii Senioris*, publice ven- tilandam proposuerit, actum agere nolo, sed benevolum Lectorem eo remitto.

F I N I S.

U

NOMI-

NOMINA AUCTORUM

Quorum Scripta in *Introdu-*
ctione in Historiam Litterariam Medicinae
Forensis recensentur.

A.

Ammannus Paulus, *Lipsi-*
ensis.
Arnisaeus Henningus, Pr.
Frankofurtensis.
Augenius a Monte Sancto,
Horatius.
Axtius Johan. Conradus.

B.

Beckerus Johannes Conra-
dus, Med. *Alsfeldensis.*
Beberovicius Johannes, *Dor-*
dracenus.
Bobnius Johannes, *Lipsi-*
ensis.
Bokelius Johannes.
Bonaciolus Ludovicus, *Fer-*
rariensis.

C.

Cajus Bernhardinus, *Ve-*
netus.
Caesalpinus Andreas.
Capivaccius Hieronymus,
Italus.
Cardanus Hieronymus,
Bononiensis.
à Carranza Alphonsus,
Hispanus.
à Castro Rodericus, *Lusi-*
tanus.
Clasenius Daniel, Pr. *Helm-*
stadiensis.
Codronchius Baptista, *Imo-*
lensis.
Combachius Johannes.
Corbeus sive *Corbejus* Her-
mannus.

Costaeus Johannes, *Gallus*.
Curtius Matthaeus, *Ticinen-*
sis.

D.

Drelincurtius Carolus, *Ca-*
roli Filius, *Gallus*.

F.

Fabrotus Carolus Annibal,
Aquisextiensis.

Feltmannus Gerhardus,
JCtus Groeninganus.

Fidelis Fortunatus, *Floren-*
tinus.

Fienus Thomas, *Antwer-*
piensis.

Fischerus Johannes An-
dreas.

G.

Galenus, *Pergamenus*.

Gardinius Ludovicus.

Garmannus Johannes Fri-
dericus, *Phys. Chemni-*
censis.

Gentilis Albericus.

Gianninius Thomas, *Ferra-*
riensis.

H.

Harderus Johannes Jaco-
bus, *Prof. Basileensis*.

Hippocrates, *Cous*.

Hoepffnerus Henricus.

Hoffmannus Fridericus,
Hallensis.

Hoffmannus Johannes Mau-
ritius, *Aldorffinus*.

Horstius Gregorius, *Seni-*
or, *Torgensis*.

K.

Kressius Johannes Paulus,
Prof. Helmstadiensis.

L.

Lalamantius Johannes, *He-*
duus.

Langelottus Joël.

Ledelius Samuel.

Lentilius Rosinus, *Phys.*
Crailsheimensis.

Libavius Andreas, *Hallen-*
sis.

Licetus Fortunius.

Lonaeus Johannes, *Boscius*.

M. Me-

M.

Mena Ferdinandus.
Montanus Maturinus, *Petragoricus*.
Mundinius Mundinus, *Vicentinus*.

P.

Pareus Ambrosius, *Parisiensis*.
Pinaeus Severinus, *Camutensis*.
Polanus a *Polansdorff* *Ammandus*.

R.

Reinesius Thomas, *Saxo-Gothanus*.

S.

Schmidius Johannes, *Phys. Gedanensis*.
Schubartus Godofredus, *Pract. Bregensis*.
Sebizius Melchior, *Argentoratensis*.
Segerus Georgius, *Phys. Gedanensis*.
Sennertus Daniel, *Uratislaviensis*.
Suevus Bernhardus, *Rosenburgo Tuberanus*.
Sylvaticus Johaⁿes Baptista.

T.

Tigeon Thomas, *Andegavensis*.
Tozzus Lucas, *Italus*.

U. V.

Valentini Michaël Bernhardus, *Prof. Hassō-Gieffenus*.

Valleriola seu *Variola* Franciscus.

Vogelius Martinus.

W.

Waldschmidius Johannes Jacobus, *Wetteravius*.

Welschius Godofredus, *Lipsiensis*.

Werdenbergius Johannes Fridericus.

Wierus Johannes, *Graviensis*.

Z.

Zacchias Paulus, *Romanus*.

Zeisoldus Johannes.

Zittmannus Johannes Fridericus.

Zollikofferus Hector, *Sancti-Gallensis*.

Zwingerus Theodorus, *Basileensis*.

